

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

**HATAY'DA YAŞAYAN NUSAYRİ VE SÜNNİLERİN SURİYELİ SİĞİNMACILARA
YAKLAŞIMI ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

AYŞENUR ASLAN

İstanbul, 2024

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

**HATAY'DA YAŞAYAN NUSAYRİ VE SÜNNİLERİN SURİYELİ
SIĞINMACILARA YAKLAŞIMI ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

AYŞENUR ASLAN

Tez Savunma Jürisi

1. Tez Danışmanı : Doç. Dr. Fatma ODABAŞI
2. Üye: Doç. Dr. Hafize Şule ALBAYRAK
3. Üye: Doç. Dr. Fatih VURAL

İstanbul – 2024

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Ayşenur ASLAN
Anabilim Dalı	: Felsefe ve Din Bilimleri
Bilim Dalı	: Din Sosyolojisi
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Fatma ODABAŞI
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans – 2024
Anahtar Kelimeleri	: Nusayri, Sünni, Suriyeli sığınmacı, mülteci, göçmen

ÖZ

HATAY'DA YAŞAYAN NUSAYRİ VE SÜNNİLERİN SURIYELİ SIGINMACILARA YAKLAŞIMI ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Bu araştırma Hatay'da yaşayan Nusayri ve Sünnilerin Suriyeli sığınmacılara yaklaşımının ne şekilde olduğunu anlamayı hedeflemiştir. Nitel bir araştırma olma özelliği taşıyan bu çalışmada, araştırmanın amaç ve hedefleri doğrultusunda 13 Nusayri 15 Sünni olmak üzere toplam 28 kişi ile derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Yapılan mülakatlardan elde edilen veriler, MAXQDA programından faydalanılarak analiz edilmiş ve belirlenen tema ve kodların ışığında yorumlanıp değerlendirilmiştir. Yorumlanma ve değerlendirme aşamasında ilgili literatüre atıflar yapılmıştır. Yapılan derinlemesine mülakatlardan elde edilen veriler değerlendirildiğinde mezhep faktörünün Suriyeli sığınmacılara yaklaşım üzerinde etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nusayriilerin Suriyeli sığınmacılara yaklaşımında genel bir olumsuz eğilim olduğu görülürken Sünnilerin yaklaşımı çeşitlilik göstermektedir. Sünni katılımcılar için dindar olup olmamak yaklaşımı belirleyen bir durum olarak karşımıza çıkmıştır.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Ayşenur ASLAN

Field : Philosophy and Religious Sciences

Programme : Sociology of Religion

Supervisor : Doç. Dr. Fatma ODABAŞI

Degree Awarded and Date : Master – 2024

Key Words : Nusayri, Sünni, Syrian Refugees, İmmigrant, Aslyum

ABSTRACT

A QUALİTATIVE RESEARCH ON THE APPROACH OF NUSAYRIS AND SUNNIS LİVİNG IN HATAY TO SYRIAN REFUGEES

This research aimed to understand how the Nusayris and Sunnis living in Hatay approach Syrian refugees. In this research, which is a qualitative research, in-depth interviews were conducted with a total of 28 people, 13 Nusayri and 15 Sunni, in line with the aims and objectives of the research. The data obtained from the interviews were analyzed using the MAXQDA program and interpreted and evaluated in the light of the determined themes and codes. References were made to the relevant literature during the interpretation and evaluation phase. When the data obtained from the in-depth interviews were evaluated, it was concluded that the sectarian factor had an impact on the approach to Syrian refugees. While there is a general negative trend in the Nusayris' approach to Syrian refugees, the Sunnis' approach varies. For Sunni participants, being religious or not was a factor that determined their approach.

ÖNSÖZ

Başlığı “Hatay’da Yaşayan Nusayri ve Sünnilerin Suriyeli Sığınmacılara Yaklaşımı Üzerine Nitel Bir Araştırma” olan, teorik ve alan araştırması olmak üzere iki bölümden oluşan bu teze katılımcı olarak zaman ayıran ve değerli görüşlerini benimle paylaşarak veri sağlayan herkese teşekkür ediyorum.

Bu araştırmanın her aşamasında ilgisi ve desteğiyle yanımda olan emeğini asla ödeyemeyeceğim kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Fatma ODABAŞI’na sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Aldığım kararlardan yaptığım çalışmalara kadar her zaman bana destek olan aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Deprem sonrası psikolojik açıdan bu çalışmayı bitirme gücünü kendimde bulamazken döktüğüm gözyaşına bile ortak olarak benimle bu yolda yürüyen, en büyük destekçim, kıymetli eşim Mehmet Halit ULAŞ’a sevgilerimi sunuyorum.

Bu tez, TÜBİTAK 1002-A Hızlı Destek Modülü kapsamında desteklenen araştırma projesine dayanmaktadır. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK’a teşekkürlerimi sunuyorum. Araştırma sürecinde ihtiyacım olan her an yardımda bulunan Arş. Gör. M. Numan SAĞIRLI’ya teşekkür ediyorum. Yüksek Lisans eğitimim boyunca maddi ve manevi desteklerinden ötürü Türkiye Diyanet Vakfı’na ve İsmail Özseçkin Vakfı’na teşekkürlerimi sunuyorum.

AYŞENUR ASLAN

Mayıs, 2024

Tablolar Listesi

Tablo1: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri.....	34
Tablo 2: Türkiye-Suriye İhracat Rakamları.....	41
Tablo 3: Suriyeli Sığınmacıların Karıştığı Adli Vakalar.....	75

KISALTMALAR LİSTESİ

ABÖ	: Afrika Birliği Örgütü
avm.	: Alışveriş Merkezi
BM	: Birleşmiş Milletler
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
ed.	: Editör
hızl.	: Hazırlayan
İŞİD	: Irak ve Şam İslam Devleti
m.	: Madde
trc.	: Tercüme
UNİCEF	: United Nations Children's Fund
UNHCR	: United Nations High Commissioner for Refugees
vb.	: Ve benzeri
vs.	: Vesaire
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

İÇİNDEKİLER

GENEL BİLGİLER	1
GENERAL KNOWLEDGE	2
ABSTRACT	2
ÖNSÖZ	3
TABLolar LİSTESİ	4
KISALTMALAR LİSTESİ	5
İÇİNDEKİLER	6
GİRİŞ	8
1.1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Kapsamı	8
1.2. Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri	9
1.3. Literatür Değerlendirilmesi	10
1.4. Araştırmada Karşılaşılan Zorluklar	15
1.5. Araştırma Sahası: Hatay	16
1. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	18
1.1. Nusayrilik	18
1.5.1. Nusayrilik'in Tarihsel Süreci	19
1.5.2. Şiilik'in Anlamı	20
1.5.3. Şiilik'in Ortaya Çıkışı	20
1.5.4. Nusayrilikte İnanç	25
1.5.5. Nusayrilerde İbadet	25
1.5.6. Nusayrilikte Kutsal Kişiler ve Kitaplar	26
1.5.7. Nusayrilikte Yeme İçme Kültürü	26
1.5.8. Nusayrilerde Sosyal Hayat	27
1.6. Sünnilik	27
1.6.1. Sünnilik'in Tarihsel Süreci	28
1.6.2. Sünnilikte İnanç	28
1.6.3. Sünnilikte İbadet	28
1.6.4. Sünnilikte Kutsal Kişi ve Kitaplar	28
1.6.5. Sünnilikte Yeme-İçme Kültürü	29
1.6.6. Sünnilikte Sosyal Hayat	29

1.7. Göç/Göçmen/ Mülteci /Sığınmacı Kavramları ve Hukuki Mevzuat	29
1.7.1. Göç/Göçmen/ Mülteci /Sığınmacı Kavramları	29
1.7.2. Hukuki Mevzuat	30
1.8. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Gelişi	36
2. BÖLÜM: HATAY'DA YAŞAYAN NUSAYRİ VE SÜNNİLERİN SURİYELİ SİĞINMACILARA YAKLAŞIMI ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA	40
2.1. Araştırma Örneklemine Sosyo-Demografik Özellikleri	40
2.2. Dindarlık	41
2.3. Suriyeli Sığınmacılarla İlişki ve İrtibat	42
2.4. Suriyeli Sığınmacıların Günlük Hayata Etkileri	44
2.4.1. Ekonomik Etkiler	45
2.4.2. Sosyo-Kültürel Etkileri	50
2.4.3. Kalabalık Nüfusun Şehrin Altyapısına Etkileri	54
2.4.4. Eğitim Sistemine Etkileri	55
2.4.5. Sağlık Sistemine Etkileri	58
2.4.6. Güvenlik Etkileri	59
2.5. Suriyeli Sığınmacılara Sergilenen Davranışlar ve Davranışları Belirleyen Faktörler	61
2.6. Suriyeli Sığınmacılara Yaklaşımda Din-Mezhep Etkisi	64
2.7. Suriyeli Sığınmacılar, Güvenliği Tehdit ve Suç	79
2.8. Suriyeli Sığınmacılara Sunulan Hizmet ve Yardımlar	81
2.9. Suriyeli Sığınmacılarla Yaşanan Sorunlar	86
2.10. Son Zamanlarda Artan Tepkiler	94
2.11. Geleceğe Dair Düşünceler	98
2.12. Deprem Sonrası	103
SONUÇ	109
KAYNAKÇA	114
EKLER	123

GİRİŞ

Bu bölümde tezin temel bilgileri yer almaktadır. Tezin konusu, amacı ve kapsamı hakkında bilgi verildikten sonra yöntem ve teknikler hakkında açıklamalar yapılmış ve bunların tercih sebeplerine yer verilmiştir. Bu bilgiler içerisinde örneklem seçimi, veri toplama şekli, veri toplama aracının oluşturulması, veri toplama aracının güvenilirlik ve geçerliliğinin test edilmesi ve diğer saha çalışmasını içeren araştırmanın yöntem ve teknikleri açıklanmıştır. Son olarak tezin önemini ve yapılan araştırmalar içerisindeki yerini açıklamak için literatür taramasına ve araştırma sahası olan Hatay hakkında bilgilere yer verilmiştir.

1.1.Araştırmanın Konusu, Amacı ve Kapsamı

“Hatay’da Yaşayan Nusayri ve Sünnilerin Suriyeli Sığınmacılara Yaklaşımı Üzerine Nitel Bir Araştırma” başlıklı bu tezin konusu, 2011 yılından bu yana Türkiye’ye gelmeye başlayan Suriyeli sığınmacılar ile Türkiye’de nüfusuna oranla en çok göçmen bulunan ikinci il olma özelliğine sahip Hatay’daki Nusayri ve Sünni grupların ilişkisinin dini-mezhebi açıdan ele alınması, araştırılması, incelenmesi ve analiz edilmesidir. Bundan hareketle araştırma sorusu ise “Nusayri ve Sünnilerin Suriyeli sığınmacılara mevcut yaklaşımında farklılıklar var mıdır? Var ise bu farklılıkta mezhepsel arka planın rolü nedir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu ana soru etrafında Nusayriilerin ve Sünnilerin Suriyeli sığınmacılara yönelik duygu, düşünce ve yaklaşımlarının nasıl olduğuna, bunları nelerin belirlediğine dair detaylı sorular sorulmuştur.

Bu araştırma sorusuna uygun olarak tezin amacı; Nusayriilerin ve Sünnilerin Suriyeli sığınmacılara dair yaklaşımlarının nasıl olduğu, yaklaşımları farklı ise bu farklı yaklaşımın temel nedenlerini mezhep mensuplarının kendi duygu ve düşünceleri üzerinden araştırmak, incelemek, çıkarım yapmak ve analiz etmek olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırmamızın temel problematiği, mezhep mensubiyetinin Suriyeli sığınmacılara yönelik yaklaşıma etkisidir.

Göç konusunun siyaset, sosyoloji, uluslararası ilişkiler, ekonomi ve hukuk gibi birçok disiplini ilgilendirmesi sebebiyle, elde edilen sonuçların hepsine kaynaklık edebilecek nitelikte bir muhtevaya sahip olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Bu araştırmanın yukarıda zikredilen soruya cevap bulma amacıyla yazılması planlanmış ve elde edilen sonuçların mezhep mensubiyetinin sığınmacılara yönelik tutumlar üzerindeki etkisi konusuna açıklık getirmesi beklenmiştir. Araştırma sonucu elde edilen verilerin ve bunlara dayalı analiz ve değerlendirmelerin, bölgedeki toplumsal durumu anlamaya ve yorumlamaya yardımcı olabilecek bilgiler sunması da hedeflenmiştir.

1.2.Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri

“Nusayri ve Sünnilerin Suriyeli sığınmacılara mevcut yaklaşımında farklılık var mıdır? Var ise bu farklılıkta mezhepsel arka planın rolü nedir?” sorularına yanıt bulmayı hedefleyerek yapılan bu araştırma, nitel araştırma özelliği taşımaktadır. Sosyal olguları, içerisinde geliştiği durum ve bağlamı içerisinde inceleyerek anlama şansı sunan, konuyu derinlemesine kavrama çabasını içeren nitel araştırma “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, Şimşek 2000: 19).

Nitel araştırma adımları; konu seçimi, odaklanma sorusu, çalışmanın tasarlanması, veri toplama, verileri analiz etme, verileri yorumlama ve başkalarını bilgilendirme şeklindedir (Neuman 2014a: 22). “Hatay’da Yaşayan Nusayri ve Sünnilerin Suriyeli Sığınmacılara Yaklaşımı Üzerine Nitel Bir Araştırma” şeklinde belirlenen konumuzun seçiminde, daha önce yapılan araştırmalar incelenmiş olup “Bir bilgi topluluğuna aşinalığı göstermek ve güvenilirliği sağlamak, önceki araştırmaların izlediği yolu ve bu araştırmanın diğerleriyle nasıl bağlandığını göstermek, bir alanda bilinenleri bütünleştirmek ve özetlemek, ötekilerden öğrenmek ve yeni fikirler uyandırmak amacıyla yapılan zorunlu bir adım” şeklinde tanımlanan literatür taraması yönteminden yararlanılmıştır (Neuman 2014: 164). Araştırmamızın sorusu “Nusayri ve Sünnilerin Suriyeli sığınmacılara mevcut yaklaşımında farklılık var mıdır? Var ise bu farklılıkta mezhepsel arka planın rolü nedir?” şeklinde belirlenmiştir.

Nitel araştırmanın veri toplama basamağının en önemli adımlarından biri, evren ve örneklem oluşturmaktır. Araştırma konusuna ve alanına dahil olan tüm nesne ya da kişiler evreni ifade ederken bu ana kitlenin tamamını incelemenin maliyet, zaman ve insan gücü gibi zorluklar barındırıyor olması sebebiyle, ana kitleyi temsilen seçilen grup örneklemidir (Aslantürk, Amman 2001: 58). Araştırmamızın evreni Hatay şehrindeki Nusayriler ve Sünniler iken örneklemi, yapılan görüşmelerle araştırmamıza yeterli düzeyde veri sağlayan görüşmecilerdir. Nitel araştırmalarda kullanılan örneklem yöntemleri “maksimum çeşitlilik örneklemesi (maximum variation sampling), benzeşik örneklemesi (homogeneous sampling), kartopu örneklemesi (snowball sampling), kolayda örneklemesi (convenience sampling), aşırı/aykırı durum örneklemesi (extreme or deviant case sampling), tipik durum örneklemesi (typical case sampling), kritik durumlar örneklemesi (critical case sampling), ölçüt örneklemesi (criterion sampling), teorik örneklemesi (theoretical sampling) ve kota örneklemesidir (quota

sampling)” şeklindedir (Yıldırım, Şimşek 2000: 54). Araştırmamızda kullanılan örneklem yöntemi ise “Araştırmacının bir örnek olay ile başladığı, daha sonra o örnek olaydan aldığı bağlantılı ilişkiler ile ilgili bilgilere dayanarak başka örnek olaylar belirlediği ve süreci tekrarladığı rastlantısal olmayan bir örneklemdir” (Neuman 2014a: 338) şeklinde tanımlanan kartopu örneklemedir. Örneklem seçiminde; Hatay’ın sınır şehri olması, Nusayri ve Sünni nüfusun bir arada yaşıyor olması belirleyici bir faktör olmuştur.

Bu araştırma kapsamında kullanılan teknik, araştırmamızın hedefleri göz önünde bulundurularak nitel araştırma yöntemine dayalı derinlemesine görüşme tekniği; uygulanma biçimi ise yarı-yapılandırılmış görüşme biçimi olarak belirlenmiştir. Derinlemesine görüşme tekniği, nitel araştırmanın temel veri toplama tekniklerinden biri olup “İki yabancı arasındaki açıkça bir kişinin ötekinden belirli bilgiler elde etmesi amacıyla yürütülen kısa süreli, ikincil toplumsal etkileşim” olarak tanımlanmaktadır (Neuman 2014b: 95). Yarı yapılandırılmış görüşme ise, araştırmacının önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme formunu hazırladığı bunun yanında görüşmenin akışına bağlı olarak alternatif soruların da sorulabildiği görüşmelerdir (Karasar 1986: 176). Yarı-yapılandırılmış görüşme formu, belirlenen yöntem, teknik ve biçim göz önünde bulundurularak, uzman görüşü alınarak, araştırmamızın temel ve alt amaçlarını göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Belirlenen form ile 3 pilot, 28 asil görüşme gerçekleştirilmiştir. Formda sosyal kimlik belirleyici soru olarak 7 adet soru bulunmaktadır (Yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, meslek, medeni durum, gelir düzeyi, mezhep). Görüşme soruları ise 15 adettir. Yapılan bu görüşmeler, katılımcıların onayı ile birlikte ses kaydına alınmış, ayrı ayrı dosyalanmış ve katılımcıların paylaştığı düşünceler MAXQDA programından yararlanılarak tema ve kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan tema ve kodlar ışığında verilerin analizi, nitel araştırma veri analiz yollarından “araştırmacının analiz sürecinde katılımcı ifadelerine müracaat etmesinin yanında kendi öznel yorumları ile ön plana çıkıp etkin bir rol üstlendiği analiz yolu” (Yıldırım, Şimşek 2000: 162) şeklinde tanımlanan içerik analizi yolu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Yapılan içerik analizi ile veriler değerlendirilmiş, yorumlanmış ve bu bulgular üzerinden sonuçlara ulaşılmıştır. Tek bir zamanda, farklı cinsiyet, yaş, meslek ve statüdeki kişiler ile yapılan görüşmeler, sahip olduğu bu özellikler bakımından kesitsel bir araştırma olma özelliği taşımaktadır.

1.3.Literatür Değerlendirilmesi

Suriyeli Sığınmacılar konusu ile ilgili YÖK Ulusal Tez Merkezi’nin kataloğu üzerinden “Suriyeli sığınmacılar/göçmenler/mülteciler” ve “Suriyeliler” anahtar kelimeleri kullanılarak

yapılan tarama sonrasında ekonomi, siyaset ve uluslararası ilişkiler, sosyoloji, psikoloji, medya/iletişim, sosyal hizmetler ve hukuk gibi alanlarda 2194 lisansüstü tez çalışması bulunduğu görülmüştür.¹

Göç ve ekonomi ilişkisine dair yapılan çalışmalara, bölgesel ya da küresel ekonomik krizlerin veya adil bir şekilde dağılım göstermeyen servetin bir süre sonra göçe sebep olması, yahut zorunlu göç sonucu, göçün gerçekleştiği bölgede yaşanan ekonomik değişimler vb. konularını ele alan araştırmalar örnek verilebilir (Aydın 2016; Babacan 2019; Güzüm 2017; Shaktivel 2021).

Siyaset ve uluslararası ilişkiler bağlamında göç, göç veren ve göç alan ülkenin dış politikası ve uluslararası ilişkileri, yaşanan göçün bölge ve dünya siyasetine etkisi gibi başlıklarla araştırılmıştır (Arslantürk 2018; Esenlikci 2016; Göçer, Şenyuva 2021; Reed 1998; Wright 2011; Yong 2014).

Göç ve göçmen konusu, hukuk disiplini içerisinde; göç eden insanların hukuki statü ve haklarının değerlendirilmesi ve insan haklarının korunması bağlamında ele alınmıştır (Çiçekli 1996; Demirci 2018; Koçak 2019; Küçükyazıcı 2019; Ökmen 2010; Şengül 2019; Slater 2014, Storey 1998).

Yaşanan dini ve mezhepsel çatışmaların göçe sebep olması ve göçmenlere sergilenen tutumlarda din ve mezhep faktörlerinin etkisinin araştırılması gibi bağlamlarda da, din sosyolojisi disiplini içerisinde yapılan çalışmalara konu olmuştur. (Al- Ansari 2017; Fındık 2020; Küçükcan 1996; Storm 2011, Sümer 2021; Şimşek 2020; Wardana 2013)

Günümüz küresel dünyasındaki veriler değerlendirildiğinde, bu zamanda yaşanan göçün, ikinci dünya savaşı sonrasındaki en büyük göç dalgası olduğu ifade edilmekte, bu sebeple bu yüzyıla “göç çağı” isimlendirilmesi yapılmaktadır. Ülkemiz ise gerek tarihi bağlamı gerekse coğrafi konumunun etkisiyle göç, göçmen, mülteci ve sığınmacı konularının önemli olduğu bir ülkedir. Bu önem sadece bugün Orta Doğu’daki karışıklıklar sonucu göç alıyor olması sebebiyle değil, geçmişte de bu topraklara göç edenlerin olması ve zaman zaman başka ülkelere de büyük gruplar halinde göçmen göndermiş olması sebebiyledir (Gürçan 2021: 1588). 2020 yılında ülkemize giriş yapan yabancı uyruklu sayısı 12.678.664 iken, 2021 yılında bu sayının 24.630.685’e yükselmiş olması, alıkonan düzensiz göçmen sayısının sınırlarımız içerisinde 162.996 iken sınır ötesinde engellenen sayısının 451.096 olması Türkiye ve göç

¹ Bu teze ait literatür taraması 2022 yılı aralık ayı itibarıyla tamamlanmış olup bu tarih sonrasında yapılan araştırmalar değerlendirme kapsamında değildir.

ilişkisi konusunun önemini ispatlayan istatistiki veriler olarak karşımıza çıkmaktadır (AYBÜ-GP 2021: 78).

Ülkemiz, tarihi seyri içerisinde hep göç alan bir bölge olmakla birlikte, 2010 yılı sonrasında genelde Orta Doğu özelde ise Suriye coğrafyasında “Arap Baharı” şeklinde isimlendirilen karışıklıklar neticesinde başlayan göç hareketlerinden de en fazla etkilenen bölge olma özelliği taşımaktadır (Buzkıran, Kutbay 2013: 155). Orta Doğu göçlerinin sebepleri arasında, “din/mezhep” faktörü özel bir yer tutmaktadır. Suriye’nin toplam nüfusunun %70’i Arap, %16’sı Türk, %10’unu Kürt, %2’sini Ermeni, %0,5’ini Süryani, %0,5’i Çerkesler, %1’ini ise diğer gruplardır (Abbas, Cici 2019: 533). Dini kimlik açısından baktığımızda ise nüfusun %74’ü Sünni, %16’sı Nusayri ve Dürzi, %10’u Hristiyan olan Suriye’de, yaşanan iç savaşının nedenleri arasında da etnisite ve din/mezhep aidiyeti ilk sıralarda yer almaktadır (Atlioğlu 2018: 139). Nusayri hükümet ile Sünni halk arasında yaşanan bir mezhepsel çatışmanın neticesinde ortaya çıkan bu iç karışıklık sonucunda, büyük oranda Sünni grup Suriye’den göç etmek durumunda kalmıştır. Suriye’den göç eden kişi sayısı 6.7 milyon iken Türkiye’deki mülteci sayısı 3.6 milyondur (Erdoğan 2018b: 24). Türkiye’de Suriyelilere en çok ev sahipliği yapan şehirler sıralaması İstanbul (545.697), Gaziantep (463.663) ve Hatay (429.121) şeklindedir. İllerin kendi nüfusları ile göçmen nüfusu karşılaştırıldığında, nüfusuna oranla en fazla göçmene ev sahipliği yapan şehirlerin ise Kilis ve Hatay olduğu görülmektedir (T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı 2022 <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi:12.06.2022).

Yapılan araştırmalarda, sığınmacıların yer seçimi yaparken etnik köken ve din/mezhep bakımından kendilerine benzeyen kimselerle birlikte yaşamayı daha çok tercih ettikleri tespit edilmiştir (ORSAM 2014:18; Apak 2014:54). Hatay’ın, Suriyelilere en çok ev sahipliği yapan şehirler arasında yer almasında, sınır bölgesinde bulunmasının yanı sıra Suriye ile kültürel anlamda benzer özelliklere sahip bir şehir olmasının da büyük etkisi vardır. Bu benzerliklerin en önemlisi, Hatay’ın Suriye gibi farklı din, mezhep ve ırkların bir arada yaşandığı bir şehir olmasıdır. Savaş öncesinde, Suriyelilerin Hatay ile ticari ilişkileri ya da akrabalık bağları olması da Hatay’ın tercih edilme sebepleri arasında yer almaktadır. Öte yandan Hatay’ın göçmenlerin dil problemi ile karşılaşmadan yaşayabilecekleri bir yer olması, onların burada yaşamaya devam etmelerinde etkili olmuştur. (Delioğlu, Kalaycı 2022: 253)

Göçmenlere karşı verilen tepkileri, göç edilen bölgedeki yerli halk ve göçmen ilişkisini şekillendiren bazı etmenler vardır. Yerli halk ile göçmenlerin aynı etnik köken, din ya da mezhep içerisinde yer alması bu etmenlerdendir (Tunç 2015: 45). Farklı etnik kimliğe sahip olmanın, sığınmacılara yaklaşım üzerindeki etkileri çeşitli çalışmalara konu olmuştur.

Ülkemizde bu konu, Batman şehrindeki Arap ve Kürtlerin Suriyeli sığınmacılara yaklaşımı üzerinden ele alınmıştır (Kaypak, Bimay 2018). Din, Suriyeli sığınmacılar ile ilgili yapılan araştırmalarda entegrasyonu kolaylaştıran ya da zorlaştıran bir olgu olarak yer almaktadır (Bouchara 2021). Suriyeli sığınmacılar üzerinde yapılan araştırmalarda din, göç sonucu yerleşilen bölgedeki kültürleşme olgusunu etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak ele alınmıştır (Alghamdi, 2019). Sosyoloji ve psikoloji disiplinleri içerisinde Müslüman göçmenlerin kültürleşme ve uyumu, din etkisi etrafında ele alınan bir mesele olmuştur (Anderson, 2022). Bu çalışmalara Hollanda’da Suriyeli sığınmacılar üzerinden yapılan, entegre ya da asimile olmayı tercih etmede din ve dindarlığın etkisi içerikli araştırma (Ayvazoğlu vd. 2021); “aynı dine mensup olmanın Suriyeli sığınmacılar ile Türk vatandaşlarını birleştiren bir etkisi var mı?” sorusuna yanıt bulmak için yapılan araştırma (Lazarev, Sharma 2017); ABD’deki Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumlarda dinin rolünü inceleyen ve Suriyeli sığınmacıların yerli halk ile psikolojik ve sosyo-kültürel uyumlarında dinin önemli bir faktör olduğu sonucuna ulaşıldığı araştırma (Carlson 2019) örnek olarak zikredilebilir. Dinin, Suriyeli sığınmacıların entegrasyonunda ve yerli halkın onlara karşı gösterdikleri tutumlarda etkili bir faktör olduğu tespitinin ortaya konmasının yanında, hem bu tespiti bilimsel olarak ortaya çıkarıp hem de bu etkinin boyutunu gözler önüne seren araştırmalar da yapılmıştır. “Aynı dine mensup olmaları Türk vatandaşlarının Suriyeli sığınmacılara olan tutumlarını ve önyargılarını etkilemektedir. Ancak bu olumlu etki, kişisel ve ekonomik kaygılar söz konusu olduğunda etkisini yitirmektedir.” sonucunu ortaya koyan çalışma buna örnek verilebilir (Morgül, Savaşkan 2021).

Ülkemizde ise, birçok disiplin içerisinde incelenen “Suriyeli sığınmacılar” konusu ve din ilişkisi çeşitli araştırmalarda yer almıştır. Bu çalışmalara, üniversite öğrencileriyle yapılan ve dindarlık düzeyinin, sığınmacılara yönelik olumsuz tutumu pozitif yönde yordadığı sonucuna ulaşılan araştırma örnek verilebilir (Doğan vd. 2017). Yapılan başka araştırmalarda da ülkemizde dindar bireylerin kendileri ile aynı dine mensup olan Suriyeli sığınmacılara daha ılımlı yaklaştıkları, sempati ve hoşgörü temelinde ilişki kurdukları ortaya konmuştur (Güney, Konak 2016). Din ve göç ilişkisi üzerinden yapılan bu çalışmaların yanında mezhep mensubiyeti, göçmen yaklaşımlarında etkisi olan bir faktör olarak zikredilmiş ancak bu konuda spesifik bir araştırma yapılmamıştır.

Sığınmacı konusu, özellikle sınır şehirleri için sığınmacı nüfusu fazla olması sebebiyle ayrı bir önem taşımaktadır. Taşıdığı bu önem itibarıyla sınır şehirleri üzerinden sığınmacı sorunu birçok akademik çalışmada ele alınmıştır. Bu çalışmalara, göç ederek Mardin’e gelmiş Suriyeli sığınmacıların şehre uyumlarını konu alan “Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları:

Mardin Örneği” (Apak 2014); Mersin ili üzerinde yapılan konusu Suriyeliler ile akrabalık ilişkileri bulunan Mersinlilerin 2011 yılı sonrası yaşanan göç ile ilişkilerini yeniden inşa edişleri olan “Yanı Başındaki Yabancı” (Çatak 2020); Kilis’te yaşayan yerli halk ve Suriyeli sığınmacıların ilişki şekillerine yoğunlaşan “Suriyeliler Her Yerde!” (Koca, Altınoluk 2022); Şanlıurfa yerlileri ile Suriyeli sığınmacıların ilişkilerini ekonomik ve sosyolojik boyutlarıyla inceleyen “Türkiye’deki Suriyeliler” (Kaya 2017); büyük göç dalgasının gündelik hayatı nasıl etkilediği konusunu Gaziantep şehri örneği üzerinden araştıran “Bizim Müstakbel Hep Harap Oldu” (Çağlar, Hülür, Ekinci 2016); yerli halkın Suriyeli sığınmacı algısını Konya örneği üzerinden inceleyen “Kentın Yeni Misafirleri” (Koyuncu 2015) çalışmaları örnek verilebilir. Bunların yanında daha kapsamlı çalışmalar olma özelliği taşıyan “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Uyum ve Kabul” (Erdoğan 2018a) ve “Suriyeliler Barometresi” (Erdoğan 2018b) araştırmaları, birçok şehirdeki Suriyeli sığınmacılarla yerli halkın ilişkisini içeren araştırmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmamızın evreni olarak seçilen ve nüfusuna oranla en fazla göçmen bulunan ikinci şehir olan Hatay şehri de göç ve Suriyeli sığınmacılar konusunda pek çok araştırmaya konu olmuştur. Bu çalışmalara, Suriyelilerin Hatay’daki mevcut durumunu ortaya koyup çözüm için politika önerileri sunan “Hatay’daki Suriyeliler” (Duruel 2018) çalışması örnek verilebilir. Ortaya koyduğu “Suriyeli sığınmacıların yerleşim yeri seçiminde etnik köken ve mezhep mensubiyeti etkilidir.” tespitleri açısından “Yerel Halkın Türkiye’deki Suriyelilere Bakışı: Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay ve Adana Örnekleri” (Yılmaz 2017) isimli araştırma önemlidir. Bunların yanında Hatay’daki yerli halk ve Suriyeli sığınmacıların ekonomik anlamda ilişkisini (Küçükgöz 2019; Dengiz 2018; Tekbaş 2020), yerel medyanın Suriyeli sığınmacılara olan tutumunu (Bodur 2020; Naeseh 2021), göç politikalarının Hatay’a etkilerini (Tamer 2020), 2012-2016 yılları arasında Hatay Antakya’daki yerli halk ve Suriyeli sığınmacı ilişkilerini (Karşlı 2018), ekonomik, sosyal ve siyasi anlamda Hataylılar ve Suriyeli sığınmacılar ilişkisini (Güleryüz 2021), göç politikasının göç uzmanları gözüyle Hatay ve Konya üzerinden ele alınmasını (Koç 2019), Suriyelilerin Hataylılarla yaşadığı çatışmaları (Döner 2016; İlbaş 2017), Hatay’daki Suriyeli kadın sığınmacılara yapılan STK yardımlarını (Pehlivan, 2019) ele alan araştırmalar yapılmıştır. Araştırma evrenimizde yer alan Nusayriler üzerinden yapılmış bir çalışma olması sebebiyle psikoloji disiplini içerisinde yapılan kültürleşme stratejilerinin Nusayri ve Suriyeli sığınmacılar üzerinden ele alındığı çalışma, bu bağlamda yapılan nadir çalışmalara örnek verilebilir (Yangın, Akfırat 2021). Yapılan bu çalışmaların hiçbirinin spesifik olarak mezhep ve göç ilişkisini ele almıyor olması araştırmamızı gerekli kılmıştır.

Araştırılan ve incelenen bu literatür göz önünde bulundurularak, araştırmamızın sorusu “Nusayri ve Sünnilerin Suriyeli sığınmacılara mevcut yaklaşımında farklılıklar var mıdır? Var ise bu farklılıkta mezhepsel arka planın rolü nedir?” şeklinde belirlenmiştir. Çalışma neticesinde bu soruya cevap bulmanın yanı sıra, bir olayın tek bir nedenle ele alınamayacağı bilgisi ve çoklu nedensellik ilkesinin göz önünde bulundurulmasıyla; Suriyelilere, Nusayrilerin ve Sünnilerin yaklaşımlarında rol oynayan diğer etmenlerin neler olduğunun da ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. Sığınmacılara yönelik tutumlar ve bu tutumu etkileyen faktörler, hem genel sosyoloji hem de sosyolojinin alt disiplinleri olan göç sosyolojisi ve din sosyolojisi disiplinleri içerisindeki çeşitli araştırmalarda ele alınmıştır (Aksoy 2020; Altunbaş 2020; Kökel 2017; Ünür 2018). Bizim araştırmamızın farkı, konunun Nusayriler ve Sünniler olmak üzere iki farklı mezhebe mensup gruplar üzerinden, mukayeseli olarak incelenecek olmasıdır. Literatürde bu tür bir çalışmanın olmadığı tespit edilmiştir. Çalışmamızın literatürdeki bu boşluğa katkı sağlaması beklenmektedir.

Bunların yanında, din gibi kültürü, örfü, adetleri ve gelenekleri şekillendiren ve toplumsal davranışlarımızın temelinde yer alan sosyal bir kurumun, göç ve sığınmacılar ile ilişkisini ele almanın şu noktalarda özgün değer taşıdığını ileri sürmek mümkün görünmektedir:

1. Suriyeli sığınmacılara yaklaşım hususunun mezhep faktörü üzerinden ele alınarak konunun Nusayri ve Sünni gruplar üzerinden araştırılmış olması.
2. Dinin ve dindarlığın sığınmacılara yaklaşıma etkisine yönelik araştırmalara ilaveten, bizim araştırmamızın meseleyi bölgeye özel mezhep farklılığı üzerinden ele alarak literatürdeki bu boşluğu doldurabilme potansiyeline sahip olması.
3. Göç ve göçmen meselesinin günümüzde ve ülkemizde sosyoloji, siyaset, hukuk ve uluslararası ilişkiler gibi pek çok disiplin için kritik bir konu olması sebebiyle, araştırma sonucunda elde edilecek veri ve değerlendirmelerin, konuya ilişkin yaklaşımlarda, sorunların tespitinde ve çözüm önerilerinde istifade edilebilecek bilgiler içeriyor olması.

1.4.Araştırmada Karşılaşılan Zorluklar

Bu araştırma sırasında karşılaşılan en büyük zorluk, 6 Şubat 2023 tarihinde ülkemizde meydana gelen, en büyük yıkım ve kaybın Hatay’da yaşandığı deprem olmuştur. Araştırmamızın evreni olan şehrin Hatay olması, deprem sonrası hedeflenen katılımcı sayısına ulaşma konusunda güçlük yaşatmıştır. Deprem sonrası bölge insanının yakınlarını kaybetmesi, başka şehirlere göç etmiş olması, çadır veya konteynerlerde yaşaması katılımcı bulmayı ve görüşme gerçekleştirmeyi zorlaştırmıştır. Bu depremlerde Hatay’da en büyük yıkım Antakya, Samandağ ve Defne ilçelerinde olmuştur. Araştırmamızda mülakat yapılacak olan Nusayri

grubun yoğun olarak yaşadığı bölgelerin de Antakya, Samandağ ve Defne olması Nusayri grupla yapılması planlanan görüşmeler için katılımcı bulma süresinin artmasına sebep olmuştur. Yaşanan bu zorluklar saha araştırmasını zorlaştırmış ve sürenin uzamasına sebebiyet vermiştir. Yaklaşık 10 ay süren bu sürecin sonunda 15 Sünni 13 Nusayri olmak üzere toplam 28 kişiye ulaşılmış ve bu kişilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bunların yanında, yapılan ön görüşme neticesinde araştırmanın mezhep kriterlerine uymadığı anlaşılan 3 kişi ile görüşme gerçekleştirilmemiştir. 2 kişi ile Nusayrilik mezhebinin sır merkezli bir mezhep olması ve bu konu üzerinden sığınmacı konusunu konuşmak istememesi üzerine görüşülmemiştir. Görüşme yapma talebi ile ulaşılan 11 kişi ile depremde yakınlarını kaybetmiş olmaları ve gündemlerinin bu kayıplar olması sebebiyle araştırmada yer almak istememeleri sebebiyle görüşülmemiştir. Görüşme gerçekleştirilen 28 kişinin yanında 16 kişi, belirtilen sebeplerden ötürü araştırma içerisinde yer almamıştır.

Deprem sebebiyle katılımcı bulamama zorluğunun yanında bulunan katılımcılarla yüz yüze görüşememe sorunu ortaya çıkmıştır. Çadır ya da konteyner kentlerde yaşayan katılımcılar ile ulaşım ve mekan yetersizliği gibi imkansızlıklar sebebiyle yüz yüze ayarlanamayan görüşmeler olmuştur. Bu zorluğun ortaya çıktığı durumlarda, internet erişimi olan kişiler ile görüşmeler Zoom, Google Teams ya da Whatsapp uygulamaları üzerinden gerçekleştirilen internet erişimi olmayan kişiler ile görüşmeler telefon görüşmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir.

1.5.Araştırma Sahası: Hatay

Tarihte büyük medeniyetlere ev sahipliği yapmış Hatay, hem kıtalar arası geçiş bölgesi olmasıyla hem de göç yolları üzerinde bulunmasıyla önemli yere sahiptir. Tarih içerisinde insanların yerleşim yeri olarak bu bölgeyi tercih etmesinde, Amik Ovası gibi büyük ve verimli tarım alanlarına sahip olması da etkili olmuştur. Hatay'da egemen olan büyük devletlere baktığımızda; aralarında Akadların, Babil Krallığı'nın, Yamhad Krallığı'nın, Hitit Krallığı'nın ve Asurluların olduğunu görülmektedir (Bahadır 2010: 350). Türkler tarafından "Batık/Batak Şehir" olarak nitelendirilen Hatay'da Antakya'nın Persler tarafından işgal edilerek harabe hale getirilmesi, sırasıyla 458 depremi, 542 veba salgını, 551 depremleri, 557 depremi, 560 veba salgını, ikinci Pers işgali sırasında şehrin harabeye dönmesi, 577 depremi, 588 depremleri, üçüncü Pers işgali sırasında şehrin harabeye dönmesi gibi felaketler zinciri yaşanmış ve 628'de Hatay Bizans kontrolüne girmiştir (Kaya, Kıyılı 2009: 405).

İskender'in, ülkemizde liman şehri olan Myriandros'a (bugünkü İskenderun) geliştiği bölge tarihi açısından bir diğer önemli olaydır (Tekin 1999: 20). İskender'in ölümünden sonra

bölgede Seleukos devri başlamış ve bu dönemde bölgede dört büyük şehir kurulmuştur: Antiochia (Antakya), Seleucia Pieria (Samandağ), Apamea ve Laodicea. Seleukos Devleti yöneticisinin babasının ismini taşıyan ve şu an hala Hatay'ın merkez ilçesi olan Antakya; o dönem sanat, eğlence, din ve ticaretin merkezi konumuna gelmiştir (Karasu 2002: 6). O dönem bölgenin yerli halkı Suriyeliler, Makedonlar, Atinalılar, Giritler ve Yahudiler olup günümüze kadar gelen çok kültürlülüğünün izlerine rastlanmaktadır. Bölge 15 yıl kadar Ermenilerin kontrolüne geçmiş, sonrasında Roma İmparatorluğuna katılmıştır. (Gürhan 2011: 399)

Hristiyanlığın Roma Döneminde Kudüs'ten sonra bu bölgede yayılmaya başlaması ve Dünyanın ilk sokak ışılandırma uygulamasının Antakya Herod Caddesi'nde (Kurtuluş Caddesi) yapılması bu dönemin bölge açısından önemli gelişmeleridir. Roma döneminin ihtişamlı şehri olan Antakya'nın bu ihtişamında, havarilerin bu bölgeye gelmesi ve bölgenin dini yayma merkezi olmasının payı da büyüktür. Antik dönemde "Doğu'nun Kraliçesi" (Orientis Apicem Pulcrum) olarak isimlendirilen Antakya, İslam orduları komutanı Ebu Ubeyde tarafından Halep'le birlikte fethedilmiş, bölgenin hakimi bu dönemde Nusayri Hamdaniler Devleti olmuştur. (Gürhan 2011: 410)

Bir dönem tekrar Bizans hakimiyetine girdikten sonra Selçuklular döneminde alınmıştır. Haçlı seferlerinin başlamasıyla birlikte bölge istikrarsızlık yaşarken Memlûkler döneminde fethedilmiştir. Osmanlı Devleti'nin Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Osmanlı egemenliğine giren Antakya, dört asır da bu egemenlik altında yaşamıştır. 1918 Mondros Ateşkes Antlaşması ile Fransız İşgali bölgesi olan Hatay, 1937 yılında konunun Milletler Cemiyeti'ne taşınmasıyla Bağımsız Hatay Devleti'ni kurmuştur. 1939 yılında ise Hatay, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne katılmıştır.

Tarihi sürecinden de anlayacağımız şekilde, farklı devletlerin farklı etnik kökenlerin ve farklı dinlerin hüküm sürmesi, Hatay'ın bugünkü çeşitliliğinin temelini oluşturmaktadır. Günümüzde Hatay nüfusunun en kalabalık etnik grubu Türk Sünniler olup bunu Nusayriler (Arap Nusayriler) takip etmektedir. Arap Sünniler ve Arap Hristiyanlar diğer kalabalık gruplar olup bölgede Çerkezler, Süryaniler, Yahudiler, Ermeniler, Afganlar ve Özbekler gibi toplulukların yaşadığı da bilinmektedir.

1. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Nusayrilik

Nusayrilik, ilahiyat bilimi içerisinde başlı başına bir din ya da bir mezhep olarak değerlendirilmekten çok tarihsel süreç içerisinde ana akımdan kopmuş, eskiye dayalı öğeleri kendi içerisinde toplamış, metinleri batını şekillerde yorumlayarak ortaya çıkmış bir gelenek olarak değerlendirilmiştir. Dayandığı ana akımın Şiilik olduğu belirtilen Nusayrilik ,çoğunlukla Gulat-1 Şia olarak ele alınmış yani sapkın Şii grup olarak etiketlenmiş, eklektik bir inanç sistemidir (Çağatay, Çubukçu 1985: 68).

Gizlilik ve sır esaslı olması sebebiyle hakkında doğru bilgiye, kitaplara ve araştırmalara ulaşmanın zor olduğu Nusayrilik'in, temel dini metinlerinin önemlileri arasında yer alan “Kitabul Mecmu” eseri Ahmet Turan tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir. (Türk 2018:55) Nusayrilik üzerine kapsamlı ve tarafsız çalışmaların en temel ve önemlileri Rene Dassaud'un Histoire Et Religion Des Nosairis, Ahmet Turan'ın Les Nusayris de Turquie Dans La Region de Hatay, Ömer Uluçay'ın Arap Nusayriliği; Hüseyin Türk'ün Nusayrilik (Arap Nusayriliği) ve Nusayrilerde (Arap Nusayrilerde) Hızır İnancı; İnan Keser'in Gelenek, Aile, Etnik Köken, Tarih ve Din Açısından Nusayriler şeklinde sayılabilir. Dışarıya kapalı bir grup olmaları sebebiyle, Nusayriler aleyhine kitaplar da yazılmıştır. Bunların en ünlüleri ise Fatımi veziri Hamza b. Ali'nin kitabı, İbn Teymiye'nin “Nusayri katli caizdir” fetvası ve Süleyman Üzeni'nin Kitabul Bakura adlı eseridir.

Halk arasında “Fellah”, bilimsel araştırmalarda ve ilahiyat alanında “Nusayri” olarak isimlendirilen bu etnik grup, kendileri için bu iki isimlendirmeyi de kullanmayıp “Arap Alevisi” isimlendirmesini tercih etmişlerdir. Fellah kelimesi Arapça “çiftçi” anlamına gelir ve bu şekilde isimlendirilmeleri tarihsel süreçte çiftçilik ile uğraşan bir topluluk olmaları ile ilişkilendirilmiştir. Nusayri kelimesinin dayanağı ve kökeni hakkında farklı rivayetler mevcuttur. Bu rivayetlerin ilki, “Nusayri” isimlendirmesinin “Nazerini” kelimesine dayanması şeklindedir. Nazerini kelimesi, Latince bir kelime olup Haçlıların bölgedeki bir tepeye verdikleri isimdir (Işık 2019: 32). İkinci rivayet, Nusayri inancındaki Hz. Ali'ye atfedilen özelliklerin Hz. İsa'ya benzemesinden ötürü “Nusayri” kelimesinin Hristiyanlara verilen “Nasrani” adına dayandığı görüşüdür (Üzüm 2007: 270). Üçüncü görüş, Kufe'deki “Nasuraya” köyünden bu bölgeye gelmeleri sebebiyle bu kelimeye dayandığı görüşü olup dördüncü görüş Hz. Ali'nin oğlu veya azatlısı olduğuna inandıkları “Nusayr” isimli birinin yolunu benimsemiş olmalarından ötürü bu kelimeye dayandığı görüşüdür (Boz 2021: 30). Beşinci ve son görüş,

Nusayriliğin kurucusu da kabul edilen Muhammed b. Nusayr'a nisbetle grubun bu şekilde adlandırıldığı görüşüdür (Tankut 1938: 24).

İsimlendirmenin kökeni hakkındaki tartışmanın yanında, Nusayrilerin milliyeti de tartışma konusu olmuştur. Türk olduklarını savunan görüş, delil olarak eski Türk inançlarının Nusayrilik inancında büyük yere sahip olmasını, kafatası özelliklerinin Anadolu Nusayrileri ile aynı olmasını ve konuştukları Arapça'nın foneminde Türk lehçesinin hakim olmasını göstermiştir (Tankut 1938: 8-10). Bu görüşü savunan diğer araştırmacıların görüşlerine göre ise, Nusayriler bölgenin kontrolünün Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlı Devleti'ne geçişi sonrası Arapça konuşmaya başlamış olup bu sebeple Arapçaları büyük oranda Türkçe kelimeler içermektedir. Nusayrilerin Türk olduğunu savunan bu görüşlere göre, Nusayriler Hatay bölgesine Abbasiler döneminde gelmiş Oğuz-Horosan Türklerindendir.

Nusayrilerin Arap olduklarını savunanlar ise bu görüşlerini, Nusayrilerin konuştuğu Arapça'nın Süryani-Lübnan lehçesine dayandığı görüşüyle savunmaktadır (Andrews 1992: 214-218). Yapılan araştırmalar sonucu elde edilen veriler ve ortaya konan düşünceler bir yana, literatürde Nusayri olarak isimlendirilen bu grup, kendilerine "Alevi" demekte ve Arap kökenli olduklarını ifade etmektedir.

Nusayriler kendi içlerinde birçok kola bölünmüş olup bu kolların en çok yedisi bilinmekte günümüzde Hatay bölgesinde iki kol ön plana çıkmıştır. Bu yedi kol; Cerraneler, Gaybiyyeler, Kilaziyeler, Haydariyeler, Mahusiyyeler, Neysafilere ve Zuhuratiler şeklindedir. Bunlardan ön plana çıkan iki kol Kilaziyeler ve Haydarilerdir. Kilaziyeler Şeyh Muhammed b. Kilazi'nin taraftarları olup Haydariler Şeyh Ali Haydar'ın takipçileridir. Ön plana çıkan bu iki grubun inanç farklılığı Hz. Ali'nin makamı konusudur. Haydariler'e göre Hz. Ali'nin makamı Güneş'tedir. Kilazilere göre ise Hz. Ali'nin makamı Ay'dadır. Bu sebeple Haydariler "Şemsiler", Kilaziler "Kameriler" şeklinde isimlendirilmiştir. Dini ritüellerin uygulanışı da bu iki grup arasında farklılık göstermektedir. Bu inanç farklılığı sosyal anlamda iki grubun ilişkilerini etkilemektedir. Bu iki kola mensup kişiler, birbirinden farklı bölgelerde yaşıyor olup aralarında evlenme yasağı bulunmaktadır. İki grubun şeyhleri farklılıklarını belirginleştirmek için farklı şekillerde tıraş olmayı tercih etmişlerdir (Türk 2013: 38).

1.5.1. Nusayrilik'in Tarihsel Süreci

Hız. Muhammed'in vefatı sonrasında yaşanan sosyo-kültürel, siyasi ve dini gelişmeler sonucu ortaya çıkan itikadi mezheplerin ilki Haricilik olup sonrasında Mürcie, Mutezile ve Şia ortaya çıkmıştır. Nusayrilik ise Şiilik içerisinde doğan ancak tarihsel seyri içerisinde çok farklı

formlara bürünen bir inanç olarak karşımıza çıkmaktadır. Nusayriliği anlayabilmek için Şiiliği, Şiiliğin oluşumunu ve inanç esaslarını bilmemiz gerekmektedir. Bu sebeple bu bölümde ilk olarak Şiilik'ten bahsedilecektir.

1.5.2. Şiilik'in Anlamı

Kelime anlamı olarak “tâbi olmak, desteklemek; şâyi olmak, çoğalmak” anlamlarındaki “şiya” kökünden türeyen “şîa” kelimesi “tarafdar, yardımcı, destekleyici; bir işi gerçekleştirmek için bir kimse etrafında toplanan grup” mânasına gelir. Müfredi “şî” biçiminde kullanılır. Şia kelimesi Kuran'ı Kerim ve hadislerde geçen bir kelime olup buralardaki kullanımı “firka, bölük, topluluk ve taraftarlık” anlamlarındadır (Bulut 2016: 283).

Bir mezhep olarak tarihsel seyri de göz önünde bulundurulduğunda Şia'nın terim anlamı: “Hz. Muhammed'in vefatından sonra Hz. Ali ve ehli beytini halifelik için en layık kişi olarak gören ve onu “meşru” halife kabul eden ondan sonraki halifelerin de onun soyundan gelmesi gerektiğine inanan toplulukların müşterek adıdır (Fığlalı 1984: 9)”.

1.5.3. Şiilik'in Ortaya Çıkışı

Şiiliğin ortaya çıkışı konusunda, yedi farklı görüş yer almaktadır. Bu görüşlerden ilki Hz. Ali taraftarlığının Hz. Muhammed öncesinde ortaya çıktığını, diğer peygamberlere inen ayetlerde Ali'nin velayetinin açıklandığı görüşüdür. Diğer bakış açısına göre, Hz. Muhammed vefat etmeden önce Hz. Ali'nin çevresinde bir grubun oluşmaya başladığı şeklindeki görüş iken bir diğeri Hz. Muhammed'in vefatı sonrası halife tartışmalarıyla Şiiliğin ortaya çıkmaya başladığı yönündedir. Bu konudaki dördüncü görüş ise, Hz. Osman'ın şehit edilmesi üzerine bu grubun ortaya çıkmış olduğu şeklindedir. Şiiliğin oluşumunun başlangıcı olarak görülen bir diğer olay Hz. Ali dönemine dayandırılmakta ve bu taraftarlığın Cemel Vakası ve Sıffin Savaşı ile ortaya çıktığı görüşünü ortaya koymaktadır. Bu düşünceye göre, Hz. Ali Cemel Vakası'nda Hz. Ayşe'ye; Sıffin Savaşı'nda da Muaviye'ye karşı kendi tarafında yer alanlara “şiam” ifadesini kullanmış böylelikle Şiilik, hem ıstılahtaki bir kullanım olarak hem de grup olarak ortaya çıkmıştır. Altıncı görüşe göre ise, Şiilik Hz. Hüseyin'in şehit edilmesi ve Tevvabun Hareketi ile yani Hz. Osman'ın şehit edilmesi dönemindeki Fitne Olayları'nın üzerine yaşanan, İkinci Büyük Fitne “Kerbala Olayı” ile ortaya çıkmıştır. Bu görüşe göre Şiilik, Kerbala Olayı ile birlikte siyasi bir fırka olarak yaşanan olaylar da sebebiyle oldukça fazla taraftar bularak bir yapı halini almıştır. Son görüşe göre Muhtar Es-Sakafi olayından sonra ortaya çıkmıştır.

Tam olarak başlangıcının hangisinin olduğu tartışması bir yana, sosyal ve siyasi olayların tek bir sebebe bağlanmasının sağlıklı olmadığı da göz önünde bulundurularak yapılacak en

doğru yorum yaşanan tüm bu olayların, Şiiliğin ortaya çıkış zeminini oluşturan olaylar olduğudur.

Şiiliğin henüz mezhep durumuna gelmediği süreçte, farklı bir fırka olarak ortaya çıkmasını sağlayan yukarıda başlangıç noktası olarak da zikredilen bir dizi olay vardır. Bunlardan ilki, Hz. Muhammed'in vefatı sonrasında yaşanan halife seçimleridir. Hz. Muhammed, yaşadığı dönemde hem dini hem de siyasi anlamda lider iken vefat etmesi üzerine Müslümanlar "Şimdi liderimiz kim olacak?" endişesi taşımışlardır. Hz. Ali, peygamberimizin cenaze işleriyle meşgul olurken Ensar, Sakifetü Beni Saide bölgesinde toplanıp Müslümanların liderinin yani halifenin kendilerinden olması gerektiğinin konuşmasını yapmışlardır. Bunu öğrenen Hz. Ömer ve Hz. Ebubekir bölgeye gitmişler ve Hz. Ömer sahabelerden Hz. Ebubekir'in hilafeti için biat almıştır. Rivayetlere göre ise Hz. Ali ve taraftarları bu durumdan memnun kalmamış bu sebeple bir süre Hz. Ali Hz. Ebubekir'e biat etmemiştir. Hz. Ali geç de olsa Hz. Ebubekir'e daha sonra da Hz. Ömer'e biat etmiş, bu halifelerin istişare ettiği kişiler arasında yer almıştır.

Şia bu olayı nassa dayanan Hz. Ali'nin, halifelik hakkının yenmesi olarak değerlendirmiş ve bu, grubun Sünni inançtan farkını ortaya koyan düşüncelerden biri olmuştur. Sünni grup için ise yaşanan bu olaydan, nass ile Hz. Ali'nin hakkı olan makamın Hz. Ali'ye verilmemesi değil Hz. Ali'nin biatları sebebiyle öncelikle ortada bir nassın olmaması şeklinde anlaşılmıştır. Bunun yanında Hz. Ali'nin, halifelik makamını istediği ancak bunun Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman dönemi sonrasına kaldığı yorumu çıkarılmıştır.

Hz. Ali'nin halifeliğini uygun görenler, sorunsuz yönetilen Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer dönemlerinde sessiz kalmış olsa da Hz. Osman döneminde yaşanan sıkıntılar bu taraftarlığın dozunun da artmasına sebep olmuştur. Hz. Osman dönemindeki sorunlara ise başta halife görevindeki bir ismin yaşının büyüklüğü örneği verilebilecekken, ehil olmayanların ve akrabaların büyük mevkilere görevlendirilmesi ve bu görevlendirmeler sonucunda yaşanan çatışmalar da sayılabilir. Bu ortam Hz. Ali taraftarlığının dozunun artmasına aynı zamanda Şiiliğe giden yolun açılmasına zemin hazırlamıştır.

Yaşanan bu gelişmeler sonucu, Hz. Osman şehit edilmiş ve isyancılar Hz. Ali'den halifelik beklemiştir. İnsanlar; Hz. Ali'nin halifeliğini destekleyenler, Hz. Ali'nin halifeliğine karşı çıkanlar ve tarafsızlar olmak üzere üç gruba ayrılmışlardır. Bu gruplaşmanın temelinde, kökleri İslam öncesi Arap kabileciliğine varan Emevi-Haşimi çekişmesi yer almaktadır (Onat, Kutlu 2012: 164).

Hız. Ali'nin halifelige gelmesiyle kısmen yatışan gerginlik, Hız. Osman'ın katillerinin bulunması ve cezalandırılması noktasında sahabenin ayrılığa düşmesi sebebiyle yaşanan Cemel Vakası ve Muaviye'nin halife olma isteği sonucu gerçekleşen Sıffin Savaşı ile, başka bir boyuta taşınmıştır. Hız. Ali, kendi ordusundan ayrılan ve Harici olarak isimlendirilen grup ile, Nehrevan Savaşı'nı yapmak zorunda kalmış ve harici biri tarafından şehit edilmiştir.

Hız. Ali'nin şehit edilmesi sonrası, Kufe halkı Hız. Ali'nin oğlu Hız. Hasan'ı halife olarak görmüş, ancak bir süre sonra Hız. Hasan Muaviye ile anlaşarak halifeliği Muaviye'ye bırakmıştır. Muaviye'nin vefatının ardından Muaviye'nin oğlu Yezid halife olmuş, bu durumdan rahatsız olan Hız. Ali taraftarları, Hız. Hüseyin'e Kufe halkını arkasına alarak halife olması teklifinde bulunmuş, bu teklif neticesinde Hız. Hüseyin Kufe'ye doğru yola çıkmıştır. Yolda Emeviler ile mücadele etmek zorunda kalmış ve Kerbela Faciası yaşanmıştır.

Hız. Muhammed sonrası halifeliğin belirlenmesi, Hız. Osman'ın şehit edilmesi, Cemel Vakası, Sıffin Savaşı gibi olaylarla zemini hazırlanan Şiilik, özellikle Kerbala Faciası ile birlikte mezhepsel anlamda teşekkül dönemine girmiştir. Şiiliğin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan yukarıda da zikredilmiş olan birçok olay olmasına rağmen Şiilik, Kerbala ile siyasi zeminine sahip olmuştur.

Tarihsel süreç içerisinde yaşanan gelişmelerde, Hız. Ali'nin yanında yer alan ve yaşanan hadiselerde Hız. Ali'nin hakkının yendiğine inananlar, Kerbela Faciası ile birlikte Emevi düşmanı olduklarını netleştirmiş, yaşanan bu taraftarlık bu süreç sonrasında Şiiliği yavaş yavaş mezhepleşme sürecine sokmuştur. Hız. Ali'nin ve soyunun hakkında lanetli ifadelerin yer aldığı hutbelerin Emevilerin camilerinde okunuyor olması, halkın canını çok yakmış ve Hız. Ali taraftarlığındaki aşırılığı artırmıştır. Hicaz kentlerinin Hız. Peygamberin ve sahabelerin eğitiminden geçmiş bir halka, hadis ve sünnetin gözetildiği bir ortama sahip olmasının da etkisiyle, Şiilik Hicaz'ı kendine merkez edinemezken; Hız. Ali'nin uzun yıllarını geçirdiği ve tarihsel açıdan çok farklı dinlere sahip olan Irak toprakları, Şiiliğin gelişim merkezi olma özelliğini taşımıştır.

Şiiliğin Irak'ta gelişmesinin diğer nedenlerine baktığımızda, Emeviler döneminde uygulanan baskıların da etkisi olduğunu görölmektedir. Muaviye, Hız. Ali'yi destekleyen Irak halkını zapt etmek için bölgeye Ziyad B. Ebihi'yi görevlendirmiş; bölgede karışıklık çıkmasını önleyen Ziyad B. Ebihi, uyguladığı baskıcı yönetim ile Emevi düşmanlığını daha da artırmıştır. Muaviye'nin oğlu Yezid döneminde aynı bölgeye Ziyad'ın oğlunu görevlendirmiş aynı sistemle kontrol altında tutulan Irak halkının öfkesi daha da artmıştır. Abbulmelik b. Mervan'ın

da aynı şekilde yönettiği Irak'ta, Şii düşünce bastırdıkça daha da güçlenen bir yapıya dönüşmüştür. Yönetim şeklindeki baskıcılığın yanında, Irak topraklarının Fars ve Keldan kültürlerini, Yunan ve Hint düşüncelerini bir arada barındırması sebebiyle, bu coğrafya hem Şii düşünceye ev sahipliği yapan hem de Şii düşünceyi bu kültürler ile besleyen bir ortama sahiptir (Ebu Zehra 1993: 44). Irak topraklarının farkı dinleri ve düşünceleri bir arada bulunduran bir coğrafya olması Şiiliğin, farklı dinlerden türeyerek ortaya çıktığı, İslam'ın bir uzantısı olmadığı noktasında yorumlara da sebep olmuştur.

Kerbela Faciası'ndan, yaşı küçük olması sebebiyle kurtulan Hz. Hüseyin'in oğlu Ali b. Hüseyin Zeynelabidin, hayatı boyunca siyasetten uzak durarak ilim ile meşgul olarak yaşamıştır. Ali b. Hüseyin Zeynelabidin'in oğulları Zeyd ve Muhammed el-Bakır'dır. Aynı zamanda Muhammed el-Bakır Şiiliğin fıkhi yönünü sistematikleştiren, imamet nazariyesini ortaya koyan bir isim olarak ele alınmıştır. Muhammed el-Bakır'ın açıktan muhalefet olmamasına ve ilmi faaliyetlere ağır vermesine karşın, kardeşi Zeyd siyasi otoriteye alenen muhalif olmayı tercih etmiştir (Öz 2011: 126). Zeyd ve oğlunun Emevi'ye karşı isyan etmesi sonucu öldürülmesi, halktaki Emevi kininin güçlenmesine sebep olmuştur.

Şiiliğin bundan sonraki gelişimi, imamlar silsilesindeki farklılıklar üzerinden firkalaşma şeklinde gelişmiştir. İmamlar sırasıyla; Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Ali b. Hüseyin (Zeynelabidin), Muhammed el-Bakır, Cafer es-Sadık, Musa el-Kazım, Ali er-Rıza, Muhammed el-Cevad, Ali en-Naki, Hasan el-Askeri ve Muhammed Mehdi şeklindedir.

İslam Tarihinde Ehli Beyt adına yapılan Kerbela sonrasındaki ilk isyanın, Zeyd'in isyanı olması ve isyanın Zeyd'in ve oğlunun öldürülmesi ile sonuçlanması sonucu ortaya çıkan fırka Zeydiyye; altıncı imam Cafer es-Sadık'ın kendisinden sonra imam tayin etmesine rağmen kendisinden önce ölen oğlu İsmail b. Cafer'in imamlığını savunanlar İsmailiyye kolunu kurmuşlardır. Daha sonra Zeydiyye dışındaki gruplar için İmamiyye, İsnâaşeriyye ya da Caferiyye isimleri kullanılmaya başlanmıştır. İmamiyye kullanımı İslam'da imamet inancı olduğu fikrini savunmaları; İsnâaşeriyye ismi 12 imam silsilesini kabul etmeleri; Caferiyye ismi ise Şia mezhebinin fıkhi öğretilerinin daha çok Cafer es-Sadık tarafından oluşturulmuş olduğunu düşünmeleri sebebiyledir (Öz 2011: 195).

Şiiliğin inanç esasları; tevhid, adalet, nübüvvet, imamet, mehdi, mead ve takiyye şeklindedir. Tevhid, Allah'ın varlığını ve birliğini ifade eden bir inanç esası olup genelde Sünnilik ile Allah'ın sıfatları gibi konularda farklılık göstermektedir. Şia'nın adalet prensibi Mutezile çizgisinde olup "Allah'ın kulları için en iyisini yaratmak zorunda olması" anlayışını

içermektedir. Nübüvvet ve imamet anlayışı ise adalet anlayışına dayanmaktadır. “Allah’ın kullarına yol gösterecek peygamberleri ve imamları göndermek zorunda olması” şeklindeki anlayış, nübüvvet ve imameti içermektedir. Bunun yanında imamet anlayışı, imamların Allah tarafından belirlenmiş ve masum kişiler oluşunu içermektedir. “Yeryüzüne adalet getirme” görevine sahip olan kişiyi beklemeleri, mehdi inancını oluştururken; ahirete inanmak mead inancıdır. “Tehlikeden korunmak için inancını gizli tutmak” prensibi de Şia’nın takiyye inancıdır (İlhan 1996: 393).

Şiiliğin yukarıda zikredilen üç ana kolu dışında aşırıya gitmek anlamındaki “gulat” olarak kullanılan Gulat-ı Şia olarak bilinen gruplar vardır. Şia’nın ana kolları içerisinde yer almayan bu gruplar, bazı öğretileri benimsemeleri sebebiyle Şia tarafından da hoş karşılanmamışlardır. Bu aşırı fikirlere örnek olarak teşbih, hulul, ibaha, tenasüh, beda ve ricat örnek verilebilir. Bu inançları benimseyen ve Gulat-ı Şia olarak görülen gruplara örnek olarak Keysaniyye ve alt kolları olan Muhtariye, Beyaniye, Haşimiye, Kerbiye, Cenahiye, Rizamiye; İsmailiye’nin alt kollarından Kermatiler, Muhammire, Nizariler, Musta’li Bohralar, Dürziler; İmamiye’nin alt kolu olan Muğiriye, Mansuriye, Hattabiye, Azafire, Albaiye, Şura’iye, Gurabiye, Kamiliye, Keyyaliye, Gamamiye, Yemaniye, Ahsaiye ve bu çalışmanın ana konusunu teşkil eden Nusayriye verilebilir (Uğuz 2019: 46).

Nusayri inancı, Şia inancındaki 12 imam anlayışına sahip olmakla birlikte 11 bab anlayışına da sahiptir. Her imamın bir babı olup imamın vefatı sonrası bablar yetkili kişi konumundadır. Bu bağlamda İmam Ali b. Ebi Talip’in babı Selman el-Farisi, İmam Hasan el Mücteba’nın babı Kays b. Varaka, İmam Hüseyin eş-şehid’in babı Ruşeyd el-Heceri, İmam Zeynelabidin’in babı Abdullah el-Galib el-Kabili, İmam Muhammed el-Bakır’ın babı Yahya b. Muammer b. Ümmittavil es-Sumali, İmam Cafer es-Sadık’ın babı Cabir b. Yezid el-Cufi, İmam Musa el-Kazım’ın babı Muhammed b. Ebi Zeyneb el-Kahili, İmam Ali el-Razi’nin babı Mufaddal b. Ömer, İmam Muhammed el-Cevad’ın babı Muhammed b. Mufaddal b. Ömer, İmam Ali el-Hadi’nin babı Ömer b. El-Furat, İmam Hasan el-Askeri’nin babı Muhammed b. Nusayr el-Basri en-Nümeysi’dir (Türk 2013: 60). Son bab Muhammed b. Nusayr sonrası Hüseyin b. Hamdan el-Hasibi dini lider konumuna geçmiştir. Hasibi sonrası Nusayriler, Halep ve Bağdat merkezleri olarak ikiye ayrılmıştır. Halep, Seyyid Muhammed b. Ali el-Cilli’nin; Bağdat’taki merkez Seyyid Ali el-Cisri’nin kontrolünde olmuştur. Ali el-Cilli’nin vefatı sonrası Halep merkezi Lazkiye’ye geçmiştir. Sonrasında sistemli ve bir merkezi olan Nusayrilik varlığını devam ettirememiş, dağınık bir şekilde günümüze kadar devam etmiştir (Boz 2021: 39).

Emevi ve Abbasi döneminde, Şia olarak baskılara ve zulümlere maruz kalan bu gruba uygulanan baskılar, Haçlı Seferleri döneminde, Memlükler döneminde, Yavuz Sultan Selim döneminde ve 2. Abdulhamit döneminde devam etmiştir. Hatay'ın Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne katılması ile bu baskının sona erdiğine inanan Nusayriler bu sebeple Cumhuriyet rejimini ve Atatürk'ü destekleyen bir tutuma sahip olmuştur.

1.5.4. Nusayrilikte İnanç

Nusayrilğin, gulat yani aşırı olarak nitelendirilmesi Hz. Ali'ye yükledikleri anlam ile ilişkilidir. İnançlarına göre, Hz. Ali Hz. Adem'den Hz. Muhammed'e kadar tüm peygamberlerle görünürlük kazanan Tanrısal bir varlıktır. Hristiyanların Hz. İsa üzerinden şekillendirdikleri teslis inancına benzer bir inancı, Nusayriler Hz. Ali üzerinden inşa etmiştir. Hulul inancı olarak adlandırılan bu inanca göre, Hz. Ali zahirde Hz. Muhammed ile görünür ancak batında Tanrı'nın kendisidir. Tanrı'nın insan bedeninde tezahürü inancına göre bu tezahür yani Tanrısal ruh Hz. Ali ve soyundan devam etmiştir (Bulut 2011: 590).

Nusayrileri, Sünni çizgiden ayıran en önemli noktalardan biri reenkarnasyon ya da tenasüh inancıdır. İnsan ruhunun ölüm sonrası tekrar bir insan, hayvan ya da bitki şeklinde dünyada tecelli edeceği inancı insanın dünyada bir defa sınanmasının adil olmayacağı düşüncesi üzerine temellendirilmiştir. Reenkarnasyon inancıyla bağlantılı olarak, ahiret inançları da cennete gitmenin “Tanrısal nura ulaşma”, cehenneme gitmenin hayvan ve bitki olarak dünya döngüsünde var olma şeklinde açıklanmıştır (Bulut 2011: 593).

1.5.5. Nusayrilerde İbadet

Nusayrilerin ibadetleri, Sünnilerin ibadetlerinden oldukça farklıdır. İçerisinde batını yorumlamalar barındırır. Nusayriler “La ilahe illallah Muhammeden Resulullah Aliyyun veliyyullah” şeklinde şehadet getirirler. Namaz beş vakit olup dua etmek anlamına gelmektedir. Şekilsel bir ibadet özelliği bulunmayan namaz, Allah'ı beş kez anmak olarak anlaşılmıştır ve kişi bunu yalnız yapmalıdır. Özel günlerde şeyh başkanlığında “toplu namaz” ibadeti gerçekleştirilir ve Nusayri olmayanların bu ibadete şahit olmaları yasaklanmıştır.

Cenaze törenleri, Kurban kesimleri, Kuran okumaları ve oruç ibadeti Sünnilerin uygulamaları ile aynı şekildedir. Ramazan içerisinde bazı günler, Kuran'ı Kerim'in indiği inancı sebebiyle Nusayriler için bayram niteliğindedir.

Nusayriler için türbeler önemli bir yere sahip olup özel günler türbelerde gerçekleştirilen adaklar şeklinde kutlanmaktadır. Zekat, yardıma ihtiyacı olana yapılan yardım olarak Nusayrilerin yerine getirdikleri ibadetler arasındadır.

1.5.6. Nusayrilikte Kutsal Kişiler ve Kitaplar

Nusayri inancına göre, tüm peygamberler ve kitaplar kutsaldır. Peygamberlerin kutsallığı, tüm peygamberlerin özünün aynı ruhu taşıyor olmasından kaynaklıdır. Peygamberlerin taşıdığı nur; ehli beyte, on iki imama ve imamların bablarına geçmiştir bu sebeple kutsal kişiler arasında bu kişiler de yer almaktadır. Nusayrilik inancının temelini, on birinci imamın babı olan Muhammed b. Nusayr attığı için ve mezhebin kurucusu Muhammed b. Nusayr'ın öğrencisi Hüseyin b. Hamdan el-Hasibi sayıldığı için, bu iki isim de kutsal kabul edilmiştir.

Tarihteki ünlü bilim insanları ve düşünürler de Nusayri inancında kutsal kişiler olarak değerlendirilmiştir. Aristo, Platon, El-Megzun, İbn Sina ve İbn Arabi kutsal sayılan kişiler arasındadır.

Nusayrilikte Kuran'dan sonra en önemli eser kabul edilen kitap, Ebu Said İbn el-Kasım'ın yazdığı Kitabul Mecmu isimli kitaptır. Kuran'ı kutsal kabul edişleri, Sünnilerin Kuran'a bakış açılarıyla aynı olduğunu göstermez. Nusayri inancına göre, Kuran tahrif edilmiştir. Ancak aslına uygun şekilde yorumlanarak ona saygı gösterilmesi gerekmektedir. Bir inanç ve ibadet esasları olma özelliğine sahip olan Kitabul Mecmu, Nusayri inancına göre Hz. Ali'nin sözlerini içermektedir.

1.5.7. Nusayrilikte Yeme İçme Kültürü

Nusayrilerin Sünnilerden farklı olduğu ve ayrıştıkları konulardan biri, yeme içme kültürü konusudur. Ortak oldukları nokta domuz eti yemenin Nusayri inancında da yasak olmasıdır. Günümüzde esnetilmiş olsa da, Nusayriler kalamar, karides, midye ve pulmuz balık tüketmezler. Dişi hayvan eti ve özellikle tavşan yemezler. Nusayrilerin büyük çoğunluğu alkolün dinen yasak olduğunu kabul etmezler hatta rakı ve şarap üretimi Nusayriler için bir geçim kaynağıdır. Nusayrilerin, bayram ve özel günlerde yaptıkları hırısı adli yemek onlar için kutsal kabul edilmektedir. Yemeği yapacak kişinin, belli özelliklere sahip olmasının gerekmesi bu kutsallığı göstermektedir. Toplu ibadetleri sırasında dağıtılan, üzümünden yapılan bir içecek olan nakfi de Nusayriler için kutsal bir içecektir. Ceysiltıb adı verilen bir ceviz türü de toplu ibadet esnasında tüketilen önemli bir yiyecektir.

1.5.8. Nusayrilerde Sosyal Hayat

Nusayriliğin en temel ayırt edici özelliğinin sırra, gizliliğe ve kapalılığa dayalı olması sosyal hayatlarını da etkileyen bir özellik olmuştur. Nusayriler için aile ve akrabalık ilişkileri çok önemlidir. Sünnilerde olduğu gibi, soyun babadan geçtiği patrilineal sistemini benimsemişlerdir.

Nusayrilerde akraba evliliği, berder evliliği, çok eşlilik, levirat (kayınbirader ile evlenme), sorarat (baldız ile evlenme) evlilik türleri de görülmüştür. Nusayri olmayanlarla evlenmek hoş karşılanmayan bir durumdur.

Kadın sosyal hayatta aktif olan bir konumdayken, dini sorumluluğu asla yoktur. Dini bilginin kadınlara aktarılması yasak olup bu durum kadının sırrı açığa çıkarabileceği ile ilişkilendirilmiştir. Din eğitimi “amcalık geleneği” üzerinden aktarılır. Ergenlik çağına gelen erkeklere, daha önce bu eğitimi almış ve dinde otorite sahibi olmuş “amca” şeklinde isimlendirilen kişiler tarafından din eğitimi verilir.

Nusayrilerin en çok dikkat çeken özelliği, bayramlarının çok olmasıdır. Yıl içerisinde Nusayrilerin yüzden fazla bayram kutladıkları bilinmektedir. Bu bayramlar, Sünnilerin de kutladıkları dini bayramlar, kandil gibi önemli günler, peygamberin ve imamların doğum ve ölüm günleri, doğa olaylarına bağlı bayramlar, Hz. Ali ile ilgili önemli günlerin kutlanması, Hristiyanlardan alınan bayramlar şeklindedir. Sürekli bayram kutlanan bir şehir olma özelliğine sahip Hatay’da, bu bayramlar türbelerde kurban keserek yemek yapma ve bu yemeği dağıtma ritüelleri ile kutlanır. Bu bayramlar arasında en önemlisi Hz. Muhammed’in Hz. Ali’ye övgülü ifadeler kullandığı günün anısına kutlanan Gadir-i Hum Bayramı’dır. Tüm Nusayrilerin kutladığı bu bayramlar dışında, her ailenin nesilden nesile aktardığı bayramlar bulunmaktadır. Nusayri inancının, türbe merkezli olmasında cami kültürü yerine türbeyi koymuş olmaları etkilidir. Türbe içerisinde yapılan ritüeller içerisinde buhur yakmak, mum yakmak, çaput bağlamak, taş ve para atmak, mektup yazıp bırakmak ve adak adamak önemli bir yere sahiptir.

1.6.Sünnilik

Hiz. Peygamber’in İslâm’ın temel konularını anlama ve benimseme tarzını kabul edenler anlamında Ehli Sünnet ifadesi kullanılırken, sağlam ve doğru inancı benimseyenler anlamında Sünnî ifadesi kullanılır (Yavuz 1994: 525). Sünnilik, zaman içerisinde Şii’lik’in tam karşısında konumlanan çoğunluğu ifade eden şemsiye bir kavram olarak kullanılmaya başlanmıştır.

1.6.1. Sünnilik'in Tarihsel Süreci

Sünniliğin ortaya çıkışı, Şii'lik'te olduğu gibi Hz. Muhammed'in vefatı sonrası ortaya çıkan siyasi tartışmalara dayandırılmıştır. Yaşanan siyasi tartışmalar ve savaşlar sırasında büyük günah işleyen hükümler, insanın iradesi ve kader gibi sorular ortaya çıkmış, teşekkülü sonrası ehli sünnet ya da Sünnilik olarak isimlendirilen bu grup da bu ortamda hep itidalli davranışları ile ön plana çıkmıştır.

Günümüzde itikadi olarak Maturidilik ve Eşarilik, ameli olarak Hanefilik, Şafilik, Hanbelilik ve Malikilik Ehli Sünnet ya da Sünnilik çatısında değerlendirilmektedir.

1.6.2. Sünnilikte İnanç

Sünniliğin temel inanç esasları; Allah'a, Peygamberlere, Kitaplara, Meleklerle, Ahiret gününe ve Kader-Kazaya inanmak şeklindedir. Allah'a iman Allah'ın tek, bir, yüce, eşsiz ve denksiz olduğunu; Peygamberlere iman Allah'ın gönderdiği tüm peygamberleri kabul etmeyi ve peygamberlerin sonuncusunun Hz. Muhammed olduğunu; Kitaplara iman Tevrat, Zebur ve İncil'in Allah tarafından gönderilen kitaplar olup tahrif edildiğini Kur'anı Kerim'in son kitap olduğunu, Meleklerle iman Allah'ın emrini yerine getiren nurani varlıklar olduğunu; Ahiret gününe iman ölümden sonra dirilmeye ve hesap verme gününün olduğunu; Kader ve kazaya iman her şeyin Allah'ın izni ve bilgisi dahilinde gerçekleştiğini kapsar.

1.6.3. Sünnilikte İbadet

Sünnilerin ibadet esasları şahadet getirmek, namaz kılmak, zekat vermek, oruç tutmak ve hacca gitmek şeklindedir. Şahadet cümlesi "'Eşhedü en la ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resulühü" şeklindedir. Namaz kılmak, günde beş vakit olup bedenlen yapılan bir ibadettir. Zekat vermek, kişinin zenginliğinden belirli bir miktarı yardıma ihtiyacı olanlara vermesidir. Oruç, ramazan ayı içerisinde her gün belirli vakitler arasında yeme içme ve cinsel ilişkiden uzak durmayı ifade eder. Hacca gitmek, mal ve bedeni uygun olan kimsenin ömründe bir defa Kâbe'yi, Arafat, Müzdelife ve Mina'yı ziyaret ederek belirli görevleri yerine getirmesini kapsar.

1.6.4. Sünnilikte Kutsal Kişi ve Kitaplar

Sünni inancına göre, tüm peygamberler Allah'ın elçisi olması sebebiyle kutsal kişilerdir. Hz. Muhammed dışındaki peygamberlerin öğretileri, tahrif edilmiş olsa da kendileri kutsal kabul edilmiştir. Hz. Muhammed, Allah'ın son peygamberi ve İslam dinini getirmiş olması itibarıyla kutsal olup Hz. Muhammed'in ailesi ve sahabeler saygı ve sevgi duyulan kişilerdir.

Hız. Muhammed'e Allah tarafından gönderilen Kur'an-ı Kerim, kutsal kitap kabul edilip Hız. Muhammed'in söz, fiil ve davranışlarını içeren hadisler de ikinci önemli kaynaktır.

1.6.5. Sünnilikte Yeme-İçme Kültürü

Çok geniş bir coğrafyada yaşanan Sünnilik için tek bir yeme-içme kültüründen bahsetmek zor olsa da helal-haram çerçevesinin belli olduğundan bahsedilebilir. Ölü hayvan eti, domuz eti, Allah adına kesilmeyen hayvanlar ve vahşi hayvanlar haram sayılmıştır. Sarhoşluk veren içecekler de haram kabul edilmiştir.

1.6.6. Sünnilikte Sosyal Hayat

Sosyal hayatı şekillendiren en önemli faktör kültürdür. Bambaşka coğrafya ve kültür içerisinde şekillenen Sünni inancında, genel geçer bir sosyal hayat anlayışından bahsetmek zor görülmektedir. Ancak Nusayrilerde olduğu gibi Sünnilerde de soyun babadan geçtiği patrilineal sistem benimsenmiştir.

Sünnilerin yaşadığı çeşitli bölgelerde akraba evliliği, berder evliliği, çok eşlilik, levirat (kayınbirader ile evlenme), sorarat (baldız ile evlenme) evlilik türleri de görülmüştür. Sünni erkekler Müslüman olmayan ancak ehli kitap olan kadınlarla evlenebilir ancak Sünni kadınlar Müslüman olmayan bir erkekle evlenemez.

Kadının sosyal hayattaki konumu, bölgeden bölgeye değişiklik gösterse de dini yükümlülük açısından kadın ve erkek eşit kabul edilmiştir. Din eğitimi, herhangi bir kişinin ya da zümrenin tekelinde olmayıp aile içerisinde verilmekte ve sonrasında çeşitli kurumlar içerisinde alınabilmektedir.

Sünnilerin bayramları; Ramazan ayının sonunda kutlanan Ramazan Bayramı ve Zilhicce ayının 10. Gününde başlayıp 4 gün kutlanan Kurban Bayramı şeklinde iki tane olup bu bayramlar sevinç ve mutluluğu paylaşmak ve aile bütünlüğünü pekiştirmek için önemli kabul edilmiştir.

1.7.Göç/Göçmen/ Mülteci /Sığınmacı Kavramları ve Hukuki Mevzuat

1.7.1. Göç/Göçmen/ Mülteci /Sığınmacı Kavramları

İngilizce karşılığı “migration” olan göç kavramı, insanların çeşitli sebeplerle kalıcı ya da geçici olarak bir yerden başka bir yere taşınmasını ve yer değiştirmesini ifade eder. Göç, ülke içinde ya da dışında gerçekleşmesi durumuna göre iç/dış göç; göç etme sebeplerine bağlı olarak

gönüllü/zorunlu göç; göç süresine göre kalıcı/sürekli göç; göç eden insan sayısına göre bireysel/kitlesel göç gibi şekillerde kategorize edilmiştir.

Günlük kullanımlarda zaman zaman birbirinin yerine kullanılan; göçmen, sığınmacı ve mülteci kavramları, terim anlamı olarak birbirinden farklı statüleri ifade eden kavramlardır. İngilizce karşılığı “migrant” olan **göçmen** kavramı, çeşitli sebeplerle kalıcı ya da geçici olarak bir yerden başka bir yere taşınan ve yer değiştiren kişi için kullanılan genel bir kavramdır (Asar, 2004: 236). Zorunlu sebeplerle vatanını terk ederek, başka bir ülkeye sığınan kişi anlamına gelen **mülteci** Arapça bir kelime olup “sığınmak” anlamına gelen le-ce-e kökünden türemiştir. İngilizce karşılığı “refugee” kelimesidir (Acer, Kaya 2010: 13).

“Mültecilik, Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku sebebiyle dönmek istemeyen vatansız kişiye verilen statüdür.” (YUKK Madde 61 <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf> Erişim Tarihi: 22.11.2023)

Sıklıkla mülteci kelimesi yerine kullanılan **sığınmacı** kavramı ise “asylum seeker” kelimesinin karşılığı olup gidilen ülkede mültecilik statüsü elde etmek için başvuru yapmış olan ancak başvurusu değerlendirilen henüz onaylanma aşamasına gelmemiş kişileri ifade eden bir kavramdır. (Castles, Miller 2008: 145) Sığınmacılar ve mültecilerin temel farkı, sığınmacıların sığınma taleplerinin kabul edilip edilmeyeceği konusunda hala bir inceleme sürecinde olmalarıdır. Mülteciler ise sığınma talepleri kabul edilmiş ve uluslararası koruma hakkı kazanmış kişilerdir.

1.7.2. Hukuki Mevzuat

1.7.2.1. Uluslararası Hukuki Mevzuat

Dünya geneli yaşanan göçler neticesinde göç etmek durumunda kalan insanların hukuki statü ve haklarının belirlenip korunması için ulusal ve uluslararası sözleşmeler yapılmıştır. 2. Dünya Savaşı sonrası, Avrupa’da yaşanan yer değişikliğinin ortaya çıkardığı bir ihtiyaç olarak ortaya konan hukuki düzenlemeler; Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, 1967 Protokolü, Afrika’daki Mültecilerin Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen ABÖ Sözleşmesi, Cartagena Mülteciler Bildirgesi, Arap Ülkelerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Arap Sözleşmesi, İskan Kanunu, 1994 Yönetmeliği ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) şeklindedir.

1.7.2.1.1. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

İnsan olmanın temel değer ve haklarını dünya genelinde evrensel bir çerçeve ortaya koyarak sunan bir bildirme olma özelliği taşıyan bu bildirme, 10 Aralık 1948 yılında ortaya konmuştur. Her insanın eşit haklara sahip olduğu vurgusunu taşıyan bu bildirme, 30 maddeden oluşmaktadır. Konumuzla ilişkili olarak bu bildirgenin 14. Maddesinde temel bir insani hak olarak “mültecilik hakkı” ifade edilmiş ve bu haktan hangi durumlarda yararlanılamayacağı da belirtilmiştir:

“1. Herkesin, sürekli baskı altında tutulduğunda, başka ülkelere sığınma ve kabul edilme hakkı vardır.”

“2. Gerçekten siyasal nitelik taşımayan suçlardan kaynaklanan ya da Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden kaynaklanan kovuşturma durumunda, bu hak ileri sürülemez.” (UNHCR İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 14. Madde https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/trk.pdf Erişim Tarihi: 21.11. 2023)

1.7.2.1.2. 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme

1951 yılında özellikle 2. Dünya savaşı sonrası Avrupa’da yaşanan göçlerin mültecilik hakkında hukuki düzenleme yapma ihtiyacını gidermek amacıyla 26 ülke Cenevre’de toplanarak “Cenevre Sözleşmesi” olarak da anılan bu sözleşmeyi imzalamıştır.

Mülteciliğin temel hukuki dayanağı olma özelliği taşıyan Cenevre Sözleşmesi’ne göre mültecilik tanımı şu şekildedir:

“1 Ocak 1951’den önce Avrupa’da meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku sebebiyle dönmek istemeyen her şahsa uygulanacaktır.” (UNHCR Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi 1. Madde <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> Erişim Tarihi: 21.11.2023)

Cenevre Sözleşmesi’ndeki mültecilik tanımında yer alan “1 Ocak 1951’den önce Avrupa’da meydana gelen” şeklindeki ifade hem zaman hem de mekan kısıtlaması içermektedir. Sözleşme kabul edilirken mekan kısıtlamasında bazı devletlerin esneklik yapılmasını istemesi üzerine, “Avrupa ya da başka ülkelerde” şeklinde kabul edilmiştir.

Bu sözleşme içerisindeki 33. maddede mültecilere “geri gönderilememelik” hakkı tanınmış ve bu hakkın istisnası da sözleşmede belirtilmiştir:

“1. Hiçbir taraf devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade (refouler) etmeyecektir.”

“2. Bununla beraber, bulunduğu ülkenin güvenliği için tehlikeli sayılması yolunda ciddi sebepler bulunan veya özellikle ciddi bir adi suçtan dolayı kesinleşmiş bir hükümle mahkum olduğu için söz konusu ülkenin halkı açısından bir tehlike oluşturmaya devam eden bir mülteci, işbu hükümlerden yararlanmayı talep edemez.” (UNHCR Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi 33. Madde <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> Erişim Tarihi: 22.11.2023)

1.7.2.1.3. 1967 Protokolü

1967 protokolü, Cenevre sözleşmesindeki “1 Ocak 1951’den önce” şeklindeki zaman ve “Avrupa’dan meydana gelen olaylar sonucunda” şeklindeki mekan kısıtlayan ifadenin kaldırılmasına ihtiyaç duyulması sonucu yapılan düzenlemedir. Bu tarihten sonra mülteci hakkına sahip olmak isteyenlerin durumunu kapsamayan bu ifade değiştirilmiş ve bu zaman kısıtlaması ortadan kalkmıştır. “Avrupa’da meydana gelen” şeklindeki mekan kısıtlaması Cenevre Sözleşmesi’ndeki şekliyle kalmış taraf devletlere ifadeyi “Avrupa’da ya da başka yerlerde” şeklinde kabul etme esnekliği sunulmuştur. Ülkemiz Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü taraflarından olup sözleşmeyi olduğu haliyle yani “Avrupa’da meydana gelen” şeklinde kabul etmiştir.

“İş bu Protokol bakımından, bu maddenin 3. Fıkrasının uygulanması hali dışında, “mülteci” terimi, Sözleşmenin 1. maddesinin A 2 kısmında mevcut “1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve.....” ve “söz konusu olaylar sonucunda” ifadeleri metinden çıkarılmış addedilerek, Sözleşmenin 1. Maddesinde yer alan tanıma giren her şahıs anlamına gelecektir.” (UNHCR Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü 1. Madde <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/yonetmelikler/Sozlesmeler/MULTECILERIN-HUKUK-STATUSUNE-ILISKIN-1967-PROTOKOLU.pdf> Erişim Tarihi: 22.11.2023)

1.7.2.1.4. Afrika’daki Mültecilerin Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen ABÖ Sözleşmesi

Afrika’daki mültecilerin haklarının korunması noktasında 1969 yılında Afrika Birliği Örgütü (ABÖ) tarafından hazırlanan bu sözleşmede mültecilik, 1967 Protokolündeki mültecilik tanımında düzenlemeler yapılarak yer almıştır. Bu düzenlemeler zaman ve mekan sınırlamasının bu tanımdan çıkarılması ve iltica hakkı elde etme sebeplerine “dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği, kamu düzenini ciddi şekilde bozan olaylar” eklenmesi şeklindedir. Sözleşmenin mültecilik tanımı şu şekildedir:

“Mülteci terimi aynı zamanda kendi menşei ülkesinin ya da vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde ya da tümünde dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan olaylar nedeniyle, menşei ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülke dışında bir başka yerde sığınma aramak için daimi ikamet ettiği yeri terk etmeye zorlanan herkes için geçerli olacaktır.” (UNHCR Afrika’daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen ABÖ (Afrika Birliği Örgütü) Sözleşmesi 1. Madde http://www.madde14.org/index.php?title=Afrika_Birli%C4%9Fi_%C3%96rg%C3%BCt%C3%BC_M%C3%BClteci_Sorunlar%C4%B1n%C4%B1n_%C3%96zel_Y%C3%B6nlerini_D%C3%BCzenleyen_S%C3%B6zle%C5%9Fme Erişim Tarihi: 22.11.2023)

1.7.2.1.5. Cartegana Mülteciler Bildirgesi

Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi'nde yapılan değişikliği onaylayarak ve 1967 Protokolünde değişiklik yapılması gerektiği fikrine onay vererek ortaya konan bu bildiri 10 Latin Amerika ülkesi tarafından yayınlanmıştır. Bildirgeye göre mültecilik tanımı şu şekildedir:

“...Mülteci terimi ya da kavramı 1951 Sözleşmesinin ve 1967 Protokolünün öğelerini içerdiği gibi bunun yanı sıra yaygın şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakkı ihlalleri ya da kamu düzeninin ciddi olarak bozan diğer durumlardan dolayı hayatları, güvenlikleri ya da özgürlükleri tehdit altında olduğu için ülkelerinden kaçan kişileri de kapsayacaktır.” (Cartegana Mülteciler Bildirgesi 2. Madde [http://www.madde14.org/index.php?title=Cartagena M%C3%BClteciler Bildirisi](http://www.madde14.org/index.php?title=Cartagena_M%C3%BClteciler_Bildirisi) Erişim: 22.11.2023)

1.7.2.1.6. Arap Ülkelerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Arap Sözleşmesi

Arap Ülkeleri Birliği Konseyi tarafından kabul edilen, Arap Ülkelerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Arap Sözleşmesi'ne göre, mültecilik iki madde içerisinde şu şekilde tanımlanmıştır:

“1. Vatandaşı olduğu ülke veya bir vatandaşlığa sahip değilse sürekli ikamet ettiği ülkenin dışında bulunan ırkı, dini, etnik kökeni, milliyeti ya da belli bir toplumsal gruba aidiyeti ya da siyasi fikirleri nedeniyle zulüm görmekten haklı nedenlere dayalı bir korku duyan ve ülkesinde koruma aramayan ya da ülkesine geri dönemeyen ya da korkusu nedeniyle koruma aramak veya dönmek istemeyen herhangi bir kimse.”

“2. Ülkesine yönelik savaş, işgal ya da yabancı denetimi ya da ülkenin bütününde ya da bir bölümünde kamu düzeninin ciddi biçimde bozulmasıyla sonuçlanan doğal afet ya da yıkıcı olayların meydana gelmesi nedenleriyle, menşe ülke, yer veya daimi ikamet dışında bir ülkede sığınma aramak zorunda kalan herhangi bir kimse.” (UNCHR Arap Sözleşmesi 1. Madde [http://madde14.org/index.php?title=Arap %C3%9Clkelerinde M%C3%BCltecilerin Durumunu D%C3%BCzenleyen S%C3%B6zleşme](http://madde14.org/index.php?title=Arap_%C3%9Clkelerinde_M%C3%BCltecilerin_Durumunu_D%C3%BCzenleyen_S%C3%B6zleşme) Erişim Tarihi: 22.11.2023)

1.7.2.2. Ulusal Hukuki Mevzuat

Yapılan uluslararası sözleşmeler ve yaşanan ulusal gelişmeler sonucu Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin gündemine giren mültecilik konusunda yapılan düzenlemeler; İskan Kanunu, 1994 Yönetmeliği ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu şeklindedir.

1.7.2.2.1. İskan Kanunu

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde mültecilerle ilgili düzenlenen ilk hukuki metin olan İskan Kanunu, 1934 yılında ortaya konmuştur. Türk kültürünü ve Türk dilini güçlendirme konusunu vurgulayan bu kanunun kapsamının dar olması, ilerleyen süreçte göçmenler konusunda yeni hukuki metin ortaya koyma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

1.7.2.2.2. 1994 Yönetmeliği

Asıl adı “Türkiye’ye İltica eden veya Başka bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” olan 1994 Yönetmeliği, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) hazırlanana kadar ülkemizde göç ve göçmenliğin hukuki çerçevesine dair düzenlemeler ortaya koyan bir yönetmektir. Mülteci ve sığınmacı kavramlarının kapsamını ortaya koyan bu metne göre Avrupa’dan gelenler mülteci, Avrupa dışından gelenler sığınmacıdır.

Mülteci: Avrupa’da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle tatbikata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıdır.

Sığınmacı: ırkı, dini, milliyeti, belli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle tatbikata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıdır. (Türkiye’ye İltica Eden veya Başka bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (1994 Yönetmeliği) 3. Madde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/01/20060127-2.htm> Erişim Tarihi: 22.11.2023))

1.7.2.2.3. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu olarak isimlendiren, 2013 yılında çıkarılan 6458 sayılı kanun, Türkiye’de göç ve göçmen konusunda yapılan en kapsamlı kanun olarak bilinmektedir. Daha önce mülteci ve sığınmacı şeklinde Avrupa’dan gelenler ve gelmeyenler üzerinden yapılan ayırım yerine YUKK’da “mülteci”, “şartlı mülteci”, “ikincil koruma” ve “geçici koruma” şeklinde kategoriler yer almaktadır.

Mülteci: “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönmeyen veya söz konusu korku sebebiyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.” (YUKK 61. Madde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf> Erişim Tarihi:22.11.2023)

Şartlı Mülteci: “Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından

haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korunmasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku sebebiyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.” (YUKK 62. Madde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf> Erişim Tarihi: 22.11.2023)

1994 Yönetmeliği’nde sığınmacı olarak değerlendirilen Avrupa dışından gelenler YUKK’da şartlı mülteci olarak değerlendirilmiştir.

İkincil Koruma: “Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; a. Ölüm cezasına mahkum olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, b. İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, c. Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma verilir.” (YUKK 63. Madde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf> Erişim Tarihi: 22.11.2023)

Geçici Koruma

“(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.

(2) Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlere ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkililerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.” (Geçici Koruma Yönetmeliği 3. Madde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.20146883.pdf> Erişim Tarihi: 22.11.2023)

YUKK’un 91. Maddesinde yer alan Geçici Koruma statüsü Geçici Koruma Yönetmeliği’nin hazırlanmasına zemin hazırlamış ve ülkemizdeki Suriyelilerin durumu bu yönetmelikte ele alınmıştır.

1.7.2.2.4. Geçici Koruma Yönetmeliği ve Türkiye’deki Suriyelilerin Durumu

2014’de yayımlanan bu yönetmeliğe göre, Geçici Koruma “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası korunma talebi bireysel olarak değerlendirilmeye alınamayan yabancılara sağlanan koruma.” (Geçici Koruma Yönetmeliği 3. Madde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.20146883.pdf> Erişim Tarihi: 22.11.2023)

2011 yılından bu yana ülkemize gelen Suriyeliler ile ilgili durum yönetmelikte şu şekilde değerlendirilmiştir:

“28/4/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti’nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Arap Cumhuriyeti’nde kitlesel veya bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma altına alınırlar. Geçici koruma uygulandığı süre içinde, bireysel uluslararası koruma başvuruları işleme konulmaz.”

Bu kanun ile birlikte Suriyelilerin durumu ülkemizde “geçici koruma” statüsünde değerlendirilmiştir.

1.8.Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Gelişi

Yavuz Sultan Selim döneminde, Memlûkler ile yapılan Mercidabık Savaşı (1516) ile Osmanlı idaresine geçen Suriye, 1918 yılına kadar 400 yıl Osmanlı himayesinde kalmıştır. Osmanlı egemenliğinin sona ermesinin ardından bölgede, 1946 yılına kadar devam eden Fransız mandası dönemi başlamıştır. 1946 yılında, Suriye Cumhuriyeti devleti bağımsız bir devlet olarak resmi anlamda kurulmuştur (Örki 2015: 75). 1946-1958 yılları arasında ülke, sürekli seçimlerin yapıldığı, askeri darbelerin yaşandığı ve yönetimin sürekli el değiştiği istikrarsız bir ülke konumundadır. 1958-1961 yılları arasında, Arap milliyetçiliğinin etkisiyle Mısır ve Suriye, Birleşik Arap Cumhuriyeti olarak birleşmiş ancak bu birleşme sadece 3 yıl sürmüştür. 1961 yılında Baas devrimi gerçekleşmiş, yapılan darbe ile bugünkü yönetimin temelleri atılmıştır. Baas rejimi içerisinde, ılımlı ve radikal-köktenci ayrılıklar yaşanırken radikal-köktenci grup 1966 yılında darbe yapmıştır. Bu darbe yanlısı gruba mensup olan Hafız Esad, 1970 yılında iktidara gelmiştir.

Etnik yapısına bakıldığında Suriye, %70’i Arap, %16’sı Türk, %10’unu Kürt, %2’sini Ermeni, %0,5’ini Süryani, %0,5’i Çerkesler, %1’ini ise diğer gruplardır. Dini kimlik açısından baktığımızda ise nüfusun %74’ü Sünni, %16’sı Nusayri ve Dürzi, %10’u Hristiyanıdır. (Abbas, Cici 2019: 533).

İktidara geldikten sonra, Şii ulemeden Nusayri/Nusayrilerin de Müslüman olduğu fetvasını alan Hafız Esad, Hristiyanların da cumhurbaşkanı olabileceği yönündeki laik değişim önerisinde bulununca, bu öneriye halk büyük tepki göstermiştir (Örki 2015: 80). Bu tepki, mezhepsel karışıklığa dönüşmüş Sünni ve Nusayrilerin karşı karşıya gelmesi sonucu, Hafız Esad ve ordusu 10.000-35.000 kişiyi öldürerek karışıklığı bastırmıştır (Kıran 2014: 101).

Darbelerle ve ayaklanmaların kanlı bir şekilde bastırılmasıyla geçen Hafız Esad döneminden sonra, oğlu Beşşar Esad 2000 yılında iktidara gelmiştir. İktidar olmadan önceki reform çağrıları ve iktidar olduktan sonraki demokratik söylemleri ile umut vaat ederken, yaşanan süreçte bu çağrı ve söylemler büyük oranda gerçekleşmemiştir. 2011 yılına

gelindiğinde, ekonomik sorunlarla boğuşan halkın taleplerinin, yaşanan Arap Baharının etkisiyle de dış politikaya yoğunlaşan rejim tarafından karşılanmaması, Suriye’de de halkın gerginliğine sebep olmaya başlamıştır. 2011 Mart’ında Deraa’lı küçük bir çocuğun rejim tarafından işkence görmesi, bu gerginliği zirveye taşımış bu vesile ile sabrı taşan Suriye halkı sokaklara dökülerek “Yıkılsın bu rejim” ve “Defol Beşşar” sloganlarıyla demokratik haklarını talep etmiştir. Deraa’da başlayan bu ayaklanma ekonomik anlamda zor durumda olan diğer şehirlere; yani Hama, Humus ve Halep’e yansımıştır. Bu şehirlerde yaşayanlar, halkın Sünni kesimi iken Suriye’nin sahil kesiminde yer alan Nusayri ve diğer azınlıkların yaşadığı ve ekonomik anlamda daha iyi bir bölge olma özelliğini barındıran Lazkiye ve Tartus bölgesi, yaşanan iç karışıklıklardan etkilenmeyen şehirler olmuştur. Karışıklıkların ilk zamanlarında halk, sadece ekonomik ve demokratik talepleri için sokaklarda iken mezhep söylemleri bu aşamada etkin bir rol oynamamıştır. Beşşar Esad’ın yaşanan iç karışıklık ve isyanları bastırma yönteminin sert ve kanlı olması üzerine, büyük oranda Sünnilerden oluşan ordudan askerlerin istifa etmesi ve Özgür Suriye Ordusu’nu kurması üzerine, rejim mezhep kartını kullanarak ordudaki boşluğu doldurmak istemiştir. (Phillips 2015: 369). Rejimin mezhep propagandası ile hareket etmesi ve taraftar toplamaya çalışmasının yanında, ÖSO yapılan röportajlarda meselenin etnik/dini kimlik ya da mezhep mensubiyeti olmadığını, karşı çıkılanın rejim ve Esed ailesi olduğunu vurgulamıştır. Bu söylemler karşısında rejim, Nusayri desteğini alabilmek için halkı korkutma girişimlerinde bulunmuştur. Rejimin bu girişimlerine örnek olarak Akreb köyündeki tüm Nusayrileri katletmesi ve katliamı gerçekleştirenlerin Sünniler olduğunu söylemesi verilebilir. Kurtulan insanların, katliamı gerçekleştirenlerin rejim olduğu yönündeki beyanları rejimin izlediği korkutma stratejisini ortaya çıkarmıştır (Qaddour 2013: 71). Rejime karşı gelen ve muhalif konumda duran Nusayrileri de öldüren ve işkence eden konumda duran rejim, özellikle medyayı kullanarak yaptığı mezhep propagandası ile mezhepçilik yapanı Sünniler olarak göstermiş, rejimi ise mezhep üstü bir konumda duran olarak tasvir etmeyi amaçlamıştır. Demokratik haklar ve ekonomik kalkınma talepleri ile çıkılan yolda, süreç farklılaşmış bölgede radikal İslam anlayışına sahip oluşumlar ortaya çıkmış, bu oluşumların sert tavrı rejimin işine yaramış, kendi mücadelelerini haklı olarak sunmaları için bir gerekçe ortaya koymuştur (İnanç 2016: 90). Yapılan propagandalar ile iç karışıklık, mezhepçi çizgiye çekilirken bölgede ortaya çıkan radikal dini oluşumlar bu çizginin daha da belirginleşmesine sebep olmuştur. “Suriye vatandaşlığı” üzerinden ideolojisini kuran ÖSO’nun kapsayıcılığının karşısında, El-Kaide’ye bağlı Selefi bir örgüt olan Nusra Cephesi, kendini Sünniliğin temsilcisi olarak sunan IŞİD ve Şii çizgisindeki Hizbullah din ve mezhep argümanlarıyla bölgede hareket eden örgütlerdir.

Bölgenin durumuna müdahil olan ülkeler; Rusya, ABD, AB, Suudi Arabistan, Katar, İran ve Türkiye olmuştur. Bu ülkeler arasında özellikle Türkiye, din ve mezhep söylemlerine karışmadan demokratik söylemleri ön plana çıkararak ülke hakkında fikir beyan eden bir ülke konumunda yer almıştır. Suriye halkının ekonomik ve sosyal haklarını talep etmesi ile başlayan karışıklıklar, zaman içerisinde bölgesel ve küresel aktörlerin de devreye girmesiyle çözilemeyen bir sürece dönüşmüştür. Gelineen noktada, bölgede beş güç ortaya çıkmıştır. Bunlar: ülkenin üçte ikisini kontrol altında tutan rejim, özellikle Türkiye-Suriye sınırındaki bölgede bulunan Özgür Suriye Ordusu, rejimden sonra ülkede en çok kontrol sahibi olan Kürt gruplar YPG/PYD/PKK/YPJ/SDF, İdlib bölgesini kontrol altında tutan Irak merkezli olan ancak 90'dan fazla ülkeden 20.000'den fazla üyesi olan köktenci ve radikal dini grup IŞİD ve El-Kaide'ye bağlı bir grup olarak ortaya çıkan ve IŞİD'i sapkın bir grup olarak nitelendiren El-Nusra/Tahrir Eş-Şam'dır. Bu beş güç dışında dışarıdan fonlanarak harekete geçirilen ve zaman zaman aktifleşen küçük gruplar da ortaya çıkmıştır.

Farklı taraflarca desteklenen grupların bölgedeki aktifliği sebebiyle, bölgenin kendi iç dinamikleri ile toparlanması olasılığı oldukça düşük görülmektedir. 2015 yılına kadar dış müdahale ile bölgenin toparlanabileceği umudu taşınırken 2015 yılında BM Güvenlik Konseyi'nde Rusya ve Çin'in rejim lehinde kullandığı oy BM müdahalesini imkansız kılmıştır.

Suriye'de iç savaşla geçen 11 yılda, resmi rakamlara göre 610.000 kişi ölmüş 2.1 milyon insanın sakat kalmış 13 milyon insan da evsiz durumuna düşmüş 49. 359 kişi rejim hapishanelerinde işkence görmüştür. (Syrian Observatory for Human Rights 2022 <https://www.syriahr.com/en/wp-content/uploads/2023/01/EN-12.pdf> Erişim Tarihi: 22.11.2023)

2011 yılında başlayan iç karışıklıklar sonucu, büyük bir göç dalgası yaşanmıştır. Suriye'den başka ülkelere göç eden kişi sayısı 6.7 milyon olarak açıklanmıştır. (Erdoğan 2018b, 56). Ülkemizdeki geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sığınmacı sayısı 2012 yılında 14.237, 2013 yılında 224.655, 2014 yılında 1.519.286, 2015 yılında 2.503.549, 2016 yılında 2.834.441, 2017 yılında 3.426.786, 2018 yılında 3.623.192, 2019 yılında 3.576.370, 2020 yılında 3.641.370, 2021 yılında 3.737.369, 2022 yılında 3.535.898, 2023 yılında ise 3.435.298 şeklindedir. Bu sığınmacıların 65.658'i Adana (Sarıçam), Hatay (Altınözü, Yayladağı ve Apaydın), Kahramanmaraş, Kilis (Elbeyli), Osmaniye (Cevdetiye), Gaziantep (Nizip), Malatya (Beydağı)'nda bulunan geçici koruma merkezlerinde bulunurken 3.369.640 sığınmacı geçici koruma merkezlerinin dışında bulunmaktadır. Suriye uyruklu yakalanan düzensiz göçmen sayısı ise 2014 yılında 24.984, 2015 yılında 73.422, 2016 yılında 69.755, 2017 yılında 50.217,

2018 yılında 34.053, 2019 yılında 55.236, 2020 yılında 17.562, 2021 yılında 23.469, 2022 yılında 45.909, 2023 yılında 5.375 şeklindedir. Ülkemize geldikten sonra başka ülkelere çıkış yapan sığınmacı sayısı 37. 332'dir. (T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi:04.04.2023).

Suriyeli sığınmacıların en fazla olduğu şehirler sıralaması ise İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Adana, Mersin, Bursa, İzmir, Konya ve Ankara şeklindedir. Nüfusuna oranla en fazla Suriyeli sığınmacı bulunan iller ise Kilis (%35,41), Gaziantep (%17,52), Hatay (%16,70) şeklindedir. (T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi: 4.4.2023)

Ülkemiz insani ve vicdani bir duruşu benimseyerek, Suriye konusunda açık kapı politikası benimsemiştir. Suriyeli sığınmacılar da; sınır ülke olması, inanç ortaklığına ve kültür benzerliğine sahip olması sebebiyle ülkemizi tercih etmiştir. Ülkemize gelmeye başladıkları ilk yıllarda, bu kadar zaman kalacakları düşünülmeyen Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçları beslenme, barınma ve sağlık hizmeti olarak görülmüş ve bu konuda düzenlemeler yapılmıştır. Geçen yıllar sonrasında Suriyeli sığınmacıların kalıcılığı sonucu, hem ihtiyaçları hem de Türk vatandaşları ile bir arada yaşama tecrübeleri sonucu ortaya çıkan problemler değişmiş ve sunulan hizmetler, ortaya konan politikalar yetersiz kalmıştır. Nüfuslarının da fazla olması sebebiyle geldikleri bölgeyi etkileme konusunda ciddi potansiyeli olan Suriyeli sığınmacılar konusunda, entegrasyon sorunu ön plana çıkmış ve artık sürdürülemeyen uygulamalar yerine insani, sosyal, siyasal, ekonomik ve hukuk çerçevesinden bakarak konuyu değerlendirmek önemli görülmüştür.

Bu araştırma, Hatay'ın yerli halkı olan Sünni ve Nusayrilerin Suriyeli sığınmacılara yaklaşımının nasıl olduğunu araştırmıştır. Araştırma içerisinde, iki grubun da Suriyeli sığınmacılarla sorunlar yaşadığı ortaya çıkmış ve bu veriler kıyaslanarak değerlendirmiştir. Suriyeli sığınmacılar meselesinde en çok etkilenen illerden biri olarak ön plana çıkan Hatay'da yapılan bu araştırma, din ve mezhep faktörünün Suriyeli sığınmacılara nasıl yansıdığını ortaya koymaya çalışan bir çalışma olmuştur. Katılımcıların, Suriyeli sığınmacılarla ilgili görüşleri, beklentileri ve sorunları da ortaya çıkan sonuçlardan olmuştur. 13 Nusayri 15 Sünni ile yapılan bu derinlemesine mülakatlar sonucu elde edilen veriler, yapılan diğer çalışmalarla birlikte yorumlanmıştır. Yapılan yorumların, sorunların giderilmesine yardımcı ve yön verici olduğu düşünülmektedir.

2. BÖLÜM: HATAY'DA YAŞAYAN NUSAYRİ VE SÜNNİLERİN SURIYELİ SİĞİNMACILARA YAKLAŞIMI ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

2.1.Araştırma Örneklemine Sosyo-Demografik Özellikleri

Araştırma içerisinde 13 Nusayri 15 Sünni olmak üzere 28 kişi ile mülakat yapılmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirleyebilmek için kendilerine yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, meslek, medeni durum, gelir durumu ve mezhep olmak üzere 7 soru sorulmuştur. Verilen yanıtlar sonucunda hazırlanan sosyo-demografik özellikler tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 1- Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Düzeyi	Meslek	Medeni Durum	Gelir Durumu	Mezhep
K1	19	Erkek	Lisans Öğrencisi	Öğrenci	Bekar	Orta	Nusayri
K2	27	Kadın	Lisans	Hemşire	Evli	Alt	Nusayri
K3	27	Kadın	Lisans	Diyetisyen	Bekar	Orta	Nusayri
K4	27	Kadın	Lisans	Mimar	Bekar	Orta	Nusayri
K5	27	Kadın	Lisans	Doktor	Evli	Orta	Nusayri
K6	28	Erkek	Lisans	Doktor	Evli	Orta	Nusayri
K7	19	Erkek	Lisans Öğrencisi	Öğrenci	Bekar	Orta	Nusayri
K8	20	Kadın	Lisans Öğrencisi	Öğrenci	Bekar	Orta	Nusayri
K9	22	Erkek	Lisans	Mühendis	Bekar	Alt	Nusayri
K10	37	Kadın	Lisans	Öğretmen	Evli	Orta	Nusayri
K11	46	Kadın	Lisans	Öğretmen	Evli	Orta	Nusayri
K12	32	Erkek	Lisans	Eczacı	Bekar	Orta	Nusayri
K13	27	Kadın	Lisans	Doktor	Bekar	Orta	Nusayri
K14	48	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	Evli	Alt	Sünni
K15	28	Erkek	Lisans	Eczacı	Evli	Üst	Sünni
K16	25	Kadın	Lisans	İşsiz	Bekar	Alt	Sünni
K17	26	Kadın	Yüksek Lisans Öğrencisi	Öğrenci	Bekar	Alt	Sünni
K18	24	Kadın	Yüksek Lisans Öğrencisi	Ev Hanımı	Evli	Orta	Sünni
K19	45	Erkek	Lisans	Öğretmen	Evli	Orta	Sünni
K20	21	Kadın	Lisans Öğrencisi	Öğrenci	Bekar	Orta	Sünni
K21	27	Erkek	Lisans	Eczacı	Evli	Orta	Sünni
K22	59	Erkek	Lisans	Öğretmen	Evli	Orta	Sünni
K23	31	Erkek	Lisans	Mühendis	Evli	Orta	Sünni
K24	26	Erkek	Lisans	Eczacı	Bekar	Üst	Sünni
K25	19	Kadın	Lisans Öğrencisi	Öğrenci	Bekar	Orta	Sünni
K26	18	Erkek	Önlisans Öğrencisi	Öğrenci	Bekar	Orta	Sünni
K27	27	Kadın	Önlisans	Ev Hanımı	Evli	Orta	Sünni
K28	22	Kadın	Lisans Öğrencisi	Öğrenci	Bekar	Orta	Sünni

Derinlemesine mülakatlar yapılırken farklı yaş gruplarıyla ve farklı gelir kategorisine sahip kişilerle görüşülmeye dikkat edilmiştir. Bu farklılıklar elde edilen verilerin de çeşitlilik göstermesi sonucunu doğurmuştur.

2.2.Dindarlık

Katılımcılara dindarlık düzeyleri, dinin sosyal yaşamlarına etkisi sorulmuş ve alınan cevapların, heterojen bir içeriğe sahip olduğu görülmüştür. Kendilerini dindar olarak tanımlayan, sosyal hayatında dinin etkili olduğunu, hayatlarını dine göre şekillendirdiğini söyleyen katılımcıların, Suriyeli sığınmacılara yaklaşımında da dinin ve mezhebin etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. “Evet yani elimden geldiğince Peygamber Efendimizin sünneti Allah-u Teala'nın kurallarına uymaya çalışan yaşamaya çalışan dindar biriyim.” Diyen K20'nin “Ben Müslümanım, gelen Suriyeli de benim Müslüman kardeşimdir, Muhammed ümmetidir. Yani onunla böyle daha içten olabilirim, yaşayabilirim diye bakmaya çalışıyorum bu duruma.” demesi bu duruma örnek gösterebilir.

Dindar olmadığını, kararlarında ya da tutumlarında dini etkilerin olmadığını, hayatlarında dinin yeri ve önemi olmadığını ifade eden katılımcıların, Suriyeli sığınmacılara yaklaşımında da dinin ve mezhebin etkisi olmadığı ortaya çıkmıştır. “Dindarlık düzeyim çok düşük. Dinle bağlantı kurarak hayatımı idame ettirmiyorum. Kararlarımda da sosyal hayatımda da dinin etkisi yok.” diyen K2'nin “Din Suriyeli sığınmacılara yaklaşımında hayır hiçbir şey ifade etmiyor benim için. Herkes dini, dinini kendi özgürce yaşayabilir. Hangi dine mensuplar önemli değil. Din, hayatımda önemli bir yere sahip değilken Suriyeliler konusunda da anlamlı bir yere sahip değil.” demesi bu duruma örnek gösterilebilir.

Elde edilen verilerle, Nusayrilerin dindarlık anlayışlarıyla Sünnilerin dindarlık anlayışları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. Nusayriler için dindar olmak, namaz kılmak gibi dini pratikleri yerine getirmeyi gerektirmeyen, daha çok ahlaklı ve vicdanlı olmayı kapsayan bir kavram olarak anlaşılmaktadır. Yüce bir varlık olduğuna inanmak ve bu gücün varlığını hissederek yaşamak Nusayriler için dindar olmak anlamını taşımaktadır. Dindarlık onlar için içsel ve manevi bir durumdur. K4 ve K11 bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Dinin benim hayatımdaki yeri çok büyük. Bir karar verirken, dini göz önünde bulundurarak karar veririm. Dini önemseyerek yaşarım. Yüksek inançlı bir insan olduğumu söyleyebilirim. Allah'ın varlığını hissederek yaşadığımdan, kendimi dindar görüyorum. (K4, 27, Kadın, Lisans, Mimar, Bekar, Orta, Nusayri)

“Çok inançlıyım. Allah'ın varlığına inanan biriyim. Yüksek bir gücün varlığına inanan biriyim. Ama hani günlük hayatımda her şeyi dine bağlayan biri de değilim. İncanın ve dindarlığın insanın içinde olduğuna inanıyorum. İnsan yüreğinde, ahlaklı ve vicdanlı olarak yaşamalı. Ben dindarım diyebilirim.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Evli)

Sünniler için dindarlık kavramı, ulaşılması zor bir durum olarak değerlendirilmektedir. Kişinin kendini dindar olarak tanımlaması için, eksiksiz ibadet etmesi ve dini emirleri en

mükemmel şekilde hayata tatbik etmesi gerekmektedir. Bu sebeple kendilerini o konuma layık görmeme söylemleri söz konusu olmuştur. Katılımcıların bu konudaki söylemleri şu şekildedir:

“Yani çok dindar olduğumu söyleyemem ama elimden geldiğince Kur'an-ı Kerim ve hadislerle göre yaşamaya çalışan bir insanım. Günlük hayatımda ve tercihlerimde de kararlarımda tabii ki dini kurallar bağlayıcı diyebilirim. Namazlarımı kılıyorum ve tesettürlüyüm. Ama en iyi şekilde yerine getiriyor muyum bilmiyorum. Dindarım demek, büyük bir laf olur gibi geliyor bana.” (K16, 25, Kadın, Lisans, İşsiz, Bekar, Alt, Sünni)

“Hayatımda, günlük yaşantımda din belirleyici oluyor. Dinin kurallarına göre yaşamaya çalışıyorum. Namaz kılıyorum. Başımı örtüyorum. Verdiğim kararlarda da tamamen dini kurallara göre karar vermiyorum ancak yani aynı zamanda onu da bir köşede bulunduruyorum. Öyle söyleyeyim yani. Onu da düşünüyorum. Yalnızca o şekilde karar vermiyorum. Ama dinin gereklerini de düşünüyorum verdiğim kararlarda. O yüzden benim hayatımda bir yeri olduğunu söyleyebilirim. Ama dindar olmak, bilmiyorum kendime tam anlamıyla dindarım diyemiyorum.” (K18, 24, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Evli, Orta, Sünni)

Katılımcıların büyük çoğunluğu, genç yetişkin olup orta ve ileri yaşlarda olanlar da bulunmaktadır. Orta ve ileri yaşlardaki katılımcılar kendilerini dindar ve inançlı olarak görmektedir. Genç yetişkin katılımcıların çok azı dindar olduklarını söylerken büyük bir çoğunluk dinden uzak bir hayatı olduğunu, gelenekleri yerine getirme anlamında dinin hayatında bir yeri olduğunu ya da dindar olmadıklarını ifade etmiştir. Dindarlık konusunda Sünni ve Nusayri karşılaştırması yapacak olursak Sünni katılımcılardan, dindar olduğunu ifade edenlerin Nusayri katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmüştür. Kendilerini dindar olarak tanımlayan katılımcıların Suriyeli sığınmacılara yaklaşımlarında ve bakışlarında dinin etkisinin olduğu, dindarların Suriyeli sığınmacı meselesini de din perspektifinden ele aldığı gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda Sünnilerin, Suriyeli sığınmacılara olan yaklaşım ve tutumlarında, dini ve mezhebi etki Nusayrilere göre daha fazladır.

2.3.Suriyeli Sığınmacılarla İlişki ve İrtibat

Suriyeli sığınmacılarla arkadaşlık, iş ya da komşuluk gibi kişisel ilişkiler kurma noktasında Nusayri katılımcılar, tercihen bir ilişki kurmadığını ve karşılaşma ya da iş ilişkisi gibi durumlarda zorunlu olarak bir arada bulunduklarını ifade etmiştir. Nusayri nüfusun yoğun olarak yaşadığı Samandağ ve Defne ilçelerinde Suriyeli nüfusun neredeyse hiç olmaması verisi de, bunu doğrular niteliktedir. Bu konuda Nusayri katılımcıların düşünceleri şunlardır:

“Aslında şöyle ki, bilinçli ve tercihen ilişki kurduğum söylenemez ama hayatımızın içinde bir şekilde iletişim kuruyordum. Mesleğimden dolayı oldu, ben mimarım ustalar işçiler Suriyeli oluyor genelde ve onlarla iletişim kurmak durumunda kalıyorum. Biriyle arkadaş olmuyorum ama iş hayatında karşılaşıyorum.” (K4, 27, Kadın, Lisans, Mimar, Bekar, Orta, Nusayri)

“Doktor olduğum için hastalarım oluyor. Tercihen yakın olmuyorum, samimi olmuyorum ama atıyorum, arabamı bıraktığım yerde olabiliyor işçi kesim diyebileceğimiz kişilerle temas ettiğim noktalarda karşılaştığımda iletişim kuruyorum.” (K5, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Benim yaşadığım yer biz Arap Nusayrilerin yoğun olarak yaşadığı bir bölge. Ben o bölgede çok Suriyeli görmedim açıkçası. Pek iç içe yaşamıyoruz Suriyelilerle. O yüzden herhangi bir ilişkim olmadı. Deprem sonrası geçici olarak kaldığım bölgede denk geldim onlarla. İlk kez de orada yani deprem sonrası sohbet ettim.” (K10, 37, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

Sünni katılımcılar ise Suriyeli sığınmacılar ile daha çok irtibat kurmuş ve daha iç içe yaşadıklarını belirten söylemler ortaya koymuştur. Katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Okulda sınıf arkadaşlarım vardı. Benim komşum yoktu ama akrabalarımın komşuları vardı mesela. Birebir iletişim kuruyorduk sorun yaşamadan.” (K25, 19, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Bizim ailece görüştüğümüz kişiler var. Komşularımız var. Arkadaşlarımız var. Ben Narlıca’da yaşıyorum. Mahallemizde zaten nüfus olarak çok fazlalar. Bu görüştüğümüz kişiler normal bir Türk komşumuz arkadaşımız nasılsa bizim için öyle. Telefon numaraları da var. Sürekli irtibat halindeyiz.” (K27, 27, Kadın, Lisans, Ev Hanımı, Evli, Orta, Sünni)

“Üniversitede yakın bir arkadaşım Suriyeliydi. Onunla tutumlarım ve düşüncelerim değişti. Başlarda çok önyargılıyım. Onlardan çok hoşlanmıyordum. Meseleye biraz milliyetçi yaklaşmıştım. Daha sonra özellikle arkadaş edindikten sonra düşüncelerim değişti. Daha anlayışlı yaklaşmaya başladım. Daha insan canlısı olduklarını ve çok zor şeyler yaşadıklarını gözlemledim. Bir zorunluluk sonucu burada olduklarını fark ettim. Hatta memleketlerine karşı büyük bir özlem içerisinde olduklarını gördüm.” (K28, 22, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Yapılan mülakatlarda, katılımcılar arasındaki Sünnilerin Nusayrilere göre Suriyeli sığınmacılarla daha fazla iç içe oldukları, daha çok iletişim kurdukları sonucu ortaya çıkmıştır. Özellikle komşuluk ilişkisi noktasında, Nusayri katılımcıların hiçbiri Suriyeli sığınmacılarla komşuluk yapmadığını ifade etmiştir. Sünni katılımcıların ise, Suriyelilerle komşuluk yapmasına katılımcıların şu sözleri örnek verilebilir:

“Komşuluk ilişkim oldu. Dışarıda selamlaşıyorduk. Evine geçtiğim oldu. Misafirleştiklerimiz vardı. Yani çok samimi olmadım. Ama dışarıda konuşarak, sohbet ederek kişilerle görüştim. Zor durumda olanlar da vardı. Yakınlarını kaybetmiş kişiler vardı. Çoluk çocuğu var. Hepsini kaybetmiş. Tek başına kalmış. Denk geldiğimiz zaman sohbet ediyorduk. Önceki hayatlarını soruyorduk, merak ediyorduk. Sizde nasıl ne yapıyorsunuz? Düşünleriniz nasıl? Cenazeleriniz nasıl diyerekten, örf adetlerini merak ediyorduk. Onlar da kendi oradaki hayatlarını anlatıyordu.” (K14, 48, Kadın, İlkokul, Ev Hanımı, Evli, Alt, Sünni)

“Evet bir komşum var. Birbirimize gidip geldiğimiz samimi olduğumuz bir komşum. İş arkadaşım da vardı. Suriye’den geliyordu ve çok iyiydi aramız. Bir de benim teyzem gelin gitmişti savaştan önce Suriye’ye. Savaştan sonra geldiler tekrar. Tabii yani teyzemin çocukları Suriye vatandaşı Suriyeli gibi yetiştiler yani. Yani bırakın iletişim kurmayı, hatta bir akrabalık bağı olduğunu da söyleyebiliriz.” (K17, 26, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Bekar, Sünni)

Sünniler Suriyeli sığınmacılarla daha fazla komşuluk ilişkisi yaşamalarının yanında, daha fazla iş ilişkisinde de bulunmaktadır. Sünni katılımcıların birlikte çalışma ve iş ilişkisinde bulunma tecrübelerinin de daha fazla olduğu görülmektedir. Öğretmen katılımcılar bu konuyu Suriyeli öğrencileri üzerinden ifade etmiştir:

“Ben bir etüt merkezinde öğretmenlik yapıyordum depremden önce. Öğrencilerimin büyük bölümü Suriyeliydi. İş arkadaşlarım arasında da Suriyeli olanlar vardı. Yakın ilişkide

bulduğum İngilizce ve matematik öğretmeni mesela Suriyeliydi. O etüt merkezinde 3 yıl kadar çalıştım. Bu süreçte hepsiyle yakın temas içerisindeydim. Bu temastan da memnundum. İmam hatip lisesi mezunuyum ben. Belli bir seviyede biliyorum Arapça. Ancak geliştirdiğim yer bu etüt merkezi oldu. Hem öğrencilerim daha iyi anlasın diye hem arkadaşlarım ile daha iyi iletişim kurmak için Arapça konuşuyordum. Çok akıcı bir Arapçam oldu süreç sonunda. Fen dersini Arapça anlatmak zorunda kaldığım zamanlar oluyordu mesela. Bu beni çok geliştirdi, ben keyif alıyordum Suriyeli çevrem olmasından.” (K18, 24, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Ev Hanımı, Evli, Sünni)

“Ben öğretmenim. İdarecilik yapıyorum. Okulum Suriyelilerin yoğun olduğu bir bölge olan Narlıca’da. Öğrencilerin büyük bir kısmı Suriyeli. Yüzde 60 70 oranında Suriyeli var diyebilirim okulda. Dolayısıyla fazlasıyla iç içeyiz tabi ki. Suriyeli nüfus, Türk nüfusundan fazla bu bölgede. Ben de hem öğrenci hem velilerle diyalog halindeyim tabi ki.” (K19, 45, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Ben öğretmenim. Sınıf öğretmeni. Mesleğimizle ilgili çocuklarını okula getiriyorlardı. Biz de hiç ayırım yapmadan kendi çocuklarımız gibi, yani Türk çocukları gibi zaten aynı sınıfta onlara eğitimlerini veriyorduk.” (K22, 59, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Sünni)

Sağlık sektöründe çalışan katılımcılar da Suriyeli hastalar ile iç içe olduklarını şu şekilde ifade etmiştir:

“Ben eczacıyım. Hastalarımın yüzde 75’i Suriyelidir. Eczanemin olduğu muhit, büyük oranda Suriyelilerin yaşadığı bölgede. Başlarda hastalarla iletişimim yoktu. Arapça konuşamıyordum. Hastalarla iletişim kurmak için Arapça öğrendim. Meslek etik ve ahlakım gereği yaptım bunu. Hastalarımın eczanede haşır neşir olabiliyorum böylelikle. Hastanın Türk’ü Suriyeli olmuyor. İyi anlaştığım Suriyeli de var, anlaşılamadığım Türk de var. İnsan olarak bakılmalı insana. Her ırkın milletin iyisi var kötüsü var.” (K24, 26, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Üst, Sünni)

“6 senedir abimin iş yerinde bazen düzenli bazen de aralıklı olarak yardım etmek amaçlı çalışıyorum. Bu iş yerinde gün içerisinde çok fazla Suriyeli vatandaşlar ile haşır neşir oluyor iletişim kuruyorum. Bazen bizim kural ve kanunlarımızı hiçe sayıp yaptıkları davranışlar, tavırlar çok sinirlendiriyor ve bu sinirle gün içerisinde kendi enerjimi kaybetmeme sebep oluyor. Bu enerji kaybı onlar dışında iletişime girdiğim kendi vatandaşımın karşı gerekli ilgiyi verememe sebep oluyor. Örnek vermek istersem ben eczanede çalışıyorum ve gün içerisinde Suriyeli yoğunluğu Türk yoğunluğuna göre çok daha fazla oluyor. Suriyelilerin reçetesini girdiğimde fark çıkaran bir ilaç yazıldığında ve bunu söylediğimde ‘Biz ödemiyoruz, bizden almayacaksınız’ diye tepkiler veriyorlar. Bu reçete sisteminde çıkan ücreti ben kendim belirlemez iken çıkan farkı ben değil devlet belirlerken onların böyle deyip güllük gülistanlık yaşama çabalarına sinirleniyor ve doğru olanı anlatmaya çalışmaktan yoruluyorum. Ancak şunu da söylemeliyim ki bazen bunun tam tersine eczaneye selam vererek giren bir Suriyeli hasta geldiğinde, reçetesini girip ücret çıktığında tek seferde anlattığımda bana ‘hemen abi’ deyip anlayan ve gerekli ödemeyi yapıp yine aynı şekilde teşekkür edip selam ile çıkıp giden bir hasta olduğunda enerjimi kaybetmiyor hatta daha fazla çalışma isteği duyuyorum.” (K26, 18, Erkek, Ön Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

2.4.Suriyeli Sığınmacıların Günlük Hayata Etkileri

Katılımcılara Suriyeli sığınmacıların kendi günlük hayatlarına etkilerinin olup olmadığı ve varsa bu etkilerin neler olduğu sorulmuştur. Katılımcılardan sadece bir Nusayri katılımcı Suriyeli sığınmacıların varlığının kendi hayatına bir etkisi olmadığını ifade etmiştir:

“Kişisel anlamda beni bizzat etkiledi mi diye sorarsanız, hayır etkilemedi. Ama ben etkilenmemiş olsam da kalmalarını ister miyim, hayır istemem.” (K3, 27, Kadın, Lisans, Diyetisyen, Bekar, Orta, Nusayri)

Katılımcıların ifadelerini göz önünde bulundurarak, Suriyeli sığınmacıların günlük hayata etkileri ekonomik etkiler, sosyo-kültürel etkiler, kalabalık nüfus etkisi, eğitim sistemine etki, sağlık sistemine etki ve güvenlik etkisi şeklinde kategorize edilebilir.

2.4.1. Ekonomik Etkiler

Katılımcılara, Suriyeli sığınmacıların bölge ekonomisine etkileri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Ülkemize gelen bu büyük nüfusun ekonomik etkileri olacağı kesin bir durum olmakla birlikte, bu nüfusun yoğun olduğu şehirlerden biri olan Hatay'ın bu ekonomik etkiyi nasıl değerlendirdiği büyük önem taşımaktadır. Hem Sünni hem de Nusayrilerin “bize en büyük olumsuz etkileri” şeklinde sıraladıkları ilk şey ekonomik etkiler olmuştur. Suriyeli sığınmacılar, mal varlıklarının büyük kısmını ülkelerinde bırakarak ülkemize geldikleri için, her tür işi her tür ücret karşılığında yapmak durumunda kalmıştır. Bu durum Suriyeli sığınmacıların işverenler tarafından ucuz iş gücü olarak tercih edilmesi sonucunu doğurmuştur. Suriyeli sığınmacıların sigortasız da çalışmayı kabul etmesi sonucu, çalışan olarak Suriyeliler rağbet görmüştür. Tüm bu sebepler sonucunda katılımcılar, “Türk vatandaşları Suriyeli sığınmacıların varlığı yüzünden işsiz kalıyor” şeklindeki düşüncelerini paylaşmıştır. Katılımcıların bu konudaki düşünceleri şu şekildedir:

“En basitinden ucuz iş gücü olarak Suriyeliler bugün Hatay’da çok ön plandalar. Suriyeli işçinin ucuza yaptığı işi, bizim insanımız maalesef yapmak istemiyor. Bu şekilde olunca benim gibi işletme sahipleri o işi Suriyeliye yaptırıyoruz. Türk bulamıyoruz o işi yapacak. Ben kendi vatandaşına karşı mahcup duruma düşüyorum.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Yaşadığımız mahallenin bir arka sokağına gittiğimde, orada tamamen Suriyelilerin dükkanları var. Mesela ben orada eskiden kendi esnafım varken şu anda onları görüyorum. Benim demek kendi esnafım tutunamamış. Çünkü Suriyeliler geldiği için diyorum ki iş azalmış. Bu gelecek için bence bir tehlike oluşturabilir yani.” (K17, 26, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Bekar, Alt, Sünni)

“İş imkanları yetersiz kaldı. Yerli halk işsiz kaldı. Ucuz işçi olarak onlar çalışıyordu. Yerli halk kabul etmiyordu o şartlarda çalışmayı alternatif de olunca işsizlik artıyordu. Bunlar herkesin hayatını etkiliyordu tabi artık.” (K18, 24, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Evli, Orta, Sünni)

“Ekonomik açıdan bakarsak, Suriyelinin ucuz iş gücü olması problem oldu. İnsanlar onları çalıştırıyordu. Türk’e verecek 300 lira bir de sigortası vs. Suriyeliye veriyor 100 lira. Suriyeli ne kadar kazandığına bakmıyor. Aç. Mecbur. İhtiyaç giderme peşindelerdi. İlk başlarda böyle olan Suriyeliler bir süre sonra işleri bunların elinden aldı. Kendi işlerini kurdular. Piyasayı ele geçirdiler. Bizimkiler geride kaldı. Şirket kurdular. Zenginleştiler. Alhoussein diye firma vardı söyleniyor insanlar dün geldiler bugün iş sahibi ev sahibi oldular denmeye başladı.” (K19, 45, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Normal şartlarda örnek veriyorum 1000 liraya yapan Türk, Suriyeli o işi 500’e yapıyor diye işini yapamaz oldu. İş gücünü Suriyelilerin aldığı bu şehirde Türkler yaşayamamaya ve rahatsız olmaya başladı.” (K24, 26, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Üst, Sünni)

“Ucuz iş gücü olmaları, Suriyelilerin çok tepkiye sebep oluyor. Türk’e yüz lira vereceğine 50 liraya Suriyeli çalıştırıyor herkes. Vatandaş işsizliğe sebep oluyorlar diye tepkilerini artırdı.” (K25, 19, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Ekonomik olarak da ülkemizin son durumunda herkes çalışırsa aslında para kazanır. Ancak iş verenin ucuz fiyata çok iş yaptırma çabası ve Suriyeliler bu konuda her işe girdikleri için memleketim insanı ekonomik olarak zor durumlarda kalabiliyor.” (K26, 18, Erkek, Ön Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Katılımcılardan elde ettiğimiz bu veriler, benzer çalışmalardan elde edilen verileri destekler niteliktedir. “Sosyo-Ekonomik Yönleriyle Hatay’daki Suriyeliler” başlıklı nicel araştırmadan elde edilen verilere göre “Suriyeliler yüzünden kendi vatandaşlarımız iş bulamıyor” şeklindeki düşünceye araştırmada yer alan katılımcıların %45,70’i kesinlikle katılırken %23,63’i katıldığını belirtmiş yani toplam %69,33 bu düşünceye onay vermiştir (Duruel 2018: 117). Suriyeli sığınmacıların şehirdeki varlığının ekonomiye etkisini nüfusuna oranla en fazla Suriyeli sığınmacı bulunan Kilis şehri üzerinden inceleyen nicel yöntemli araştırmaya göre “Suriyeliler ucuz iş gücü oluşturuyor” düşüncesine katılanların oranı %87 olup katılımcıların %7,5’ü kısmen katıldıklarını ifade etmiştir. Aynı katılımcılara Suriyeli sığınmacıların işverenler tarafından kayıt dışı (SGK’sız vb.) istihdam edilmeleri hakkındaki fikirleri sorulmuş katılımcılar %83,6’sı istihdam edildiklerini düşündüklerini belirtmiştir. (Paksoy, Karadeniz 2016: 161) Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Uyum ve Kabul araştırmasının verilerine göre Türk halkının %70,7’si Suriyeli sığınmacıların ekonomimize zarar verdiği görüşündedir. Suriyeli sığınmacıların Türk vatandaşlarının işlerini elinden aldığı görüşünü paylaşan bölge illeri (Adana, Gaziantep, Hatay, Mardin, Şanlıurfa) oranı %36,9 iken genel oran 19,5’tir. “Suriyeli sığınmacılara kesinlikle çalışma izni verilmemelidir diyenlerin oranı bölge illerde (Adana, Gaziantep, Hatay, Mardin, Şanlıurfa) %44 iken diğer illerde %48 şeklindedir (Erdoğan 2018a: 128).

Bu verilerin yanında bölgeye gelen yoğun nüfusun ticareti canlandıracağı fikri ilk aklı gelen ekonomik etki olsa da, Hatay’da durum bu şekilde olmamıştır. Öncelikle Suriyeli sığınmacıların gelmesi durumu dışında, Hatay’da ticaret Suriye’de yaşanan iç karışıklık sebebiyle olumsuz etkilenmiştir. Hatay’ın ülkemizde lojistik ve nakliye noktasında Orta-Doğu’ya açılan kapı olma özelliği taşıması ve İstanbul’dan sonra en fazla tır/kamyon sayısına sahip olması ülkemiz için büyük önem taşımaktadır. Uluslararası nakliyeciliğin büyük bir gelir kapısı olduğu ve birden fazla alanda istihdam sağladığı Hatay’da, Suriye iç savaşı nedeniyle büyük ticari kayıplar ve işsizlikler yaşanmıştır (Canyurt 2015: 139). Suriye’de yaşanan iç savaşın ülkemizle olan ticarete etkisi Türkiye-Suriye ihracat rakamları üzerinden incelenebilir.

Tablo 2- Türkiye-Suriye İhracat Rakamları (Milyon Dolar)

YILLAR	İHRACAT
2003	411
2004	395
2005	552
2006	609
2007	798
2008	1 115
2009	1 425
2010	1 845
2011	1 610
2012	501
2013	1 024
2014	1 801
2015	1 552
2016	1 322
2017	1 363
2018	1 346
2019	1 225
2020	1 153

Türkiye’den Suriye’ye yapılan ihracat rakamlarının yıllara göre verildiği bu tabloda, 2012 yılında Türkiye-Suriye ihracatının neredeyse durma noktasına geldiği, sonraki yıllarda dalgalanmalar yaşandığı ve daralmalar olduğu görülmektedir. Savaş öncesi yapılan Serbest Ticaret Anlaşması ile ülkemiz ve Hatay gibi sınır şehirlerin ticaretinde olumlu etkiler gözlemlenirken iç savaş sonrası bu durum sona ermiştir.

Suriyeli sığınmacıların Hatay’a gelmeleri sonrası, bölgede yaşanan ve katılımcıların şikayet ederek dile getirdikleri bir diğer olumsuz ekonomik gelişme, ev ve iş yeri kiralarının artışı olmuştur. Hatta ev fiyatları konusunda Suriyelilerin bir evde birkaç aile yaşamaları sebebiyle mağdur ya da şikayetçi olmadıkları bu konuda yerli halkın çok mağdur edildiği katılımcıların dile getirdikleri düşünceler arasındadır. Katılımcılar, bu konuda şunları dile getirmiştir:

“Hatay’da Suriyeli sığınmacılar, özellikle beden gücü insan gücü gerektiren işlerde çok ön planda. Fiziksel anlamda daha güçlüler bizden. Ucuz işlerde çalışıyorlar. Ucuz evlerde oturuyorlar. Hatta birkaç aile birlikte bir dairede oturuyorlar. Bunların yerli halka getirisi var gibi görünebilir. Ancak götürüsü de çok. İşsizlik ve ev fiyatları bu götürülerin başında geliyor.” (K20, 21, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Öncelikle, gelecekte olmazlarsa iyi olur. İstemiyoruz. Bulduğumuz bölgede hem sosyal olarak hem de ekonomik olarak çok büyük olumsuzlukları olduğunu düşünüyorum. Ekonomik olarak çok fazla bir nüfus var. Çok fazla talep var. Taleple birlikte yükselen fiyatlar var. En basitinden ev kiralari olsun, alışverişlerdeki o artış olsun. Bunların sebeplerinden biri de aslında Suriyeli nüfus.” (K21, 27, Erkek, Lisans, Eczacı, Evli, Orta, Sünni)

“Artık dünyanın her tarafından nerede olursa olsun nüfus arttığı zaman ister istemez beraberinde birtakım yoğunluklar, birtakım olumsuzluklar meydana getiriyor. Hayat pahalılığı meydana

getiriyor. Meyvelerde artış oluyor. Çünkü talep de en fazla oluyor. İster istemez evlerde ev kirasında talep artıyor. Ev fiyatları kiralar artıyor. Bunların hepsi nüfus artışından dolayı meydana gelen olumsuzluklar.” (K22, 59, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Bence Suriyelilerin varlığı bizim her şeyimizi etkiliyor. Bakkaldan manavdan aldığım ürünün fiyatından, oturduğumuz evlerin kirasına şehrimizdeki varlıkları etkiliyor hayatımızı. Örneğin kiraya zam yapılıyor, Suriyeliler kalabalık ev tutuyorlar damat kayın vs. aynı evde. Kira 3’e 4’e bölünüyor. Bu onları bizim kadar etkilemezken bizi fazlasıyla etkiliyor. Onlar Hatay’da kalmaya devam ederlerse bu sorun da katlanarak devam edecek.” (K23, 31, Erkek, Lisans, Mühendis, Evli, Orta, Sünni)

“Ev kiraya vereceksin diyelim, ederi 1000 liraysa Suriyeliler veriyor 1500 ve 2 3 aile oturduklarından bunun altından kalkıyorlar. Türkler ev tutarken fazla geliyor bu fiyat.” (K24, 26, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Üst, Sünni)

Suriyeli sığınmacıların Hatay’da yoğun bir nüfus oluşturmalarının, yukarıda bahsedilen ve katılımcılar tarafından dile getirilen olumsuz etkilerinin yanında ekonomik anlamda olumlu etkilerinin olduğunu düşünen katılımcılar da olmuştur.

“Benim şu anki işimden de dolayı pek etkilemiyor açıkçası hayatımı. Ama ben gelecekte etkileyeceğini düşünüyorum. Şu an iş gücü olarak kullanıldıkları için, mesela Hatay’daki piyasaya bakarsak Türklerin yapmadıkları ve yapmayacakları işleri yapıyorlar. Ben bunun gelecekte de yararının olacağını düşünüyorum.” (K6, 28, Erkek, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Onlar her yerde çalışıyorlar. Aslında birçok Hataylının hayatının bence işi kolaylaştırıldı yani. Mağazalarda, marketlerde, pazarlarda onlar şey yapıyorlardı. Bizim de hayatımızı kötü yönde etkilediğini ben düşünmüyorum. Yani tarımda çalışıyorlardı. Yani artık Hataylıların yapmadığı işleri evet yani onlar yapıyor. Tarımda Hataylılar kimse çalışmazken Suriyeliler tarımda, zeytin toplamada, bahçede onlar çalışıyor. Ondan sonra inşaat işçilerinde, pazar işlerinde Hataylılar çalışmıyor market, bakkal türü açmaya başladılar. Daha çok ürün de onlarda bulunuyor. Market gibi değil de eski bakkal gibiler.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Suriyeliler kaldıkça ülkemizde, doğurganlıkla vs. bir nüfus artışı yaşandı. Bu da bir fiziksel iş gücünün doğmasına sebep oldu. Aslında bu fiziksel iş gücünün başta yük olarak olmasına ama ekonomi içerisinde yer almaya başladıktan sonra toplumun ve halkın ekonomisiyle alakalı hem söz hakkı hem inisiyatif hem gelir hem gider hareketlilik katmasına sebep olmuş bir durum. Bugün Suriyelilerin gitmesi konuşulduğunda gitmelerinin sebep olacağı kayıpları da konuşuluyor. Yani evet kaldıklarındaki götürüleri çok ama geri döndüklerinde ihtiyaç olunacak kısımlar da var. E bu da demek oluyor ki sana bir şeyler katmış ya da seni ayakta tutmuş. Özellikle mesela köyden kente göçün sürekli arttığı bir ortamda köy hayatını, bir tarımsal bir hayvansal bir üretimsel durumu fiziksel açıdan Suriyelilerin canlı tuttuğu görülüyor.” (K15, 28, Erkek, Lisans, Eczacı, Evli, Üst, Sünni)

Kilis’te yapılan yukarıda da zikredilen çalışmadan elde edilen verilere göre, Kilis’te de Suriyeli sığınmacıların şehirdeki ticari geliri artırdığını düşünen ve şehre olumlu ekonomik etkileri olduğunu ifade eden katılımcılar vardır. (Paksoy, Karadeniz 2016: 161) Suriyeli sığınmacıların yerli halkın yapmayı kabul etmedikleri ya da yapmak istemedikleri işleri yapmaları, niteliksiz işlerde çalışmaları, ağır şartlarda çalışmaları ve ucuz ücret talep etmeleri bazı katılımcılar tarafından bir açık kapatma durumu olarak değerlendirilmektedir. Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin’in “Suriyeliler Gaziantep sektörüne ilaç gibi geldi.” şeklindeki ifadesi de bu bağlamda değerlendirilebilir.

(<https://fikirturu.com/ekonomi/suriyeliler-isimizi-elimizden-mi-aliyor/>) Erişim Tarihi: 22.11.2023)

Bölgeye gelen Suriyeli nüfusun ticarete etkisi, katılımcılar tarafından verilen bu kayıpları telafi edecek düzeyde görülmemektedir. Elde edilen verilere göre ilk geldikleri yıllarda ihtiyaçları büyük oranda ulusal ve uluslararası yardım kuruluşları tarafından sağlanan Suriyeli sığınmacıların, bu ihtiyaçlarının da şehir dışından temin edilerek getirilmesi bölge ticaretinin canlanmasının önüne geçmiştir. Bu ulusal ve uluslararası yardımların azalması ile bölge ticaretinin canlanacağı düşünülse de kendi işlerini kuran Suriyeli sığınmacıların alışverişlerini de kendi içlerinde yapmayı tercih etmesiyle olumsuz etkilenmiştir. Suriyeli sığınmacıların açtıkları işyerlerinin, kayıtsız ve vergisiz olması, sigortasız işçi çalıştırması gibi durumlar ürün fiyatlarının daha ucuz olması sonucunu doğurmuş, bu durum yerli halkın da Suriyeli sığınmacıları tercih etmesine neden olmuştur. Katılımcılara göre tüm bu nedenlerle Hataylı tacirler, Suriyeli sığınmacıların varlığının, talebi ve tüketimi artırarak ekonomiyi canlandırması gibi olumlu bir durum yaşamamıştır.

Yaşadıkları iç savaş sonrasında ülkemize gelen Suriyeli sığınmacıların arasında, açlık ve yoksulluk sınırında bir hayat sürenler olmuştur. Yaşadıkları bu açlık ve yoksulluk nedeniyle Suriyeli ailelerde, çocuklar da çalışmak durumunda kalmakta hatta bazen dilencilik yaptıkları görülmektedir. Suriyeli sığınmacıların bu muhtaçlıkları, işverenler için düşük maliyet imkanı oluşturmakta ve Suriyeli sığınmacılar düşük ücretlerde çalıştırılmaktadır. Suriyeli sığınmacıların Hatay'da ucuz iş gücü olarak kullanılması, ağır işlerde ve sigortasız çalıştırılması, katılımcıların Suriyeli sığınmacılara üzüldükleri noktalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Ekonomi açısından zamanında çok çektiler. Karşılıkları verilmeden işçi olarak çalıştırıldılar. Eleman olarak kullanıldılar. Belki de çok düşük meblağlara çalıştırıldılar.” (K5, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“İnsanlar onlara onları götürüp yani hak ettikleri ücreti vermeleri gerekirken daha, daha ucuza çalıştırdılar. Türk vatandaş hem sigortalı hem de işçilik ücretini alırken o insanlar tam olarak işçilik ücretlerini alamadıkları gibi sigortasız olarak çalıştırdılar. Çalıştırıldılar yani. Onlar da zaten çalışmak zorunda kalmışlardı. Hayatlarını idame ettirmek için bu muhtaçlıkları kullanıldı. Bu yapılan üzücüydü.” (K22, 59, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacıların, artık Türklerin yapmadığı ve yapmak istemediği ağır ve yorucu işleri yapıyor olması ayrıca bu işleri de ucuza yapıyor olmalarını, ülkemiz ve şehrimiz için bir yarar olarak gören katılımcılar vardır. Hatta Suriyeli sığınmacılar giderse bu işleri kim yapacak endişesi yaşadığını dile getirenler de olmuştur.

“İş gücü olarak kullanıldıkları için, mesela Hatay’daki piyasaya bakarsak Türklerin yapmadıkları ve yapmayacakları işleri yapıyorlar. Hem de çok daha ucuza yapıyorlar. Ben bunun gelecekte yararının olacağını düşünüyorum.” (K6, 28, Erkek, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Bu insanlar geldi de aç kaldık diyebileceğimiz bir durum yaşatmadılar bize. Tam tersi ülke ekonomisine katkı sağladılar. Bölge ticaretine iyi geldiler. Bizim insanımız sanayide ağır eleman olarak çalışmıyordu. Bu işleri, yani kişinin bedeniyle ekmek parasını kazandığı işleri artık bizim vatandaşımız beğenmiyordu. Bu işleri Suriyeliler yaptılar. Onların seçme şansı yoktu. Ekmek parası diyerek giriştiler bu işlere. Suriyelilerin yoğunlukta olduğu yerlerde onlar bölgenin bu ihtiyacını karşıladı. Bugün sanayide bu insanlar çalışıyor. Bu insanlar gitse şu an çok büyük bir boşluk olacak. Bunun yanında bizim esnafımızın da işine geldi. Daha düşük ücretlerle çalıştırdılar işlerini bu insanlara yaptırdılar. Ucuz işçiden herkes faydalandı. Tabiri caizse bu insanların etinden sütünden faydalandı herkes.” (K19, 45, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Öğretmen, Orta, Sünni)

Yapılan çalışmalar neticesinde ortaya konan raporlara göre, katılımcıların “Suriyeliler olmasa ağır işlerde kimse çalışmıyor” şeklindeki ifadelerini destekler nitelikte veriler vardır. Bu konuda yapılan çalışmalara göre Suriyelilerin yoğun nüfus oluşturduğu şehirlerde özellikle tarım ve fabrika işçisi ihtiyacı Suriyeliler üzerinden sağlanmakta olup yerel halk bu işlerde çalışmak istememektedir (TİSK Göçmenlerin İşgücü Piyasasına Uyum Raporu 2020: 77 <https://www.tisk.org.tr/dokuman/gocmenlerin-is-gucu-piyasasına-uyum-raporu.pdf> Erişim Tarihi: 22.11.2023).

Katılımcılardan elde edilen veriler üzerinden Suriyelilerin ekonomik etkileri konusunda Nusayri Sünni kıyası yapıldığında farklı bir tutum olmadığı gözlemlenmektedir. Her iki mezhep mensupları da benzer konulardan şikayetçi olmuş ve benzer sorunları dile getirmiştir.

2.4.2. Sosyo-Kültürel Etkileri

Bir bölgeden başka bir bölgeye göç eden insanların, bir süre sonra gittikleri bölgenin sosyal ve kültürel hayatına uyum sağlaması beklenmektedir. Bu uyum, ortak yaşam alanlarındaki davranış kalıplarını ve çalışma hayatındaki kuralları kapsayan, günlük hayatın tamamını etkileyen bir uyumdur. Bu uyumun zaman içerisinde sağlanamaması durumu ise, yerli halk ile sığınmacıların birbirinden tamamen kopuk yaşamasına, sığınmacıların dışlanma ve yadırganma tavrına maruz kalmasına ve son olarak nefret söylemlerinin toplumun geneline hakim olmasına sebep olmaktadır. Her ne kadar, Hatay ve Suriye yakın olması sebebiyle benzer kültürel unsurlara sahip olarak görülse de yaşanan göç sonrası, ortada benzerlik olmadığı tecrübe edilmiş ve geçen zaman içerisinde, Türk kültürüyle etkileşime geçmemeleri, adaptasyon-uyum gibi süreçlerin sağlanamamış olması gibi durumlar, hem Sünni hem Nusayri Türk vatandaşlarının problem yaşadığı ve günlük hayatlarını etkileyen durum olarak dile getirdikleri bir faktör olmuştur.

Kültür farklılığından kaynaklanan ve günlük hayatı olumsuz etkileyen ve yerli halkın rahatsız olduğu bir durum olarak dile getirilen konulardan biri, çok eşlilik konusudur. 1924 Türkiye Cumhuriyeti Medeni Kanun ile çok eşlilik, ülkemizde yasaklanmışken Suriye’de dört kadına kadar evlenmek kanunen meşru bir durumdur. Ülkemizde yasak olmasına rağmen, Doğu ve Güneydoğu bölgesinde görülen çok eşlilik, yıldan yıla azalırken bölgeye Suriyeli sığınmacıların göç etmesiyle tekrar gündeme gelmiştir. Yapılan araştırmalarda, sınır şehirlerdeki yerli kadınların Türk erkeklerinin imam nikahı ile Suriyeli sığınmacı kadınlarla evlendiğine şahit olmaları sonucu “Suriyeli kuma” endişesi yaşadığı ve sınır şehirlerdeki Türk erkeklerinin eşlerini “Suriyeli kadınla evlenirim” şeklinde şakayla karışık tehdit ettikleri ve eşleri üzerinde baskı oluşturdukları ortaya çıkmıştır (Çatak 2020: 151). Yaşanan bu evlilikler sonucunda Suriyeli sığınmacı kadınlar; evlilikleri yıkan, yuva bozan, aileleri parçalayan olarak görülmeye başlanmıştır. Suriye’de erkeklerin evlendiği tüm eşlerin kayıt altına alınması sonucu kadınlar ikinci ya da dördüncü eş olsalar dahi resmi tüm haklara sahip olabiliyorken, ülkemize geldikten sonra Türk erkekleri ile imam nikahı kıydıklarında bu haklara sahip olmamaları sonucu mağduriyet yaşadıkları durumlarda kalmışlardır. Kuma olarak Türk erkeklerinin imam nikahı kıydıkları Suriyelilerin bazılarının 18 yaşının altında olması da ayrı bir mağduriyet konusu olmuştur (Çelik, Vural 2018: 373). Suriyeli sığınmacı kadınlar için meşru olan ve zor hayat koşullarından kurtulmak için bir zorunluluk olan Türk erkekle ikinci eş olsa bile evlenme, Türk erkeğin eşi için yuvasının yıkılması anlamına geldiği için büyük kültürel çatışmalara sebep olmaktadır (Erdoğan 2018a: 203). Katılımcılarımızın bu konudaki düşünceleri şu şekildedir:

“Günlük hayatımızı tabi ki etkiliyor. Kişisel ve toplumsal olarak da etkiliyor. Zaten farklı bir kültür ve iki taraf da birbirine uyum sağlayamıyor. Toplumsal olarak etkileri çok büyük. Örnek verecek olursam aile kurumunu çok etkilediğini düşünüyorum. Türk erkeklerinin Suriyeli kadınlarla evlenmesi, sınır şehirlerinde ve Hatay’da çok yaygın. İkinci eş olarak evleniyorlar. Bu toplumu çok rahatsız eden bir durum. Bu durum ailelerin yapısının bozulmasına boşanmaların yaşanmasına sebep oluyor. (K4, 27, Kadın, Lisans, Mimar, Bekar, Orta, Nusayri)

“Suriyeli kadınların, erkeklere çok düşkün olduğunu düşünüyorum. O kadar çok Türk erkek var ki Türk biriyle evliyken gidip imam nikahı kıyan Suriyeli ile. Bu konuda Suriyeli kadınlar meşhur oldular. Bu durum Türklerin onlardan hoşlanmamasını büyük oranda etkiledi. Özellikle Türk kadınları hiç sevmiyorlar. Alenen Türk kadınlarını da eleştiriyorlar siz bakımsızsınız siz şöylesiniz böylesiniz biz iyiyiz falan diye. Çok rahatsız edici bu tabi. Kendi imajlarını bu durum çok zedeledi.” (K27, 27, Kadın, Ön Lisans, Ev Hanımı, Evli, Orta, Sünni)

Kadın-erkek fark etmeksizin katılımcıların, Suriyeli sığınmacıların günlük hayata etkileri noktasında dile getirdikleri bir diğer durum sokakta Suriyeli sığınmacıların laf atmalarına ya da hoş olmayan bakışlarına maruz kalmaları olmuştur. Bu konuda katılımcı ifadeleri şu şekildedir:

“Ya benim için çok bir etki etmiyordu ama genel olarak hani Suriyelilerin bazıları yine genelleme yapmıyorum. Hani daha kapalı görüşlü insanlar olduğu için, bu toplumda bir huzursuzluk yaratıyordu. Yani bu konuda birçok şeye şahit oldum. Yani kültür çatışması yaşanıyor. Mesela ben yolda yürürken üzerimizdeki bakışlar olsun, bu sadece bir kere değil birkaç kere dönüp bakış yapmalar olsun. Onun dışında laf atmaları hani, bazıları galiba hani anlamayacağımızı zannediyorlar. Hakaretler olsun. Bu tarz şeylerle birçok kez karşılaştım ben. Hani sadece aklamdan örnek vermiyorum. Arkadaşlarımla yürürken ya da normal bir şekilde yolda yürürken başka kızlara yapılan şeyleri kendim gördüm yani kendim yaşadım. Ben hiçbir şekilde müdahalede bulmadım ama şahit oldum birçok kez.” (K1, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

Katılımcılardan elde edilen verilere göre toplum, göç ederek aralarında yaşayan Suriyeli sığınmacıların da, yerli halkın benimsediği kuralları benimsemesini beklemiştir. Suriyeli sığınmacılardan Türk toplumunun sözlü ya da yazılı kurallarına uyum sağlamaları, önceki davranışları geldikleri yerin davranışlarına uymuyorsa terk etmeleri beklenmiştir. Suriyeli sığınmacıların gündelik hayatlarına etkisi noktasında ifade ettikleri bir diğer durum, bir bölgede fazla olmaları sonucu baskın kültürü Suriyeli sığınmacıların oluşturması ve özellikle çocuklarının Suriye kültürü ile büyümesi endişesidir. “Etkilememiz gerekirken etkileniyoruz” şeklinde ifade edilen durumu katılımcılar şöyle dile getirmiştir:

“Suriyeliler maalesef zor durumdan geldiler. Düşük gelir seviyesine sahipler. Şehrimizdeki daha uygun fiyatlı, daha düşük maliyetli evleri tercih ediyorlar mesela. Kirası daha ucuz olan bir yerde yaşamaya başlıyorlar. Bir süre sonra birbirlerine haber vermeleri sonucu o bölgede tamamen onlar yaşamaya başlıyor. Bu kez bir Türk düşünün, çocuğu o çocuklarla okula gidiyor ama azınlık konumunda oldukları için, çocuk onların tavrını onların kültürünü almaya başlıyor. Ben çocuğum böyle bir duruma düşsün, böyle büyüsün istemem. Onların etnik yapısı, onların örf ve adetlerini öğrenip benimseyerek yetişsin istemem. Ben Türk kültürü ile büyüdüm ve çocuğum da bu kültürle büyüsün istiyorum. Ama biz öyle bir hale geldik ki sosyal hayatımızda her yerde görünür olan Suriyeliler ve çocuklarımız onları gözlemleyerek büyüyor. Hatay’da bazı bölgelerde Türk tamamen kalmadı maalesef. Mesela Narlıca. Adres soruyorum adres sorduğum kişi bile Suriyeli. Suriyeli biri bana kendi memleketimde adres tarif ediyor. Mesela o bölgede trafikte bir sorun olunca asla karşı tarafla diyaloga geçemiyorum çünkü haklıyım ama onlar çoğunluk başına bir şey gelir mi diye endişeleniyorum. Biz bunları her gün yaşıyoruz ama maalesef çözülüyor. Gitsinler istiyoruz bir an önce.” (K9, 22, Erkek, Lisans, Mühendis, Bekar, Alt, Nusayri)

“Etkiliyor etkilemez mi hayatımızı. Mesela önceden mahallede herkes birbirini tanıyordu. Ya da tanımasa bile aynı yaşam tarzına aynı kültüre sahip insanlar olarak yaşıyorduk. Ama Suriyelilerle kültür farklılığı var aramızda. Büyük bir problem bu. Onların hayata bakış açılarıyla bizim hayata bakış açımız çok farklı. Biz çocuklarımızı çok farklı yetiştirmişiz, onlar farklı yetiştirmiş. Çatışmaya sebep oluyor bu farklılık ve ben çocuklarım onların kültürünü benimsesin istemiyorum.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“Biz çocuklarımızı kendi kültür ve değerlerimizle büyütmek istiyoruz. Onların bu kadar yoğun olduğu bir yerde şu an mümkün değilken gitmezlerse bu imkansız olacak.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Sosyal anlamda çok kötü etkiledi. Toplu yaşama kültürleri ve şehir hayatı kuralları yok. Olur olmaz kalabalıklar, bağırış çağırış içerisinde vakit geçirmeler, sağda solda nargile içmeler. Her yerde onlar var. Onlar düzelmiyor biz bozuluyoruz.” (K24, 26, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Sünni)

“Bazıları yıllardan beri burada yaşadıkları için, çocukları bizim ülkemizde doğup büyüdükları için buraya alışmış ve bizim kurallarımıza, kanunlarımıza göre yaşamaya adapte olmuşlar. Bunun güzel bir şey olduğunu düşünüyor ve böyle Suriyeliler ile denk geldiğinde onlara karşı yabancılık duymuyorum. Fakat bazıları da buraya adapte olmak, bizim kural ve düzenimize uymak yerine biz onlara uymak zorundaymışız gibi hayatlarına devam ettiklerinde onlardan nefret ediyor ve gitmelerini istiyorum.” (K26, 18, Erkek, Ön Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

TÜİK, anne ve babanın uyruğuna göre doğum istatistiklerine göre Türk anneden dünyaya gelen çocuk sayısı ilk sıradayken, ikinci sırada Suriyeli anneden dünyaya gelen çocuklar vardır. 2015-2022 yılları arasında Suriyeli anneden doğan çocuk sayısı 57.226 şeklinde belirtilmiştir (TÜİK Anne ve Babanın Uyruğuna Göre Doğumlar <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2022-49673> Erişim Tarihi: 22.11.2023). Sağlık Bakanı Dr. Fahrettin Koca ülkemizde 754 bin Suriyeli bebeğin doğduğunu açıklamıştır (<https://www.bsha.com.tr/bakan-koca-754-bin-suriyeli-bebegimiz-dunyaya-geldi/>). 2021 Haziran-2022 Haziran arasında Hatay’daki hastanelerde doğan bebek sayısı 32 bin 783 olup bu yeni doğan bebeklerin 22 bin 779’u Türk 10 bin 4’ü Suriyeli olarak açıklanmıştır. (<https://www.icisleri.gov.tr/hatay-valisinden-suriyeli-sayisi-iddialarina-cevap-yenidogan-her-4-cocuktan-3unun-suriyeli-oldugu-iddiasi-da-gercegi-yansitmiyor#:~:text=Hatay%20Valisi%20Rahmi%20Do%C4%9Fan%2C%20kentte,ya%C5%9Fayan%20Suriyelilerle%20ilgili%20bilgi%20verdi>).

Bu verilere göre, yeni doğan bebeklerden yaklaşık dörtte biri Suriyeli sığınmacı şeklindedir. Araştırmamız içerisinde katılımcıların kültürel farklılık olarak belirttikleri ve rahatsız olduklarını “Suriyeli kadınlar çok doğuruyorlar” söylemiyle ifade ettikleri durumlardan biri çocuk sayısı konusu olarak karşımıza çıkmıştır. K2 bu konuda şunları ifade etmiştir:

“Ben gözlemlediğim kadarıyla, Hatay’da Suriyelilerin gerçekten müthiş bir kirlilik yarattığını düşünüyorum. Küçük yaşta evliliğin verdiği fazla çocuklaşma, doğal kaynaklardan fazlasıyla yararlanmaları ki kaynaklar tükeniyor bilinçsizce çoğalmaları sonucu. Bulundukları ortama adapte olmamaları, insanlar arasındaki güven ilişkisini bozmaya başladı. Çocukların geleceğini tehdit etmeye başladı. Çünkü bakışları, giyindiğim bir şeyde bakmaları, kötü bakışları beni çok rahatsız etmeye başladı. Çünkü gerçekten böyle insanlar entegre olamıyor. Çünkü görgüsüzler yani o yüzden. O yüzden kendi medeniyetlerine göre hareket ediyorlar. Ya buraya uyum sağlamıyorlar. O da tehdidi oluşturuyor ve hayatımızı fazlasıyla etkiliyor açıkçası.” (K2, 27, Kadın, Lisans, Hemşire, Evli, Alt, Nusayri)

Suriyeli sığınmacılarla paylaşılan ortak yaşam alanlarında gürültü, kalabalık ve kirlilik gibi durumlarla karşılaşan katılımcılar bu durumdan rahatsız olduklarını ifade etmiştir. Yapılan diğer araştırmalarda da özellikle Suriyelilerle komşuluk meselesine katılımcılar mesafeli yaklaşmıştır. “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum” araştırmasının sonuçlarına göre Suriyeli sığınmacılarla komşuluk ilişkisi kurmaktan rahatsız olmayacakların oranı % 49,8 iken rahatsız olacakların oranı % 50,2 şeklindedir (Erdoğan 2018a: 139). Araştırmamızda yer

alan katılımcıların da özellikle Suriyeli sığınmacılarla komşuluk tecrübesi yaşayanlar bu durumun günlük hayatlarını etkilediklerini ifade etmiştir:

“Bize adapte olamamış olmaları, toplu yaşamda hayatımı etkiliyor. Üst kattaki komşumuz sofrasını bahçeye silkiyor. Yukarıdan bahçeye çöp atıyor. Bu bize olumsuz etkisi olan durumlara örnek. Bizim ülkemiz, onların ülkesine göre bence daha çağdaş. Geldikleri 12 yıl içinde bize adapte olamamaları da gelecekte başka sorunlara sebep olabilir diye düşünüyorum.” (K17, 26, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Bekar, Alt, Sünni)

“Ben komşumuzdan çok şikayetçiydim. Asla uyarmakla çeki düzen vermiyorlardı kendilerine. Gece gündüz bitmiyordu sesleri. Hayatımı hayatımızı ortak kullanım alanlarında bir arada olduğumuzda etkiliyorlardı evet.” (K20, 21, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Sosyal olarak da ya en basitinden bir parka gittiğimizde bizim kültürümüzle bağdaşmadığı için rahatsız oluyorduk. Yani her yer yüksek sesle konuşmalar olsun, çevre kirliliği olsun. Hiç böyle misafir gibi değillerdi. Sanki böyle insanları rahatsız etmek için orada olan şeylermiş gibi insanlarmış gibi hissediyorduk. İnsanlar hatta o kadar çok böyle bazı parkları ele geçirmeye başladılar ki insanlar kendi aralarında orası Suriyeli parkı. Oraya gitmeyelim tarzı şeyler söylüyorlardı. Bu her insanı rahatsız eder. Misafirlik bu değil yani. Bunlar hayatımızı etkiliyordu.” (K21,27, Erkek, Lisans, Eczacı, Evli, Orta, Sünni)

“Gece hayatları çok değişik. Sabahlara kadar parklardalar çok ses yapıyorlar nargile içiyorlar. Çok garip karşılıyor bu durumu. Sabaha kadar sokakta ailecek oluyorlar.” (K25, 19, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Eğlence konusunda çok farklı olduğumuzu düşünüyorum. Daha kontrolsüz gibiler. Daha zevklerine düşkünler. Uçarı gibiler, nargile inanılmaz yaygın. Sabahlara kadar sesler gürültüler oluyor Suriyelilerde.” (K28, 22, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Katılımcıların Suriyeli sığınmacılar ile çatışma yaşadığını belirttiği sosyo-kültürel uyumsuzluklar; Suriyelilerde görülen çekeşlilik, çok çocuk sahibi olma, sosyal alanlarda ortaya konan davranışlar, Suriyeli erkeklerin kadınlara karşı tutumu ve nüfuslarının yoğun olduğu bölgelerde baskın kültür olmaları şeklindedir. Çok eşlilik, Suriyeli erkeklerin kadınlara karşı tutumu ve çok çocuk sahibi olmaları eleştirileri daha çok Nusayri katılımcıların dile getirdikleri eleştiriler iken sosyal alanlardaki uyumsuz davranışlar şikayeti Sünnilerin ifadelerinde yer almıştır. Bu durum Sünnilerin, Suriyeli sığınmacılar ile ortak yaşam alanlarını daha çok paylaşmasının bir sonucu olarak görülebilir.

2.4.3. Kalabalık Nüfusun Şehrin Altyapısına Etkileri

Hatay’da yoğun nüfus oluşturan Suriyeli sığınmacıların varlığı, şehrin imkanlarının ve altyapısının şehre yetmemesi sorununa sebep olmuştur. Katılımcıların Suriyeli sığınmacıların günlük hayatımıza etkisi noktasında dile getirdiği konulardan biri de ulaşım sorunu, elektrik ve su kesintileri, çarpık kentleşme gibi kalabalıklığın sebep olduğu yetersizliklerdir. Katılımcıların bu konudaki düşünceleri şunlardır:

“Hizmetlerin yetersizliği ve nüfusu kaldırmaması açısından sıkıntılar yaşıyoruz. Hayatımız özellikle bu anlamda zorlaşıyor ve gelecekte de yaşayacağımızı düşünüyorum.” (K4, 27, Kadın, Lisans, Mimar, Bekar, Orta, Nusayri)

“Onların buradaki varlığı, şehrin genel nüfusunu inanılmaz artırdı. Şehir de bu nüfusu kaldırmıyor imkanlar anlamında. Ulaşım çok zorlaştı. Meyve sebze fiyatları inanılmaz arttı. Arz talep fiyat dengesini çok bozdu. Geçinemiyoruz her anlamda. Onlarla bir arada yaşamak da istemiyoruz. Şehrin altyapısı çok bozuldu. Yerleşme yerleri çarpıklaştı gecekondulaşma arttı. İşte bir hastane olsun bir de ulaşım konusunda çok kalabalık olması büyük problem oluyordu. Şehrin imkanları Suriyelilerin gelmesiyle nüfusa yetmez hale geldi.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Yani benim hayatımı etkiliyordu tabi. Mesela Antakya olarak, Antakya zaten imkanları çok olan bir yer değildi. Mesela ulaşım sıkıntı çekiyorduk. Ulaşım kalabalık nüfusa yetmiyordu. Yani toplu taşıma aracına bindiğimde onlar farklı davranıyorlardı. Erkekleri rahattı böyle değme konusunda falan dikkatli değildi mesela bunlar sorun oluyordu.” (K14, 48, Kadın, İlkokul, Ev Hanımı, Evli, Alt, Sünni)

“Aslında şehrin kalabalıklığı en büyük sorundu. Şehir her anlamda yetmiyordu bu kalabalığa. Şehrin altyapısı kaldırmıyordu. İnsanlar tepki gösteriyordu bu duruma. Kalabalık etmeleri nüfusu artırmaları sebebiyle tepkiler Suriyelilere oluyordu. Benim hayatımı da bu anlamda etkiliyordu tabi ki. Bunun Aynı binalarda aynı mahallelerde yaşayıp aynı otobüse binip aynı yerlerden alışveriş yapıyorduk. Göze batan birçok durum oluyordu ancak en çok ekonomi ve kalabalık hayatımızı etkiliyordu diyebilirim.” (K18, 24, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Evli, Orta, Sünni)

“Evet etkiliyor çünkü şehrin altyapısı, su, elektrik, yol, hepsi insanlar için temel ihtiyaç. Bunun yanında şehir kalabalıklaştığı için trafik kaldırmıyor. Şehrin suyu yetersiz kalıyor. Çünkü insanların nüfusu arttığı için sarfiyat daha fazla arttı. Bundan dolayı su sarfiyatı da arttı. Dolayısıyla şebeke mevcut yapı kaldırmıyor. Elektrik yapısı kaldırmıyor. Elektrik sarfiyatı arttığı için elektrik kesintileri oluşmaya başladı. Bu bizi olumsuz etkiliyor ister istemez. (K22, 59, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Bence hayatımızı kalabalık nüfus açısından ok etkiliyor. Şehrin elektrik, su, ulaşım, hastane imkanları açısından kapasitesinin çok üstünde bir nüfus var şu an. Bu da her yerde fazlaca kalabalığa maruz kalmamıza sebep olarak hayatımızı olumsuz etkiliyor. Gelecekte de bu kalabalığın daha da sıkıntı oluşturacağını düşünüyorum.” (K25, 19, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacı nüfusunun Hatay’a etkileri noktasındaki veriler incelendiğinde Sünni Nusayri söylemleri arasında belirgin bir fark olmadığı görülmektedir. Suriyelilerin şehrin imkanlarını ve hizmetlerini yetersizleştirdiği ifadeleri, katılımcıların genel görüşüdür.

2.4.4. Eğitim Sistemine Etkileri

Suriye’de iç savaş olduktan ve Suriyeli sığınmacılar ülkemize geldikten sonra eğitim sorunu ortaya çıkmıştır. Suriye üniversitelerinde ön lisans, lisans ve yüksek lisans eğitimi gören iç savaştan dolayı eğitimini tamamlayamayan Türk vatandaşı öğrenciler ile yine Suriye’de ön lisans, lisans ve yüksek lisans eğitimi gören iç savaştan dolayı Türkiye’ye sığınan Suriyeli öğrenciler için YÖK tarafından düzenlemeler yapılmış ve bu öğrenciler Türkiye’de eğitimlerine “özel öğrenci” statüsüyle devam etmiştir. Yapılan bu düzenleme sadece sınır illerindeki üniversiteleri kapsamış Çukurova, Harran, Gaziantep, Kilis 7 Aralık, Hatay Mustafa Kemal, Mersin, Osmaniye Korkut Ata üniversiteleri bu düzenlemeye dahil edilmiştir. (Çetin 2016: 208) YÖK’ün bu düzenlemesi içerisinde yer alan sadece 2012-2013 yıllarını kapsayan “Suriyelilerin

belge temin edememesi durumunda beyanlarının yeterli olacağı” kararı Suriyeli sığınmacılar konusunda en çok tepki çeken noktalardan biri olmuş ve “Suriyeliler sınavsız üniversite okuyor” tepkilerinin zeminini oluşturmuştur. (<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/suriyeli-multecilere-turkiyede-sinavsiz-universite-371816> Erişim Tarihi: 22.11.2023). Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi verilerine göre 2018-2019 eğitim öğretim yılında 154.446 (100.178 erkek, 54.268 kadın) yabancı uyruklu öğrenci yüksek öğretime kayıtlıdır. Bu öğrencilerin 27.034’ü geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrencilerdir. Suriyeli öğrencilerin 4.537’si ön lisans düzeyinde, 20.315’i lisans düzeyinde, 1.769’u yüksek lisans düzeyinde ve 413’ü doktora düzeyinde eğitim görmektedir. (MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı 2020 Raporu: 9 https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/27110237_OCAK_2020internet_BulteniSunu.pdf Erişim Tarihi: 22.11.2023)

MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı 2020 Raporu’nun ortaya koyduğu verilere göre, iç savaş sonrası ülkemize gelen Suriyeli sığınmacıların 5-17 yaş arasındaki okul çağı nüfusu 1.082.172’dir. Bu nüfusun 684.919’u MEB’e bağlı okullarda eğitim görmektedir. Eğitime erişimi olan bu 684.919 kişinin %50.82’si (348.103) erkek, %49.18’i (336.816) kız öğrencidir. Bu öğrencilerin kademelere göre dağılımına baktığımızda %30,77’i okul öncesi, %88,80’i ilköğretim, %70,13’i ortaokul, %32,55’i lise kademesinde eğitim almaktadır. Okul öncesinde eğitim alan kız öğrenci sayısı 16.964, Erkek öğrenci sayısı 17.754’tür (MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı 2020 Raporu: 10 https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/27110237_OCAK_2020internet_BulteniSunu.pdf Erişim Tarihi: 22.11.2023).

Suriyeli sığınmacılara yönelik sunulan bu örgün eğitim hizmetlerinin yanında çeşitli içeriklerde yaygın eğitim faaliyetleri düzenlenmiştir. %38.43’ü erkek (230.3812), %61.57’si kadın (369.094) olan 599.475 Suriyeli sığınmacı bu yaygın eğitim faaliyetlerinden yararlanmıştır (MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı 2020 Raporu: 11 https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/27110237_OCAK_2020internet_BulteniSunu.pdf Erişim Tarihi: 22.11.2023).

Ülkemize ilk geldikleri yıllarda farklı uygulamalar ortaya konmuş olsa da son düzenlemeler ile Suriyeli çocukların MEB’e bağlı Türk okullarında eğitim alması kararlaştırılmıştır. Suriyeli sığınmacılara sağlanan eğitim hizmetleri ve yapılan düzenlemeler

sonucunda okullardaki sınıf mevcutlarının kalabalıklaşması ve sınıflarda ciddi seviye farklarının oluşması eğitim açısından sıkıntı oluşturan durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda katılımcılar şunları ifade etmiştir:

“Şu anki depremden kaynaklı maalesef Hatay’da çok az Hataylı kaldı. Hatay Suriyelilerle dolu ve bu sadece Hatay için de geçerli değil. Adana da bu şekilde Kilis de bu şekilde Mersin de bu şekilde Antep de bu şekilde. Benim Kilis’te bir öğretmen arkadaşım var. Sınıfa giriyorum Türk öğrencim yok hepsi Suriyeli diyor. Ders anlatamamaktan şikayet ediyor. Anlattığımı anlamıyor Suriyeliler diyor. Başka bir arkadaşım aynı şekilde Hatay Reyhanlı’da öğretmen derslere girip Suriyeli öğrencilerden büyük sıkıntılar yaşadığını söylüyor. Eğitimimiz ve çocuklarımız çok etkileniyor.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“Birçok alanda etkilediler hayatımızı. Eğitim açısından bakacak olursak nüfus kalabalıklaştı sınıflardaki Suriyeliler gelince öğrenci sayısı arttı. Sınıfta 20 Türk 20 Suriyeli var diyelim. Seviyeler tamamen farklı öğretmenin bu noktadaki çabasını düşünün. Türk’e göre anlatsa Suriyeliler geride kalıyor. Suriyeliye göre anlatsa Türk sıkılıyor. Öğretmenler bununla karşı karşıyaydı. Belli okullara yığılması eğitimi çok düşürdü ve bizim çocukların onlara uymasına sebep oldu. Bir de ağırlıklı olmaları Türk öğrencilere zorbalık yapmalarına sebep oldu bu da Türklerde öz vatanında parya öz vatanında köle gibi bir durumu yaşattı.” (K19, 45, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Hatay’ın konumu Suriye sınırı olduğu için ve yıllardan süregelen bir sürü medeniyet gelip geçtiği için Türk vatandaşlarının da çoğu farklı ırk ve asıllara sahip: Ermeni, Hristiyan, Arap, Kürt. Ancak bu ırkların hepsi Hatay içerisinde birlik ve beraberlik üstüne yıllar önce Türkiye Cumhuriyeti’ne katılmış ve ana dili Türkçe olmuştur. Fakat Suriyeliler ilk geldiğinde onlara ayrı tahsis edilen Türk okullarında yine dersler Arapça veriliyordu. Daha sonrasında dışarı hayatında Suriyeliler ile Türkler anlaşıyor denilip Suriyeli öğrenciler Türkçe öğrensin diye kaynaşma adı altında Türk okullarına alındı. Bu durum hem okul düzenini etkilerken hem de çocukları etkiledi ve hala etkiliyor. Suriyeliler okulları kalabalıklaştırdı. Okulda Suriyeli çocukların Türk çocuklarına öğrettiği Arapça küfürler ve konuşmalar yüzünden onlar Türkçe öğrenip konuşacağına bizi Arapça konuşmaya çekmeye çalışıyorlar.” (K26, 18, Erkek, Ön Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Alan araştırmamızdan elde edilen sonuçlar, “Suriyeli sığınmacıların Türk eğitim sistemi içerisinde eğitim hizmetlerinden yararlanması büyük sorunlara sebep olmaktadır” şeklinde olsa da yapılan diğer araştırmalardan elde edilen verilere göre Türk halkı, Suriyeli sığınmacıların her türlü eğitimi almasını desteklemektedir. Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Uyum ve Kabul isimli araştırma sonuçlarına göre “Suriyeli sığınmacılara üniversite eğitimi de dahil olmak üzere her türlü eğitim verilmelidir” diyenlerin oranı %35.4, “Suriyeli sığınmacılara hiçbir şekilde eğitim verilmemelidir” diyenlerin oranı 27.5, “Suriyeli sığınmacılara sadece Türkçe eğitimi verilmelidir” diyenlerin oranı %14.5, “Suriyeli sığınmacılara ilköğretim ve ortaöğretim eğitimi verilmelidir” diyenlerin oranı %9, “Suriyeli sığınmacılara sadece ilköğretim eğitimi verilmelidir” diyenlerin oranı %8, “Suriyeli sığınmacılara sadece mesleki eğitim verilmelidir” diyenlerin oranı %5.6 şeklindedir (Erdoğan 2018a: 132).

Katılımcıların ifadeleri değerlendirildiğinde, Suriyeli sığınmacıların eğitime etkileri konusundaki şikayetler; eğitim almalarına karşı olmaları noktasında olmayıp sınıfları

kalabalıklaştırmaları sonucu eğitimin aksaması, yeterli Türkçeye sahip olmayan Suriyeli öğrencilerin bulunduğu sınıflarda eğitimin zorlaşması ve sınıflarda çoğunluk olup Türklerin az kişi durumunda kalmaları noktasındadır. Suriyeli sığınmacı nüfusunun yoğun olduğu mahallelerde yaşayan Sünni katılımcılarda bu şikayetler daha fazla görülürken Nusayriler bunları çok dile getirmemiştir.

2.4.5. Sağlık Sistemine Etkileri

Ülkemize gelen Suriyeli sığınmacılara sağlanan sağlık hizmetleri, üç farklı uygulama şeklinde değişiklik göstermiştir. Birinci uygulama, Suriyeli sığınmacıların iç savaş sonrası ülkemize ilk geldikleri yıllarda (Nisan 2011- Ocak 2013) uygulanan sadece kamplarda kalan Suriyeli sığınmacıların sağlık hizmetlerini ücretsiz alabilmesi şeklindeki uygulamadır. Bu dönemde kamp dışındaki Suriyeli sığınmacıların sağlık hizmeti ihtiyacı Suriye’den gelen doktorların gönüllü çalışması ya da STK’ların sunduğu hizmetler aracılığı ile sağlanmıştır.

İkinci uygulama, sınır bölgelerinde kalan şehirlerde kamp dışında yaşayan Suriyeli sığınmacıların da sağlık hizmetlerine ücretsiz ulaşabilmesi şeklinde olmuştur (Ocak 2013-Eylül 2013). Ücretsiz sağlık hizmetini sadece sınır bölgesiyle sınırlı tutma uygulaması ile Suriyeli sığınmacıları bir bölgede kontrol altında tutmak amaçlanmış olsa da bunun mümkün olmadığı anlaşılmış ve üçüncü uygulamaya geçilmiştir.

Üçüncü ve son düzenleme ise, Türkiye’deki kamp içi veya kamp dışı ayrımı yapılmadan tüm Suriyeli sığınmacıların ücretsiz sağlık hizmeti alması şeklindedir. Yapılan bu son düzenleme ile, Türkiye sınırları içerisinde yaşayan ülkemize geldikten sonra kaydı yapılmış ya da yapılmamış olan, pasaportu olan ya da olmayan ikamet izni alan ya da almayan her Suriyeli sığınmacı, sağlık hizmetinden yararlanabilir konuma gelmiştir. Yapılan bu düzenleme içerisine sağlık hizmeti alan Suriyeli sığınmacıların, Emniyet Müdürlüğü personelleri tarafından kayıt altına alınması şartı konulmuş, böylelikle kayıt altına alma hizmetinin hızlanması amaçlanmıştır. (Koyuncu 2015: 54)

2023 temmuz ayı itibariyle ülkemizde 3 milyondan fazla Suriyeli sığınmacı hasta yataklı tedavi hizmeti, 97 milyon poliklinik hizmeti, 2 milyon 600 bin ameliyat hizmeti, 754 bin doğum hizmeti yapılmıştır (<https://www.bsha.com.tr/bakan-koca-754-bin-suriyeli-bebegimiz-dunyaya-geldi/> Erişim Tarihi: 22.11.2023).

Suriyeli sığınmacıların sağlık hizmetlerine erişimi noktasında yukarıda dile getirilen hizmetlerin yanında ilaç erişimi konusunda da düzenlemeler yapılmıştır. AFAD ve Eczacılar Odası iş birliği ile yapılan düzenlemeye göre, Suriyeli sığınmacılar reçeteli ilaçlarının sadece

katılım payı ücretini ödeyerek ilaç ihtiyacını karşılamaktadır. (https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/2311/files/2015_8_Gecici_Koruma_altindaki_Yabancilara_Iliskin_Saglik_Hizmetlerinin_Yurutulmesi.pdf Erişim Tarihi: 22.11.2023)

Suriyeli sığınmacıların sağlık hizmetlerine ulaşımı konusunda yapılan bu düzenlemeler ile, Suriyeli sığınmacıların hayatı kolaylaşmış olup bu durum sağlık kurumları ve çalışanlarının işlerini zorlaştırmıştır. Hastanelerin yetersiz gelmesi, randevu bulamama ve hastanede çok bekleme gibi durumlardan şikayet eden vatandaşlar bir de Suriyeli sığınmacıların bu sisteme dahil edilmesinden rahatsız olmuştur (Türk Tabipler Birliği Gaziantep Kilis ve Hatay İlleri Hekimlik ve Sağlık Ortamı Hızlı Değerlendirme Raporu 2013: 12 https://www.ttb.org.tr/images/stories/file/2013/hatay_anteprr.pdf Erişim Tarihi: 22.11.2023).

Katılımcıların, Suriyeli sığınmacıların sağlık sistemine etkileri noktasındaki ifadeleri şu şekildedir:

“Ben bir sağlıkçıyım, mesela kızamık salgınının tekrar birden ortaya çıkmasının sebebi de bir nevi o düzensiz göç. Bu sağlık durumlarında yaşananlardan dolayı, mesela ben çocuk istesem bu gibi sebeplerle ben çocuklarımı da düşünmek zorunda kalacağım.” (K5, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Kalabalık olması sağlık sistemini etkiledi. Randevu bulunmuyor, hastaneye gitsen sıra çok zaten. Yer gelmiyor bize gibi durumlar oluyor. Suriyelinin kendinden önce muayene olduğunu gören Türk bu sefer tepki göstermeye başlıyor. Ben aynı hizmeti neden alamıyorum, neden o benimle aynı hizmeti alabiliyor, neden benim hizmetimi kısıtlıyor denmeye başlandı bu sefer de tepki büyüdü.” (K19, 45, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Bu konuda ilk zamanlardan beri şikayetçiyim. O zamanlar durumun buraya geleceği bilinmediği için hastanelerde tercüman gelince hepsi birden sıra vs. olmadan giriyor ve hepsinin ayrı ayrı tedavileri saatleri alıyor bizim muayene sıramız geçiyordu. Bu konuda sağlık ocağı için ayrı sağlık ocakları açıldı ama ne yazık ki poliklinik ve hastanelerde Türk vatandaştan çok Suriyeliler yer alıyor ve kalabalık yapıyorlar.” (K26, 18, Erkek, Ön Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Katılımcılar, Suriyeli sığınmacıların varlığını sağlık sistemi açısından olumsuz bir durum olarak nitelendirmiştir. Ülkemizde yıllardır aşı uygulamaları sonucu görülmeyen hastalıkların, Suriyeli sığınmacıların ülkemize gelmesi ile birlikte tekrar ortaya çıkması ya da hastanede Suriyeli sığınmacılara öncelik verilmesi ya da kalabalığa sebep olmaları gibi durumların günlük hayatlarını olumsuz etkilediklerini ifade etmişlerdir. Bu noktada Sünnilerin ve Nusayrilerin ifadelerinde anlamlı bir fark söz konusu değildir.

2.4.6. Güvenlik Etkileri

Suriyeli sığınmacıların varlığının, güvenliği tehdit eden bir mesele olduğunu ifade eden katılımcılar olup bu durumu kaçak ve kayıtsız göçmenlere dayandırmaktadır. “Kayıtlı bile alınsa bir göçmenin önceki hayatında ne yaşadığını, ne suçlar işlediğini bilmiyoruz.” Düşüncesi

katılımcıların kendilerini güvende hissetmelerine engel olup günlük hayatlarını olumsuz etkilemektedir. Bu konuda K7'nin ifadeleri şu şekildedir:

“Bence, evet varlıkları bizi etkiliyor. Bizim TV’den haberlerden de gördüğümüz üzere, resmi yollarla girmedikleri için takipleri sağlanamıyor. Bu da onların üzerinde bir rahatlık yaratıyor. Herhangi bir yasa, herhangi bir kanun kaçak oldukları için onları bağlamıyor. Bu yüzden ben ve çevremdekiler, Suriyeli konusu açılınca çekiniyoruz çekimser davranıyoruz. Bu insanlar suç işledi mi geldi bilmiyoruz bile. Dilimiz Arapça olduğu için onları anlayabiliyoruz. Ona rağmen iletişim kurmuyoruz ya da kurarken geriliyoruz. Bunun sebebi de ülkemizde Suriyelilerin karıştığı olaylar. Deprem zamanı da yağma yaptı Suriyeliler. Bu sebeplerle özellikle kendimizi güvende hissetmememizi sağlamaları günlük hayatımızı etkiliyor.” (K7, 19, Erkek, Ön Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

Katılımcıların Suriyeli sığınmacıların özellikle kadınlara laf atma gibi durumlar yaşamaları ya da yaşayana şahit olmaları da kendilerini güvende hissetmeme sorununa sebep olmuş ve katılımcılar günlük hayatlarının bu nedenle kısıtlandıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

“Haberlerde görüyoruz şehrimizde duyuyoruz. Suriyelilerin yaptığı çocuk istismarları, kadın istismarları gerçekleşiyor. Toplum bu tarz şeylere maruz kalıyor. Gelecekte de bunların artarsa güvenlik açısından, büyük sıkıntılar yaşanacağını düşünüyorum. (K4, 27, Kadın, Lisans, Mimar, Bekar, Orta, Nusayri)

“Bizim dışarıdaki hayatımızı ve sosyal aktivitelerimizi kısıtladıklarını düşünüyorum. Ben onlar yokken Hatay’da istediğim kıyafetle istediğim saatte istediğim yerde gezebiliyorken şimdi bu rahatlığa sahip değilim çekiniyorum açıkçası. Çevremdeki insanlar da çekiniyor. Aynı yerde yaşadığımız Türklerin ne olduğunu, kim olduğunu, nasıl ahlakının olduğunu bilirken, Suriyeliler için bu mümkün değil. Tanımıyoruz, bilmiyoruz. Deprem sonrası biz çok Suriyelinin olduğu yerde yaşamaya başladık. Ben onların olduğu yerden geçerken bile tedirgin hissediyorum açıkçası. Gelecekte de bu durumların artacağını düşünüyorum. Bizi bu durum fazlasıyla sıkacakmış gibi geliyor.” (K8, 20, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Kız arkadaşlarımızla dışarıda yürürken bile rahatsız edici gözlerle bakıyorlar. Laf atmalarını da gördüm. Bu sosyal yaşantımı etkiliyor. Ben hırsızlık yaptıklarını gördüm. Marketlerden mağazalardan ürün alıp ödemedi kaçtıklarını gördüm. Tehdit ederek istediklerini yaptırmaya çalıştıklarını gördüm. En ufak bir anlaşmazlıkta ya da sürtüşmede ortada hiçbir şey yokken toplanıp gövde gösterisi yaptıklarını gördüm. Sen bana yan mı baktın diye bir çocuğu tartakladıklarına şahit oldum. Bunu bugün yapan Suriyeliler, yarın öbür gün bizim güvenliğimizi tehdit edecekler.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Arkadaşımın karşı komşusu bir Suriyeli tarafından öldürüldü. Öldüren Suriyeliydi. Suriyeli olduğunu öğrenince Türkler çok kinlendi, hepimiz korktuk. Hatay’da bir iç karışıklık çıkar mı diye. Hatay’da böyle olaylarda bilmiyorum belki Suriye’ye yakınız diye o gerginliği o korkuyu hissediyor insan.” (K13, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Bekar, Orta, Nusayri)

Suriyeli sığınmacıların kendi aralarındaki ya da Türklerle kavga etmelerine şahit olan katılımcıların şahit olduğu olay üzerinden bu konudaki yorumları şu şekildedir:

“Bir mekanda oturuyoruz kendi aralarında ya da bir Türk ile kavga ediyorlar, kargaşa yaratıyorlar. Genel anlamda biz Suriyeliler dışında kimseyle böyle bir sorun yaşamıyoruz. Onlar yokken de böyle sorunlar yaşamıyorduk. Şu an bir yerde bir kargaşa varsa, ön planda Suriyeli vardır. Önceden yoktu bu olaylar.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Dükkanımın olduğu bölge, Suriyeli popülasyonunun yoğun olduğu bir yer. Depremden önce şöyle bir olay yaşadık. Bir iş yerinde Suriyeli bir çocuk ile Türk bir çocuk tartışmışlar kendi aralarında. O iş yerinde tek Suriyeli üç Türk çalışıyor. Kendi aralarında o Suriyeli ile dalga geçip

dışlayıp eziyorlar, hor görüyorlar Türk çalışanlar. En son kavga çıkıyor ve Suriyeli çocuk Türklerden birini dövüyor. Sonra Türkler toplanıp Suriyeli çocuğu dövüyorlar ve Suriyeli çocuk o dayak sonucu ölüyor. Olay büyüdü. Çocuğun cenazesi geldi. Tüm Suriyeliler toplanmış, cenaze ile yürüyüş yapıyorlar. Olayı Suriyeliler protesto etti. Türklere kinlenmişlerdi. Bu olay büyümesin karışıklık çıkmasın diye devlet büyükleri araya girdi. Orta yol bulunması için çok uğraşılar ama Suriyeliler haksızlık yapıldığını düşünüyordu. Suriyeliler adalet istedi, öldüren bulunsun, hapse girsin vs. ama bulunmadı da bir şey de olmadı yapanlara. Üzeri örtüldü olayın. Yaşananlar kötüydü. Düşmanlık oluştu Suriyeli Türk şeklinde. Adalet sağlanmalıydı ve çözilememesi travma oldu. O olay sonrası Suriyeliler ve Türklerin bakış açıları değişti. İki taraf da düşman görmüş gibi oluyor. Hepimizi tedirgin eden güvensiz bir ortam var.” (K24, 26, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Üst, Sünni)

“Bizim mahallemizde bir Suriyeli öldürüldü. Türk biri öldürdü ve yapanı bulmadılar. Üzerini örttüler. Kapattılar olayı. Biz çok üzüldük bu duruma. Yapan Türk diye kimsenin sesi çıkmadı. Suriyeliler korkusundan haklarını arayamadılar. Olay büyümesin diye öldürülenin ailesi uzaklaştırıldı mahalleden. Suriyeli diye özen gösterilmedi. Onların can güvenliği yok. Bir gün pazardaydık, bir Suriyeli bir Türk kavga etti. Yer kavgasıymış galiba. Suriyelinin beynini yardılar taşla. Başını değil beynini yardılar ya. Her yer kan oldu adamın kafasından sarı su falan aktı. Çok büyük bir darbeydi. Bu muameleyle çok maruz kalıyorlar.” (K27, 27, Kadın, Ön Lisans, Ev Hanımı, Evli, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacıları güvenliğe etkileri noktasında elde edilen veriler değerlendirildiğinde; Nusayri katılımcılardaki, Suriyeli sığınmacıları tehlikeli görme durumunun Sünni katılımcılara göre daha yaygın olduğu görülmektedir. Sünni katılımcılar gördükleri ya da duydukları kavgaları Suriyeli sığınmacılar açısından da değerlendirmiş ve çıkan kavgaların toplumu gerdiğini ifade etmiştir.

2.5.Suriyeli Sığınmacılara Sergilenen Davranışlar ve Davranışları Belirleyen Faktörler

Katılımcılara, Suriyeli sığınmacılarla karşılaştıklarında nasıl davrandıkları ve bu davranışlarını nelerin belirlediği sorulmuştur. Katılımcılar büyük oranda tutumlarının Türk vatandaşlarına nasıl ise Suriyeli sığınmacılara da aynı olduğunu ifade etmiştir. Bu ifadelere aşağıdaki söylemler örnek verilebilir:

“Onlara karşı özel bir tavrım tutumum yok. Normal birine karşı tavrım nasıl oluyorsa onlara karşı tutumum da o şekilde oluyor.” (K3, 27, Kadın, Lisans, Diyetisyen, Bekar, Orta, Nusayri)

“Ben insani anlamda bakıyorum ya. Bana karşı bir yanlışı olmadığı sürece Suriyeli olması bir anlam ifade etmiyor.” (K5, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Ben normal bizim vatandaşımıza nasıl davranıyorsam onlar da, ülkemizde hayata tutunmaya çalışan insanlar onlara da aynı şekilde davranırım. Tutumumu da tamamen insanlık üzerinden kurarım. İyi mi kötü mü o insan benim için bu önemlidir. Irkı önemli değil.” (K6, 28, Erkek, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Suriyeli olması açısından değil insan olması açısından bakıyorum konuya. Yani tutumlarımı da insani değerler üzerinden belirliyorum.” (K16, 25, Kadın, Lisans, İşsiz, Bekar, Alt, Sünni)

“Biri Suriyeli olmuş olmamış fark etmiyordu benim tutumumda aslında. Bana nasıl davranıyorsa ben de o şekildeydim. Otobüse biniyordum Suriyeli biri biriyle irtibat kurmak istiyor ama Arapça bilen yok araya girip ben iletişimi sağlıyordum mesela. Yardıma ihtiyaç duyan görürsem yardım ediyordum. Sadece ben değildim böyle olan aslında. Genelde

görüydüm insanlar destek veriyorlardı.” (K18, 24, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Evli, Orta, Sünni)

“Ben olumlu yaklaşıyordum ya. Çok olmasa da çat pat bir Arapçam var. En azından tanışma iletişimini kurabiliyordum onlarla. Bir yanlışlarını görmediğim sürece de olumlu yaklaşımım devam ediyordu.” (K20, 21, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Biz karşılaşıyoruz zaten günlük hayatta. Birçok şeyde onlarla karşılaşıyoruz. Bizim toplumumuz yani bir Türk vatandaşa olan neyse tutumumuz, onlara karşı olan tutumumuz da odur günlük hayatta. Evet günlük hayatta çarşıda, pazarda, caddede yani sosyal alanların her tarafında Karşılaşmamız mümkün ve oralarda o insanlarda yani bizim diğer insanlarla muamelemiz neyse ilişkimiz neyse onlarda da ilişkimiz aynı. Yani gayet olumlu.” (K22, 59, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Onun da bir insan olduğu bilinciyle yaklaşıyorum. Genel tavrım da herkese karşı nasılsam Suriyeliye karşı da o şekilde oluyorum. Eşit yaklaşıyorum.” (K28, 22, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacılara olumlu yaklaştıklarını ve iletişim kurmaları durumunda dostça bir tutum sergilediklerini ifade eden katılımcılar olmuştur:

“Sevgiyle dostça yaklaşınca, karşı taraf da öyle yaklaşıyor ve ilişki iyi geliyor. Ben onlardan da herhangi bir zarar geleceğini düşünmeden muhatap oluyorum. Ben öğretmen olmamdan dolayı çocuklarla muhatap oluyorum ve Suriyeli bir çocuğa da sevgiyle yaklaşıyorum.” (K10, 37, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“Kötü tutumda değilim. Aksine başımdan geçen bir olayı da anlatayım. Alışveriş merkezinde bir Suriyeli bayan yüklü miktarda alışveriş yapmıştı. Mağazadaki görevliler de Arapça bilmiyordu, işin içinden çıkamadılar. Ben Arapça bilmemden ötürü yardımcı oldum. Böyle durumlarda yardımlarım oluyor. Otobüste de anlaşılmayınca bir Suriyeli ile bir Türk ben devreye giriyorum. Bunlar insanlık görevim ve bu şekilde insanlık görevimi yerine getiririm. Sonuçta Suriyeli de insan biz de insanız.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“Her zaman selam veriyorum mutlaka. Benim oturduğum yerde Suriyelilere hiç iyi davranılmıyordu. Suriyelilerle Türkler kesinlikle birbiriyle muhatap olmuyorlar. Ama ben kendim veriyorum selamı yüzleri yumuşuyor tebessüm edip onlar da diyalog kuruyorlar. Ben insan ayırmıyorum. Önce cepheli gibi bakıyorlar mesafeli oluyorlar ama ben girişince selam muhabbet falan aynı karşılığı alıyorum onlardan. Türklerden sürekli dışlanma gördükleri için tepkililer aslında ben böyle davranmayınca onların da tavrı değişiyor.” (K27, 27, Kadın, Ön Lisans, Ev Hanımı, Evli, Orta, Sünni)

Katılımcılar, Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumlarını Suriyeli sığınmacıların kendilerine sergiledikleri tutumlara bağlı olarak şekillendirdiklerini ifade etmiştir. Katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Ben karşımdakinin tutumlarına göre kendi tutumlarımı belirliyorum aslında. İnsanların ne yaşadıklarını merak ediyorum ve konuşmak istiyorum seviyorum onlarla konuşmayı.” (K1, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Özel olarak bu kişi Suriyeli diye düşünüp ona göre davranmıyorum açıkçası. Zaten sosyal hayatımızda o kadar çok iç içeyiz ve karşılaşıp iletişim kuruyoruz ki alıştık bu duruma. Benimle iletişimi iyiye ben de iyi iletişim kuruyorum.” (K4, 27, Kadın, Lisans, Mimar, Bekar, Orta, Nusayri)

“Benim tutumumu onların bana karşı olan tavrı belirliyor aslında. Ben onlara normal bir insanmış gibi davranmaya çalışıyorum ama onların bana karşı olan tutumu uzak mesafeli

oluyorsa çekinerek yaklaşıyorlarsa ya da garip bakıyorlarsa ben de onlara bu tavra göre yaklaşıyorum ister istemez.” (K8, 21, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Bir insan düzgün bir insansa benim tutumum aileme karşı tutumum nasılsa öyle oluyor herkese. Bu sadece karakteri ve tutumu düzgün olanlar için geçerli. Kötü insanlar için çok sert çok keskin bir tutumum oluyor.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Yani yaşanmışlıklar insanların insanlara olan tutumuyla daha çok ilgili. İnsan tecrübeleriyle ve yaşantısıyla bunları elde ediyor. Tabii ki ilk karşılaştığımız ilk ilişki kurduğumuz, ilk işi yaptığımız insana bakış açımızın olumsuz olma gibi bir durum söz konusu değil. Ama o insanlar kurduğun bir diyalogun, ilişkinin veya bu iş ilişkisi olabilir, sözde ilişki de olabilir değerlendirmesine ya da sende oluşturduğu intibaya ya da hisse göre ve karşındaki insanın içinde bulunduğu duruma göre.” (K15, 28, Erkek, Lisans, Eczacı, Evli, Üst, Sünni)

“İlk başta tabii ki de hani insanlara nasıl bir insan olduğunu bilmeden, karakterini bilmeden kötü davranmak doğru değil. Kimseye biz kötü yanaşmıyoruz. Bu tutumlarımız karşıdaki insanın hareketlerine göre iyi ya da kötü oluyordu.” (K21, 27, Erkek, Lisans, Eczacı, Evli, Orta, Sünni)

“Suriyeli Türk diye değil de bana yaklaşımına karşı o nasılsa ben de ona aynı şekilde oluyorum. Bana kibar ve nazik olan birine ben de öyleyim. Bu Suriyeli olsa da böyle Türk olsa da böyle.” (K25, 19, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacılara başlarda daha iyi tavır ve davranış içerisinde olduklarını yıllar içerisinde bizzat tecrübe ettikleri ya da duydukları sebebiyle bu tavrın olumsuzlaştığını ifade eden katılımcılar olmuştur:

“Evet maalesef, biraz ya tamam ben şöyle insana insan olduğu gibi davranıyorum. Yani sokakta geçen her insan bana soru sorsa ben cevap veririm. Ama gerçekten verirken hiç içten olduğumu hissetmiyorum onlara karşı. Gerçekten hani, insan farklılaştırmıyorum. Ama onları çok farklılaştırıyorum. Çok farklılaştırıyorum. Sıkıldık çünkü. Onun verdiği bir şey var. Hani başta tamam. Zordur savaştır ve ama artık bunu suistimal edip artık olmaması ve burada rahatlığa ermeleri, biraz can sıkıcı olmaya başladı. İşte devletin imkanlarından yararlanmaları, işte çoğalmaları, entegre olmamaları, ucuz işçi olarak görülüp insanları saldırmaya başlamaları gibi haberler kendi doğaları gereği öyle yaşamaları. Bunlar rahatsız etmeye başladı. O yüzden tutumum sert olmaya başladı onlara karşı. Bakışlarım bile çok değişti yani.” (K2, 27, Kadın, Lisans, Hemşire, Evli, Alt, Nusayri)

“İlk yıllarda daha yardımsever olmaya çalışıyordum. Daha fazla ilgili olmaya çalışıyordum. Ama zamanla onlar da artık yerel halk haline geldikleri için normal herhangi bir Türkiye vatandaşıyla nasıl konuşuyorsam öyle yani ekstra bir farklılık yoktu benim için.” (K17, 26, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Bekar, Alt, Sünni)

“Şöyle söyleyeyim günlük hayatta karşılaştığımızda söyleyebilirim ki maalesef kuralsız bir toplumla karşı karşıyayız. Kuralsız ve rahat yaşamaya alışmış insanlar Suriyeliler. Çoğunluğu kuralsızlığa alışmışlar. Sorduğum öğrendiğim kadarıyla Suriye’de de böylelermiş. Eğitim alanında da istediği zaman okula gelen istediğinde gelmeyen kafasına göre sınıftan çıkan öğrenciler. Çok sorun yaşadık açıkçası, toplumda uyulması gereken kurallar okulda uyulması gereken kurallar. Bunları benimsetmek alışkanlıklarından vazgeçirmek çok zor çok ciddi sıkıntılar yaşadık. Anlatmak ile düzelmüyor bu bir kültür. Kültür de 3 5 senede değişmiyor. Zamanla değişir. Onlar da çoğunluk olmaları sebebiyle bu kültürü benimsemekte zorluk yaşadılar. Hem biz hem onlar yaşamaya devam ediyoruz. Bu problemlerle karşı karşıya kalmak onlara bakımımızı tutumuzu etkiliyor. Maalesef olumsuz anlamda etkiliyor. Bakışımız değişti.” (K19, 45, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacılara karşı, içlerinde bir korku ya da endişe olduğunu belirten bu duygular sebebiyle onlarla iletişim kurmaktan çekindiğini ifade eden katılımcılar olmuştur.

Katılımcılar, zaman içerisinde suç işlediklerine şahit olmaları ya da suç işleme potansiyeli taşıdıklarını düşündükleri Suriyeli sığınmacılarla iletişime geçmek istemediğini ifade etmiştir. Bu konudaki ifade şu şekildedir:

“Kaçak sığınmacılar ve bu sığınmacıların ortaya çıkardığı sorunlar, işledikleri suçlar sebebiyle bir korkumuz var içimizde. Ben de mesela toplu taşıma ve sosyal hayatımda etrafımda onları fark ettiğim zaman tedirgin oluyorum. Oradan uzaklaşmak istiyorum. Kaçak yollarla geldikleri için bir güvenlik sorunu olduğunu düşünüyorum. Duyuyoruz, suç işleyip kaçıyorlar zaten bu ülkede olduklarına dair hiçbir kayıtları yok. Ben bunlardan dolayı onlarla aynı ortamda olduğumda sürekli tedirginlik hissediyorum. Kendi ülkemde bu tedirginliği yaşadığım için de öfkeleniyorum.” (K7, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

Suriyeli sığınmacılara karşı, nasıl bir tutum ve davranış içerisinde olacağını belirleyen etki olarak karşısındakinin tavrının yanında, dış görünüşünün olduğunu ifade eden katılımcılar olmuştur.

“İlk yaklaşımında nereli olduğu ne olduğundan ziyade bence dış görünüş çok önemli. Karşımdakinin tavrı çok önemli. Bazen öyle dış görünüşe giyinişe sahip Suriyeli görüyorum ki korkutucu geliyor gözüme. Yine iletişime giriyorum tabi ama bende uyandırdığı izlenim farklı oluyor. Onların tavırları benim tavırlarımı şekillendiriyor. Mesela bir gün kış ve soğuktan otobüsteydim ve bir Suriyeli iletişim kurmaya çalışıyordu insanlarla ama anlaşıyorlardı. Ben Arapça biliyorum diye yardım ettim. Sonra valizimi düşürdüm Türkler yardım etmedi o Suriyeli yardım etti. İnsan olmanın ırkı yok işte aslında. Karşımdaki iyi niyetli olunca ben de Suriyeli olduğuna bakmaksızın iyi niyetli oluyorum. Bana karşı art niyet yoksa ben de nötr oluyorum.” (K9, 22, Erkek, Lisans Öğrencisi, Mühendis, Bekar, Alt, Nusayri)

“Suriyeli oldukları için anında farklı bir tavrım olmuyor ama hani dış görünüş giyiniş ilk izlenimi veriyor ve bu ilk izlenim kötüyse tavrım ona göre şekilleniyor. Farklı giyiniyorlar. Bizim gibi değil giyim tarzları. Belki daha yoksul oldukları için. Bu etkiliyor tavrımı.” (K23, 31, Erkek, Mühendis, Evli, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacılara yönelik katılımcı ifadelerinin “herkese nasılsam öyleyim, dostça davranıyorum, onların tutumuna bağlı ve gittikçe olumsuzlaşıyorum” cümleleri etrafında şekillendiği görülmektedir. Veriler değerlendirildiğinde bu konuda Sünni katılımcılar ile Nusayri katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

2.6.Suriyeli Sığınmacılara Yaklaşımında Din-Mezhep Etkisi

Suriyeli sığınmacılara karşı halkın sergilediği tutum ve davranışları etkileyen birçok faktör olduğu, hem yapılan araştırmalarda hem de bizim araştırmamız içerisinde tespit edilmiştir. Bu faktörlere siyasi, ekonomik, sosyo-kültürel ve dini etkenler örnek gösterilebilir. Araştırmamız içerisinde katılımcılara, Suriyeli sığınmacılara olan yaklaşımlarında mensup oldukları din ve mezhebin etkisinin olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların bir kısmı, Suriyeli sığınmacılar meselesine bakışlarında ve Suriyeli sığınmacılara olan tutum ve davranışlarında din ve mezhep etkisinin olmadığını ifade etmiştir. Bu konudaki katılımcı ifadeleri şu şekildedir:

“Bir anlam ifade etmiyor din ve mezhep. Hepimiz Müslümanız. Ben Nusayriyim, gelen Suriyeliler büyük oranda Sünni. Ben mezhebe bakmıyorum. Müslümanlık çatısı altında birleşiyoruz. Biz Müslümanız onlar da Müslüman. Hepimiz insanız. Temel kural ve değerlerimiz var. Ben bu insanlık açısından bakıyorum.” (K1, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Aslında bu bence din mezheple alakalı bir durum değil. Hiçbir şey ifade etmiyor bu konuda din ve mezhep benim için. Bu tamamen ülkenin ne kadar sevdiğinle, ülkedeki değerlerin ve hayatının geleceğini nasıl etkilediğinle alakalı. Çünkü ülkeyi tehdit ediyorlar, geleceğini tehdit ediyorlar.” (K2, 27, Kadın, Lisans, Hemşire, Evli, Alt, Nusayri)

“Mesela gelen Rus ve Ukraynalılarla aynı dine mensup değiliz. Suriyelilerle mezhep olmasa da dinimiz aynı. Ben Rus ve Ukraynalılar da ülkemizde fazla kalsın istemem. Suriyeliler de kalmassın istiyorum. Benim için din kardeşi olmak aynı mezhep içerisinde yer almak önemli bir durum değil.” (K3, 27, Kadın, Lisans, Diyetisyen, Bekar, Orta, Nusayri)

“Benim mensup olduğum din ve mezhep, etkilemiyor Suriyelilere yaklaşımımı. Farklı dine ya da farklı mezhebe mensup olsaydım da böyle bakardım olaylara ve istemezdim yine ülkemde.” (K4, 27, Kadın, Lisans, Mimar, Bekar, Orta, Nusayri)

“Yahudi, Hristiyan, Müslüman ya da herhangi bir dine, inanca mensup olsun ben insan olarak bakıyorum. Din benim için etkili bir faktör değil. Benim yaklaşımımı din belirlemiyor. Bu sığınmacı Müslümanmış ben ona yakın hissedeyim, bu Müslüman değilmiş ondan uzaklaşayım gibi bir tavrım olmuyor benim. Suriyelilere olan yaklaşımımı da Müslüman olmaları belirlemiyor ve etkilemiyor.” (K8, 20, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“İnsan benim için öncelikle insandır. Allah da demiyor bu Müslüman, buna daha çok yardımcı olun. Temeline bakarsak burada bir mağduriyet var ve bu insanlar mağdur. Savaş mağduru. Ben de buna bakıyorum dine değil. Allah da bildiğim kadarıyla mağdura yardım ederken dini ön planda tutmuyor. Önemli olan insan olmak insana yardım etmek. Bunlar büyük sevap büyük güzellik ve büyük bir iç huzur. Ben insana insan olarak bakıyorum din ve mezhep etkili değil.” (K9, 22, Erkek, Lisans, Mühendis, Bekar, Alt, Nusayri)

“Dinin ve mezhebin etkisi yok. Bir etkisi yok. Yani hani ben insan olarak bakıyorum. Ne Oldukları neye inanıp mensup oldukları beni ilgilendirmiyor. Yaşadığınız ortama, çevreye, kültürel ortamımıza sağladıkları uyuma göre davranıyorum bu önemli. Benim için dinin bir etkisi yok.” (K17, 26, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Bekar, Alt, Sünni)

“Suriye ve sığınmacılığa karşı din ve mezhep üzerinden bakmıyorum. Din kardeşliğini kesinlikle hissetmiyorum. Bende din kardeşliği adı altında bir şey yok yani. Bende öyle bir tutum da yok. Öyle bir insan değilim yani. Din, din kardeşliği diye bir şey... İnanmıyorum öyle bir şeye. Ya şimdi şöyle yani biz Hatay'da yaşıyoruz ve Suriyelilerden önce gelmiş olan bazı yine şehirden de ülke dışından da gelen sığınmacılar var. Örneğin Özbekler gelmiş ve bir yere yerleşmişler. Kimseye bir zararları yok. Kendi hallerinde işlerinde güçlerinde yaşıyorlar ve hiçbir Hataylının da çıkıp da ben Özbeklerden şikayetçiyim dediğini duyamazsınız. Mesela Rus'u da var. Ukraynalısı da var. Antalya'ya gittiğimizde gördük. Hani hiç kimse böyle bir taşkınlık, ses çıkartayım da ya rahatsız olsunlar. Ne bileyim? Oranın kültürüne karşı ya da kültürüne ters düşebilecek bir şey görmedik. Ha on iki senelik bir süreç değil tabii ki ama benim Suriyelilerle aynı dine mensup olmam aynı mezhebe mensup olmamın anlamı yok.” (K21, 27, Erkek, Lisans, Eczacı, Evli, Orta, Sünni)

“Yok, düşünüyorum. Bence dinle alakalı bir durum değil. Tamamen bizim yaşam şartlarımızı değiştirdikleri için, sonuçta nüfusun kaldırma potansiyeli var. Şehrin imkanları belli, üretim belli. Çok fazla insanın Hatay'da olması bizi etkiliyor ve ben bu şekilde bakıyorum.” (K23, 31, Erkek, Lisans, Mühendis, Evli, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacılara yaklaşımında din ve mezhebin etkili olduğunu ifade eden katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Öncelikle insan olarak değerlendirirsen, savaştan kaçan kişi aynıdır. Ama o benim Sünni kardeşimdir. Müslüman kardeşimdir. Muhammed ümmetidir. Daha yani onunla böyle daha içten olabilirim, yaşayabilirim. Yani benim için sıkıntı yaratmaz.” (K14, 48, Kadın, İlkokul, Ev Hanımı, Evli, Alt, Sünni)

“Suriye’de yaşanan durum, Nusayri Sünni çatışmasıydı. Hala anlatmakta zorlanıyoruz. İnsanlar diyor ki Suriye’de her şey normal. Suriye’de Nusayri olanların olduğu bölgede her şey normal. Gelenler Sünni büyük oranda. Hal böyleyken gelenlerle ortak noktalarımız bizi onlara yakın kılıyor tabi ki. Bu ortak noktaların başında Müslüman ve Sünni olmamız geliyor. Ve tabi ki etkiliyor.” (K20, 21, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Evet. Suriyeli sığınmacılarla din kardeşi olmak, aynı mezhep içerisinde yer almak elbette beni etkiliyor. Her şeyden önce şu neden biz Müslümanlar memleketlerimizde hep karışıklık var. Neden Müslümanlar biz hep sıkıntı çekiyoruz. Neden? Filistin’de Müslümanlar sıkıntı çekiyor? Neden? Mısır’da Müslümanlar sıkıntı çekiyor? Neden? Suriye’de Müslümanlar sıkıntı çekiyor yani dünyanın değişik coğrafyalarında benim dindaşlarım, Müslüman kardeşlerim neden sıkıntı çekiyor? Ve benim her şeyden öte, işte Suriyelilerin durumuna gelince neden burnumun dibinde Batıların sınır olarak çizdiği harita üzerinde iki adım ötesindeki benim dindaşım, benim Müslüman kardeşim neden bu halde ve bu sıkıntılar içerisinde elbette bu beni etkiliyor, olumsuz etkiliyor. Ben bir Müslüman olarak, dünyanın her tarafında Müslüman kardeşlerimin elbette çok daha iyi şartlarda, çok daha insani şartlarda çok daha olumlu şartlar altında müreffeh bir şekilde yaşamalarını isterim. Hatta bütün insanların ben bir Müslüman olarak bütün insanların ve insanlığın daha müreffeh bir şekilde yaşaması gerektiğini düşünüyorum. Ama benim dindaşlarımın elbette bu sıkıntılar içerisinde yurtlarından, evlerinden, memleketlerinden, uzak memleketlerini terk etmek, yuvalarını terk etmek ve geride bu savaş servetinde, kiminin kardeşi, kiminin çocuğu, kiminin abisi, kiminin evi bombalanmış. Derbeder olmuş. Korkular, travmalar içerisinde memleketimize sığınmış olmaları beni fazlasıyla olumsuz etkiliyor.” (K22, 59, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Benim yaklaşımıyı yüzde seksen etkiliyor bence. Çünkü ben ensar-muhacir bakış açısıyla yaklaştığım için. O gözle bakmaya çalışıyorum onlara. Daha merhametli yaklaşıyorum. Tabi ki Müslüman olmayan bir sığınmacıya da tepkim aynı olur başta. Ama ortak bir yaşamı paylaşma içerisinde Suriyeli gibi olmaz, din kardeşim gibi olmaz. İlk andaki en savunmasız anlarında aynı yardımı yaparım ama süreçte samimiyetim aynı olamaz gibi.” (K25, 19, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Bence çok etkiliyor. Ben her şeyden önce gerçekten din kardeşi olarak bakıyorum. Ben İslam dininin insana ekstra vicdan merhamet verdiğini düşünüyorum. Onlara dinimin yüklediği sorumlulukla da o gözle bakabiliyoruz yani. Ya ben mesela hiç Müslüman olmayan sığınmacı ile iletişim kurmadım ama illa bir fark olur yani din mezhep etkisi illa var diye düşünüyorum. Müslüman olmayan İslam’a iyi bakmıyorsa, ben nasıl iletişim kurabilirim nasıl bir arada yaşayabilirim? Bir gayrimüslim saygılı ise ben de saygılı olurum ama Müslümanla olduğum gibi yakın olamam. Gerçek bir sevgi samimiyet olamam. Din kardeşim benim için öncelikli sıradadır yani.” (K27, 27, Kadın, Ön Lisans, Ev Hanımı, Evli, Orta, Sünni)

Katılımcılar arasında, Suriyeli sığınmacılara olan yaklaşımlarında dinin ve mezhebin etkili olmadığını ifade etmenin yanında, etkili olan faktörün milliyetçilik olduğunu beyan edenler olmuştur. Bu konudaki ifadeler şu şekildedir:

“Dini inancımın ya da mezhebimin Suriyeli sığınmacılara karşı bir etkisi olmuyor. Çünkü ülkemiz dini inançlar üzerine kurulu bir ülke değil. Neredeyse dini inanç üzerine kurulu bir ülke yok dünyada. Tüm ülkeler milliyetçilik üzerine kurulu. Ben de Suriyelilere milliyetçilik duygusuyla yaklaştığım için, Müslüman olmam ya da Nusayri olmam bakış açımı değiştirmiyor. Din kardeşi olabiliriz ama bu devleti biz Türkler kurduk. Ben milliyetçilik bakış açısıyla değerlendiriyorum. Benim tavrım aynı dine inandığım Suriyeliye de farklı dine inandığım Ukraynalıya da aynı şekilde. Din benim için önemli değil. Kurallara uyuyor mu ülkemize bir

yarar bir fayda sağlıyor mu ülkemizdeki insanlara saygılı mı ben bu açıdan bakıyorum değerlendiriyorum iki tarafın da dini mezhebi beni ilgilendirmiyor. Bakış açımı dinim ya da mezhebim etkilemiyor.” (K7, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

Suriyeli sığınmacılara yaklaşımda din ve mezhep faktörünün önemli bir yeri olduğunu ancak ön planda olanın insanlık olduğunu vurgulayan katılımcılar olmuştur. Bu konudaki ifadeler şu şekildedir:

“Din kardeşi olmak etkiliyor fakat hayatımdaki olaylara insani boyutta baktığım için gelen farklı bir dinden veya mezhepten insan olsaydı benim için anlamı değişmezdi. Her insanın her dinin iyisi kötüsü vardır, insan çiğ olmadığı sürece bu anlamın değişeceğini sanmıyorum. Din kardeşi olmak dışında başka dinden olan insanlara yardım edebiliyoruz. Bunun örneğini Osmanlı zamanındaki 2. Beyazıt döneminde zulme uğrayan Yahudileri Osmanlı topraklarına kabul etmiştik insanlık görevimizi yapmıştık. Günümüzde ise Afrika olsun diğer başka ülkeler olsun yardımlarımız oluyor. Ensar muhacir olayını biliyorduk Peygamber Efendimizin döneminden. O yönden etkiliyor tabi ki. Sonuçta biz tarihimizden Peygamber Efendimizin yaşantısından ve söylediği şeylerden örnek almak mecburiyetindeyiz. O yüzden tabii ki de etkiliyor ama başta da belirttiğim gibi olaya öncelikli olarak insani bir şekilde bakıyorum.” (K16, 25, Kadın, Lisans, İşsiz, Bekar, Alt, Sünni)

“Tabi ki Müslüman kardeşi olmak önemli. Aynı dine inanıyoruz. İnanmış olduğumuz din müminlerin kardeş olduğunu söylüyor. Yine aynı din müminler bir vücudun azaları gibidir diyor. Vücudun herhangi bir azasına bir şey olursa diğerleri de bundan etkilenir diyor. Bir vücut gibiysek ızdırap duymalıyız. Duyuyor muyuz elbette duyuyoruz. Ama benim şahsi düşüncem mazlumun ne dinine ne mezhebine ne meşrebine ırkına hiçbir şeyine bakılmaz. Mazlum benim gözümde her zaman mazlumdur. Bu mazlum bir Hristiyan da olabilir. Bir Yahudi de olabilir bu mazlum bir ateist de olabilir. Onlara da dinine bakmadan mazlumluluğuna bakıp değerlendirmek gerekir.” (K19, 45, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Şimdi ben Sünni inanca sahip bir Müslüman olarak yani mezhepsel ve dinsel bazda olaya bakmıyorum. Tabi ki etkili din ve mezhep ama her şeyden önce insani boyutta bakıyorum. Yani bu insanlar Sünni olmasalar bile Nusayri inancına sahip olsalar veya Hristiyan inancına sahip olsalar. Yahudilik dinine mensup olsalar bile böyle memleketlerinin iç çatışmalarında yaşam alanlarının bozulması ve hayatlarını idame ettirmeyecek düzeyde bir ortam olduğunda insanların bizim memleketimize gelmesi, memleketimizin, devletimizin onlara yardımcı olması, kucak açması o boyutta beni sevindiriyor. Ben bir insana yardım ettiğim için bir insana sahip çıktığım için seviniyorum. İnsani boyutta değerlendirilmesi gereken bir konu olduğunu düşünüyorum ve insani boyutta olaya bakıyorum. İnsan nasıl davranması gerekiyorsa zor durumda olan bir insana nasıl davranılması gerekiyorsa işte Suriye'den gelen bu insanlara da aynı bakış açısıyla davranılması gerektiğini düşünüyorum.” (K22, 59, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

Katılımcılar arasında, Suriyeli sığınmacılara yaklaşım konusunda din ve mezhebin önemli bir yeri olduğunu ancak kendi bakış açısında din ve mezhep etkisinin yeri olmadığını ifade edenler olmuştur.

“Din sonuçta kültürün de bir uzantısı. Aynı dine mensup olunca hatta aynı mezhebe mensup olunca daha fazla ortak paydamız olduğu için tabi ki bunun bir anlamı oluyor. Ama şahsi olarak söyleyebilirim ki din ve mezhep benim hayatımda çok etkili olmadığı için Suriyeli sığınmacılar bağlamında benim için pek etkisi yok.” (K5, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Çevremdeki Nusayrilerde, din ve mezhep faktörü Suriyelilere bakışlarını etkiliyor ama benim hayatımda din ve mezhebin pek yeri olmadığı için benim Suriyelilere bakış açımı din ve mezhep pek etkilemiyor. Benim hayatımda din olmadığı için, ben insanların kişiliklerine göre karar

veriyorum. O yüzden benim tutumumu etkilemiyor.” (K6, 28, Erkek, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Benim için etkisi yok. Ben dine ve mezhebe mesafeli olduğum için etkisi yok. Ama bence diğer insanlarda etkisi var. Din hayatında önemliyse bir insanın, buna da din açısından bakabilir.” (K13, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Bekar, Orta, Nusayri)

“Etkisi olan bir faktör diye düşünüyorum ama bence benim bakış açımı etkilemiyor. Türkiye ve Suriye savaştan önce ilişkileri iyi olan ve iç içe olan ülkelerdi. Onlar bizim evet, din dostumuz. Ama ben bu açıdan bakmıyorum.” (K24, 26, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Üst, Sünni)

“Benim bakışımı etkilemiyor. Ama Hatay’da din ve mezhep her şeyde belirleyici bir faktör olduğu gibi Suriyeli konusunda da çok belirleyici bir faktör bence.” (K28, 22, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacılara yaklaşımında, dinin ve mezhebin etkisi olmadığını ifade eden bir katılımcı bu konuya yaşı büyük olanların din ve mezhep perspektifinden yaklaştığını, gençlerin ise din ve mezhep açısından meseleyi değerlendirmediklerini ifade etmiştir. Katılımcının ifadeleri şu şekildedir:

“Bu durum hiç kimseyi etkilemez gibi bir düşüncem yok ama beni etkilediğini düşünmüyorum. Genel olarak gençleri etkilediğini düşünmüyorum. Büyüklerimiz olaya daha dini mezhepsel açıdan yaklaşabilir ama gençler bence öyle yaklaşmıyor.” (K8, 20, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

Katılımcılardan bazıları, aynı dine ya da mezhebe mensup olmanın aynı yaşam tarzına sahip olmayı beraberinde getirdiğini bu sebeple ortak noktada buluşmada din ve mezhep faktörünün etkili olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda Sünni katılımcılar için Suriyeli sığınmacılar meselesinde, din ve mezhep aynılığı ortak yaşama süresinde kolaylık sağlarken Nusayri katılımcılar için mezhep farklılığı iki tarafı birbirinden uzaklaştırmıştır.

“Kültürlerimiz ve dilimiz ne kadar farklı olsa da aynı dini yaşıyor olmamız, tabi ki ortak bir nokta oluyor ve etkiliyor açıkçası.” (K4, 27, Kadın, Lisans, Mimar, Bekar, Orta, Nusayri)

“Ben çok farklı bir tutum sergilendiğini düşünmüyorum. Kişiden kişiye de çok değişiyor bu durum. Benim çok fazla danışanım vardı. Çevremizde iş sebebiyle Suriyeli oluyordu. Benim en azından çevrem için diyebilirim ki kötü davranmış olsunlar Suriyelilere. Ama şöyle bir şey söyleyebilirim ki ben dans öğretmeniyim aynı zamanda. Kurs veriyordum ve kursta Nusayriler vardı çoğunluk bir de Suriyeli vardı. Biraz kötü bir muameleye maruz kalmıştı Suriyeli olan kadın. Hani bir Nusayri olarak Nusayriler böyle davranıyordu demiyorum ama böyle bir grup da vardı ve yaşadık malesef bunu. Samandağ gibi Nusayri bölgelerinde pek Suriyeli yoktu ama ben buna şöyle bakıyorum, biz rahat bir toplumuz. Onlar da rahat bir toplum değil. O yüzden hayat tarzlarımız farklı olduğu için bizimle yaşamayı tercih etmediler.” (K3, 27, Kadın, Lisans, Diyetisyen, Bekar, Orta, Nusayri)

“Şu şekilde bir etkisi oluyor. Ben Nusayriyim. Nusayriler; Hatay, Adana, Mersin ve Suriye’de yoğun olarak yaşarlar. Mesela Suriye’de Lazkiye bölgesinde yoğun Nusayri nüfus var. Burası aynı Samandağ gibi sahillerin olduğu yaşıntının tıpkı bizim yaşıntımız gibi olduğu bir bölge. İdlib ya da Halep gibi şehirlere baktığımızda ise farklı bir yaşıntının olduğu yer çünkü mezhepsel farklılık da var. Sünniler yaşıyor İdlib ve Halep’te. Daha katı kuralları var. Kadınlar hep kapalı mesela. Arabistan’a benziyor. Hayat tarzımız bu kadar farklı olduğu için tabi ki benim Nusayri olanla anlaşmamla Sünni olanla anlaşmam aynı değil. Nusayri olanla yaşam şartlarımız hayata bakışımız daha çok benziyor ve daha çok ortak noktamız oluyor. İnsanlık noktasında, Sünni Nusayri ayrımı yapmıyoruz. Ama ben Suriyeli bir Nusayri ile daha iyi uyum

sağlıyorum. Gelenler de büyük oranda Suriyeli Sünniler. O yüzden bizim aramızda sadece irtibat kurmak zorunda olduğumuzda kurduğumuz bir irtibat var.” (K9, 22, Erkek, Lisans, Mühendis, Bekar, Alt, Nusayri)

“Acının dili ortak. Savaşta kaçmışlar gelmişler. İnsanlık ortak paydamız. Ama o ortak payda ne kadar artarsa bir arada yaşamak o kadar kolaylaşıyor. Mesela karşımdaki de Arap. Dili onun da Arapça. Mesela onun da dini İslam o da Müslüman. Aralarında mezhebi Nusayri olanla ben aynı hayata bakışı paylaşıyorum. Ukraynalıdansa Rus’tansa bana Suriyeli daha yakın geliyor. Ben Suriyeliye daha çok sempati duyuyorum daha çok yardım etmek istiyorum. Biri Arap Nusayri olunca kan bağı varmış gibi oluyor. Müslüman olunca Sünni de olsa Nusayri’ye göre daha az ama yine de Hristiyan’dan daha fazla. Ben Suriyeliye daha yakınlık duyuyorum. ben her ne kadar bu durumun yani mezhebin etkisi yok desem de illa ki vardır. Yaşam tarzımızı mezhep belirliyor ve Suriyelilerle farklı mezheplerimiz dolayısıyla farklı yaşam tarzlarımız.” (K10, 37, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“Aynı dine mensup olunca, aynı mezhebe mensup olunca daha çok ortak nokta oluyor daha çok hayata aynı bakma durumu oluyor bence. Biz Suriyelilerle pek hayatı aynı yaşayan insanlar değiliz belki bunda etkilidir. Ama benim karşıma farklı dine mensup insan da gelse ben insan olarak bakarım.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“Tam olarak tutumları farklı diyemiyorum. Ama yaşam tarzı farkı bu durumu çok etkiledi diye düşünüyorum. Gelenlerin yaşam tarzı biz Nusayrilerle birlikte yaşayabilecek şekilde değildi ve biz kaynaşmadık mesela. Bize yakın olsaydı hayat tarzı daha iç içe olabilirdik. Benzer yaşam tarzı bunu doğurdu. Lazkiye mesela Nusayri bölgesi onlar gelse Defne’ye Samandağ’a gelecekti.” (K13, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Bekar, Orta, Nusayri)

“Yani burada bir şey oluyorsun. Gelen Müslüman’dır yani diyorsun. Dini, inancı beraberdir diyorsun. En azından daha değişik bir din inanç değildir. Yani ortak paydada daha buluşuyorsun. Yani bir diyelim ki bir Rus Ukraynalıyla bir böyle büyük bir mahalle acaba onlar nasıl yaşırdı? Ne yapardı? Nasıl şey ederlerdi? Çocuklarımız onların arasında nasıl dururdu? Bir endişesi olmuyor onun gibi ama Sünni olunca en azından o çocuklarımız din olarak ya da günah işleyecek bir şey olarak çok endişe duymuyordum. Aynı ortamda yaşamak daha kolay. Daha kolay. Bu endişe yoktu.” (K14, 48, Kadın, İlkokul, Ev Hanımı, Evli, Alt, Sünni)

“Ne kadar çok ortak noktamız olursa o kadar aynı ortamda yaşayabiliyoruz diye düşünüyorum. Din ve mezhep de bunlardan biri. Gelenlerin büyük oranda Müslüman ve Sünni olması onları sahiplenmemizi sağladı diye düşünüyorum.” (K20, 21, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Ben olayı değerlendirirken dini açıdan bakmıyorum ama tabi ki Müslüman oldukları için ortak paydamız oluyor. Örneğin camiye gidiyoruz onlar da camideler. Kurban kesmeye gidiyorsun Suriyeliler de kurban kesiyor. Sadece daha fazla etkileşimimiz oluyor. Bu durum benim diğer düşüncelerimi değiştirmiyor.” (K23, 31, Erkek, Lisans, Mühendis, Evli, Orta, Sünni)

“İnanç ve kültür anlamında da Suriyelilerle, Hatay’daki Sünniler birbirine daha yakın. Nusayrilerle çok daha farklı Suriyeliler. Bu da etkiledi yaklaşımları. Yaşantı farkı etkiledi iç içe yaşamayı diye düşünüyorum.” (K25, 19, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Düşünüyorum, iki tarafın da aynı dine sahip olması daha yakın ilişki kurmada etkili olur. Benzerlikler ve ortak noktalar ilişkileri yakınlaştırır. Din her konuda olduğu gibi belirleyici burada da. Kesinlikle farklı davrandı Nusayriler ve Sünniler. Biz her ne kadar özellikle Antakya’da Nusayri ve Sünniler kardeşler çok iyi anlaşıyoruz desek de bambaşkayız ve pek iç içe değiliz. Yaşam tarzımız çok farklı. Suriyeliler böyle bir ortama geldi. Bu ayrım onlara da yansıdı. Gelen Suriyeli Sünni olduğu için, yaşam tarzı bambaşka olduğu için onlardan uzak kaldı. Suriyelilerle Türk Sünniler daha yakın birbirine. Suriyeli nasıl gidip Samandağ’da Nusayriler ile yaşasın. Nusayriler de içlerinde barınsın istemezler.” (K28, 22, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacılar konusuna, din ve mezhep faktörü üzerinden bakmayıp sığınmacıların modern, kültürlü, eğitilmiş ve gelişmiş olması üzerinden baktıklarını ifade eden katılımcılar olmuştur. Bu bağlamda Suriyeli sığınmacılarla yaşanan sorunlar Suriyeli sığınmacıların gelişmemiş olması üzerinden değerlendirilmiştir. Bu konudaki katılımcı düşünceleri şu şekildedir:

“Gelenler arasında Rus var mesela Ukraynalılar var. Onlar başka dine mensup bizden. Bir de Suriyeliler var aynı dine mensubuz. Mezhep farklı bile olsa aynı din. Dinden bağımsız olarak bu insanlar arasındaki fark gelişmişlik düzeyi açısından var. Bizi de bu gelişmişlik düzeyi ilgilendiriyor. Batıdan gelenler daha gelişmiş oluyor, doğudan gelenler daha az gelişmiş. O yüzden ne onların mensup oldukları din, ne de bizim mensup olduğumuz din ve mezhep beni ilgilendirmiyor. Ben gelişmişliklerinden dolayı batıdan gelenler ile daha iyi ve daha kaliteli iletişim kurabiliyorken Suriyelilerle iletişim kuramıyorum.” (K6, 28, Erkek, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Ben din ayrımı yapan biri değilim öncelikle. Ama ben bu meseleye bakışımı Müslüman olmam ve Nusayri olmam etkilemiyor desem de etkiliyor. Ne kadar etkisi yok desek de var bence etkisi. Biz Hatay’da; Nusayri, Sünni, Ermeni, Hristiyan, Yahudi birlikte yaşıyoruz. Benim en yakın arkadaşım Ermeni. Ama bu birlikte yaşama durumumuzun içinde Suriyeliler yok. Ben Suriye’den gelenlerin Suriye’nin eğitimsiz ve cahil kesimi oldukları için birlikte yaşayamadığımıza inanıyorum. Türk Sünnilerle irtibatımız oluyor Suriyeli Sünnilerle olamıyor.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

Suriyeli sığınmacıların geldikleri ilk yıllarda onlara karşı tutum ve yaklaşımlarında din ve mezhep etkisinin ve söylemlerinin daha fazla olduğunu sonraki yıllarda bu etkinin azaldığını ifade eden katılımcılar olmuştur. Bu konudaki katılımcı ifadeleri şu şekildedir:

“İlk başlarda sanki böyle bir düşünce daha çok zihnimde vardı. Belki bazı insanlarda daha çok vardır. Benim bir süre sonra kalmadı, yani din kardeşiyiz onlar da Sünni demiyordum onlara karşı düşüncelerimde. Başlarda bu daha yaygındı. Suriyelilerin buna anlam yüklediğini gördüm ama. Suriyeliler biz buraya geldik Müslüman olmayanların olduğu ülkelerdense burada yaşamayı seviyoruz din kardeşi olduğumuz için diyordu. Ben de başlarda böyle düşünsem de zaten iyiydim onlara karşı ekstra din kardeşliği duygusu kalmadı.” (K18, 24, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Evli, Orta, Sünni)

“Sünniler en başta özellikle muhacir ensar olarak bakıp yardımcı olmaya çalıştılar. Nusayriler gibi bir dışlama olmadı Sünnilerde. Sonrasında Sünnilerde de durum değişti. Ben ahlak yoksunluğu olduğunu düşünüyorum. Mazlum olana evini 350’ye verecekken 1000’e vermek ahlaksızlıktır. Şu anda da aynı şeyi yaşıyoruz. Deprem oldu çok az ev ayakta kaldı normalde 4 bin olan kiralar oldu 10 bin. Yani Suriyelilere yapılan ahlaksızlık şu an bize yapılıyor. Demek ki savaştan gerekli ders çıkaramadık depremden de gerekli dersi çıkaramadık. Dini söylemlerle başlayan süreç Sünniler için kardeşlik söylemleri bu toplumun kaldıramayacağı bir noktaya varınca menfaat ilişkisine döndü. Nusayriler için durum baştan istememektir.” (K19, 45, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Yaşanan olumsuz tecrübeler ve bir arada yaşama uyumunun sağlanamaması, baştaki din kardeşi Sünnilik söylemi ya da ensar-muhacir olayını bitirdi. Onlar Suriyeli biz Türk olduk. Biz Suriyeliler şöyle diyoruz. Onlar Türkler böyle diyor. Nusayriler Suriyelileri baştan kabullenmedi ve istemedi. Sünniler belli bir zaman sonra istemez oldu.” (K24, 26, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Üst, Sünni)

“Onların ülkesinde savaş ilk çıktığında çocuktum ve onlara karşı zor durumda oldukları yönünde bakıyor ve yardımcı olmak istiyordum. Ancak bu 6 senelik çalışma hayatımda gün

geçtikçe onlara karşı merhametimi ve anlayışımı kaybetmiş bulunuyorum. Şahsen bazı Suriyeli vatandaşların gerçekten yardıma muhtaç ya da din kardeşim olarak görmeye çalışsam da bu çabamın kısa sürede pişmanlık olarak geri dönüşü beni üzüyor ve pişman ediyor. Onların kendi ırk ve toplumları arasında birlik olmadığını ve birbirlerine yardımcı olmaz iken burada ülkemizin onlara sunduğu imkanları; vatandaş olarak bizim vicdanımız el vermeyip yardımcı olmamızı hor kullandıklarını düşünüyorum. Onlar kendi aralarında birlikte yaşayamazken, birbirlerine yardım etmezken bizim toplum düzenimizin içerisine girip bizim birlik ve beraberliğimize ayak uydurmak zorunda iken onların burada biz mülteci kendiler ülke vatandaşymış gibi yaşamalarını cezalandırılarak karşılık verilmesi ve önüne geçilmesi gerektiğini düşünüyorum. Biz kendi ülkemizde şu son zamanlarda gerçekleşen doğal afetler, ekonomik sorunlar gibi şeylerden dolayı kendimizi kısararak yaşarken onların rahatlık düzeyleri, dışarıda umursamaz bir şekilde dolaşıp toplumumuzda bazı çıkan sorunlara sebep olmaları onlara karşı bazen kin duygusu beslememe sebep oluyor. En başında din kardeşim olarak, bunu da geçtim insan oldukları için savaştan kaçıp başlarını sokmak için sığındıklarını düşünüp merhamet ile yaklaşırken onları tanıdıkça yaptıklarını neyden kaçıp gelirlerse gelsinler yapmalarına hakları olmadıklarını düşünüyorum.” (K26, 18, Erkek, Ön Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Katılımcılara Nusayrilerin Suriyeli sığınmacılara yaklaşımı ile Sünnilerin yaklaşımı arasında bir fark olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcılardan bazıları ortada bir yaklaşım farkı olduğunu ifade etmiştir. Bu konudaki ifadeler şu şekildedir:

“Ben çevreme baktığımda Nusayrilerin Sünnilere nazaran daha sert tepkiler verdiğini görüyorum. Nusayrilerin söylemlerinin, daha baskın olduğunu düşünüyorum. Sünniler de tepki veriyorlar ama Nusayriler hem en baştan bu yana istemiyorlar hem de daha sert tepki veriyorlar. Sünniler süreç içerisinde istememeye başladı ama hala söylemleri Nusayrilere nazaran daha yumuşak.” (K8, 20, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Mesela hastanelere beraber gidiyoruz, Nusayri de gidiyor, Sünni de gidiyor Suriyeli de gidiyor. Sevmediklerini, istemediklerini ve onlar diyelim ki bir hastanede hizmet alırken hemen birisi kalkışıyor, gidiyor. Burada benim işte devletim yoktur, sanki Suriyelilerin devleti, Suriyeliler benden daha iyi avantajlı, Suriyelilere şu kadar para veriliyor. Hep bu şeyler. Zaten Nusayri'nin oturduğu mahalleler, çoğunluğun oturduğu mahalleler vardır. Semtler vardır, Sünniler onların içinde Suriyeliler onların içinde oturmuyorlardı. Evlerini vermediler. Mahallelerinde oturtturmadılar. Onların okullarına çocukları gitmiyor. İstemediklerini, sevmediklerini ve oranın da mesela Suriye'nin de yönetimini tuttukları için bunların haksız yere kaçtıklarını, o devletin kendilerine bir şey yapmadıkları görüşü vardı. Yani devletlerinde bir şey yoktur. Gitsinler devletlerine. Ama şuna gelince, esnafa çarşıya gittiğin zaman mesela Nusayri şeyler var, esnaf var. Yanlarında ucuz parayla Suriyeli çalıştırdıkları görüyordum yani daha az paraya. Çünkü Türk çalıştırırsa Türk vatandaşı sigortasını ödeyecek. Dolgun daha bir ücret verecek. Ama onları gelince onları çalıştırdıklarını gördüm ama istemiyorlar, istemezler de. Her yerde de bunu belirtiyorlardı yani. Bunlar niye geldi? Bunlar niye böyle? Bunlar bizim haklarımızı elden alıyor. Ve şey böyle fısıltı gibi dolaşan şey olur ya. Devlet şunlara bu kadar para veriyor. Bunlara şöyle ediyor. Devlet bunları şey yapıyor diyerekten. Aslında onları mesela Avrupa Birliği mi? Oradan gelen yardımlarla işte sağlıklarını oradan gelen yardımlarla oluşturma bir kısmını ben biliyorum ama onlar hayır oradan değil. Bizim Türk hükümeti bunlara para veriyor. Bunları besliyor. Bunları şey yapıyor diyerekten tepkileri vardı.” (K14, 48, Kadın, İlkokul, Ev Hanımı, Evli, Alt, Sünni)

“Yani bence çok farklı tutum sergilemiyorlardı ilk yıllarda ama yalnızca işte Sünnilerde din kardeşi gözüyle daha çok bakıldığını ancak işte adapte olmadıkları için insanların sinirlendiklerini daha çok Sünni kısmında da bu şekilde gördüm.” (K17, 26, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Bekar, Alt, Sünni)

“Biz Sünniler daha ensar-muhacir psikolojisine girdik. Daha çok onlara din kardeşi ve Müslümanlık üzerinden yaklaştık Nusayrilere göre. Onlar en baştan beri de bir istemezlik içerisindeydi. Belki biz de rahatsız olduk ama onların tepkisi bizden daha fazla oldu hep.” (K25, 19, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Suriyeliler Sünni. Gelenler büyük oranda Sünni. Nusayrilerin Sünni tutumu da Suriyeliler üzerinden ortaya çıktı. Baştan beri istemediler gelmelerini ve aralarına almadılar.” (K27, 27, Kadın, Ön Lisans, Ev Hanımı, Evli, Orta, Sünni)

Katılımcılardan bazıları, Suriyeli sığınmacılara karşı Sünni-Nusayri tavrının farklı olduğunu ancak bunun sebebinin mezhepten ziyade siyasi olduğunu ifade etmiştir. Nusayrilerin, Suriye’de yaşanan iç çatışma konusunda Nusayri olan Esed’i desteklemesi Sünnilerin ise Sünni muhalifleri desteklemesi Suriyeli sığınmacılara olan yaklaşımı belirleyen faktör olmuştur. Ayrıca Nusayrilere göre Suriyeli sığınmacılar, kendi seçilmiş devlet başkanlarına isyan etmiş ve sonrasında ülkeden kaçmış vatan haini konumundadır. Bu şekilde düşünen Nusayrilerin tutumu farklı olmuştur. Katılımcıların bu konudaki düşünceleri şu şekildedir:

“İnsanlar mezhepsel olarak değil, Suriye’deki siyasi durum üzerinden gelenlere farklı tutum sergiliyor olabilir. Esad tarafını tutan ve muhalifi tutan şeklindeki ayrım, Suriyelilere yansıyor olabilir. Esad tarafını tutan, gelenler muhalifler diye hoş karşılamıyor bazen. Mezhep değil de siyasi tarafsızlık bunun sebebi. Yaşadığım yerde ben bunu gözlemledim. Bizim mahallede Müslüman olan Nusayri ve Sünni, Hristiyan ama 3 ayrı mezhebine mensup olan ya da Kürtler birlikteyiz. Sorun din ve mezhep değil. Kimse bunun üzerinden sorun yaşamıyor, ben de olaya din ve mezhep olarak bakmıyorum ya olay siyaset. Ben de Esad’ı destekliyorum, bunu ön planda tutmasam da. Araştırdığım kadarıyla Esad’ı destekliyorum. Şam’ın durumu iyi ve ben kendi çıkarımlarım ile Esad’ın tarafı makul diye düşünüyorum. Bence tutumlara bu yansıyor.” (K1, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Açıkçası din kardeşliği ya da mezhep faktörü beni etkilemiyor. Bakış açım bunlar üzerinden olmuyor. İslam dini hoşgörü dinidir, bizim herkese bakış açımız aynıdır. Bu faktörler benim onlara yaklaşımımı etkilemez. Ben mezhep olarak değil ama ideolojik ve siyasi açıdan Esed’i destekliyorum. Suriye iç savaşında Esed’i haklı buluyorum. Onun da Nusayri olmasından dolayı evet bize bir tık daha yakın geliyor. Bunu sadece dini ve mezhebi tarafsızlık duygusuyla söylemiyorum. Mantıklı olarak olaya bakıyorum. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Cumhuriyet rejimi ile yönetilen bir ülke. Seçim ile başa geçilen bir ülke. Aynı şekilde Suriye de böyle. Bugün ülkemizde nasıl cumhurbaşkanımız çoğunluk oyuyla 20 yıldır da iktidarda ise ve bu meşru bir durum ise Suriye de böyleydi. Bugün nasıl ki seçimle başa gelene darbe yapmak ülkemizde karşı çıktığımız bir şey ise Suriye için de böyleydi. Suriye’de yüzde elli Sünniler yüzde yirmi Nusayriler yüzde 30 da diğer milletler vs. var. Buna rağmen Nusayri olan seçilip başa gelmişse bu meşru haktır. Esad gidecekse, seçim kaybedecek. Benim gözümde Esad katil, Esad cani değil. Ben Suriye’de yaşanan iç karışıklığın başka devletlerin orayı karıştırması sonucu ortaya çıktığını düşünüyorum. Bu benim düşüncem ki Sünniler kışkırtıldı yurt dışından gelen ajanlar ile. Mesele böyle Nusayri Sünni çatışmasına çekildi. Devlet başkanı kim olursa olsun çıkan bir isyanı bastırmak ile yükümlüdür. Bugün bizde de eğer demokrasiye karşı gelersen sınırlar dışında isyan edersen bastırılır bu isyan. Esad da bunu yaptı. Ben olaya böyle baktığım için bize sığınanları da hoş karşılamıyorum. Hiç isyan etmemeliydiler. Ettiler diyelim gelmemeliydiler. Geldiler diyelim bu geçici olmalıydı ve dönmelilerdi. Biz topraklarımızda çoğunluk olmadan onları göndermek istiyoruz.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Hatay’da Esed’in akrabaları var, sonuçta onları tutuyorlar. Gelenler Esed’in karşısında diye tepkililer. Bir de onlarda bu din kardeşi olsun, muhacir-ensar söylemi olsun Nusayrilerde hiç

tutmadı. İşlerine geldiği yerde irtibat kurdular ama iç içe yaşamadılar yer vermediler.” (K18, 24, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Evli, Orta, Sünni)

“Nusayriler rejim olarak da Suriye’de Esad’ı desteklediklerinden dolayı gelenlere iyi gözle bakmıyorlardı. Gelenler vatan haini, Esed düşmanıydı onlar için bundan dolayı kendi bölgelerine almayıp kendi ortamlarına sokmadılar.” (K19, 45, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Siyasi olarak zaten Esed destekçisiler, Nusayriler onun tarafındalar. Gelenler onlar için vatan haini olan kimseler. Toplu alanlarda otobüs olabilir, hastane olabilir, ben Nusayrilerin daha kötü davrandığını görmüştüm Suriyelilere. Hatta benim baş örtümü örtme şeklim Suriyelilere benzediği için, beni Suriyeli sanıp bana kötü davranıldı kaç kere bunu yaşadım. Anlamıyorum sanarak Türkçe hakaretler ettiler beni Suriyeli sanıp ve bir keresinde tepki göstermişim bana böyle davranamazsınız ben Suriyeli değilim ama bir Suriyeliye de böyle davranamazsınız demiştim.” (K20, 21, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Sünniler gelen sığınmacılara daha olumlu bakarken, daha insancıl davranırken, yani onlara muhacir gözüyle bakarken Nusayri inancına sahip olan Hataylılar, tam tersine bakıyor. Çünkü Suriye'deki rejim Nusayrilerin elinde olduğu için, bunları ona karşı ayaklanan kişiler olarak gördüklerinden oradaki Nusayrilerin saltanatını Nusayrilerin gücünü yok edeceklerini düşüncesiyle yok etmek için ayaklandıkları düşüncesiyle tamamen Nusayriler bunlara karşıdır. Her şeyden önce şunu ifade edebilirim, çalıştığım bölgede ilk önce okula üç tane Suriyeli öğrenci geldi. Bu üç Suriyeli öğrencinin müdür, müdür yardımcısı odasında bu üç Suriyeli öğrencinin müdür yardımcısı kime vereceğini düşünüyordu? Ben de birinci sınıf okutuyordum. Birinci sınıfa gelecek iki öğrenciyi bana vermesini ben onları rahatlıkla idare edebileceğimi ifade ettim. Ve bana vermesini sağladım. Ancak ertesi gün bunu duyan Nusayri veliler geldiler okul çıkışında bir baktım bir bağırtı çağırtı diğer öğretmenlerle bir şeyler var. Bir diyaloglar yaşanıyor. Ben de gittim. Benim velim niye diğer öğretmenlerle bir şey yapıyor çatışıyor. Niye konuşuyor? Niye bağırıyor? Gittim yanına gördüm ki biz sınıfımızda Suriyeli öğrenci istemiyoruz. İşte bunlar buradan gidecekler. Burası Nusayri bölgesi. Burada okuyamazlar diye konuşuyorlardı. Ben de orada müdahale ettim. Dedim ki burası her şeyden önce Türkiye Cumhuriyeti Devleti'dir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin toprağıdır, Türkiye Cumhuriyeti Devleti kimi kabul ederse, bize gönderirse biz onları okuturuz. Bu çocuklar yoracaksa emek olarak yoracaksa beni yoracaklar, sizi bu niye rahatsız etti şeklinde konuştum. Yok biz istemiyoruz. Onlar gitsinler. Suriye'de okusunlar dediler. Milli Eğitim'e gideceği şikayet edeceğiz gidin dedim. O zaman dedim siz burayı Nusayri bölgesi diyorsanız yarın Antakya'da Hatay Antakya'da bir Sünni bölgeye gittiğimizde Sünnilerin yoğun olarak yaşadığı yere gittiğinizde bir Sünni de çıkar, yakanıza yapışır. Burası da Sünni bölgesi derse böylece ne olmuş olur? Memleketi parsellemiş olur bölmüş olursunuz. Yaklaşımınız doğru değil. Ben yetkili birisi olsam ve böyle bir şikayetle gelse birisi, ben onu oradan kapıdan kovarım dedim. Dolayısıyla velime tepkimi koydum. O çocuklar benim sınıfımda devam etti. Hiçbirisinden daha sonra sesler çıkmadı. Tamamen Suriyelilere bakış açıları buydu. Suriye'deki Nusayri yönetimin Nusayri rejimine karşı bunları yıkmaya çalışan insanlar. Biz de Nusayri olarak oradaki rejime destek vermeliyiz. O bakış açısıyla.” (K22, 59, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

Nusayri katılımcılardan bazıları, Suriyeli sığınmacılara Hataylı Nusayrilerin kötü yaklaşmadığını ancak Suriyeli sığınmacıların Suriye’de mezhep farkı üzerinden şekillenen bir karışıklık sonucu Nusayrilere kötü muamele görmeleri sonucu ülkemize geldikten sonra Hatay’daki Nusayrilere de kötü gözle baktıklarını ifade etmiştir. Bu şekilde düşünen katılımcılara göre, Suriyeli sığınmacılar Hataylı Nusayrilere önyargı ile yaklaşmış ve bu sebeple aralarında herhangi bir kaynaşma olmamıştır. Bu konudaki katılımcı ifadeleri şu şekildedir:

“Elimde olmadan etkiliyor bence çünkü onların ülkesinde yaşanan da bir nevi mezhep savaşı olduğu için. O sebeple kaçmış olmaları da bizim gözümüzde tamam mecburlar, zor durumlar falan ama kaçtıkları zihniyetin, geldikleri yerde de olması bize bakış açılarını etkiledi diye düşünüyorum. Hatta bize karşı tavırları da sertti bence. Şu an kimse bakmıyor Nusayri Sünni olduğuna. Hani şu an geçmişe göre birçok şey değişti.” (K5, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Bence Suriye’deki savaşta mezhep faktörü olduğu etkili olduğu için Türkiye’ye gelince onlar Samandağ gibi yerlerde Nusayriler ile yaşamak istemediler. Nusayrilikten kaçtıkları için burada da Nusayrilerle iletişim kurmamak için bizim içimizde yaşamayı tercih etmediler. Buradaki Nusayrileri tanımadıkları için aynı şeyi yaşamaktan korktukları için öyle davrandılar.” (K6, 28, Erkek, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Zaten biz Hatay’da Nusayri ve Sünniler de iç içe yaşamıyoruz. Bir arada yaşıyoruz ama buna tam iç içe diyemeyiz gibi. Hatay’da gayet Nusayri ve Sünni bölgeleri var ve bu şekilde yaşıyoruz. Çok çok nadir bölgeleri Sünni ve Nusayrilerin bir arada olduğu yerler. Kendi içimizde yaşam bölgelerimiz farklı. Samandağ ve Defne Nusayrilerin bölgesi örnek veriyorum. Sadece Antakya merkezde bir aradayız. Suriyelilerin bu yaşam alanına dahil olmasına bakacak olursak, Sünnilerle yaşamaları büyük oranda yabancılık çekmemelerini beraberinde getireceğinden bu şekilde oldu diye düşünüyorum. Suriyeliler tercih etti Sünni bölgeleri. Sünniler kucak açtı diye değil onlar bunu tercih etti. Adam Nusayri’nin baskısından kaçmış gelmiş gider mi Nusayri bölgesine hiç.” (K24, 26, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Üst, Sünni)

Katılımcılar, Suriyeli sığınmacılara karşı Sünni-Nusayri yaklaşımının farklı olduğunu ifade ettikten sonra bunun sebebi olarak Nusayrilerin kendi içlerinde dışarıya kapalı bir hayat yaşamalarını göstermiştir. Bu bağlamda Nusayrilerin Suriyeli sığınmacılara karşı mesafeli olmaları konusundaki görüşler şu şekildedir:

“Zaten Nusayri ve Sünniler Hataylı olanlar için söylüyorum birbirleriyle iç içe yaşamazlar. Nusayriler iç içe yaşarlar. Mahalleler bölgeler ayırdır zaten. Suriyeliler de gelince buna ayak uydurup Sünnilerin bölgesinde yaşamaya başladılar. Nusayriler kendilerinden olmayana daha kapalı olarak yaşarlar. Biz öyle yaşıyoruz yani, bence şöyle ki gelenler Nusayri olsaydı biz onlarla daha çok kaynaşırdık. O yüzden daha uzak kalmış olabilir Nusayrilerle Suriyeliler birbirlerine. Ama sığınmacı meselesini genel anlamda değerlendirdiğimde, mezhebimin bir etkisi yok. Zor durumlardı geldiler. Ama üzerinden çok zaman geçti artık nitelikli olanlar kalmalı diğerleri gitmeli.” (K3, 27, Kadın, Lisans, Diyetisyen, Bekar, Orta, Nusayri)

“Benim çevrem Arap Nusayrilerden oluşuyor. Bizimkilerin Suriyeli sığınmacılara bakış açısı pek iyi değil. Bunun sebebi biraz Nusayri tutuculuğu. En baştan beri Suriyelileri istemiyorlar.” (K5, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Ben Hataylı Sünni ve Nusayrilerin çok farklı bir tutum sergilediğini düşünmüyorum açıkçası. Bakış açıları arasında da büyük bir farklılık olduğunu düşünmüyorum. Nusayriler, Sünnilere oranla daha içlerine kapanık daha tutucu bence. Ben bu tutuculuğu değil Nusayriliğin kültürünü seviyorum açıkçası. Nusayrilerin bu tutuculuğu sebebiyle Suriyeliler geldikten sonra bizim yaşadığımız bölgelerde yaşamadılar. Zaten Sünniler Sünnilerle, Nusayriler Nusayrilerle yaşıyordu. Suriyeliler Sünni diye gelip Sünnilerle yaşadılar.” (K6, 28, Erkek, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Nusayriler, Suriyelilere değil mezhepsel açıdan daha kapalı bir tarzda olduğu için bu durum Suriyelileri de bu şekilde etkiledi diye düşünüyorum.” (K13, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Bekar, Orta, Nusayri)

“Hiç şüphesiz bu böyleydi. Kendi aralarına almadılar. Ya aslında bu tutum Suriyelilere özel değildi de sanki. Nusayriler genel olarak kendi içlerine kapalı bir toplum zaten. Biz yerli halk olan Sünnileri de aralarına almazlar. Suriyelileri de almadılar.” (K20, 21, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Bu Nusayrilerin farklı tutumlarının sebebi de iki şey diye düşünüyorum. Birincisi mezhep. Gelen Suriyeliler Sünni. İkincisi Nusayri milliyetçiliği mi desem. Kendilerinden olmayanlara karşı bir içe kapanma, bir aralarına almama tavrı zaten var onlarda. Bu korumacılık da etkili. Sadece Suriyeliler değil bu kapanıklık kendileri dışında herkese karşı var.” (K23, 31, Erkek, Lisans, Mühendis, Evli, Orta, Sünni)

“Nusayriler ev vermedi onlara. Dükkanında Suriyeli çalıştırmadı Nusayriler. Nusayriler Sünni Türk’e de ev ve iş vermiyor zaten. Yani aslında kendi içlerinde yaşıyorlar. Onları aralarına almamaları hem Nusayri olmamaları hem de Suriyeli olmaları sebebiyleydi. Bize Sünni olduğumuz için mesafeliler. Suriyeliler için ise hem mezhep hem milliyet durumu etkili oldu ve Nusayriler aralarına almadı.” (K24, 26, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Üst, Sünni)

“Yaşam alanımızı seçmemizden alışveriş yaptığımız mekanı seçmemize kadar her alanda var Nusayri Sünni belirleyiciliği. Özellikle Nusayriler, inanılmaz tutucu. Suriyelilerin Sünni olması da onlar için belirleyici bir faktör diye düşünüyorum.” (K28, 22, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacılara karşı, Sünni ve Nusayrilerin yaklaşımlarını kıyaslayan katılımcıların bazıları, iki tarafın yaklaşımlarında bir fark olmadığını düşündüklerini ifade etmiştir:

“Ben Antakya’da yaşıyorum ve yaşadığım bölge multikültürel bir bölge. Her din, her mezhepten insan var o bölgede. Yaşadığım bölgede Suriyeliler de var. Belki çok değil ama var. Ben bu bölgede böyle bir ayrım görmedim. Depremden sonra bile, bizim bölgedeki çadırkentte yan yana çadırdaki yaşıyor insanlar. Aslında Suriyeli vatandaşlar ile yerli halk şimdi daha da birlikte. Çünkü özel bir durum. Çok özel bir durum yaşanan. Bu konuda da bir sorun yaşamıyorlar aralarında. Bu şekilde hayata devam ediyorlar ve ben kimsenin laf ettiğini duymadım.” (K1, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Ben farklı baktıklarını düşünmüyorum. Gözlemlediğim kadarıyla Sünnisi de aynı mantıkta Nusayrisi de aynı mantıkta.” (K2, 27, Kadın, Lisans, Hemşire, Evli, Alt, Nusayri)

“Bariz bir farklılık göremiyorum ben açıkçası Nusayriler böyle davranıyor Sünniler şöyle davranıyor diyebilir miyiz emin değilim.” (K4, 27, Kadın, Lisans, Mimar, Bekar, Orta, Nusayri)

Suriyeli sığınmacılara Sünni ve Nusayrilerin yaklaşımlarının kıyaslanması durumunda iki tarafın da yaklaşımlarının aynı olduğunu ve Suriyelilere iki tarafın da olumsuz baktığını ifade eden katılımcılar olmuştur. Bu konudaki düşünceler şu şekildedir:

“Genel olarak onlar hakkında kötü bir algı var ülkemizde. Hataylı insanlar için dini inançları farketmez, eğer Suriyeliler tanışınca kendilerinin iyi olduğunu ispat ederlerse sorun olmuyor. Hataylılar zaten hoşgörülü, zaten misafirperver. Sadece Suriyeliler sevilmiyor, onların kendilerini iyi olduklarına ispat etmesi gerekiyor. Onlar uyum sağlayabilirse Suriyeliler Sünnilerle de Nusayrilerle de anlaşabilirler.” (K7, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Hatay Sünnileri de Suriyelileri istemiyor. Biz Nusayriler de istemiyoruz.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

Katılımcılardan bazıları, Nusayri ve Sünnilerin Suriyeli sığınmacılara yaklaşımlarının kıyasını, Suriyelilerin Sünnilerin yaşadığı bölgelerde yaşama oranları ile Nusayrilerin yaşadığı bölgelerde yaşama oranlarını karşılaştırarak değerlendirmiştir. Bu konudaki değerlendirmeler şu şekildedir:

“Arapça biliyor olmaları sebebiyle Nusayriler ve Suriyelilerin birbirlerine daha iyi adapte olup daha iyi iletişim kurduklarını düşünüyorum. Ama bu dil ortaklığının aksine, bir arada yaşamadılar. Bunun nedenini bilmiyorum açıkçası. Nusayriler nerede fazlaysa orada Suriyeliler yok denecek kadar az, bunu ben anlayamıyorum.” (K4, 27, Kadın, Lisans, Mimar, Bekar, Orta, Nusayri)

“Defne’de, Samandağ’da Nusayriler yaşıyor. Suriyeliler orada yaşamıyor, işte bu uyum sağlanamadı galiba. Ben sebebinden emin değilim ama, Nusayriler bu duruma müsaade etmemiş olabilir. Pek iyi bakmamış olabilirler Suriyelilere. Gelen sığınmacıların çoğu Sünni. Nusayriler var da azınlık. Benim yaşadığım yerde de Suriyelilere karşı antipati var, nefret var. Çok iletişim kurmasalar bile belki bir ön yargı. Bence Suriyeliler de bu ön yargının farkında, o yüzden Nusayrilerden uzak durdular onların mahallelerinde yaşamadılar.” (K7, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Suriyeli ailelerle iç içe yaşamak istemiyoruz. Ne biz etkileşim içerisinde olalım ne de çocuklarımız çocuklarıyla iç içe olup etkileşim içerisinde olsunlar istemiyoruz. Evi olan bir Nusayri ben sanmıyorum, Suriyeliye ev kiralamıyor. Onların adet ve gelenekleri bizi etkilesin, çocuklarımız onları öğrensin hoşumuza gitmiyor. Biz buna göz yumamıyoruz. Kendi geleneğimizi, o saf haliyle yeni nesillerimize aktarmak istiyoruz. Bu sebeplerle Nusayriler Sünniler ile de karışık yaşamıyorlar. Aynı sebeple Suriyelilere de kendi mahallelerinde yer açmıyorlar. Belki çok nadir olarak bize ayak uydurabilecek Suriyeli olursa, aynı mahallede yaşayabiliyoruz. Bunun dışında istemiyoruz. O yüzden Sünnilerle daha iç içe yaşıyorlar. Böyle bir fark var.” (K9, 22, Erkek, Lisans, Mühendis, Bekar, Alt, Nusayri)

“Biz savaştan önce günöbirlik Lazkiye’ye gidip gezerdik. Şehir değiştirir gibi gidip geliyorduk Suriye’ye. O yüzden o kültür o coğrafya bize çok yabancı gelen bir kültür ve coğrafya değil. Ama savaş sonrası gelenler de büyük oranda Sünni, bu yüzden bizim oralara pek sığınmadılar. Bizim içimizde yaşamadıkları için ben ne olumlu ne olumsuz izlenim edinmedim.” (K10, 37, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Nusayriler çağdaş insanlar. Bizim aramızda kapalı yok mesela. Bizim aramızda kapalı görmek mümkün değil. Bizim ne kafamız ne de beynimiz kapalı. Onların yüzde 98’i kapalı olduğu için onlar bizim aramızda rahat edemez. Biz de onların aralarında yaşayamayız. Geldiklerinde bizim mahallelerimize gelmediler. Biz de ev vermek istemedik. Yaşam tarzları Sünnilerin yaşam tarzlarına daha uygun. Mesela Samandağ’da hiç yoklar. Kapalı Türk var Samandağ’da. Polis eşleri ya da öğretmenler. Biz onlardan çok memnunuz ama kapalı Suriyeliler farklı, bizden çok farklı.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“Şunu biliyorum sadece. Nusayrilerin yoğunlukta yaşadığı Samandağ gibi yerlerde çok fazla Suriyelileri ev vermediklerini, orada çok fazla yaşamasını istemediklerini duyumum bu şekildeydi yani ama tam olarak kesin kendi gözümle gördüğüm Bir yaşantımda yok buna dair. Sünniler ise böyle bir ayrımcılığın, ayrımcılığını çok görmedim.” (K17, 26, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Bekar, Alt, Sünni)

“Dikkat çekici bir şekilde Nusayrilerin yaşadığı yerlerde yaşamadılar. Yani Nusayriler ile biz Sünnilerin iç içe olduğu yerler olsa da mahallelerimiz ayrıdır genelde. Mesela Samandağ’da yoklardı ya da azlardı. Narlıca’da çoklardı. Nusayriler pek ev vermediler hatta iş de vermediler. Sadece ucuz iş gücü için kullandılar. Sünnilerin baştaki kucak açıcılığı onların bizim mahallelerde yaşamasına sebep oldu. Bence bunda mezhep etkili.” (K18, 24, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Evli, Orta, Sünni)

“Evet kesinlikle farklı davranıyorlar. Örnek vermek gerekirse en basitinden Nusayrilerin yoğun nüfuslu olduğu yerlerde Suriyeliler yaşamıyordu. Onlara ev verilmedi. Nusayriler vermedi. İçlerine almadılar. Bazı mahalleler var işte Nusayriler yaşıyor oraya gidin Suriyeli çok nadir görürsünüz. Sünniler bu konuda daha ılımlı oldular. Daha fazla destek oldular. İletişim olsun yaklaşım olsun Sünniler daha farklı yaklaştı Suriyelilere. Ev olsun iş olsun bence Nusayrilerle Sünniler farklı davrandılar.” (K23, 31, Erkek, Lisans, Mühendis, Evli, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacıların Nusayri nüfusun yoğun olarak yaşadığı bölgelerde yaşamamasını Nusayrilerin tavrı olarak değerlendirenlerin yanında, bu konuda farklı açıklamalar yapan katılımcılar da olmuştur. Katılımcıların bu konudaki düşünceleri şu şekildedir:

“Özellikle Samandağ bölgesinde yok denecek kadar Suriyelilerin olduğunu biliyorsunuzdur. Orada olmamasının sebebi de mezhep farkı değil. Herkes işine geldiği gibi davrandı Sünnilik Nusayrilikle alakası yok. İş yeri olan herkes ucuz işçi olarak Suriyeli aldı işe. Suriyeli alındıktan sonra çoğaldılar. Zengin olanlar vardı aralarında mesela Halep Çarşısı oluşturuldu. Bu insanların parası var da geldiler. Zaten bir insan vergisini vs. verdiğinde yaşayabiliyor toplumda. Bir sıkıntı olmuyor. Ama ben genel olarak sadece iş sahibi olanların Antakya çevresi kozmopolit bir yer olduğu için Samandağ öyle değil. İş yerleri ve karmaşık yapısı sebebiyle Suriyelilerin yerleştiği bölge oldu. Çıkarıcılık da etkili. Ucuz işçi ve kiraya evleri verme açısından. Bu daha fazla milliyet duygusunun az olduğu kişilerde oluyor. Ben Nusayri ve Sünni olarak ayırım yapmıyorum. Ama milliyetçilik duygusunu ayırt edeceksek Samandağ’ı destekliyoruz. Onlar bu durumu ayırıyor. Depremde bile çok da yerlerinden kıpırmadılar. Aynı şey Antakya için geçerli olamaz çünkü Antakya çok kozmopolit. Çok farklı mezhepler bir arada iş imkanları da daha fazla. O yüzden oralarda birliktelik daha çok oluyor. Yani onları da içlerine almışlardır. Bunun kesinlikle Nusayrilik ve Sünnilikle alakası ilgisi yok. Ticaret imkanları ve Nusayrilerin milliyetçilik duygusundan ötürü Nusayri bölgesinde Suriyeliler yok.” (K2, 27, Kadın, Lisans, Hemşire, Evli, Alt, Nusayri)

“Gözle görülür bir şekilde Samandağ gibi Defne gibi Nusayrilerin yaşadığı bölgelerde Suriyeliler çok az. Belki de hiç yok ben görmüyorum bizim etrafımızda. Bence bunun en temel sebebi Suriyelilerin uygun fiyatlı evler tercih etmeleri. Samandağ ve Defne’de olmamalarının sebebi Nusayrilerin tutumu değil de bu bence.” (K9, 22, Erkek, Lisans, Mühendis, Bekar, Alt, Nusayri)

“Farklı yerlerde yaşamayı tercih etmememizde sadece yaşam tarzımızın farklı olması etkili değildi bence. Antakya, ev imkanlarının ve çeşitliliğinin iş imkanlarının da daha çok olduğu bir yer. İş bulabilecekleri yer orasıydı. Ev bulabilecekleri yer orasıydı biraz o yüzden de böyle oldu. Kendilerine yakın olan insanlarla yaşamayı da tercih etmiş olabilirler. Sünnilerle iç içe yaşadılar bu yüzden. Suriyede de Nusayrilerle Sünniler ayrımı vardı buraya geldiler belki bize ondan yaklaşmadılar. Yani aslında bir sürü etken var diye düşünüyorum. Mezhep farkı etkili ama sadece o değil.” (K10, 37, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“Buraya gelen Suriyeliler ilk geldiklerinde Reyhanlı tarafından Hatay’a giriş sağladılar. En fazla yerleştikleri bölgeler de bu bölgeler oldu. Sünni bölgelere yerleştiler. Reyhanlı’dan Antakya merkeze geçiş oldu. Antakya’nın sahip olduğu imkanların daha fazla olması dolayısıyla. Antakya’da yaşayan Nusayriler de hoşgörüyü karşıladı bence Antakya’nın Sünnileri gibi aynı davrandılar. Samandağ’da ise Nusayri nüfusu yüzde doksanın üzerinde. Antakya merkez dini inanç açısından daha çeşitlilik barındıran bir bölge. Bunun içerisine Suriyelilerin dahil olması kolay oldu. Samandağ böyle bir yer değil. Sünni bölgesinde bu sebeple yaşadılar. Tek bir mezhebin aşırı yoğun olduğu bir yer olan Samandağ’da yaşamayı dışarıdan kimse kolay kolay istemez.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Sadece Sünni mahallelerinde yaşıyor olmaları için şunu söyleyebilirim; Suriyelilerin, Sünnilerin mahallelerinde yaşamalarını, yaşadıkları yerleri tercih ederlerken araştırmalarına bağlıyorum yani araştırdıklarını düşünüyorum. Veya bir arıcılığıyla yerleştirildiklerini düşünüyorum. Bu aracı kendilerinden önce gelen bir tanıdık da olabilir. Rahat yaşayacaklarını düşündükleri için buraları tercih etmişlerdir.” (K16, 25, Kadın, Lisans, İşsiz, Bekar, Alt, Sünni)

Elde edilen veriler değerlendirildiğinde, Suriyeli sığınmacılara olan yaklaşımlarında mensup oldukları din ve mezhebin etkisi olmadığını ifade eden katılımcılar, büyük oranda

Nusayri katılımcılardır. Nusayri katılımcılar arasında “yaklaşımımı modernlik ve gelişmişlik belirliyor” ifadeleri yer alıp Suriyelileri eğitimsiz ve geri kalmış olmaları üzerinden değerlendirme tavrı görülürken Sünni katılımcıların bu söylemleri olmadığı görülmektedir. Sünni katılımcılar ise yaklaşımlarında “din kardeşliği ya da mezhep aynılığının” anlamlı bir yeri olduğunu belirtmiştir. “Din ve mezhep faktörü doğrudan yaklaşımımızı etkiliyor.” Şeklindeki Sünni katılımcı ifadelerinin yanında, hem Sünni hem Nusayri katılımcılar arasında din ve mezhebin yaklaşıma etkisinin dolaylı olduğunu ifade edenler olmuştur. Katılımcı ifadelerine göre; din ve mezhep yaşam tarzını etkileyen iki faktör olduğu için, aynılığı bir arada yaşamı kolaylaştırırken farklılığı zorlaştırmaktadır ve Suriyelilere yaklaşımları da bu açıdan etkilemektedir. Bunun yanında “din ve mezhep önemli ancak daha önemlisi insanlık” şeklindeki vurgu hem Sünni hem de Nusayri katılımcıların ifadelerinde geçmektedir. Sünni katılımcılar arasında, Suriyelilerin ülkemize geldiği ilk yıllardaki yaklaşımında din ve mezhebin belirleyici olduğunu sonraki yıllarda edindiği tecrübelerin yaklaşımını şekillendirdiğini ifade edenler olmuştur.

Katılımcılardan, Sünnilerin ve Nusayrilerin Suriyelilere yaklaşımlarının kıyasını yapmaları istenmiş ve Nusayriler çoğunlukla “fark yok” ifadesini kullanırken Sünniler çoğunlukla “Nusayriler Suriyeli sığınmacılara hep bizden daha farklı yaklaştılar” yorumunu yapmıştır. Ortada farklı bir yaklaşım olduğunu savunan Sünni ve Nusayri katılımcıların bir kısmı farklı yaklaşımın temelinde mezhep faktörünün olduğunu ifade ederken bir kısmı da siyasi görüş faktörünün yaklaşımı etkilediğini belirtmiştir. Sünni katılımcılar arasında Esed destekçisi olup Suriyeli sığınmacılara bu sebeple mesafeli olduğunu ifade eden katılımcı bulunmaz iken Nusayrilerde olduğu görülmektedir. Büyük oranda Nusayri katılımcılar, Suriyeli sığınmacıların Nusayrilere mesafeli olduğunu bunun da Suriye’deki tecrübelerinden kaynaklandığını ifade ederken bu şekilde düşündüğünü ifade eden Sünni katılımcılar da olmuştur. Katılımcılar Sünni-Nusayri tavrını Suriyelilerin yerleşim yerleri üzerinden değerlendirmiştir. Suriyeli sığınmacıların Nusayri nüfusunun yoğun olarak yaşadığı yerlerde yaşamıyor oluşu hakkındaki Nusayri yorumların ilki “kültür ve yaşam tarzımız benzemiyor bu sebeple aramızda yaşamalarına izin vermedik.” Şeklindeki ifadelerdir. İkinci yorum ise Nusayri katılımcıların ifade ettiği “Nusayri nüfusun yoğun olduğu bölgelerin iş imkanı açısından kısıtlı olması” durumundan dolayı Suriyelilerin o bölgelerde yaşamayı tercih etmemesi şeklindedir. Sünni katılımcıların büyük bir çoğunluğunun bu konudaki düşüncelerinin “Nusayriler, Suriyelileri aralarında istemedi. Ev ve iş vermedi.” Şeklinde olduğu görülmektedir.

2.7.Suriyeli Sığınmacılar, Güvenliği Tehdit ve Suç

Ülkemize gelen Suriyeli sığınmacıların, gerek kendi aralarında gerekse Türk halkıyla karşı karşıya kalarak işlediği suçlar hem Sünnileri hem Nusayrileri rahatsız etmektedir. Katılımcılar, Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğunun zor koşullarda hayatını idame ettiriyor olmasının, suç işlemeye meyilli olmalarına neden olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların güvenlik noktasında dile getirdiklerinin başında, Suriyeli sığınmacılar arasındaki genç erkeklerin Türk kadınlarına laf atması gelmektedir. Katılımcılar bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Anlamayacağımızı zannederek laf atıyorlar ve hakaretler ediyorlar. Bu tarz şeylerle birçok kez karşılaştım ben. Ben de yaşadım, ablam da yaşadı. Arkadaşlarımla yürürken ya da normal bir şekilde yolda yürürken başka kızlara yapılanları da kendim gördüm yani bizzat yaşadım.” (K1, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Sosyal medyadan ve televizyonlardan duyuyoruz ama ben bizzat da yaşadım. İlk geldiklerinde bana laf atmışlardı. Çok eski olduğu için bu yaşadığım, hatırlamıyorum ne hissetmişim.” (K3, 27, Kadın, Lisans, Diyetisyen, Bekar, Orta, Nusayri)

“Kadınlara laf atma ya da hoş olmayan şekilde bakarak rahatsız etme gibi durumlara birebir şahit oldum.” (K4, 27, Kadın, Lisans, Mimar, Bekar, Orta, Nusayri)

Suriyeli sığınmacıların hem ilk geldikleri dönemde hem de deprem sonrası hırsızlık ve yağma yaptıklarının görülmesi yerli halkın Suriyeli sığınmacılarla karşı karşıya geldiği durumlardan biri olarak zikredilmektedir. Bu konuda şunlar söylenmiştir:

“Özellikle ilk geldikleri dönemlerde sınırdan geçerken Yayladağı, Reyhanlı gibi yerlerde birçok şey duyduk. Restoranları yağmaladılar, hırsızlık yaptılar, şu kadar insanı darp ettiler gibisinden. Depremden sonra da aynısını yaşadık. Hırsızlık ve yağmalarına şahit olduk.” (K5, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Geldikleri ilk zamanlarda yağma ve hırsızlık sorunu ile karşılaştık.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Deprem sabahıydı. 3 saat geçmiş, gün yeni aymıştı. Mahalledeki Suriyeliler, genç çocuk yaşlı kadın erkek karışık marketleri yağmalıyorlardı. Aldıkları şeyler temel ihtiyaç olmayan şeylerdi. Zaten hepimiz çadırda yaşamaya başladık ve mercimek vs. alsa ne olur pişirecek yer yoktu zaten. Ya da teknolojik alet çalan gördüm. Yani bu birkaç gün sonra olsa, bir yeri evi olsa kullanabileceği bir ortam olsa tamam, ama yoktu yani. Deprem sabahı bunu yapan insanlar evet kötü niyetliydi.” (K17, 26, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Bekar, Alt, Sünni)

“Deprem sonrası, Antakya Kurtuluş Caddesi’nde yürürken Suriyelilerin toplu şekilde yağma yaptıklarını gördüm. Evlerin yıkıntıları arasında eşya toplamaya çalışıyorlardı. Enkazlar altında insanlar var bir yandan da yağma derdinde olanlar var. Böyleydi işte.” (K18, 24, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Ev Hanımı, Evli Orta, Sünni)

“Hırsızlıklarını gördüm ben. Ben a101 de çalışıyordum. Bir kadın benimle arkadaş oldu bebek arabasıyla geliyordu sürekli. Meğer böyle uzun bir süre alıp götürmüş marketten bir şeyler. Tesadüfen gördük bir gün. Soymuş bir yıl mağazayı resmen. Mahallemiz böyle kötü şeylere maruz kalınca Suriyeli nefreti oluştu.” (K27, 27, Kadın, Ön lisans, Ev Hanımı, Evli, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacıların, hem kendi aralarında hem de Hatay yerli halkıyla sonu insan öldürmeyle sonuçlanacak kadar büyüyen kavgalar yaşamaları hem insanları tedirgin etmekte

hem de “gitsinler” söylemlerini en çok tetikleyen durumlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Hatay’da çok fazla Suriyeli nüfus var ve genel olarak kavga çok oluyor. Suriyeliler, kendi içinde mahalle kavgaları çıkarıyor ve polis müdahale ediyor. Suriyeliler Türklerle birbirine giriyor. Son zamanlarda söylemler ve tepkiler bu sebeple arttı.” (K7, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Kavga çok çıkarılıyordu. Hem kendi aralarında hem Türklerle kavga ettiklerini, bıçaklama olaylarının olduğunu biliyoruz. En çok yerleştikleri yerlerden biri olan Narlıca bölgesinde çok kavga ediyorlardı. Kalabalık oldukları için Türkler de çekiniyordu.” (K14, 48, Kadın, İlkokul, Ev Hanımı, Evli, Alt, Sünni)

“Şahsen bu konudan çok şikayetçiyim. Gerek iş hayatında olsun gerek lise öğrenim sürecimde olsun haksız olmalarına rağmen, üstünlük kurma bazen egolarını tatmin etmek amaçlı olsun çok fazla tehdide başvuru yapıyorlar. Buna hakları yok ve bu konuda biraz sert düşünceli olabilirim ama gözlerini korkutacak bir ceza olması gerektiğini düşünüyorum. Değil Suriyeli, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının birbirini tehdit etme üstünlük kurmaya hakkı yokken onların bunu yapmaya, hele de sığınmacı olarak geldikleri bu ülkede bu ülkenin insanına yapmaya hakları yok. Bu tehdit sadece sözle bitmiyor bu üstünlük kurma çabasıyla eczanemizin bulunduğu muhitte adam yaralama, kavga etme, maddi hasar verme gibi olaylar yaşanıyor. Bu gerek bizim güvenliğimiz olsun gerek kendi güvenlikleri olsun her ikisini de tehlikeye atıyor ama bu onlar için sorun olmuyor sanırım çünkü umursamıyorlar.” (K26, 18, Erkek, Ön lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Suriyelilerin Türkiye’ye geldikten sonra Hatay’da, çeteler ve örgütler kurarak insan kaçakçılığı yapıyor oldukları, kadınları fuhşa zorluyor oldukları söylemleri ortaya çıkmıştır. Bu söylemler “mağdur” gözüyle bakılan Suriyeli sığınmacı imajının özellikle Sünniler tarafından zedelemiş ve “din kardeşi” imajını sarsmıştır.

“Suriyelilerin kurduğu özel bir ekip, bir örgüt gibi bir şey duymuştum. Sırf fuhuş üzerine çalışıyorlar. Buna çok üzölmüş, yani oradan kaçmışlar canlarını mallarını namuslarını kurtarmak için gelmişler. Buraya gelmişler, kendi aralarında kendi kadınlarına fuhuş yaptırıyorlar. Çok şaşırmıştık bunu öğrenince.” (K14, 48, Kadın, İlkokul, Ev Hanımı, Evli, Alt, Sünni)

“Abim sanayide çalışıyor. O anlattı. Bir transit dolusu Suriyeli genç erkek gelmiş. Bir şeyler söylüyorlarmış kimse de anlamıyor. Abim Arapça biliyor diye çağırılmışlar. Bu adamlar genelevin yerini soruyorlarmış. Abim şok olmuştu. Savaştan gelmiş diyorsun, sokakta görsen mağdur dersin ama yapılarına bakın. Müslüman kardeşim mi diyeceğim şimdi bunu yapanlara. İlk geldikleri yıllarda yaşamıştık biz bunu. Benim bakış açımı değiştiren bir olay onlara karşı.” (K15, 28, Erkek, Lisans, Eczacı, Evli, Üst, Sünni)

“Suriyelilerin insan kaçakçılarıyla bizim insan kaçakçılarımız birleşerek para kazanma amacıyla kaçak yollarla insan sokabiliyorlar memleketimize. Diğer bir taraftan da mal kaçakçılık yapıyorlar. Diğer bir taraftan silah kaçakçılığı yapabiliyorlar. Bunlar da elbette güvenlik açısından tehlikeli durumlar.” (K22, 59, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

Araştırmamızdan elde edilen verilerde katılımcılar Nusayri-Sünni fark etmeksizin güvenlik konusunda endişeli düşünceler paylaşmıştır. Yapılan benzer araştırmalardan da benzer veriler elde edildiği görölmektedir. Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum araştırmasına göre “Suriyeli sığınmacılar bulundukları yerlerde şiddet, hırsızlık, kaçakçılık, ve

fuhuş gibi, suçlara bulaşarak toplumsal ahlak ve huzuru bozmaktadır” görüşüne katılanların oranı %62.3’tür. Suriyeli sığınmacıları güvensiz ve ülkemizdeki varlıklarını güvenlik endişesi olarak görme durumu yapılan araştırmalara göre Türk vatandaşları arasında oldukça yaygın bir durumdur. 18 ilde 134 farklı iş çevresinde yapılan araştırmaya göre “Suriyeliler güvenlik kaygısı hissettiriyor” diyenlerin oranı % 90’dır (Erdoğan 2018a: 133). Yerli halkın yaşadığı bu kaygıların yanında Suriyeli sığınmacıların işlediği suçlara ilişkin verilere baktığımızda aşağıdaki tabloyu görmekteyiz.

Tablo 3- Suriyelilerin Karıştığı Adli Vakalar

Adli Olay	2014	2015	2016	2017'nin yarısı
Genel Olaylar	1.870. 374	1. 858. 120	1. 876. 816	956.306
Suriyelilerin Karıştığı Olaylar	10.352	13. 557	14. 457	7.157

(T.C. İç İşleri Bakanlığı 2017 <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi05072017>
Erişim Tarihi: 22.11.2023)

Suriyeli sığınmacıların işlediği suçlara yönelik açıklanan bu verilerin yanında Suriyeli sığınmacıların işledikleri suçların büyük bölümünün kendi aralarındaki kavgalar sonucu ortaya çıkan adli vakalar olduğu belirtilmiştir. Yapılan açıklamada, artan Suriyeli sığınmacı nüfusuna rağmen işlenen suçlarda %5 azalma olduğu bilgisi verilmiştir. Bu oranlara baktığımızda Türk vatandaşlarının, Suriyeli sığınmacılar ve suç arasında kurduğu ilişkinin aksi bir durum olduğunu söylemek mümkündür.

2.8.Suriyeli Sığınmacılara Sunulan Hizmet ve Yardımlar

Mülakatlarda katılımcılara, Suriyeli sığınmacılara sunulan hizmetler ve yapılan yardımlar hakkındaki fikirleri sorulmuştur. Katılımcılar Sünni-Nusayri ayrımı olmaksızın büyük oranda bu yardımların özellikle Suriyeli sığınmacıların ilk geldikleri dönemde yapılması gerekenler olarak gördükleri tespit edilmiştir.

“Empati kurarak bu işe yaklaşıyorum öncelikle. Biz de başka ülkeye gitseydik, bu imkanlar bize de sağlanmalı ve bu yardımlara ihtiyacımız olacaktı diye düşünüyorum. Bizim de bu imkanlardan faydalanmamız gerekecekti. Bu sebeple bu yardımları destekliyorum. Bu yardımların ve sağlanan hizmetlerin yapılması gerekenler olduğunu düşünüyorum.” (K1, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Tabi ki yapılmalıydı Suriyelilere yardımlar. Desteklemesek de, ülkemizde istemesek de, insan söz konusu ve bu hizmetleri her insan alabilmeli. Kimse keyfinden buraya gelmedi. Bu insanlar yardıma muhtaç insanlardı. O sebeple bur tür yardımlar olması elbette gerekiyordu.” (K8, 20, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Savaştan o şartlarda gelen insanların bu desteği ve yardımı alması önemliydi bence. Bu yardım ve desteklere karşı olmadım. Onların da insani şartlarda yaşamaları gerektiğini düşünüyorum.” (K13, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Bekar, Orta, Nusayri)

“Tabi ki sağlanması gerek diye düşünüyorum. Bunlar insani ihtiyaçlar ve biz de onlara bunları sunduk. İnsan olan bundan yararlanmak zorunda, özellikle ilk zamanlarda daha gerekliydi.” (K28, 22, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Bunun yanında sürecin yıllarca sürmesi sonucu bu yardımların yıllarca devam etmesini doğru bulmamışlardır. Katılımcılar bu konuda şunları dile getirmiştir:

“Başlarda bu yardımlar yapılmalı diye düşünüyorum. İlk dönemlerde olması normaldi. Ama ne bileyim 3 ay, 6 ay mesela sonra devam etmemeli, hadi diyelim ki bir sene sürsün. Bu senelerce devam eden bir durum olduğunda, ben suistimal de edildiğini düşünüyorum. Yardımlar olmalıydı evet ama süresine hayır.” (K3, 27, Kadın, Lisans, Diyetisyen, Bekar, Orta, Nusayri)

“Onlara yönelik yardımlar en başta yerindeydi. İlk geldiklerinde herkes elinden geleni yaptı ama 12 yıl falan oldu. Artık adapte olmaları, artık iş sahibi olmaları, artık kendi hayatlarını kurmuş olmaları, artık yardım talep etmemeleri gerekiyor. Yardım edilmemesi gerekiyor.” (K10, 37, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“İlk geldiklerinde savaştan gelmişler diye, evet bu yardım ve hizmetler olmalıydı. Ama süre içerisinde bu yardımlar onların hakkıymış gibi davranmaya başladılar. Bu yardımlar onların hakkıymışçasına sürekli hale getirilmesine ben karşıyım. Kendi insanımız açken, kendi vatandaşımız muhtaç iken, herkes zor durumda iken, çocuklarımızın geleceği tehlikedeyken, ben bu yardım ve hizmetlerin onlara sunulmasına karşıyım.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“Suriyelilere en başta bunları yaptık okey. Ama bir sene sonra bunlar vergi levhası olmadan iş yeri de açtı, dükkan sahibi de oldu. Ticaret yapıyorlar, kimse para almıyorlar. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin oksijeni, vatandaşın ödediği vergidir. Bu Suriyeliler vergisiz her işi yapıyor ama. Biz ödüyoruz. Bizim ödediğimiz vergilerle, aldığımız yardımlarla, Suriyeliler yaşıyorlar bedava. Vergi ödemeyen adamın malı daha düşük olabiliyor. Türk esnafta daha pahalı olunca bu ürün Suriyeliden alıyor halk. Haksız rekabet bu. Yazık değil mi Türk esnafına. Vergi ödeyen esnafın belı bükülüyor. Şu an biz bunu yaşıyoruz. Narlıca Ekinci Çekmece Saraykent mahallelerinin yüzde sekseni Suriyeli esnaf oldu ya. Ticari anlamda bizim önümüze geçtiler. Bu yardımlar, vatandaş ikinci plana atmamalıydı. Devlet denetlemedi, herkes asgari ücretli Türkü çıkardı Suriyeli aldı işe. Önlemi alınmadı bunların.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Sünni)

“Ben bir süre sonra bizim insanımızın mağdur olacağı bir hal aldığını düşünüyorum. İş yeri açıyor Türk ve Suriyeli karşı karşıya. Suriyelininki kaçak oluyor. Vergi yok, çalışanına sigorta yok. Düşünün bizim işyerleri batıyor. Nasıl tutunsun. Hiçbir yaptırım olmuyordu şikayet edilse bile. Bence polisler bile bıkmıştı. Bir kavga çıksa siz dövün Suriyelileri diyen polis duydum ben. Sağlıkta mesela onlarla birlikte tercüman giriyor odaya. Tercüman gelince tüm Suriyelileri alıyorlar. Yerli vatandaş bekliyor on Suriyeli çıksın ben gireyim diye. Geçiyor randevu saatini. Bu gibi durumlar çok yaygındı. Zaten insanlar bıkmıştı bu durumlardan artık. Tamam bir süre belki ama sonrasında devam etmemeliydi. 12 yıl oldu ya.” (K18, 24, Yüksek Lisans Öğrencisi, Ev Hanımı, Evli, Orta, Sünni)

“Bence ilk başlarda sağlanması gerekiyordu, ihtiyaçtı bu hizmet ve yardımlar. Bir süre sonra bence olmamalıydı. Balık vermek yerine balık tutmayı öğrenmelilerdi. Kendileri bu ülkede yaşayacaklarsa bu ülkeye bir şeyler katmaları gerekiyordu. Hazır yardımlar onları tembelleştirdi.” (K25, 19, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Sığınmacılara yardımlar yapılması ve hizmetler sunulması konusunda, katılımcıların rahatsız olduklarını ifade ettikleri bir diğer konu onlara yardım sağlanırken kendilerini ikinci planda hissediyor olmaları konusudur. Katılımcılara göre sunulan bazı hizmetler, onlara pozitif

ayrımcılık yapılacak şekilde olup Türk vatandaşların geri planda olmasına sebep olmuştur. Bu konudaki düşünceler şu şekildedir:

“Suriyeli sığınmacıların iyi koşullarda yaşadığını düşünüyorum ben. Hatta bizden daha iyi şartlarda yaşadığını, yeri geldiğinde bizim önümüze geçtiklerini düşünüyorum. Ülkemiz, bu konuda fazlasıyla destek oluyor onlara. Tabi ki ben onlar da bu hizmetleri alsın isterim sonuçta kadınlar çocuklar vs. tabi ki sağlık ve eğitim gibi hizmetleri alacaklar ama bizim açımızdan bizim önümüze geçmeleri bazen yaşıyoruz karşılaşıyoruz o hoş olmuyor ve rahatsız edici oluyor.” (K4, 27, Kadın, Lisans, Mimar, Bekar, Orta, Nusayri)

“Ben bir sağlıkçıyım, buna tarafsız bakamıyorum sağlıkçı bakış açısıyla bakıyorum. Bizim için bir hastanın dini, dili, ırkı önemli değil. Biz bunu gözetmedik hiçbir zaman. Bu Suriyeliler için de geçerli. Bunun yanında onlara verilen ayrıcalıkların da farkındayız. Bir yandan da bu duruma üzülmüyoruz. Bizim halkımıza neden bu kadar ayrıcalık sağlanmıyor? Onlara sağlanan ayrıcalıklar neden onları bizim halkımızın önüne taşıyor? Ben şöyle bir şey ile karşılaşmıştım bu olaydan örnek vereyim. Sıra bekleyen bir Suriyeli ile benim yakınım sohbet ediyor. Adam diyor ki ben Suriye’de yaşıyorum ve Suriye’den buraya sırf sağlık hizmeti almak için geliyorum. Burada her şey bize çok uygun sağlanıyor diyor adam. Bizim kendi ülkemizde bu kadar uygun değil diyor. Birinin kendi ülkesinde göremediği ayrıcalığı neden biz ona sağlıyoruz ki? Sırf bu ayrıcalık ve konfor için gününbirlik Suriye’den gidip geliyor insanlar. Bizim insanımız bu kadar uğraşırken bir sağlık hizmeti almak için onların çok daha kolay ulaştığını düşünüyorum.” (K5, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Milletin artık gözüne batmaya başladı. İş açısından önümüze geçmeye başladılar, eğitim açısından önümüze geçmeye başladılar. Bunun bu şekilde olmasının sebebi, bizim siyasi duruşumuzla alakalı. Suriyeli sığınmacılara yardım edilirken, eşitlik ve adalet göz önünde bulundurulmadığı için böyle sıkıntılar yaşanıyor. İnsanlar bu adaletsizliğe ve eşitsizliğe maruz kalmasaydı, Suriyelilere bakışı da daha makul olurdu diye düşünüyorum. Tabi ki onlar da kendi ülkelerinden mücbir sebeplerle çıktılar ve ülke değiştirdiler. Onların da bu saydığımız ihtiyaçlarının karşılanması lazım. Ama ben bu ihtiyaçları karşılarken haksızlık yapılmaması gerektiğini düşünüyorum. Kendi ülke vatandaşımıza çok fazla haksızlık yapıldığını düşünüyorum. Onlara yardım ederken, kendi vatandaşlarımızı ikinci plana atmamalıyız.” (K6, 28, Erkek, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Bu yardım ve hizmetleri eleştirirken, bence önce kendi halkımıza bakmamız gerekiyor. Bizim halkımız ekonomik sorunlarla boğuşuyor. Suriyeliler de yüksek meblağlarda yardım alıyorlar. Türk halkının ekonomik sorunlarla mücadele etmediği dönemlerde bu yardımlar makul olabilirdi. Bizim halkımız misafirperver ancak bu şartlarda Türk halkı bu haldeyken, Suriyeliler kayırılıyor gibi oluyor. Bizim yardıma ihtiyacı olan halkımızın alması gereken yardım ya da para onlara daha çok gidiyor gibi görünüyor, bize bu şekilde yansıyor. Oysa öncelik bize tanınıp kendi halkımızın iyiliği onlardan daha çok düşünülseydi, zaten Türk halkı ihtiyacı olanlara kucak açıp yardım ederdik, onların yabancılık çekmemesini sağlardık. Suriyelilere sağlanan hizmetler, Türk halkının önüne geçmelerine sebep olduğu için bence Türk halkına önem verilmesi gerekiyor bu duruma düşmemesi için. Ben bu hizmetlerin fazla olduğunu, Türk halkını Suriyelilerin gerisine düşürdüğünü düşünüyorum.” (K7, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Ben onlara sağlanan hizmetlere karşı değilim aslında ama bekar, işsiz erkek gibi faydasız kesime bu yardımlar sağlanmasın istiyorum. Bir de bu yardımlar kendi vatandaşına yapılan yardımlardan fazla olmasın, kendi vatandaşını geriye düşürmesin istiyorum. Ben üniversite mezunuyum, iş arayışındayım, sağlık sigortam yok benim. Hastaneye gidemiyorum, sağlık hizmetinden yararlanamıyorum ama Suriyeliler yararlanıyor. Ücretsiz muayene olabiliyor. Bir Suriyeli, bir Türk vatandaşından daha rahat sağlık hizmeti alamamalı. Türk vatandaşı bu konuda daha ikincil daha zor durumda olmamalı. Öncelik bir tık da olsa her konuda bizim vatandaşımıza verilse daha uygundur diye düşünüyorum ben.” (K9, 22, Erkek, Lisans, Mühendis, Bekar, Alt, Nusayri)

“Ben bu konudan çok muztaribim. Eczacıyım ve mesleğim sonucu muztaribim. Suriyeliler sağlık açısından para ödemiyorlar. Muayene ücreti ödemiyorlar. İlaç alırken katılım payı ücreti ödemiyorlar. Avrupa birliği desteği adı altında bir fon ile bu masraflar karşılanıyor. Göçmen koruma kanunu diye bir kanun var. Sağlık, eğitim her türlü hizmetten bu kanun kapsamında ücretsiz yararlanıyorlar buraya gelen sığınmacılar. Bunu gören toplumumuz bugünkü ekonomik koşullardan da dolayı ister istemez rahatsız oluyor. Halk zor şartlar altında yaşarken gözüne batıyor bunlar. Biz bu toprakların sahibiyiz, bunlar bedava hizmet alıyor diyorlar. Bir sürü sosyal yardımlaşma derneğinden yardım alıyorlar. Bizim Türk insanına da edilsin yardım diyorlar. Onlara verilen maddi manevi emeklerin artık Türklere verilmesini istiyoruz.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Kendi halkına yapılmayan yardımların, Suriyelilere yapılmasına karşıyım. Kendi halkını ikinci planda tutmamalı Suriyelilere yardım yapılırken. Bizim de fakirimiz var. Bizim de muhtacımız var. Bence Hatay’da rahat yaşıyor Suriyeliler. Eşitlik çerçevesinde olmalıydı yardımlar.” (K13, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Bekar, Orta, Nusayri)

“Bu konuda ilk zamanlardan beri şikayetçiyim. O zamanlar durumun buraya geleceği bilinmediği için hastanelerde tercüman gelince hepsi birden sıra vs. olmadan giriyor ve hepsinin ayrı ayrı tedavileri saatleri alıyor bizim muayene sıramız geçiyordu. Bu konuda sağlık ocağı için ayrı sağlık ocakları açıldı ama ne yazık ki poliklinik ve hastanelerde Türk vatandaştan çok Suriyeliler yer alıyor ve kalabalık yapıyorlar.” (K26, 18, Erkek, Ön lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Araştırmamızdan elde edilen verileri, yapılan diğer araştırmalardan elde edilen verilerle kıyaslandığımızda benzer sonuçların çıktığını görmekteyiz. Türkiye’deki Sığınmacılar: Toplumsal Kabul ve Uyum araştırmasından elde edilen verilere göre katılımcıların %61.2’si “Türkiye’de yoksullar varken Suriyeli sığınmacılara yardım edilmemeli” düşüncesine katılıyor. Yapılan araştırmalarda halkın kendi fakirimiz varken Suriyeli sığınmacılara yardım etmemeliyiz şeklinde düşündüğü sonucu ortaya çıkmaktadır (Erdoğan 2018a: 128).

Suriyeli sığınmacılara yönelik yardımların ve hizmetlerin, tüm Suriyeli sığınmacılara sağlanması noktasında eleştirileri olan katılımcılar olmuştur. Aralarında suç işleyen, bu ülkeye yararı olmayan hatta zararı olan Suriyeli sığınmacıların olduğunu belirterek yapılan bu yardım ve hizmetlerin sadece kadınlara, çocuklara ve bu ülkeye yararı olan insanlara sağlanması gerektiğini düşünen katılımcılar olmuştur. K2’nin bu konudaki düşünceleri şu şekildedir:

“Eğer gerçekten ülkeme yararlı olacak bir kesim varsa, ben yardım yapılmasını destekliyorum. Eğer gerçekten başarılı bir şekilde ülkeme yarar sağlayacağını düşünüyorsak, o insanlara yardım etmemizi ben destekliyorum. Ama çok çocuk yapıp çocuk başına para almaları, vergi ödememek için vatandaşlık istememeleri durumları oluyor. Biz bunlara yardım etmemeliyiz.” (K2, 27, Kadın, Lisans, Hemşire, Evli, Alt, Nusayri)

Suriyeli sığınmacılara yapılan yardımları ve sunulan hizmetleri Türkiye’nin misyonu ve vizyonu olarak gören katılımcılar olup bunu bir tarihsel duruş olarak düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu konuda K15 ve K27’nin düşünceleri şu şekildedir:

“Yani bu bir insani yardım. Biz böyle bir ülke ve toplumuz. Bir imparatorluğun mirasıyız biz, varisiyiz. Onun için aslında sadece savaş durumlarında değil biz dünyanın birçok yerine bu kültür, bu bakış açısıyla insani olarak yardım ediyoruz. Yani buna örnek, işte Afrika’da doktorların ücretsiz bir şekilde insanlara sağlık hizmeti vermesi olabilir. Yani illa insanların

bizim ÷lkemize gelip sağlık eğitim hizmeti almasına gerek yok. Biz bu hizmetleri ve bu bakış açısını insanlara insan olduğu için yapıyoruz. Bu ÷lke olarak bizim tarihsel mirasımız.” (K15, 28, Erkek, Lisans, Eczacı, Evli, Üst, Sünni)

“Hem tarihte hem dinimizde, sana gelip sığınan için bu insanı hizmetleri sunmak bizim misyonumuz. Bu onların insani bir hakkı. Ben bunu yapmış olmamızdan mutluyum. Yapmamız gerekeni yaptık.” (K27, 27, Kadın, Ön lisans, Ev Hanımı, Evli, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacılara yapılan yardımlar ve sunulan hizmetler hakkında yanlış bilgiler sebebiyle Türk halkının tepki gösterdiğini ifade eden katılımcılar olmuştur. Bazı katılımcıların bu konudaki düşünceleri şu şekildedir:

“Yani olması gerekendi bunlar. Bir kısmı ÷lkemizden bir kısmı BM, UNİCEF, dünya bankası gibi uluslararası fonlarla sağlandı bunlar olması gerekiyordu. Ekonomik olarak yanlış duyumlar sonucu tepkiler vardı. İşte onlara maaş veriliyor biz vatandaşız bize yok gibi. Bana verilmeyen niye onlara veriliyor gibi ama bu maaş uluslararası kurumlardandı ama bunu kulaktan kulağa yayarak tepki oluşturdular. Eğitim konusunda üniversitelere giriş çok tartışıldı. Onların üniversiteye girişı bizim öğrencileri etkilemiyor zaten. Ayrı kontenjanları var. Yabancı öğrenci bunlar. Bizim ÷lkemiz de dünyanın dört bir tarafından insanların geldiği bir ÷lke olmalı. Suriyeliler yabancı öğrenci olarak ayrı değerlendiriliyorlar. Tepkiler hep yanlış duyumlar bilgiler söylemler sonucu.” (K19, 45, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Ya sağlanan yardımların çoğu zaten Avrupa Birliği fonlamasıyla gerçekleşiyordu. Hani tabii ki Türkiye kendi fonlamasıyla da illaki yardımları olmuştur. Ya şu insanların gördüğü sanki Türkiye veriyormuş gibi. Ama benim bildiğim kadarıyla, yüzde doksandan fazlası Avrupa Birliği fonlaması. O yüzden yardım edilmesi bence doğru insanlara. Ama fakat mesela bir yerden sonra artık o yardımların azaltılıp en azından hani Türk vatandaşıyla en azından böyle eşit bir seviyeye getirselerdı hatta en basitinden Suriyeliler ilaç parası ödemezken Türkler katkı payı ödüyor mesela. Ya bunu bile eşitleselerdi, insanların dilindeki bu yardımlar çok fazla söz edileceğini düşünmüyordum ama Türkiye'deki ekonomik şartları böyle kötü olduğunu düşününce Suriyelilere yapılan yardımları insanlar yanlış bildikleri için Türkiye sanki fonluyormuş gibi bildikleri için neden ona veriyorsunuz da kendi vatandaşınıza vermiyorsunuz diye düşünmeleri çok doğal. Ha bu doğru değil. Ama doğal.” (K21, 27, Erkek, Lisans, Eczacı, Evli, Orta, Sünni)

“Suriyelilere yapılan yardımların hepsini sanki bizim devletimiz karşılıyor. Halbuki bu mantık yanlış. Evet devletimizin karşıladığı şeyler var. Bunların tedavileri de Göç İdaresi, uluslararası göç idaresi tarafından geliyor tedavi masrafları, ilaç masrafları Göç İdaresi tarafından ödeniyor. Diğer bir taraftan UNICEF tarafından eğitim öğretimle ilgili masrafları, öğrenci başına katkı sağlıyor diğer bir taraftan bunlara diğer İslami ÷lkelerden yardım eden vakıflar ve dernekler aracılığıyla bu ailelere yatırılan parasal yardımlar geliyordu. Bunlar tabii ki hepsi millet sanki bizim devletimiz yapıyor gibi bir imaj uyandırıyor.” (K22, 59, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

Sünni ve Nusayri katılımcılar Suriyeli sığınmacılara yapılan yardım ve sunulan hizmetleri ÷lkemize geldikleri ilk dönemlerde yapılması gerekenler olarak görmüşlerdir. Yine mezhep farkı olmayarak katılımcılar bu yardım ve hizmetlerin yıllarca sürmesinden, bazı yerlerde Türk vatandaşlarının geri planda olduğunu hissediyor olmaktan rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Sünni katılımcıların bazıları ifade edilenlere ilave olarak Nusayrilerin tepkilerinin kulaktan kulağa yayılan yanlış bilgiler sebebiyle olduğunu dile getirmiştir.

2.9.Suriyeli Sığınmacılarla Yaşanan Sorunlar

Araştırmamız içerisinde katılımcılara, Suriyeli sığınmacılarla yaşadıkları sorunlar sorulmuştur. Katılımcılardan elde edilen verilere göre, yaşanan en temel sorun Suriyeli sığınmacıların Türklere uyum sağlamaması, birlikte yaşama kültürünün geçen yıllara rağmen oluşturulamamış olması ve entegrasyon sorunu şeklinde belirlenmiştir. Katılımcıların bu konudaki düşünceleri şu şekildedir:

“Bir insan neye inanıyorsa inansın, nasıl bir kültürü yaşıyorsa yaşasın, gidiyorsa gittiği yere uyum sağlamalı. Benim için önemli olan bir yerde entegre olabilme kabiliyeti. Geldilerse ülkemize ve şehrimize kurallara uymalı, ahlaki değerlere uymalı. Suriyeli sığınmacılar geçen yıllara rağmen olduğu gibi kaldı ve bu rahatsız edici.” (K2, 27, Kadın, Lisans, Hemşire, Evli, Alt, Nusayri)

“Yıllar geçmesine rağmen bir uyum, bir adaptasyon sağlamadılar bu Suriyeliler. Dil öğrenmediler mesela. Bilmiyorlar Türkçe. Bu bizim hoşumuza gitmiyor. Aramızda bir kaynaşma olsa, bu sınırlar aradan kalksa, belki problemler azalacak ama bu olmadı sağlanamadı. Ne ortak bir mekanımız var ne ortak bir işimiz var ne ortak bir dilimiz var. Böyle iki taraf da birbirinden uzaklaşıyor.” (K10, 37, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“Onların zorlandıklarını, adapte olmakta güçlük çektiklerini düşünüyorum. Ama aynı zamanda çok uzun yıllar geçti hala Türk kültürüne adapte olunmamış ya da belki de olmak istememiş. Henüz dilini bile birkaç kelime Türkçe bile bilmeyen çok Suriyeliyle karşılaşıyorum. Bunu da birazcık onların iç içe olmasına bağlıyorum. Bunu çok hoş karşılamıyorum. Eğer bu kadar süre başka ülkede yaşayacaklarsa ki on iki yıl oldu, on iki yılda hala bir iki kelime Türkçe konuşmıyorsun ya da oranın kültürüne ayak uydurmuyorsun hiçbir şekilde. Hala çevreye rahatsızlık oluyorsun. Bu biraz da esnekliklerinin düşük olduğunu gösteriyor.” (K17, 26, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Bekar, Alt, Sünni)

“Suriyeliler yüzyıllardır çok eski zamanlardan bu yana çok rahat yaşayan insanlar. Aslında genelde Arap toplumu böyle diyebiliriz. Hep zevki sefa içerisinde yaşamış rahatlar. İki, üç eşleri olmuş. 20 çocukları olmuş. Yiyip içip hep eğleniyorlar. Bu serbestlik buraya geldikten sonra bizim ülkemizin öyle olmaması sebebiyle hoş karşılanmamaya başladı. Hem yazılı hem yazısız kuralların daha sert ve resmi olduğu bir yer. Geldikleri yere adapte olamamaları sonucu hem kendileri bozuldu hem biz bozulduk.” (K24, 26, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Üst, Sünni)

Entegrasyonun sağlanamaması ve bunun neticesinde sorunlar yaşanmasının nedeni katılımcılar tarafından dil farklılığı problemi olarak görülmüştür. Katılımcı beyanlarına göre yıllar geçmesine rağmen, Suriyeli sığınmacılar Türkçe öğrenememiş ve yerli halk ile kopuk bir hayat yaşayarak uyumsuzluğa neden olmuştur.

“Bir arada yaşayabilmemiz için uyum olması gerekiyor. Uyum yok bizim aramızda. Herhangi bir kaynaşma ya da iletişim durumu da yok. Dil konusunda büyük problemler yaşıyoruz. Dil sorunu eğitime de yansıyor tabi. Dil ve eğitim sorunu ileride daha büyük sorunlara yol açabilir. Türkçe öğrenmeyen Suriyeli çocuk eğitimden mahrum kalıyor, bu mahrum çocuklar ileride potansiyel suçlu olabilir.” (K4, 27, Kadın, Lisans, Mimar, Bekar, Orta, Nusayri)

“Ben öğretmenim. Suriyeli öğrencim olunca anlattığımı anlamıyor Suriyeliler. Bir arkadaşım aynı şekilde Reyhanlı’da öğretmen derslere girip Suriyeli öğrencilerden büyük sıkıntılar yaşadığını söylüyor. Hadi büyükler bilmiyor da, Hatay’da doğup büyüyen Suriyeli çocukların dahi dil bilmemeleri büyük sorunlara sebep oluyor. Ders anlatacağız, iletişim dahi kuramıyoruz ki.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

Suriyeli sığınmacıların Türkçe bilmemeleri ve öğrenmemeleri, Türklerle iç içe yaşamamaları, adaptasyon ya da entegrasyon gibi uyum sürecinin sağlanmamasını problem olarak gören ve bu problemin kaynağının uygulanan yanlış politikalar ve uygulamalar olduğunu söyleyen katılımcılar vardır.

“Ben öğretmenim, idarecilik yapıyorum. Okulum Suriyelilerin yoğun olduğu bir bölge olan Narlıca’da. Öğrencilerin büyük bir kısmı Suriyeli. Yüzde 60 70 oranında Suriyeli var diyebilirim okulda. Dolayısıyla fazlasıyla iç içeyiz tabi ki. Suriyeli nüfus, Türk nüfusundan fazla bu bölgede. Ben de hem öğrenci hem velilerle diyalog halindeyim tabi ki. Sorun iletişim konusunda ciddi sorunlar yaşadık. Onlar Hatay’da dil sorunu yaşamadılar. Nereye gitseler muhakkak Arapça bilen oluyor ve bu sebeple işler bir şekilde yürüyor. Hastanede, okulda, alışverişte hep Arapça bilen yerli halk var. Ben Arapça bilmeyen olarak, veli ve öğrencilerle dil problemi yaşıyordum. Bizde de Arapça bilen müdür yardımcısı hallediyordu, ben de ona yönlendiriyordum. Dil problemi büyük sorundu. Başka şehre gidenlere bakın öğrenmişler Türkçeyi. Mecburlar hayatlarını devam ettirmek için, yardımcı olacak kimse yok oralarda ancak bizde Hatay’da öyle bir mecburiyet olmadığından 12 yılda dil problemi çözülemedi. Bırakın büyükleri, çocuklar dahi büyük direnç gösterdi bu konuda ama ilerleyen zamanlarda bu yavaş yavaş kırıldı. Bu konuda süreç de yanlış ilerledi bunun da etkisi var. İlk geldikleri yıllarda Suriyelilere eğitim merkezleri açıldı ve kendi hocalarının ders verdiği okullar kuruldu. Buralarda kendi içlerinde durdular. Daha sonra yetkililer, bunun adaptasyonu engelleyen bir durum olduğunu anladı ve bu yanlış düzeltmek için başlarına Türk yetkililer görevlendirdi. Entegrasyonun sağlanamadığı görüldüğünde ise bu eğitim merkezlerini kapattılar, bu çocukları bizim Türk okullara yönlendirdiler. Bu sefer de bazı okullarda yoğunlaşmalar oldu, özellikle imam hatip okullarında maalesef yoğunlaştı. Bu bir yanlış yönlendirmeydi. Diğer okullara bu çocuklar yönlendirilmedi, kayıtlar imam hatiplere yapıldı ve bu şekilde de imam hatiplerin içi boşaltılmış oldu. Bunun neticesinde ise yani eşit dağıtılmaması yine entegrasyonu geciktirdi. Hala da geciktirmeye devam ediyor. Aslında bu işin çözümü, Suriyelilerin şehirlere dağıtmak şehirlere de okullara eşit şekilde dağıtmak olmalıydı. Bu şekilde yoğunluk olmazdı ve Türkler her yerde çoğunlukta olurdu, Suriyeliler onlara entegre olurdu. Bu şekilde okulda, yüzde seksen Suriyeli yüzde yirmi Türk oldu. Suriyeliler Türk öğrencilerden fazla olduğunda bu sefer Suriyeliler baskın kültür oluyor. Suriyeliler kendi kültürlerini Türk öğrencilere empoze etmeye çalışıyor. Bizim Türk öğrenciler onlara uymaya başlıyor. Entegrasyon ters işliyor. Suriyelilerin Türk toplumuna entegrasyonu değil de Türklerin Suriyelilere entegrasyonu gibi bir durum ortaya çıkıyordu. Bunun da çok ciddi bir sorun olduğunu düşünüyorum ben. Bu da yöneticilerin idarecilerin eğitim alanındakilerin durumun farkında olmadıklarını maalesef ortaya koyuyor.” (K19, 45, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Adaptasyon sürecinin gecikmesinde, eğitimde yapılan yanlışların payı büyük. İlk önceleri kendileri, vakıfları aracılığıyla diğer Müslüman ülkelerden sağlanan vakıflar desteği aracılığıyla Hatay’da Suriyeli okullar kurdular. Sonra devlet baktı ki bu okullarda görev yapan öğretmenlerin yani pedagojik açıdan kalitesi, eğitim düzeyi nedir ne değildir kontrol edilemiyor. Nasıl eğitim alıyor öğrenciler onları kontrol etmek mümkün değil. Devlet bunu görünce bu sefer, bu Suriyeli okullara Türk koordinatör müdür atadı. Onların oradaki işlerini organize etsin, kayıt altına alsın. Bu bir müddet böyle devam etti ve daha sonra baktık ki devlet gene sağlıklı gitmiyor. Bu sefer onları tamamen kaldırdı, Suriyeli çocuklarla Türk çocuklarının aynı ortamda ve aynı sınıflarda eğitim görmelerini uygun gördü. Türk öğrencilerle onların bir arada eğitim görmeleri, Türk dilini öğrenmeleri açısından ve Türk toplumuna entegre olmaları açısından daha faydalı olacağını kanısına varıldı. Ondan sonra Suriyeli çocuklar Türk çocuklarıyla beraber aynı sınıflarda eğitim görmeye başladı. Yıllarca yanlış uygulamalar yapıldı ve Suriyelilerin topluma uyumu gecikmiş oldu.” (K22, 59, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

Katılımcılar Suriyeli sığınmacıların Türk toplumuna entegre olmamasının temel sebepleri olarak bir bölgede kalabalık ve iç içe yaşamaları, Türkçe bilmemeleri, gerekli eğitimlerin onlara verilmemeleri olarak görmüş ve bu konuda aşağıdaki çözümler önerilmiştir:

“Bu insanları sağlıklı bir şekilde Türk toplumuna entegre etmenin yoluna, çaresine bakmak lazım. Bu insanlara eğitimler ile uyum sağlanması lazım. Bazı yerlerde o kadar kalabalıklar ki örneğin Narlıca’da. Artık buraya yerleşmeleri yasaklandı. Bence bu baştan olmalıydı. Hala olabilir. Bu insanları yığmak yerine bazı bölgelere, diğer şehirlere yayılmalılar. Antep, Urfa, Hatay, Kilis’te yığılmaları yerine her yere yerleştirilebilirler. Buralarda da eğitimlerden geçirilmesi gerekiyordu. Artık mesela Türkçeyi herkes öğrenmeli, acilen öğrenmeliler. Sonra Türkiye’nin yazılı, yazısız kültürüne, medyasına, hukukuna, sağlık sistemine varıncaya kadar bilgi almalılar. Tarihi de aynı şekilde öğrenmeliler. Buna uymayan da gönderilmeli.” (K19, 45, Erkek, Öğretmen, Lisans, Orta, Sünni)

Katılımcılara, Suriyeli sığınmacıların kültürü ve dini yaşantısı ile kendilerinin dini hayatı ve yaşantılarını kıyaslanmaları istenmiştir. Bazı katılımcılar bu konuda bir fikirleri olmadıklarını ifade etmiştir.

“Din anlayışları ve kültürleri hakkında da yeterli bilgiye sahip değilim.” (K10, 37, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

Katılımcıların Suriyeli sığınmacıların dini hayatı ve kültürü ile Hatay’daki dini hayatı ve kültürünü kıyasladıklarında farklılıklar olduğunu ifade ettikleri görülmüştür bu konudaki katılımcı düşünceleri şu şekildedir:

“Günlük yaşantıları bizden çok farklı. Mesela kıyafetleri, giyim tarzları da bizden çok farklı. Din anlayışlarının da ben çok farklı olduğunu düşünüyorum bizden. Ama şunlar benziyor, bunlar çok farklı diyebileceğim kadar iç içe de bulunmadım açıkçası. Farklı olduklarını görebiliyorum dışarıdan. Farklı olduklarını belli ediyorlar.” (K8, 20, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Dikkatimi çeken farklı ya da benzer durumlar/uygulamalar olmuştu. Biz evlenince eşimizin soyadını alırken, onlar bekarlık soyadları ile devam ediyorlar. Bu benim çok dikkatimi çekmişti.” (K16, 25, Kadın, Lisans, İşsiz, Bekar, Alt, Sünni)

“Aynı dine mensubuz ve aslında yaşadığımız yerler yakın. Ama çok farklıyız. Dini hayatımız da öyle. Aslında kültürümüz çok farklı.” (K20, 21, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Katılımcıların bazıları, Suriyeli sığınmacıların farklı kültür ve farklı dini hayata sahip olduğunu belirtmenin yanında bu farklılığın çatışmalara ve rahatsızlığa sebep olduğunu ifade etmiştir. Türkler Suriyelilerden daha gelişmiş ve modern, Suriyeliler daha tutucu ve aşırı” söylemi özellikle Nusayri katılımcılar arasında oldukça yaygındır. Şu ifadeler bu yorumlara örnek gösterilebilir:

“Size üç aileden bahsetmek istiyorum. Biz babamın iş arkadaşı olan Suriyeli bir aileye misafirlğe gittik. Bizi çok farklı bir ortam karşıladı. Sadece adamı ve erkek çocuklarını gördük. Evin hanımı ve kız çocuklarını görmedik. Kadın kapıyı açtı ve biz onu görmeden gitti. Adam geldi biz içeri girdik ve daha sonrasında ikramlarda vs. kadın kapıyı çalıyordu adam gidip alıp getiriyordu biz onu hiçbir şekilde göremiyorduk. Bu bize çok farklı gelmişti. Başka bir aileden bahsetmek istiyorum. Suriyeli Ortodoks Hristiyan bir aile bizim komşumuz ve annemin arkadaşıydı. Biz gibi yaşıyorlardı. Aramızda hiçbir fark yoktu. Ayrı değildik. Ailecek bir

aradaydık. Sonuncu bahsedeceğim aile ise Suriyeli bizim gibi Arap Nusayri bir aile. Onlarla da hep bir arada vakit geçirebiliyorduk aramızda bir fark yoktu hiç. Sohbet ettik hep birlikte. Dini hayat, kültür ve dindarlık deyince bu üç aile geliyor aklıma. Suriyeli Sünni aile bize çok farklı ve çok kapalı gelmişti.” (K1, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Şöyle Suriyelilerin dini kötü kullandıklarını ve yanlış anladıklarını düşünüyorum ben. Akraba evliliği mesela. Buna okey diyorlar. Evet dersin akraba evliliğine okey, bizim toplumda da var bu. Ama 14 yaşındaki bir kızın evlendirilip yani ben 21 yaşındaki bir kızın 7 çocuğunun olduğunu gördüm. Bu biraz ahlaki açıdan kadınların iyice hissizleştiriyorlar. Bir kadının, bir değerinin olmadığını gösteriyor. Bence dinde böyle bir şey yok. Yani bu kadını nesne olarak görüp bu şekilde davranıyorlar Suriyelilerin hepsinde ben bunu gördüm. Aynı şekilde küçük yaşta evlendirilip çok çocuk sahibi oluyorlar. Dini de buna alet ediyorlar. O yüzden Hatay’daki insanların, Suriyelilerin bakış açısına göre çok farkı var.” (K2, 27, Kadın, Lisans, Hemşire, Evli, Alt, Nusayri)

“Açıkkçası dine bakışlarını kıyaslayacak kadar içlerinde bulunmadım. Yakın arkadaşım dediğim Suriyeli kişinin de hayatında din pek yok. Ama genel anlamda Hatay toplumu, çok daha modern bir toplum bence. Biz daha rahat yaşayan bir toplumuz.” (K3, 27, Kadın, Lisans, Diyetisyen, Bekar, Orta, Nusayri)

“Süreç içerisinde dışarıda gördüğüm bir insanın Türk mü Suriyeli mi olduğunu ayırt eder hale geldik. Mesela kapanma şekilleri bunda etkili. Bizde o şekilde değil örtünme. Ya da Suriyeli erkeklerin kadınlarına davranışları da bizden farklı. Bizim halkımıza göre daha tutucu olduklarını görebiliyoruz. Genel anlamda böyle söylüyoruz ama Türklerin de daha tutucu olanları onlar gibi davranışlar sergileyenleri de var tabi. Suriyeliler arasında da daha az tutucu olanlar da vardır. Dini, gün içerisinde onların daha çok dillendirdiklerini düşünüyorum ben. Dini kullanıyorlar, her şeye alet ediyorlar. Alet etmek ve kullanmak kötü anlamda değil burada her şeylerinde din faktörü daha çok var onların. Dini kelimeler, dini cümleler onların ağzından daha çok duyuyorum ben. Belki ortak noktamız bu olduğu için bizimle buradan irtibat kurmak istedikleri için de olabilir bu.” (K5, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Dini hayat kıyaslaması yapacak olursak, Suriyelilerin Hatay’ın hem Sünni hem de Nusayrilerinden daha tutucu olduğunu düşünüyorum.” (K6, 28, Erkek, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Suriyeli söz konusu olduğunda çok farklıyız. Dini inançlarımız ve dine bakış açımız farklı ve dolayısıyla hayat tarzımız çok farklı. Onlar bize daha kapalı geliyor daha tutucu geliyor daha koyu geliyor.” (K9, 22, Erkek, Lisans, Mühendis, Bekar, Alt, Nusayri)

“Suriyelilerle din açısından tek benzer noktamız, Allah inancımız diye düşünüyorum. Onun dışında benzemiyoruz. Suriyeliler dine çok bağlı görünse de, günde beş vakit namaz kılıyor vs. gibi dursalar da bu sadece görünürde. Dinin yükümlülükleri namaz kılmakla bitecek bir şey değil. Çevrendeki kadınların namusuna göz dikmek var onlarda. Haram lokma yemek var. İşini düzgün yapmamak var. Yalan söylemek var. Hak yemek var. Ben bunların hiçbirini yerine getirdiklerini düşünmüyorum. Ben bunları yaptıklarını görüyorum. Biz tek eşliyiz. Bu Suriyelilerin 4 5 eşi var. Bu doğru mu değil mi bilmiyorum ama hoşumuza gitmiyor. Kadınların her yerini kapatması var onlarda hiçbir yerini göstermiyorlar. Elleri yüzleri de kapalı. Tensel temas abdest bozuyor falan. Biz Nusayrilerde böyle şeyler mümkün değil. Yaşayışımızda böyle uygulamalar yok. Batın anlamda inancımızı yaşıyoruz. Din böyle uygulamalar demek değil. Kişinin kendisiyle Allah arasında olan bir şey. Giyimle alakalı bir şey değil din. Ahlak önemli bizde. Suriyelilerle farklıyız. Dediğim gibi tek benzerliğimizin ortak noktamızın onların da bizim de Allah inancına sahip olmamız olduğunu düşünüyorum.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Bence çok fark var. Ben gördüğüm kısmıyla anlatayım. Bence Hatay’a gelen ve benim eczane işi işte yardımcı eczacı olarak çalıştığım bölgede yaşayan Suriyeliler aşırı dindarlar bence. Kadınları kesinlikle peçeli, kara çarşafı. Yüzde doksani o şekilde. Zaten bizle hani meslekle yani sağlık mesleğinin mensubu olarak bizimle dahi konuşmuyorlar ve kesinlikle çekiniyorlar bizden. Aslında böyle olmaları dindarlığın işareti denilebilir mi bilmiyorum. Yani ben çok fazla

camiiye gidip de görmediğim için açıkçası hani camiiye gidip namaz kılma şeylerini bilmiyorum. O konuda yorum yapamam yanlış olur. Ya da Kur'an okuma durumları ne bilmiyorum. Sadece Gördüğüm kadarıyla kadınlar üzerinden çok kısıtlayıcı bir din benimsemişler. Hani nasıl olması gerektiğini tabii çok bilmiyorum ama dinleri kadınlar üzerinden gibi. Erkekleri de çok rahat. Hep sokaktalar. Farklılar bizden bu konuda kesinlikle.” (K21, 27, Erkek, Lisans, Eczacı, Evli, Orta, Sünni)

“Şahsen bazen kendimi onlar ile aynı dinde olarak bile görmekte zorluk çekiyorum. Ben çocukluğumdan bu zamana kadar yanlış ya da günah olarak öğrendiğim şeyleri bazen Suriyelilerde çok normal bir davranışmış gibi yaşadıklarını görüyorum. Örneğin bizde tek eşlilik öğretilmiş yada resmi nikah olmadan evlilik doğru sayılmamış iken onlarda dini nikah üzerinden çok eşli olmayı görüyorum. Eczanede birçok kez reçete girerken görüyorum 13, 14 yaşındaki kız çocukları verilen göçmen kimliğinde bekar gözükür iken doktordan gebelik ilacı yazdırıp alıyorlar ve bu çocuk doğduğunda göçmen kimliği çıkartmaya gittiklerinde anne baba isimlerinde karışıklık yapılmak zorunda kalınıyor. Çünkü devlet sisteminde bekar gözükürken çocuk olunca onu annesi olarak yazamıyorlar. Onun yerine aynı adamın resmi nikahında kayıtlı olan diğer eşlerinden birinin ismini yazıyorlar.” (K26, 18, Erkek, Ön lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Hayatımı tabii etkiliyor. Farklı milletlerden, farklı kültürlerden insanlarla yaşamak aslında kolay bir şey değil. Coğrafi konumumuz yakın olsa da ben büyük farklılıklar olduğunu görüyorum. Zaten bu farklılıklar sorunlara neden oluyor. Ben genel anlamda başka milletlerden insanlara önyargılı oluyorum. Hele söz konusu ortadoğu olduğunda hepimiz bir noktada böyle oluyoruz ve güvensiz hissediyoruz. Daha az gelişmiş gibiler bize göre”. (K28, 22, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacıların dış görünüş itibari ile daha dindar olduklarını ve gördüklerini ancak durumun böyle olmadığını düşündüğünü ifade eden katılımcılar vardır. Bu konudaki ifadeler şu şekildedir:

“Suriyelilerde şöyle, bizde böyle demek pek doğru gelmiyor bana. Onların arasında da çok dindar olan var bizim de öyle. Onların arasında da dinden çok uzak olanlar var bizde de öyle. Şekilsel olarak değerlendirecek olursak onlar çok daha dindar görünüyor bizden. Ama içsel anlamda bakınca öyle değiller diye düşünüyorum. Dış görünüş de din açısından önemli ama tamamen belirlemiyor. Tek başına yeterli değil. Onlarda dış görünüş var devamı yok.” (K4, 27, Kadın, Lisans, Mimar, Bekar, Orta, Nusayri)

“Öncelikle şunu söyleyebilirim ki bizim dinimize saygılılar. Bizim Nusayrilerin farklı bayramları ritüelleri vs. var ben onlardan bize inançlarımıza bir saygısızlık görmedim. Ama kendi din ve mezheplerini yaşama şekilleri ile inançları farklı. Yani şu şekilde Müslümanlıkta olmaması gereken birçok davranış onlarda var. Kavgalar hırsızlıklar bunların dinde yeri yok ama onlarda fazlaca var. Dinlerine bence şekilsel olarak bağlılar ama davranış olarak bağlı değiller.” (K7, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Çok defa şahit oldum, dışarıdan din konuşup namaz kılıp yine de gizliden gizliye İslam dininin büyük günahları olarak saydığı günahları işleyenleri Suriyelilerde. Dışarıda yine aynı şekilde din üzerinden kendisine toz kondurmayan hatta bir şey denildiğinde karşıdakine sözlü bazen fiziksel olarak şiddet uygularken kişinin hayat kadını olduğunu öğrenebiliyorsunuz. Bu konuda da genelleme yapmam aslında ancak bu tür olayları defalarca farklı farklı şekillerde yaşayıp gördüğüm için artık bu konuda da genel bakıyorum. Bu iki söylediğime de şahit oldum. Şahsen ben bunu iki yüzlülük olarak görüyor. Bunun doğru olmadığını ve bu konuda hem diğer insanlara karşı itham ve davranışlarından dolayı kul hakkına girdiklerini düşünüyorum. Onların çoğu dini göstermeye yaşayıp arkadan gizli işler çevirdiği için.” (K26, 18, Erkek, Ön lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacıların dini hayatı ve kültürü ile kendilerininkini kıyaslayan bazı katılımcılar, benzer noktaları ifade etmişlerdir. Bunun yanında farklı olup örnek alınması gereken olarak gördükleri bazı durumlar dile getirmiştir. Bu konudaki ifadeler şu şekildedir:

“Benzerlikler var ama farklılıklarımız çok. Örnek veriyorum benzer olanlar dini bayramlarımız. Ramazan Bayramı Kurban Bayramı gibi özel günlerimiz. Bunlar ortak. Onlar da oruç tutuyor mesela.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“İşte bayramları, kutlayış şekilleri mesela gördüyseniz, ne bileyim Ramazan'ı geçirme şekilleri mesela. Cenazeleri farklı geldi bana. Yani bir cenaze mesela taziye de bulundum. Komşumun evin büyük babası vefat etti. Ona her gelene bir Kur'an-ı Kerim ve bir namaz elbisesi hediye ediyorlardı. Yani başsağlığı dileyen herkese, hiç ayırt etmeden ben itiraz ettim. Yok benim var, ben istemiyorum dediğimde hayır dediler. Bu herkese verilir. Gelen yani bir senin için değil. Ben kendime zannettim. Herkese verilir. Bu bana değişik geldi. Bir Kur'an-ı Kerim oku. Hacıya gönder sevabını. İşte bir namaz elbisesi, bundan namaz kıl. Bu değişik geldi ve o ailenin mesela o vefat ettikten sonra hayrına duyduğum cami olsun, şey olsun. Onun adına bir hayır yaptığını yani babamız için hayır yaptık diye aynı bizim gibi. Bu şeyleri de var bu değişik geldi bana.” (K14, 48, Kadın, İlkokul, Ev Hanımı, Evli, Alt, Sünni)

“Ben Kuran eğitimi noktasında ciddi bir durum olduğunu düşünüyorum onlarda. Buna ciddi önem veriyorlar. Üzerine düşüyorlar. Bizde yaz tatillerinde kuran kursuna gönderme şeklinde gerçekleşen Kuran eğitimi, onlarda tüm seneye yayılmış, her güne sığan bir durum. Okuldan çıkıp hocaya gidip ezberlerini okumalarını yapıyorlar. Din eğitimi okulun yanında gidiyor. Kuran eğitimi ve ezberleri konusunda bizim çocuklardan çok daha iyiler. Bizim imam hatip öğrencilerinden daha iyiler. Sure hafızlığı yapıyorlardı mesela. Maide Suresi hafızı, Ali İmran Suresi hafızı, Yasin Suresi hafızı gibi. Bu benim hoşuma giden etkileyen bir durumdu. Bizde de olması gerekenin bu olduğunu düşünüyorum.” (K19, 45, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Bunu bir imam arkadaşımın ifadesi bu. Bizim gençlerde namaz kılma son derece azalmış vaziyette. Bir imam arkadaşımızın ifadesi, dedi ki Cenabı Allah camilerinde namaz kılacak insanlar gönderdi dedi. Yani camiye gittiğimiz zaman Suriyeli gençlerin, Suriyeli çocukların gençlerden ve çocuklarımızdan çok daha namaz kıldıklarını, cemaate geldiklerini, müşahede ediyoruz. Keşke bizim gençlerimiz de çocuklarımızda onlar kadar camiye gelip namaz kılsa.” (K22, 59, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

Katılımcıların hem Sünnileri hem Nusayrileri, Suriyeli sığınmacılarla çatıştıkları noktalardan birinin, Suriyeli sığınmacıların kadınlara olan tutumunun ve Suriye toplumunda kadının yerinin, bizim toplumumuzdaki kadınlara olan tutum ve Türk toplumundaki kadının yeri ile çok farklı olması ve bunun toplumda sorunlara yol açması ve kültür çatışması yaşanması olarak belirtmişlerdir. Suriyelilerde yaygın olarak görülen çok eşlilik uygulaması bu farklılık ve çatışmaya örnek verilebilir. Bu durumu katılımcılar şu şekilde ifade etmiştir:

“Günlük hayatımızı çok etkiliyorlar. Bu etki hem kişisel hem de toplumsal olarak etkiliyor. Zaten farklı bir kültür ve iki taraf da birbirine uyum sağlayamıyor. Toplumsal olarak etkileri çok büyük. Örnek verecek olursam, aile kurumunu çok etkilediğini düşünüyorum. Türk erkeklerinin Suriyeli kadınlarla evlenmesi, sınır şehirlerinde ve Hatay'da çok yaygın. İkinci eş olarak evleniyorlar. Bu toplumu çok rahatsız eden bir durum. Bu durum ailelerin yapısının bozulmasına ve boşanmaların yaşanmasına sebep oluyor.” (K4, 27, Kadın, Lisans, Mimar, Bekar, Orta, Nusayri)

“Çok eşlilik çok yaygın onlarda. Öğrencim vardı, teyze diye seslendiği babasının üçüncü eşiymiş mesela, aynı evde de yaşıyorlar. O benim kardeşim ama annesi başka diyor. Bu bize tuhaf geliyor.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“Tek eşli değiller birden fazla eşleri var. Bu durumda eşlerine çok fazla saygı gösterdiklerini düşünmüyorum. Bizim annelerimiz, kız kardeşlerimiz, kuzenlerimiz Suriyeliler gelmeden önce rahat bir şekilde Antakya sokaklarında gezip dolaşırken, onların gelmesiyle bu rahatlık bitti. Mümkün değil bugün böyle rahat değiller. Antakya her vakitte cıvı cıvı iken, bugün belirli bir saatten sonra kızlarımız sokağa çıksın istemiyoruz. Yürümeye, eve yalnız gelmeye korkar olduk Suriyeliler yüzünden.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Biz tek eşli bir toplumuz, bir görüyoruz adamların 2 3 4 eşi var. Hepsinin aynı evde yaşadığını görüyoruz. Bu durumları görmek bakışımızı çok değiştirdi bence. Kadına bakış ve davranış noktasında benzemiyoruz. Bu konuda aynı fikirde değiliz. Tek eşliyiz biz. Biz de Müslümanız ve Sünniyiz ama çok eşlilik bizde yaygın değil. Kız çocukları bizim için çok değerli. Suriyeliler çok eşli büyük oranda. Kız çocuk ve erkek çocuk ayrımcılığı onlarda çok belirgin. Uygulamaları da bunun üzerine. Mesela en büyük erkek çocuğun ismi babanın hitabı oluyor. Ebu Muhammed diyorlar adama Muhammed’in babası diyorlar. Muhammed’den büyük kız var o söylenmiyor. Onları bizden ayıştıran en büyük fark bu bence. Dinin eski çağlarda kalmış uygulamaları, onların hala uyguladığı şeyler. Cahiliye uygulamaları hala onların alışkanlıkları.” (K24, 26, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Üst, Sünni)

Suriyeli kadınların tesettür şekillerinin ve giyim tarzının, Türk kadınlarının tesettür şekilleri ve giyim tarzıyla farklı olması toplum tarafından kabul görmemekte özellikle Nusayrilerin tepkisine neden olmaktadır. Bu tepkilere katılımcıların şu söylemleri örnek verilebilir:

“Giyim tarzları çok farklı. Tamam belki o yörede öyledir ama bizim de kapalılarımız var peçe olarak kapanmıyorlar.” (K2, 27, Kadın, Lisans, Hemşire, Evli, Alt, Nusayri)

“Suriyeli erkeklerin kadınlarına davranışları bizden farklı. Bizim halkımıza göre daha tutucu olduklarını görebiliyoruz kadın konusundaki tavırlarından. Örtünme şekilleri de mesela bizden farklı hatta bizden fazla. Onlar dışında Hatay’da öyle bir giyim yok ve bize o hoş gelmiyor.” (K5, Kadın, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Onlar bize daha kapalı geliyor daha tutucu geliyor daha koyu geliyor. Örnek verecek olursak mesela kadınlar bizde de kapanıyor ama onlarda çarşaf giyiyor. Arabistan’da gibiler. Erkekler boydan elbise giyip takke takıp geziyor. Bizde böyle bir şey yok. Ne biz onların içinde rahat edebiliyoruz ne onlar bizim içimizde rahat edebiliyor.” (K9, Erkek, Lisans, Mühendis, Bekar, Alt, Nusayri)

“Aralarında çok çok kapalı olanlar aşırı kapalı olanlar rahatsız ediyor. Hatay’da kapalı olanlar bu kadar siyah giyen insanlar değil ama Suriyeliler öyle. Kadınlara bakış çok farklı mesela. Dinde ikililik var onlarda, kadınlara daha çok din gelmiş gibi. Karı koca geliyorlar kadın kimsenin elini sıkıyor adam karşı cinsle de tokalaşıyor rahatça. Sanki sadece kadına yasak gibi. Adam kucaklaşıyor gibi. Kadın Suriyelilerde ikinci planda.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

Suriyeli sığınmacı kadınların, siyah giyinerek ya da peçe-çarşaf olarak isimlendirilen kıyafetleri giyerek yüzlerini de örtecek şekilde tesettürlü olmaları Hatay’da yaygın bir durum olmadığı için “aşırı” olarak değerlendirilmekte ve özellikle Nusayriler tarafından modern ve çağdaş olmamaları noktasında eleştirilmektedir. K11 ve K13’ün bu konudaki düşünceleri bu duruma örnek verilebilir:

“Kadınların hepsi kapalı. Sadece başı kapalı değil bunların, düşünceleri de kapalı. Biz Arap Nusayriler çağdaş insanlarız. Bizim aramızda kapalı yok mesela. Bizim aramızda kapalı görmek mümkün değil. Bizim ne kafamız ne de beynimiz kapalı. Gelenler çağdaş Suriyeliler değil. Suriye’de de tıpkı bizim Atatürkçü olan, çağdaş olan gençlerimiz gibi insanlar var ama onlar gelmediler. Bizim ülkemize gelen kesim kapalı kesim.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“Bazı Suriyeli hastalar oluyor, eşi kara çarşafli kadın erkeğin arkasında duruyor. Erkek doktor bakmasın gibi söylemler oluyor. Onların bu muhafazakarlık düzeylerinin yüksekliği, rahatsız edici geliyor. Bu durumda mesafeli oluyorum.” (K13, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Bekar, Orta, Nusayri)

Kadınlara yönelik farklı uygulamalar sonucu yaşanan kültür çatışmasının bir diğer örneği, Suriyeli sığınmacılarda küçük yaşta evliliğin çok yaygın olmasıdır. Çocuk yaşta evlenen kızların yine çocuk yaşta anne olması ve genç yaşta çok çocuk sahibi olmaları hem Sünni hem de Nusayriler tarafından hoş karşılanmamaktadır.

“14 yaşındaki kızları evlendiriyorlar. Ben 21 yaşındaki bir kızın 7 çocuğunun olduğunu gördüm. Ahlaki açıdan kadınları iyice hissizleştiriyorlar. Kadının bir değerinin olmadığını gösteriyor. Dinde de böyle bir şey yok. Yani kadını nesne olarak görüp o şekilde davranıyorlar. Suriyelilerin hepsinde ben bunu gördüm. Aynı şekilde küçük yaşta evlendirilip çok çocuk sahibi oluyorlar.” (K2, 27, Kadın, Lisans, Hemşire, Evli, Alt, Nusayri)

Suriyeli sığınmacı kadınların çocuk yaşta evlenmeleri, küçük yaşta anne olmaları ve çok çocuk doğurmaları Nusayriler kadar Sünniler tarafından da eleştirilirken tesettür şekilleri ya da giyim tarzları Sünniler açısından fazla bulunmamış ya da katı din anlayışı olarak görülmemiştir. K16 ve K22’ün bu konudaki düşünceleri şu şekildedir:

“Giyim kuşamlarında da bizden farklı durumları var. Onların başörtüsü bağlama şekliyle bizim hanımefendilerinin başörtüsü bağlama şekilleri farklı. Bazılarının gözlerine kadar yüzü kapalı olduklarını rahat bir şekilde görebiliyoruz. Tabii artık toplumda bununla karşılaşa karşılaşa bir yadırgama kalmadı.” (K22, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Bizde nasıl farklı farklı tesettür varsa onlarda da var. Ülkemizde de kapalılığın farklı şekilleri var. Yarım baş gibi yapan var saçını, pantolon giyenler var dar paça. Onlarda da farklı örtünme şekilleri var.” (K16, 25, Kadın, Lisans, İşsiz, Bekar, Alt, Sünni)

Suriyeli sığınmacı kadınların giyim tarzları Nusayrilerce “çok kapalı, aşırı tesettürlü, koyu dindar ya da tutuculuk” olarak değerlendirilirken Sünniler bu noktada bir düşünce belirtmemiş, Suriyeli sığınmacı kadınların tesettürünü başka açıdan eleştirmişlerdir. Sünnilerce tesettür ile birlikte bulunmaması gereken unsurların, Suriyeli kadınlarda bulunması hoş karşılanmamaktadır. Bu durumu katılımcılar şu şekilde ifade etmiştir:

“Suriyeli kadınların çoğunluğu tesettürlü, yüzde seksen kapalılar diyebilirim. Ama o kapalı kadınlar makyajsız gezmıyor, elleri ojeli, tırnakları uzun. Çok dar kıyafetle dışarıda geziyorlar bazılarının sadece başları kapalı. Bu değişik geldi bana. Yakışmıyor.” (K14, 48, Kadın, İlkokul, Ev Hanımı, Evli, Alt, Sünni)

“Bize nazaran kapalılık oranları daha fazlaydı. Bunun yanında tesettüre yüklenen anlam da farklıydı. Bizde örtünmek büyük bir karar. Çünkü örtününce onun getirdiği gibi yaşamak durumundasın. Nasıl söyleyeyim büyük bir anlamı var ya bizde. Kınanır o getirdiklerini kabul

etmezsen. İnsanlar başlar “bir de örtülü işte” demeye. Ya da “böyle kapalılık mı olur” denir. Onlarda bu yoktu. Kapalı kadınlar oje sürüyordu. Sigara içiyordu. Hatta nargile çok yaygındı. Kendi aralarında bunların bir ayıplaması yoktu. Belki kapalılık bu sebeple yaygındır. Örtünmek, onları yapmak istediklerinden geri durdurmuyor. İyi mi bu durum bilmiyorum ama bu konuda daha özgürler sanki. Daha rahatlar.” (K18, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Ev Hanımı, Evli, Orta, Sünni)

“En hoşumuza gitmeyen, en garipsediğimiz şey nargile içmeleri. Kadın, erkek, muhafazakar olanlar, kapalı olanlar dahi nargilesiz yapmıyordu ve bu bize çok ters geliyordu. Sokakta rahat şekilde yaşamaları, göze batandı bence. Bunun yanında kadınların hem başörtülü olup hem çok makyaj yapmaları, oje sürmeleri tuhaf karşılanıyor bizim açımızdan.” (K20, 21, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacılarla yaşanan sorunlar sorulduğunda hem Sünni hem Nusayri katılımcılar “uyum” problemini dile getirmiştir. Suriyeli sığınmacılardan Hatay kültürüne adapte olmaları beklenmiş ancak geçen sürede bu adaptasyon sağlanamamıştır. Sünni katılımcılar, Suriyelilerle özellikle dini noktada benzerliklerinin fazla olduğunu ifade ederken Nusayri katılımcılar “Tek benzerliğimiz Allah inancımız” şeklindeki çarpıcı cümle ile farklılıklarını ortaya koymuştur. Kültür farkı sonucu yaşanan çatışmalar arasında “çokeşlilik” meselesi hem Sünni hem Nusayri katılımcılar için olumsuz şekilde anlatılmıştır. Suriyeli kadınların giyim farklılığı noktasında, Sünni katılımcıların düşünceleri “bizden daha farklı tesettür tarzları” şeklindeyken Nusayri katılımcılar için bu durum farklılık olarak değerlendirilmemiştir. Nusayriler için Suriyeli kadınların tesettürü en yumuşak haliyle “fazla” iken “yobaz, geri” şeklinde nitelendirmeler de ortaya konmuştur.

2.10. Son Zamanlarda Artan Tepkiler

Katılımcılara, Suriyeli sığınmacılara son zamanlarda tepkilerin artması hakkında düşünceleri sorulmuştur. Katılımcılar bu tepkilerin nedenlerinden biri olarak, Suriye’de artık bir sorunun kalmadığı ve savaşın bittiği bu sebeple gitmeleri gerektiğini söylemişlerdir. Bu konudaki katılımcı ifadeleri şu şekildedir:

“Açıkçası ben de tepki gösteriyorum. Artan tepkilere hak veriyorum. Çünkü Suriye’de bir sorun kalmadığı şeklinde gösteriliyor her yerde. Öyleyse gitmeliler. Eğer bayramda ülkelerine sınır kapılarında kuyruk oluşturacak düzeyde gidebiliyorlarsa tamamen de dönebilirler. Kalma nedenleri ne bilmiyorum ama sebep ülkenin kötü durumu ise artık o neden yok ve gitmeliler.” (K1, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Ben gitmelerini istiyorum. Kendi devlet başkanları da geri dönmelerini istiyor. Çağrıda bulunuyor. Suriye’de herhangi bir olumsuzluk yok diyorlar. O zaman dönsünler.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

Katılımcıların, Suriyeli sığınmacılara tepkilerin artmasının sebebi olarak belirttikleri bir diğer konu sayılarının çok olması sorunudur. Suriyeli sığınmacıların, belirli şehirlerde belirli bölgelerde yoğun nüfusunun olması, yerli halkın Suriyeli sığınmacılar arasında kendini azınlık

hissediyor olması tepkilerin artmasının sebebi olarak belirtilmiş olup katılımcıların bu konudaki düşünceleri şu şekildedir:

“Nüfusun fazla olması göze batıyor. Suriyeli sığınmacılar çok fazlalar. Ülkeye dağılmış değiller bazı şehirlerde yerli halktan fazlalar ve bu durum tedirginlik veriyor halka.” (K7, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Açıkçası ben öncelikle şunu söylemek istiyorum. Topluluk beraberinde gücü getirir. Bugün Suriyeliler, Hatay’da belirli bir sayının üzerine ulaştılar, bu da kesinlikle güvenliğimizi tehdit ediyor. Biz belirli süre sonra azınlık duruma düşebiliriz Suriyeliler karşısında. Bu da demek oluyor ki, onlar rahat bir şekilde bilek gücü ve şiddetle bize istediklerini yapabilir, biz kendimizi savunamayız onlara karşı. Sesimizi bugün çıkaramıyoruz, bundan 5 10 yıl sonra ben inanıyorum ki bizim düşüncelerimizi Suriyelilere karşı rahat bir şekilde ifade etmemiz söz konusu olmayacak.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Kalabalık olmaları etkiliyordu diyebilirim. Çok fazla çocuk doğuruyorlar. Böyle insan mahallesinde azınlık duruma düşünce ne bileyim rahatsız oluyor. Mesela bazı binalar var komple Suriyeliler oturuyor.” (K27, 27, Kadın, Ön Lisans, Ev Hanımı, Evli, Orta, Sünni)

Ülkemizdeki Suriyeli sığınmacı sayısının yanında, diğer ülkelerden gelen göçmen sayısının da artması sığınmacılara yönelik tepkileri artıran sebepler arasında sayılmıştır. Katılımcılar bu konuda şöyle söylemiştir:

“Bence son zamanlarda, diğer türlü göçmenler de arttı. Ülkedeki göçmen sayısı fazla oldu. Ruslar, Ukraynalılar, Afganistan’dan gelenler, Arap ülkelerinden ya da Doğu’dan gelenler. Bu göçmenler arasında en çok olanlar en eski olanlar Suriyeli olduğu için bence en çok onlar göze batmaya başladı ve bu sıkıntıların faturası da onlara kesilmeye başladı bence.” (K5, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Ülkemizde sadece Suriyeliler değil Afganistan’dan gelen Suriye’den gelen Rusya’dan Ukrayna’dan gelen sığınmacılar da var. Bence artık göçmen sayısı çok, tepkiler bu yüzden arttı. Hatta farklı illerden gelenlere karşı bile aynı tepkiyi gösteriyorlar. İnsanlar yabancı görmek istemiyor.” (K16, 25, Kadın, Lisans, İşsiz, Bekar, Alt, Sünni)

“Suriyelilerin yanında Afrika’dan, Irak’tan, İran’dan, Afganistan, Pakistan’dan, Rusya’dan, Ukrayna’dan gelenlerin sayısının da fazla olmasının etkili olduğunu düşünüyorum artan tepkilerde. Jeopolitik konumumuz ve geçiş güzergahında olmamız sebebiyle bu göçe maruz kalıyoruz. Bunlar ülkeye kalıcı da gelebiliyor Avrupa’ya gitmek amacıyla da gelebiliyor. Türkiye’de kalmak amacıyla gelenler az. İlk amaç geçiş güzergahı oluyor. Avrupa daha refah diye orayı istiyorlar. Ancak bu gelenlerin bazı şehirlerde yoğun nüfus oluşturmaları, yerli halkın sokağa çıkınca o kalabalığı hissetmeleri tepkiye sebep oluyor. Bunun yansıması var diye düşünüyorum. Bazı bölgelerde fazla olmaları tehlikeli görülüyor.” (K19, 45, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

“Bence tepkilerin artmasının sebebi, başka göçmenlerin de gelmiş olması. Rus, Ukraynalı, Suriyeli vs. çok olunca tepkiler artıyor. En çok Suriyeli olunca, eski olunca Suriyeli daha çok göze batıyor. Yapılan göç politikası o kadar yanlış ki, Mersin, Antalya dolmuş Rusla Ukraynalıyla. Gelen Avrupalı olunca, zengin olunca, ses bu kadar çıkmıyor ama 5 binlik ev olmuş 15 bin ya Mersin’de. Yazık değil mi orada ev tutmak zorunda olan kendi halkına. Halkın boynu bu kadar bükülür mü? Öncelik biz olmalıydık. Öncelik vatandaş olmalıydı.” (K24, 26, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Üst, Sünni)

“Ülkenin diğer şehirlerinde, başka uyruklu göçmenlerin artmasının Suriyelilere olan tepkiyi artırdığını düşünüyorum. Bu artan tepkilere de hak veriyorum. Sayı çok artınca, sorunlar çözülmez hale geliyor ben de hoşlanmıyorum pek.” (K28, 22, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacılara yönelik tepkilerin Türk halkının ekonomik seviyesinin düşmesi ve yaşam koşullarının zorlaşması sebebiyle olduğunu söyleyen katılımcılar olmuştur. Bu konudaki düşünceler şu şekildedir:

“Bu tepkiler artık Türk insanının yerli halkının, özellikle ekonomik hayatının zorlaşması sonucu arttı. Yaşam koşullarının zorlaşmasıyla sertleşti. Sığınmacılar da yardım olarak devlete karşı sorumlulukları olmayarak, bazı yerlerde Türklerin önüne geçerek yaşamaya başlayınca, halkın zoruna gitmeye, gözüne batmaya başladı. Suriyelilerin rahatça suç işlemeleri, herhangi bir cezaya maruz kalmamaları, vergi ödememeleri, sağlık hizmetini ücretsiz alabilmeleri gibi durumlar rahatsızlık verici. Suriyeliler, ayrıcalıklı gibi geliyor böyle uygulamalar yüzünden. Kendi yaşam düzeyi, hayat standartları düşen bir milletin karşısında, böyle bir hayat olunca insanlar rahatsız oldu. Bu durum halkın gözüne sokuluyormuş gibi geldi. Bence bizim hayat standartlarımız düşmemiş olsa, Suriyelileri bu kadar umursamazdık. Sert tepki vermezdik.” (K8, 20, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“En önemli sebep ekonomi. Şu an ekonomik olarak aşırı derecede zorlanan bir ülkeyiz. Her ne kadar öyle söylenirse de. Ekonomik olarak zorlandığımız gibi bir yerde insan mesela Suriyelilerin orta hali ve zengin olanlarını ve Türk halkının erişemediği şeylere eriştiğini görünce insanlar da psikolojik olarak ters etki etmeye başladı. Tepkiler ekonomik sebeplerle artıyor.” (K21, 27, Erkek, Lisans, Eczacı, Evli, Orta, Sünni)

“Tek bir sebebi yok ama bence en ön planda olan sebep ekonomik sebepler. Bizim ekonomimiz kötü şu an. Böyle bir ekonomik buhran içerisinde Suriyelilerin de ülke içerisinde barınıyor olması toplumumuzda “biz kendimize yetemiyoruz bir de bunlar çıktı, ev 1000 liraydı oldu 5000 Suriyeliler yüzünden” söylemlerine sebep oldu. Biraz da her şeyin suçlusu onlar gibi oldu ama zaten batan bir gemiye yük almak gibiydi onları ülkeye bu şekilde almak. Ekonominin kötüye gidişi hızlandı onlarla.” (K24, 26, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Üst, Sünni)

Katılımcılar da, Suriyeli sığınmacıların varlığının, sayılarının da çok olması ile beraber iç karışıklığa sebep olması endişesi taşıdığını belirten ve artan tepkileri bu sebebe bağlayan katılımcılar olmuştur. Bu konuda K9’un ifadeleri şu şekildedir:

“Suriyelilerin grup oluşturması, çeteleşmesi, ülkedeki, şehirdeki kültürel yapıyı etkileyecek çoğunlukta olmaları, özellikle bir şehirde yoğun nüfus olmaları ki Hatay, Kilis gibi şehirler bu konudan mustarip şehirler. Artık bu şehirlerin geleceğinde, onların izi olacak, bu durum geçmeyecek çünkü onların çocukları oluyor, çocuklarının çocukları oluyor. Nesilden nesle aktarmamız gereken Türk kültürümüz, bundan olumsuz etkilenecek. Ben etkilemesin istiyorum. Şu an bir Rus’un bir Ukraynalının varlığı, beni ve kültürümü etkilemiyor ama bir Suriyelinin kültürü beni etkiliyor. Sayıları çok fazla. Çok arttılar ve bu artış tehlike arz ediyor. Bizi endişelendiriyor. Biz düşünüyoruz olur da bir iç karışıklık çıkarsa bu adamlar zaten savaştan gelmiş katil de olabilir bilmiyoruz ve bize karşı birlik de olabilirler bunların olmayacağını garantisini kim verebilir, ne malum bize karşı birlik olmayacakları.” (K9, 22, Erkek, Lisans, Mühendis, Bekar, Alt, Nusayri)

Suriyeli sığınmacıların gitmesini talep eden, onlara karşı verilen tepkileri haklı bulan katılımcılar, bazı tepkilerin sert olduğunu hatta siyasi söylemleri rahatsız edici bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu konudaki düşünceler şu şekildedir:

“Ben büyük tepkileri, sert söylemleri desteklemiyorum açıkçası. Hatta iktidara gelmek isteyen partilerin de insanlara bir siyasi vaat olarak “göndereceğiz onları” gibi konuşmaları, bizleri tedirgin ediyordu. Her şeyin aşırısı zarar bence. Gitsinler istesek de, insanlık dışı bir muameleye maruz kalsınlar istemiyoruz. Sonuçta onlar da insan, onlar da aile kurmuş, kadınlar var çocuklar var. Tepkinin de aşırısı tedirgin edici.” (K10, 37, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“Suriyeli sığınmacıların hepsi aynı değil. Siyasetteki sert dil ve genel Suriyeli söylemleri hoş değil bence. Ben Suriye’de iki ay yaşarken mutluydum. Ben iyisine denk geldim. İyisi var arasında. Suriyeli sığınmacı olup, ülkemize faydalı olan, kendi halinde bir sürü insan da oldu muhakkak. Onları görmezden gelerek hepsini kötü görmek doğru değil. Topluma uymayana kötü davranmalıyız diye düşünüyorum. Afgan yok mu Türkiye’de huzursuz çıkaran, Rus yok mu Ukraynalı mesela. Suriyeli genellemesi yanlış geliyor bana.” (K13, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Bekar, Orta, Nusayri)

Katılımcılardan elde edilen verilere göre özellikle Sünni taraf için, Suriyeli sığınmacılarla birlikte yaşama tecrübesi içerisinde yaşanan kültür çatışmaları Suriyeli sığınmacılara yaklaşımı değiştirmiş ve tepkiler bu sebeple artmış şeklinde bir tespit yapılabilir görülmektedir. Bu konuda katılımcı düşünceleri şu şekildedir:

“Şimdi yani farklı bir toplum, farklı bir kültür. Geldi farklı bir toplumun kültürünün içine yerleşti. Ailesinde, evinde, komşusunda, apartmanında ve çevrende bambaşka bir kültürün insanı. İnsanlar Suriyeliler ilk geldiğinde çoğu kişi ben biliyorum. Sünnilik’in de verdiği duyguyla ensar-muhacir olarak gördü, yardım etti. Bu, ne zaman insanların gözünde değişti, Suriye halkının rahat oluşunun görülmesiyle değişti. Suriye halkının özellikle hanımlarının süslenmeyi, giyinmeyi sevişi öyle yaşaması ve bizi öyle olmadığımız için yargılamaları çok rahatsız ediciydi. Bizim Türk halkında kadın, annedir. Suriyeli kadınlar bize, “siz niye böylesiniz, siz işte kendinize bakmıyorsunuz, siz bütün gün iş yapıyorsunuz” dediler. Onlar da bize göre işte başka yerden gelmiş, yokluktan gelmiş, birilerinin yardımına muhtacı varken süslü püslü gezip, tozup, gece yarılara kadar sokakta kalıyor. Bu herkesin bakış açısını değiştirdi. Aslında ilk başta mazlum olarak görüyorduk sonra o farklı yaşayış şekilleri mazlum etiketini onlardan kaldırdı ve rahatsız olmaya başladı. Şimdi sen mazlumsun, geliyorsun, lüks derecesinde bizim için lüks olan bir şeyi sen kendi hayatında muhakkak olacak bir şey gibi şey yapıyorsun. İşte bakımlar olsun, yiyecekler, makyajlar, parfümler, kremler. Bunlar kendilerinin zaruri ihtiyacı gibiydi. Biz Türklere de mesela, biz normal ev kıyafetiyle temizliğimizi yapıyoruz diye “siz hizmetçi gibisiniz” diyorlardı. “Aaa siz bütün gün iş yapıyorsunuz, aaa siz kocalarınıza bakmıyorsunuz” diye tepki gösteriyorlardı. O, onun kültürü diye düşünüyorum ama bu farklılıklar, insanların Suriyelilere yardım etmesi noktasında ve bakış açısının değişmesinde çok etkili oldu.” (K14, 48, Kadın, İlkokul, Ev Hanımı, Evli, Alt, Sünni)

Katılımcılardan elde edilen verilere göre, Suriyeli sığınmacılar ilk geldikleri dönemde halk onlara misafir gözüyle bakarken, yaşanan tecrübenin ev sahibi-misafir ilişkisi şeklinde olmaması ve Suriyelilerin kalıcı olduklarının gitmeyeceklerinin anlaşılması sonucu halkın tepkisinin arttığı belirlenmiştir.

“Sığınmacı diye aldık bunları. Bu sığınmanın bir süresi yok mu? Kalıcı bunlar yani gitmiyorlar. Ondan arttı başta. Ne zaman gideceklerini bilemiyoruz.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Bunca yıl geçmesine rağmen, artık ülkelerine dönmeyeceklerinin halkta anlaşılması olduğunu düşünüyorum tepkilerin sebebinin. Mesela iş kolunun azalması ya da güvenlikte yaşanan sıkıntılar, bunlar tolere edilebilirdi. Çünkü onlara savaştan gelmiş insanlar olarak bakılıyordu ve bir müddet kalmaları gerekiyordu. Yani ben ilk etapta kimsenin çok fazla düşmanlığı yaptığını görmüyordum. İlk yıllarda misafirler ya diydük. Şu anda artık o kadar benimsediler ve ülkemizi kendi ülkeleri olarak görüyorlar ki kendi kültürlerini bizim ülkemizde yaymaya çalışıyorlar. Bu misafirlik değil. Bu da bence artık Türk halkının tepki göstermesine neden oldu.” (K17, 26, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Bekar, Alt, Sünni)

Suriyeli sığınmacılara son zamanlarda tepkilerinin artmasını, siyasi söylemlerin, vaatlerin bu konu üzerinden ilerlemesinin ve medyada bu konunun büyük yer kaplıyor olmasının bir sonucu olarak gören katılımcılar olmuştur. K22'nin bu konudaki ifadeleri şu şekildedir:

“Son zamanlardaki Suriyelilere, Suriyeli sığınmacılara karşı artan olumsuz tepkilerinin temelinde, siyasi kaygılar yatıyor benim kanaatimce. Bir siyasi parti çıkıyor, göndereceğiz onları diye vaatlerde bulunuyor. Hatay Büyükşehir Belediye Başkanı da maalesef televizyonlarda, basın yayın organlarında işte “Suriyelilerin nüfusu şu kadar oldu, şu kadar oyları var, yarın öbür gün işte belediye başkanlığına aday olurlarsa, Suriyeli birisi belediye başkanı seçilecek, işte bunlar şu partiye oy veriyorlar dolayısıyla seçimi o parti kazanacak diyor.” Bu da basın yayın organlarında, bütün Türkiye'ye yayıldığı için halkı tahrik ediyor ve olumsuz tepkiler bu şekilde artıyor.” (K22, 59, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

Sünni ve Nusayri katılımcıların, Suriyeli sığınmacılara yönelik tepkilerin son zamanlarda artması hakkındaki düşünceleri arasındaki tek fark bazı Nusayri katılımcıların dile getirdiği “savaş bitti, Suriye’de artık her şey yolunda” şeklindeki ifadeleridir.

2.11. Geleceğe Dair Düşünceler

Yapılan araştırmalarda, Suriyeli sığınmacılar konusunda geleceğe dair katılımcı düşünceleri şu şekilde kategorize edilmiştir:

1. Bundan sonra Suriyeli sığınmacı alınmamalıdır. (%57.4)
2. Suriyeli sığınmacılar savaş devam ediyor olsa bile ülkelerine gönderilmelidir. (%30.6)
3. Suriyeli sığınmacılar sadece kamplarda yaşayabilmelidir. (%73.3)
4. Suriyeli sığınmacılar için güvenli alan oluşturulmalı ve burada yaşamalıdır. (%68.8) (Erdoğan 2018a: 137)

Araştırmamızda katılımcılara Suriyeli sığınmacılar konusunda geleceğe dair düşünceleri sorulmuştur. Bu noktada elde edilen veriler kategorize edilirse ilk grup “Suriyeli sığınmacılar ülkelerine geri dönmeliler” görüşünü savunanlardır. Bu konudaki görüşler şu şekildedir:

“Bana göre gitmeleri gerekiyor. Kültürleri ve yaşantılarıyla bizim kültürümüze ters düşüyorlar ve kendilerini değiştirmek yerine bize laf söyleme kendilerini bize dayatma hakkını kendilerinde görüyorlar. Artık ülkemizin geleceği için gitmeliler. Gitmemeleri, gelecekte daha büyük sorunlara sebep olacak diye düşünüyorum.” (K1, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Birden gidemeyecekler tabi, gitmelerini istiyorum bu birden olmayacak. Hatta ben uzun bir süre olmayacağını düşünüyorum. Çünkü çıkar ilişkisi var. Siyaset de böyle bir şey. Herkesin bir şeyde çıkarı var. Benim söylemek istediğim, gitmelerini istiyorum tabi ki. Ben ülkemde, ailemle sevdiklerimle rahat bir şekilde yaşamak istiyorum. Ülkemin kendi gençliğinin değer sahibi olmasını istiyorum. Suriyelileri, biraz daha aldıkları paralardan biraz kendi ülkemın insanına

yarar sağlansa daha iyi olacağını düşünüyorum. Totale baktığımızda, bu Suriyelilerin ülkeye ne yararları var araştırılması gerekiyor. Eğer bir işe yaramıyorsa neden gönderilmiyor. Kendi ülkelerinin başkanı bile geri gitmelerini isterken neden bunlar gitmiyorlar. Bunun altında öyle bir sebep yatıyor ki demek ki güzel besleniyorlar ki gitmiyorlar. Başka neden biri ülkesinde yaşamak istemez ki.” (K2, 27, Kadın, Lisans, Hemşire, Evli, Alt, Nusayri)

“Ben gideceklerini ümit etmek istiyorum. Kötü düşünmek istemiyorum. Bence yavaş yavaş azalıp gidecekler. Bence gitsinler gitmeliler ne de olsa burası Türkiye Cumhuriyeti Devleti. Suriye değil. Suriyeliler bu kadar yoğun bir nüfusla burada olmamalı.” (K8, 20, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Gitmeliler. Biz gitmelerini istiyoruz. Bu durumda gidecek gibi görünmüyorlar. Devlet onların arkasında duruyor çünkü. Böyle ekmek elden su gölden yaşadıkları sürece gitmezler tabi. Ama ben gitmelerini istiyorum. Kendi devlet başkanları da geri dönmelerini istiyor. Çağrıda bulunuyor. Gitmeyip kalanlar bize büyük sıkıntılar yaratmaya devam edecek.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“Bence gitmeliler. Kendi ülkelerinde kendi hayatlarını kurmaya başlamalılar. Onlar da kendi ülkelerine dönmeyi ve bu sığınmacılıktan kurtulmayı istemeli. Bence gidecekler ilerleyen zamanlarda.” (K25, 19, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Umarım yakın zamanda giderler artık ama buna pek inancım kalmadı. Çünkü öyle yerleşiyorlar ki kendi evleri, kendi memleketleri gibi sanki.” (K26, 18, Erkek, Ön lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Ben gitmeleri gerektiğini düşünüyorum. Herkes kendi vatanında olmalı ve yaşamalı. Herkes kendi vatanında daha özgür daha mutlu yaşayabilir. Böyle bir nüfusun ülkemizde olması hem Türklerin hem Suriyelilerin ileride kargaşa ayaklanma çıkarmasına sebep olabilir. O yüzden herkes kendi ülkesinde olmalı.” (K27, 27, Kadın, Ön lisans, Ev Hanımı, Evli, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacıların geleceğine dair, ortaya konan ikinci grup görüş “Ülkemize faydası olan Suriyeli sığınmacılar kalsın, faydası olmayan hatta zararı olan Suriyeli sığınmacılar gitsin.” görüşünü savunanlardır. Bu konudaki katılımcı ifadeleri şu şekildedir:

“Bildiğim kadarıyla hala Suriye’de durumlar çok kötü. Belli şehirler dışında yaşamak çok zor. Ekonomileri de çok kötü. Bu sebeple insanlara hemen gitsinler, orada yaşasınlar diyemiyorum. Ama biz de artık bu nüfusu kaldıramıyoruz. Ben o yüzden nitelikli niteliksiz ayrımı yapıyorum. nitelikliler kalsın diğerleri gitmeli. Hiçbir vasfı olmayanlar gönderilmeli.” (K3, 27, Kadın, Lisans, Diyetisyen, Bekar, Orta, Nusayri)

“Bence aralarında bizden daha Türkmüş gibi olanlar da var. Bu topluma yararı olanlar da var. Bizim kendi halkımızdanmış gibi yaşayanlar da var. Vatandaş olup kendi hayatını burada inşa etmiş olanlar da var. Kendi halinde parasını kazanıp kendi dinini, kendi kültürünü yaşayanlar da var. Ama sırf zarar vermek için ya da istemese bile zarar veren kesim de var. Bence o kesimin elenmesi gerekir. Bu eleme nasıl yapılır açıkçası bilmiyorum ama böyle olmalı. Benim düşüncem bir kısmı gitsin bir kısmı kalsın şeklinde. Fayda-zarar ilişkisini kurmak lazım. Burada bize yarar sağlayan insanlar neden gitsin ki. Yurtdışından gelip benden daha ayrıcalıklı sağlık hizmeti alan ya da benim önüme geçerek eğitim hizmetini alan kişiler olmamalı. Bu insanlar o noktada olmayı hak etmiyor o sebeple gitsinler.” (K5, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Ben hepsini toplayıp kovalım falan diye düşünmüyorum. Vahşice söylemler de tedirgin ediyor bizleri aslında. Biz ülkece insanlık suçu işlememeliyiz. Böyle bir duruş asla söz konusu olmamalı. Bizim ülkemizin imajını ve duruşunu da çok etkiler toplayıp gönderelim gibi bir durum. Hiçbir insan da böyle bir şey yaşamamalı. Ben çözüm üretecek olsam bana fikrim sorulsa şöyle derdim. Bu insanların arasında vatandaş olanlar artık vatandaş oldu zaten T.C. vatandaşı olanlar var. Ailesini kurup kendi halinde yaşayanlar var ve bizim bu tavırdaki işinde gücünde olup kurallara uygun yaşayanlarla hiçbir sıkıntımız yok. Bunların kalmasında bir sorun

yok. Bizim kurallarımızla yaşayan, bize bir zararı dokunmayan Suriyelilerin kalmasında hiçbir sorun yok. Ama herhangi bir vasfı olmayan, ne iş yaptığı belli olmayan, kuralları ihlal eden, bize zararı dokunan Suriyeliler, uygun ve insani şartlar altında ülkemizden gitmeli. Geri dönmeliler. Suriye başkanıyla görüşülebilir, güvenli bölge oluşturulabilir. Burada bu insanlar yaşamamalı. Benim aklıma bu düşünceler geliyor.” (K9, 22, Erkek, Lisans, Mühendis, Bekar, Orta, Nusayri)

“Bence gitmeyecekler. 12 13 yıl oldu yani. Çok ciddi zaman geçti. Burada okudular, ev yaptılar, doğdular çocuklar. Gitmezler o yüzden. O yüzden Suriyelilerin suç işleyenlerinin gönderilmesi gerektiğini düşünüyorum. Faydasızlar gitmeli. Kalıyorlarsa uyum sağlamalılar.” (K13, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Bekar, Orta, Nusayri)

“Ya şöyle, genel anlamda bazı durumlarda belki ülkemize faydaları dokunmuştur ama bütüne baktığımızda bu yarar küçük kalır. Gelenlerin çoğu kadın ve çocuk diyorlardı. Gelenlerin içinden ne kadarı faydalı olmuştur, kaliteli insan çıkmıştır, meçhul. Avrupa da aldı sonuçta yetişmiş elemanları seçerek. Bizim ülkemiz ne kadar değerlendirdi bu durumu bilmiyorum. Benim görüşüm, ülkemizi seven, buraya faydası olan ülkemizi artık vatani bilen varsa kalsın ama ülkemize katkısı olmayan, sadece nüfus olan kişilerin gitmesi lazım.” (K23, 31, Erkek, Lisans, Mühendis, Evli, Orta, Sünni)

“Gitmesi gerekenlerin gitmesi gerektiğini düşünüyorum. Gitmesi gerekenler, burada sorun çıkaranlar tabi ki. Bu ülkeye herhangi bir olumlu katkısı olmayanlar, gönderilmeliler. Bunların gitmesi daha sağlıklı. Gitmeyenlerin isteğe bakılmaksızın, devlet tarafından gönderilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (K28, 22, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacıların geleceğine dair ortaya konan üçüncü grup görüş “Suriyeli sığınmacılar gitmeliler ama gidemeyecekler gibi görüldüğü için birlikte yaşama tecrübemiz içerisinde ortaya çıkan sorunların çözülmesi ve uyumun sağlanması gerekiyor.” Şeklindeki görüştür. Bu konudaki katılımcı düşünceleri şu şekildedir:

“Gitmeliler bence. Tam olarak gitmeliler de çok doğru bir ifade değil gidemeyecekler ama göç yönetimi ile ilgili iyice çalışılması gerekiyor. Kanunların, yasaların, düzenlemelerin iyice yapılması gerekiyor. Hem onların hem bizim ihtiyaç ve sorunlarına cevap verecek şekilde olması gerekiyor.” (K4, 27, Kadın, Lisans, Mimar, Bekar, Orta, Nusayri)

“Gitmeliler diyemiyorum tam anlamıyla. Sorun adaletsizlik bence o yüzden bence çözüm bu adaletsizliğin giderilmesi. Onlara yönelik yardımlar, vatandaşımızı ikinci plana atmaz ise bu gerginlik azalır diye düşünüyorum ben. Ayrımcılık yapılmaması belli oranda kafi diyorum ben.” (K6, 28, Erkek, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Gönül ister ki gitsinler. Ama gitme durumları yoksa da, bir mahallede, bir şehirde, bir bölgede yoğunluk olmasınlar. Bir yerde yığılmasınlar. Hatayın durumu şu an bu şekilde. Türkiye’de kalacaklarsa kurallara uygun yaşasınlar. Yaşamayanlara sert kurallar konulsun. Bizden az ya da fazla bir muameleye maruz kalmasınlar.” (K10, 37, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“Ben bu saatten sonra büyük çoğunluğun gideceğini düşünmüyorum. Bu gidecekler, göndereceğim söylemi bir siyasi malzeme olarak kullanılsa da, bu yapılabilecek bir şey değil bence. Geriye tek bir yöntem kalıyor. Bu insanları sağlıklı bir şekilde Türk toplumuna entegre etmenin yoluna, çaresine bakmak lazım. Bu insanlara eğitimler ile uyum sağlanması lazım. Bazı yerlerde o kadar kalabalıklar ki örneğin Narlıca’da. Artık buraya yerleşmeleri yasaklandı. Bence bu baştan olmalıydı. Hala olabilir. Bu insanları yığmak yerine bazı bölgelere, diğer şehirlere yayılmalı. Antep, Urfa, Hatay, Kilis’te yığılmaları yerine her yere yerleştirilebilirler. Buralarda da eğitimlerden geçirilmesi gerekiyordu. Artık mesela Türkçe’yi herkes öğrenmeli acilen öğrenmeliler. Sonra Türkiye’nin yazılı yazısız kültürüne, medyasına, hukukuna, sağlık sistemine varıncaya kadar bilgi almalı. Tarihi de aynı şekilde öğrenmeliler. Buna uymayan da gönderilmeli.” (K19, 45, Erkek, Lisans, Öğretmen, Orta, Sünni)

“Böyle büyük bir nüfus gelmiş, böyle kontrolsüz bir göç yaşanmış artık eskiye dönüş mümkün değil tabi ki. Bu sebeple olabildiğince normalleşmeye çalışmamız lazım. Zaten vatandaş olan olmuş, iş yeri açmışlar, kendi evlerini yapmış işlerini kurmuşlar, kendi mahalleleri de var. Kendi içlerinde yaşıyorlar. Birbirlerini tutuyorlar. Bu saatten sonra burada düzenini kuran kendi hayatını idame ettiren insanın buradan göçmesi pek olanaklı değil. Ne kadar sevmesek istemesek rahatsız olsak da bu büyük nüfusun büyük bir bölümü de her türlü ülkemizde şehrimizde kalıcıdır. Bu yüzden sorunlar çözülmeli.” (K24, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Üst, Sünni)

Suriyeli sığınmacılar konusunda geleceğe dair dile getirilen dördüncü görüş **“Kendi ülkelerine dönemiyorlarsa güvenli bir bölgede sınırdaki ara bir bölgede yaşamalıdır.”**

Şeklindeki görüştür. Katılımcılar ortak yaşam alanı içerisinde iç içe yaşamaktansa farklı bölgelerde yaşamak istemektedir. Katılımcılar bu konuda şunları söylemiştir.

“Onları savaşın ortasına yollamak yerine, mülteci kampları olduğunu biliyorum sınır bölgesinde ve ara bölgelerde. Bir de şu an Suriye’nin Türk askerinin kontrolünde olan yerleri de var. Bence artık düzensiz ve kaçak yollarla girilmesinin önüne geçilmesi gerekiyor. Bizimle yaşayacaklarsa eğer, resmi yollarla hayatımıza girmeleri gerekiyor. Ülkelerindeki iç savaş bitene kadar, mülteci kamplarında misafir edilmeleri gerekiyor.” (K7, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Gönül ister ki herkes doğduğu yerde, yani atasının doğduğu yerde doğsun. Öldüğü yerde ölsün. Aradaki süreç tüm dünya bir zaten. Onlar da Suriye’deki yaşantılarını ya da kendi evlerindeki yaşantılarını tercih edecektir. Ama tabii ki şartların sağlanması lazım yani. Güvenli bölge oluşturulması lazım. Kimse şimdi deseler ki, tamam oraya gideceksin ama öleceksin, böyle bir teklifte kimse kabul etmeyebilir. Ama bu şartlar sağlanırsa kimse de evi varken yani evinizden tatile gidiyorsunuz, tatilden eve geldiğinizde diyorsunuz ki evim iyi ki var. Tatil gibi dinlenmek ya da gezmek ya da eğlenmek içeren bir etkinlikte bile. Bu böyle bir şey. Ben savaş durumu çok önemli. On sene olmuş savaş olalı. Belki yirmi sene belki otuz sene daha sürecek. Bilmiyoruz gerekli şartlar sağlanırsa herkes gitmeye yıkık dökük çok kötü durumda olan bir yer bile olsa gitmek isteyecektir insanlar.” (K15, 28, Erkek, Lisans, Eczacı, Evli, Üst, Sünni)

“Bence gitmeyecekler. Vatandaşlığı olanlar zaten yani neden ülkemizde kendi ülkelerinden daha rahat yaşadıklarını söylüyorlar. Bence de bizim ülkemiz rahat bir ülke olduğunu düşünüyorum ama Suriye baskıcı ve geleneksel kalıyordu bizim hayatımıza bakınca. Ama artık bize yüklenmelerini de anlamsız buluyorum. Diğer Avrupa ülkeleri olsun yardım edebilecek Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ülkeleri olsun. Bizim ülkemizden bu yükün alması gerektiğini düşünüyorum. Bu eğer çok iyiliklerini düşünüyorlarsa bence Suriyeli güvenli alan oluşturmak için müdahale etmeleri gerektiğini düşünüyorum.” (K17, 26, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Bekar, Alt, Sünni)

“Bence temiz ve güvenli bir alan oluşturmalıyız ve bu bölgeye insanları göndermeliyiz. İnsanların önce hayat güvenliğini yaşam kalitesini oluşturup canını koruduktan sonra gitsin söylemini gündeme almalıyız. Sınırımızda böyle bir alan sağlandı ben bu şekilde devam etmesi gerektiğini düşünüyorum. Böyle bir bölge oluşturulursa yani insanlar güvenli yaşayabilecekleri bir alan olduğunu bilirse ben zaten gideceklerini düşünüyorum.” (K20, 21, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Artık çözüm olarak orada yapılan konutlara ya Suriye’de savaşın bittiği bölgelerin olduğunu biliyorum ve oralara gidip yerleşmeleri için yavaş yavaş gönderilmelerini istiyorum.” (K26, 18, Erkek, Ön lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacılar konusunda geleceğe dair düşünceleri sorulduğunda katılımcıların dile getirdiği bir diğer görüş “Bu konu çözümsüz bir konu gibi duruyor.” Şeklinde ifade edilen görüştür. Bu görüşe katılımcıların aşağıdaki ifadeleri örnek verilebilir:

“Bence çözülmeyecek bir mesele gibi. Şimdi vicdani değerleri, işte Sünnilik Müslüman kardeşleri kaldırıp da bu adamları zorla kaldırıp göndereyim desen karşı tarafta yine bir ateş yanıyor. Bir yani ülke desen, bir şey yok. Götürüp de belirsiz diye bunları göndermek vicdanen zor bir şey. Kalınması hakikaten toplum için sıkıntı mı? Sıkıntı olan çok yerler var. O da sıkıntı. Bana çözümsüz gibi geliyor. Siyasilerin bir şeyi, bir görüşü gibi bence gönderilmez ve gitmezler. Çünkü insanlar okudu, görev almaya başlıyordu. Görevli olanlar güzel çalışıyorlar. Yani okuyan gençlik, azimli, okuyor üniversite kazanıyor, iş yapan, iş yapıyor. Mesela büyük işler. Yani öyle birilerinin yanında çalışayım diye kalmadılar bu insanlar. İş yeri açtılar. Sermaye döktüler ev aldılar, yerleştiler. Gitmesi yani belki çok ufak bir kesim giderse gider ama çoğunluğu hepsi gitmez bu insanların.” (K14, 48, Kadın, İlkokul, Ev Hanımı, Evli, Alt, Sünni)

“Bunca yıl yaşamış, artık yerleşmiş, iş yeri açmış insanlar var. Bilmiyorum bence gitmezler ama söylediğim gibi böyle de olmuyor. Çözümsüz gibi.” (K18, 24, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Evli, Orta, Sünni)

“Suriyeli sığınmacılar konusunun Türkiye’nin tek başına halledebileceği altından kalkabileceği bir konu olmadığı bu konuda uluslararası çalışmalarla Türkiye’ye destek olarak sorunun çözülmesi gerektiği” düşüncesi katılımcıların geleceğe dair düşünceleri sorulduğunda dile getirdikleri bir diğer düşüncedir. Bu konuda katılımcılar şunları söylemiştir:

“Devletler bazında anlaşılıp, görüşülüp, bu sorunun çözülmesi gerekiyor. Ulusal ve uluslararası kuruluşlar onların can güvenliğini sağlayıp gitmeleri gerektiğini düşünüyorum.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Ya bence çözüm tek odaklı olmalı. Suriye’deki iç savaşın bitip uygun bir yaşam koşulu oluşturup öyle gönderilmesi gerekiyor. Onun dışındaki yani, böyle hadi toplayıp bir yerlere göndermek ya tabii ki desteklediğimiz bir şey değil. Ha bu hızlı bir şekilde olsun ve hani gitsinler istiyor muyum? İstiyorum. Ama tabii ki onlar da uygun bir yaşam koşulu sağlanmasını önemli yani. Ben bunun mevcut politikalarla olacağını düşünmüyorum. Türkiye’nin tek başına yapabileceğini de düşünmüyorum. Suriye’de durumların düzelmesi için ülkeler harekete geçmeli.” (K21, 27, Erkek, Lisans, Eczacı, Evli, Orta, Sünni)

“Her şeyden önce bir kere bu insanların geldikleri yerlerde insanca yaşayabilme orada sağlanması. İnsanca yaşam alanlarının geliştirilmesi. Tabii ki bu bizim sadece Türkiye’nin tek başında halledebileceği bir konu değil uluslararası bir mesele oradaki yönetimin bu insanlara bakış açısı ve bu insanların oradaki yönetime güvenmemesi. Yani orada artık yepyeni kişilerin hem devletin oradaki Suriye devletinin hem vatandaşının birbirine olan güven tesis edecek bir yönetimin oluşturulması sonucunda bu insanlar güvenli bir şekilde gönül huzuruyla orada yaşayabilecekleri tekrar ata yurtlarına evlerine döndürülmeleri gerekir. Aksi takdirde bunları süpürüp sınırın öbür tarafında atmak gibi bir anlayış yanlıştır. Bu tamamen koyunu tutup götürüp kasabına teslim etmek gibi olur şimdiki vaziyette çünkü zaten şu andaki Suriye rejimi bu insanlara terörist muamelesi görüyor. Bu insanları çoluk çocuk, aile büyük demeden terörist nazarıyla bakıyor. Dolayısıyla bu insanlar da ona güvenmedikleri için ister istemez memleketlerine dönemiyorlar. Ama barış ve huzur ortamı sağlanırsa oradaki devlet rejimiyle bu insanların birbirlerine güveni sağlanırsa bu insanlar rahatlıkla yuvalarına dönecekler. Bunlara oralarda yaşayabilecekleri ve dönebilecekleri ortamı, uluslararası camia sağlaması gerekir. Bu yük sadece Türkiye’nin tek başında halledebileceği bir yük değildir. Bunları bir an önce atalım, sökelim, gönderelim mantığı yanlıştır çünkü bizi nasıl ki hayat pahalılığı etkiliyorsa bizi bir etkiliyorsa bunları üç etkiliyor. Çünkü biz burada mal, mülk sahibiyiz. Onlar ise oturuyorlar. Malları mülkleri yok. Her şeyi satın alıyorlar. Halbuki orada yaşam alanı sağlanırsa bu insanlar seve seve dönecekler. Tekrar söylüyorum. Hemen bunları sökelim, atalım anlayışı son derece yanlıştır. İnsanı ölüme göndermek kadar yanlış bir felsefe, yanlış bir inanış olamaz diye düşünüyorum.” (K22, 59, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacıların geleceği noktasında, Sünni ve Nusayri katılımcılar benzer düşünceler ortaya koymuş, aralarında anlamlı bir fark görülmemiştir.

2.12. Deprem Sonrası

6 Şubat 2023 tarihinde saat 4.17 ve 13.24'te merkez üssü Kahramanmaraş olan büyüklüğü 7.7 ve 7.6 olarak belirlenen depremler meydana geldi. Bu depremlerin artçısı olarak 20 Şubat 2023'te Hatay'ın Defne ve Samandağ ilçelerinde 6.4 ve 5.8 depremleri yaşandı. Türkiye ve Suriye depremleri olarak kayda geçen Türkiye'nin 11 şehrini etkileyen bu depremlerde 50.000'den fazla insan vefat etti, 120.000'den fazla insan yaralandı. Bu depremlerde, Hatay ve özellikle Hatay'ın merkez ilçesi olan Antakya en çok zarar gören şehir oldu. Deprem sebebiyle 5 milyon insan göç etmek zorunda kaldı.

“Asrın felaketi” olarak anılan bu deprem sonrasında Sünni ve Nusayri fark etmeksizin katılımcıların büyük çoğunluğunun yaşadıklarından ötürü Suriyeli sığınmacılara farklı gözle bakmaya başladıklarını dile getirdiği gözlemlenmiştir. Onları daha iyi anladıklarını söyleyen katılımcılar vardır. Bu duruma katılımcıların şu ifadeleri örnek verilebilir:

“Fark oldu deprem sonrası onlara bakış açımda. Çünkü biz de çok kötü şeyler yaşadık. O kadar çaresizdik ki çoğumuz istemeyerek de olsa başka bir şehre gitti. Çoğumuz başka bir ülkeye gitti. Bu biraz zorunluluktan hepimiz için bence. Ben onlar için de böyleydi diye düşünmeye başladım. Deprem öncesinde neden buraya geliyorlar, neden ülkelerinde kalmıyorlar, neden ülkelerine dönmüyorlar diyordum. Durum bu kadar mı sıkıntılı diye anlamıyordum. Şimdi bazen insanın yapması gerekiyormuş mecbur kalınıyormuş diyerek anlıyorum.” (K3, 27, Kadın, Lisans, Diyetisyen, Bekar, Nusayri)

“İnsan empatisi ne kadar yüksek olursa olsun, işin içinde yaşayınca bazı şeylerin farklılıklarını idrak edebiliyor. Depremden önce de tabii yargılamıyorduk. Hani anlayışla karşılamaya çalışıyorduk. Ama insanın depremde sonra canı söz konusu olduğunda, artık empati yapmayı bırakıp direkt yaşadığında bu olayın aktörü olduğunda, o zaman daha iyi anlıyorsun tabii yani. Bazen belki kendimiz de öfkeyle söylemişizdir. Hani ya gidip savaşsınlar. Şöyle yapsınlar, böyle yapsınlar. Evet kolay söyleniyor ama bir savaş yokken ortada. Sadece bir doğal afet, çok büyük bir doğal afet varken yaşam çok zorlaştığı için insanların evlerini terk etmesi, önce yaşamlarını koruma altına alıp sonra dönmek amacıyla olması psikolojisi bir gerçeklikmiş. Suriyelileri şu an Hatay'da herkesin çok daha iyi anladığını düşünüyorum.” (K15, 28, Erkek, Lisans, Eczacı, Evli, Üst, Sünni)

“Onlar kadar bir ülke değiştirmedik sonuçta kendi topraklarımızı bırakmadık ama diyordum ki hep insan biraz uyum sağlar, adapte olur geldiği yere. Başka bir memlekete gittiğinde yaşam şartları, kültürü adapte olunamıyormuş aslında bu çok zormuş. O yüzden yaşadığımız deprem ile empati yaptığımı düşünüyorum. Aslında empati yapıyordum ama daha çok gelişti.” (K16, 25, Kadın, Lisans, İşsiz, Bekar, Alt, Sünni)

“Depremde benim yanımda çalışan Suriyeli bir çalışanın vardı. Bu eleman bana o kadar aidiyet hissetmiş ki mesela, depremde ben yokken eczane yağmalanma tehlikesine karşı gelip eczanemi korumuştur. O Suriyeli ben Türküm. Benim yanımda işçi o. Yapmayabilir. O samimiyeti hissetmenin o ilişkiyi kurabilmenin ırkı yok. İnsanlık önemli. Şöyle bir etkisi de oldu depremden önce biz güllük gülistanlık yaşıyorduk, onlar kötü durumdaydılar. Deprem sonrası halini anlamış oluyoruz onların. Çadırda, konteynırda yaşamak bakın kolay değilmiş falan olduk biz. Aynı

şartlara geldik Suriyelilerle. Deprem öncesinde o kadar kötü davranmamalıydık ya şartları kolay değilmiş gibi düşünüyorum. İnsan bu açıdan kendini kötü hissediyor.” (K24, 26, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Üst, Sünni)

“Ben olaya hep yumuşak olarak baktım. Hepimizin başına gelebilir diye düşündüm. Onları hep anladığımı düşünüyordum ama deprem sonrası daha iyi anladığımı düşünüyorum. Empatim arttı benim bence.” (K25, 19, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Bazı Sünni katılımcılarda depremi, “Suriyeli sığınmacılara kötü davranmaları sonucu ibret almaları için ortaya çıkan bir felaket” olarak yorumlama durumu olduğu görülmüştür. Katılımcıların şu sözleri bu duruma örnek verilebilir:

“Bizim insanımız Suriyelilere katı katına evini kiraliyordu. Şimdi evsiz kaldık. Bu insanlara gitsinler diyen insanlar, enkazların altında kaldı. Bu insanlara hastanelerimizi, sağlık ocaklarımızı kalabalıklaştırıyorlar diyenler şimdi Suriyeli doktorların çalıştığı sağlık ocağında muayene oluyor. Bizim doktorlarımız sağlık ocaklarımız çalışmıyor. Ama Suriyeli sağlık ocağı çalışıyor ve Suriyeli doktorlar hem Türk hastaya hem de Suriyeli hastaya bakıyor. Yani şu anda deprem sonucunda biz onların seviyesine düştük. Onlar geldiklerinde başlarını sokacak ev bulamıyorlardı. Şimdi biz başımızı sokacak ev bulamıyoruz. O dönemlerde Suriyelilere ahır boşaltıp ev diye kiralayan insanlar, bugün eşyalarını koyacak ahır bulamıyorlar. Yani Suriyelilerin yaşadıklarını Suriyelilere yaşattıklarını şu anda kendileri yaşıyor.” (K14, 48, Kadın, İlkokul, Ev Hanımı, Evli, Alt, Sünni)

“Allah bu afet sonucunda bize, “bakın siz de evsiz yurtsuz kaldınız, siz de Suriyeliler gibi oldunuz” diyor sanki. Artık doktor kalmadı, hastane kalmadı. Elektrik, doğal gaz, benzin kalmadı. Ne yaptık? Eskiden Suriyeliler memleketlerini terk etti, kaçtı, savaşmadı diyenler memleketlerinden, Hatay'dan arabasına binerek diğer illere gitti. Konya'ya, Mersin'e, Antalya'ya Ankara'ya, İstanbul'a, Türkiye'nin her iline insanlar gitti. Zamanında Suriyeliler memleketlerine sahip çıkmadı, Suriyeliler savaşmadı, kaçtı geldi diyen insanlar Şimdi Hatay'a dönmek istemiyor. Şu an söylediğimiz her şeyi biz yapıyoruz. Onlar kaçtı, biz de kaçtık. Çünkü yaşam ortamı kalmadı, yaşam ortamı kalmayınca insanlar ister istemez yer değiştirirler. İşte bunu anlamamıştık. Şimdi ne mutlu anlayabilene diyorum.” (K15, 28, Erkek, Lisans, Eczacı, Evli, Üst, Sünni)

“Ben bu yıkımın ardından şunu düşündüm. Urfa, Adıyaman, Antep, Kilis, Maraş, Hatay, Adana, Malatya, yani Güneydoğu. Dedim bak ya Rabbi, Suriye'ye komşu olan iller, Suriyeli mültecilerin yoğun yaşadıkları iller. Bu insanlar kendi memleketlerinde yaşayamaz hale gelince bize geldiler, bize sığındılar ve son dönemlerde bu insanlara karşı oluşan olumsuz tepki sonucunda bakın bizim başımıza ne felaketler geldi.” (K22, 59, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Sünni)

Katılımcılardan bazıları da, deprem sonrası Hatay'da tüm imkanların az olması sebebiyle Suriyeli sığınmacıların gitmesi yönündeki tavırlarında netleşme olduğunu ifade etmişlerdir. Antakya, Defne ve Samandağ ilçelerinde hayatın durma noktasına gelmesi sonucu şehir dışına gitmeyen insanlar ilçe değiştirmek zorunda kalmıştır. Diğer ilçelerin bu nüfusu kaldıracak yeterli imkanlara sahip olmaması sebebiyle başta ev kiralari olmak üzere her şeyin fiyatının artması, nüfusun azalması gerektiği fikrini pekiştirmiş “Suriyeli sığınmacılar gitmeli” söylemleri herkesçe benimsenmiştir.

“Depremden önce yardım ettik tamam. Şu an bile insanlar evsizken, bizim insanımız evsizken, kişi nüfusu bu kadar fazlayken, kendi milletimin insanları bu kadar açıktayken, onların bir yer bulması, Suriyelilerin konteynirlara yerleştirilmesi artık benim zoruma gitmeye başladı. Şehrini

durumu belli ve hala orada yaşayan büyük bir kesim Suriyeli var. Gitsinler ya.” (K2, 27, Kadın, Lisans, Hemşire, Evli, Nusayri)

“Depremden sonra tavrım şu anlamda değişti. Bizim insanımız evsiz kaldı. Antakya komple yıkıldı ve çok büyük kayıplar yaşadık maddi manevi. Başka illere gitmek zorunda kaldı insanımız. Maalesef Türk vatandaşının nüfusu çok azaldı Hatay’da. Bu daha büyük güvensizlik hissettiriyor. Suriyeli nüfusu çok fazla artık. Ya buradan dağıtılmalılar. Buradan gönderilmeliler. Burayı şu an çok daha kolay sahiplenebilirler çünkü. İzole edilmeliler bizimle iç içe yaşamamalılar. Devletimizin artık “biz size yeterince elimizden geleni yaptık, bakın deprem yaşadık ve bu devletin yükünü de artırdı o yüzden siz gidin” demesi gerekiyor. Bu şekilde olmazsa, Hatay küçük Suriye olma yolunda ilerliyor. Hem zaten güvenliği tehdit meselesi hem de imkanların artık bize bile yetmemesi durumu.” (K12, 32, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Orta, Nusayri)

“Bizim açımızdan şöyle bir olumsuz durum var. Bir Türk düşünün 3-5 evi varmış artık yok, yıkılmış. Adam konteynırda kalacak. Suriyeliler de konteynırda kalacak. Bu insanların konteynırlara yerleştirilmesi bile aylar sürdü ya. Türkler sitem etti, konteynırlara önce biz yerleşseydik. Suriyeliler gitsin diyenler oldu. Türkler iyi yerlerde otururken Suriyeliler göze batmıyordu. Şimdi iki taraf da konteynır bekliyor ve söylemler sertleşiyor.” (K24, Erkek, Lisans, Eczacı, Bekar, Üst, Sünni)

“Hiçbir fark olmadı, tam tersi bu büyük felakette bizden de onlardan da bir sürü kişi yaşamını yitirmiş iken hala aynı olmaları hatta daha bencil ve arsız oldukları için bazılarına karşı daha fazla kin beslediğimi söyleyebilirim.” (K26, 18, Erkek, Ön Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Deprem sonrası evlerini kaybedip başka ilçelerde kiralamak için ev arayıp bulamayan ya da çok yüksek fiyatlar ödemek zorunda olan insanlar, bu durumda Suriyeli sığınmacıların da etkisi olduğu sonucuna varmıştır. Konteynırlarda ya da çadırlarda yaşayan, devletin ev yapmasını beklerken yapılan evlerin Suriyeli sığınmacılara da verileceği söylemlerinin yaygınlaşması Suriyeli sığınmacılara yönelik tepkilerin artmasına sebep olmuştur. Katılımcılar bu konuda şunları dile getirmişlerdir:

“Başka yere gidiyoruz yine Suriyeliler yerleşmişler çoğu eve. Şu anda bile devletin onlara ev yapma hayalinin olduğu, bunun için projeler geliştirdiği konusunda duyumlar alıyoruz. Ne kadar destekleyebilirim ki zaten desteklemiyordum. Ülke bu haldeyken de şehrim bu haldeyken de onların varlığı beni aşırı derecede rahatsız ediyor. Gitsinler ya gitsinler.” (K2, 27, Kadın, Lisans, Hemşire, Evli, Nusayri)

“Onlar da çok kötü şeyler yaşadı tabi ki. Ama konteynerlerde onlar yerleştirildi öncelikli olarak. Depremden önce onlara verilen öncelik depremden sonra da devam etti. Yine öncelikli onlardı. Hepimiz asrın felaketini yaşadık. Ne onlara bir şey olsun ne bize olsun ama benim fikrim değişmedi. Evler yapılıyor, onlara da verilecek. Gitsinler istiyorum ben. En kısa sürede devlet onlara geri dönüş sağlamalı diye düşünüyorum.” (K11, 46, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Nusayri)

Deprem sonrası maruz kaldığı tavır sonrası Suriyeli sığınmacılara deprem öncesinde dile getirdiği sözlerden, sergilediği tavrıdan pişmanlık duyduğunu ifade eden katılımcılar olmuştur. Aynı duruma düştüğünü aynı eleştirilere ve tavra maruz kalınca eski hallerinden utandığını dile getiren katılımcılara katılımcıların şu ifadeleri örnek verilebilir:

“Bu konuda çok büyük pişmanlıklarım var. Ben Suriyelilere olumlu yaklaşıyordum. Defolsunlar modunda değildim ama bazı şeyleri, yani onların bazı davranışlarını çok yadırgıyordum.

“Savaştan gelmişler eğlencelerinden vazgeçmiyorlar, ülkeleri ne halde hala süs püs peşindeler, kendi içlerinde yardıma muhtaç olanları var ama bakın zenginleri her yerde alışveriş yapıyor, nasıl gülebiliyorlar savaştan kaçıp” gibi kendi aramızda bu cümleleri kurarak birbirimizi de galeyana getiriyorduk aslında onlara karşı. Savaştan geldiler diye hep bir hüzün halinde olmalarını bekliyormuşuz. Hep mutsuz olsunlar hep acınacak halde olsunlar. Ben şu an inanılmaz vicdan azabı çekiyorum. Biz depremden sonra Ankara’ya geldik. Akrabalarımızın her biri bir şehirde. Herkes ayrı bir kötü muameleye maruz kalıyor. Sanki depremden çıktık diye gülmemeliyiz hep mutsuz olmalıyız falan bekleniyor bizden. Aksi takdirde gitmemiz gerektiği söylentileri duyuyorum. Ya da diğer insanlar çadırda, biz evde yaşıyoruz diye minnet etmemiz gerekiyor geldiğimiz yerin yerli halkına. Kimseye bir şey yapmıyoruz, evlerini tuttuk hatta normal fiyatın çok üstünde kiralar verdiriyorlar bize. Zaten devlet 5 bin veriyor deyip üstüne kat kat para istiyorlar. Hani biz Suriyelilere diyorduk zenginleri kendi fakirlerine yardım etsin diye, ben duydum bizim hakkımızda biz alışveriş yapıyoruz diye kendi halkına yardım etsin bunlar dediklerini. Gerçekten ben ürperiyorum aynı cümleler bize kuruluyor. Biz ülke değiştirmedik bile ama bunları yaşadık. Annem bu olanlardan sonra ağlıyor Hatay’a gidelim çadırda yaşayalım ama yine de gidelim diye. Bizi anlayanların olduğu yerde olmak istiyoruz galiba. Hatta düşünüyorum hani diyorduk hep kendi içlerinde yaşıyorlar hiç bizle kaynaşmıyor bu Suriyeliler. Biz de Ankara’ya gelince buraya gelen Hataylıları bulup görüşmeye başladık. Ben geçen yolda Hataylı tanıdık gördüm sarıldım ağladık. Farklı bir psikoloji. Biz savaş yaşamadık. Deprem yaşadık. Biz ülke değiştirmedik, evlerimiz yıkıldı arkamıza bakmadan çıktık oradan. Mecburduk gitmeye. Hayatımız çok zor gidiyor şu an. Ben onları anladığımı düşünüyorum. Önceden de anladığımı düşünüyordum ama yok o anlamak değilmiş. Dilimdeymiş ya ben anlıyorum onları cümleleri. Anladığımı sanıyormuşum ben. Şimdi bu konuda vicdanım çok rahatsız.” (K20, 21, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

“Çok fark oldu. Düşündüm, deprem sonrasında hani biz sarsıntı yaşadık onlar da bomba duyuyorlardı ona maruz kalıyorlardı diye. İnsanlar buna nasıl dayandı diye düşünüyor insan. Sonra diyorduk ki bunlar da denizde kafede parkta her yerdeler. Biz de deprem sonrası döndük yani normale, insan olmanın gereği oymuş çünkü. Gidiyoruz AVM’ye, alışverişe, tatile herkes bize laf söyledi bunlar da depremlerde diye. Hala çocuk yapıyorlar ya diyorduk mesela. Bizde de aynısı oldu. Onları anlamamışız. İnsan olan hayata böyle devam ediyormuş. Kendi aramızda dedik Suriyelilere dediklerimizin aynısını yapıyoruz yanlış yapmışız.” (K27, 27, Kadın, Ön lisans, Ev Hanımı, Evli, Orta, Sünni)

Savaş yaşayarak ülkemize gelen Suriyeli sığınmacılara bir de deprem yaşadıkları için ayrıca üzülmeye tavrı, hem Sünni hem de Nusayri katılımcılar tarafından yaşanmıştır. Katılımcılar bu konuda şunları dile getirmiştir:

“Ne yaşadıysak birlikte yaşadık. Enkaz altında kaldıysak birlikte kaldık. Yardım geldiyse hepimize geldi. Ya da hepimiz yardım bekledik, hepimize yardım ulaşamadı. Onlardan da ölenler çok oldu. Hatta maddi nedenlerden dolayı, çoğu bizlerden daha kötü yerlerde yaşıyorlardı. Gecekondualarda yaşıyorlardı. Gidip bakamadım ama onların yaşadığı yerler daha çok yıkılmıştır diye düşünüyorum. Onlar da yakınlarını kaybettiler. Bu noktada bir anımı anlatmak istiyorum. Depremden sonraki günde ben neresi ne durumda diye gezintiye çıkmıştım. Antakya merkeze yakın bir park vardı oraya gittim. Suriyeli bir aile gördüm. Kötü durumdaydılar ve çadır yoktu. Yanlarındaki banka oturdum ve açıkçası konuşmalarını dinlemeye başladım. Arkalarında battaniyeye sarılı bir çocuk vardı. Enkazdan çıkarılmış ve ölmüştü. Annesi başını açıp öperek geri kapatıyordu battaniyeyi. Ağlıyorlardı başında. Ben çok etkilenmişim. Hepimiz insanız. Ne yaşarsak birlikte yaşadık. Onlar hem savaş hem deprem gördü üstelik.” (K1, 19, Erkek, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Nusayri)

“Deprem sonrası çok farklı oldu bakış açım. Biz de çok kötü şeyler yaşadık. O kadar çaresizdik ki çoğumuz istemeyerek de olsa başka bir şehre gitti. Çoğumuz başka bir ülkeye gitti. Bu biraz zorunluluktan hepimiz için bence. Ben onlar için de böyleydi diye düşünmeye başladım. Deprem öncesinde neden buraya geliyorlar neden ülkelerinde kalmıyorlar neden ülkelerine dönmüyorlar

diyordum. Durum bu kadar mı sıkıntılı diye anlamıyordum. Şimdi bazen insanın yapması gerekiyormuş diyerek anlıyorum. Bir de onlar geldikten sonra bir evde 3 4 aile yaşıyordu. Ben bir evde böyle kalabalık yaşanır mı diyordum. Absürt geliyordu bana ama hepimiz bir süre depremden sonra yaşadık bu şekilde. Bu moda girdik hepimiz bir süre. Biz sadece deprem yaşadık onlar hem deprem hem savaş gördü ya. Gitmek zorunluluk oluyormuş bazen. O yüzden artık çok tepkili değilim.” (K3, 27, Kadın, Lisans, Diyetisyen, Bekar, Orta, Nusayri)

“Elbette fark oldu bakış açım. Herkesin olmuştur diye düşünüyorum. Savaş esnasında ölmeyenler gelip bize sığındılar. Biz de depremde ölmeyip kalkıp başka yere sığındık. Canını kurtarabilen herkes Hatay’da yaşam imkanları olmadığı için hayati ihtiyaçlar karşılanamadığı için başka yere gitti. Bazıları dönmedi çünkü iş imkanı yok, yaşam standartları düştü. Biz başka şehirlere gittiğimizde bizimle insanlar evlerini ekmeğini yemeğini suyunu paylaştı. Hani insan bir anda muhtaç duruma düşebiliyor. Bu empati edilebilecek bir şey mi bilmiyorum. Sadece yaşayan anlar bence. Ben de yaşayınca anladım. Bu şekilde Suriyelilere karşı duygularım da daha farklı oldu. Keskin düşüncelerim azaldı. Hayat o kadar garip ki, onların da aklına gelmezdi günün birinde ülkesini terk edecek konuma gelmek. Bizim de aklımıza gelmezdi şehrimizin bir gecede yok olacağı. Sevdiklerimizi bir gecede kaybedeceğimiz. Kimse evini vatanını terk edip keyfi olarak gitmez.” (K10, 37, Kadın, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Nusayri)

“Hatay’da çok Suriyeli öldü. Onlara üzüldüm bu anlamda. Savaşta kaçmışlar bir de bunu yaşamaları bana büyük bir travma olarak geldi. Hani ülkelerinden gitmişler biz de bir süre mecbur kaldık şehirden çıktık. Empatim arttı tabi ki bu konuda. İkinci bir zarar, ikinci bir ölüm, onlara üzüldüm bu anlamda. Savaş bir de deprem ekstra ağır bence.” (K13, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Bekar, Orta, Nusayri)

“Ben farklı bir şehre, depremden sonra geçici olarak gittim. Evet burası benim kendi ülkem ama ben normalde farklı bir bölgeye geçtim. Benim yaşadığım Akdeniz insanından farklı mesela burada insanlar. Ben burada istenmiyor olarak kendimi algılasaydım, buraya ya alışamaz geri dönerdim ya da düşmanca tutumlar geliştirebilirdim. Buranın halkının kötü olduğunu düşünebilirdim. O nedenle biraz da işte Türk halkına kızan, bilenen Suriyelileri de biraz anlıyorum. Ve eskisini düşündüğümde şu anda daha iyimser ve daha anlayışlı bakıyorum. Yani burada hala kalıyor oluşlarını anlayabiliyorum. Çünkü burada hayat kurmuşlar. Ailelerini burada artık kurmuşlar. Depremden sonra başka şehre gidip o şehirde hayat kuran insanlar nasıl dönecek ki. Suriyeli sığınmacıların burada kalmak istemelerini, artık daha anlamlı buluyorum.” (K17, 26, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Bekar, Alt, Sünni)

“Suriyeli sığınmacıların yaşadıklarını hep zor bulmuştum. Şimdi bulmaktan öte anlıyorum ben. Yaşamayan anlamaz derler ya. Bence bizi de depremedeleri de kimse anlamıyor. Biz de Suriyelileri anlamıyormuşuz. Her şeyi geride bırakıp gitmek ne demek bu anlaşılmıyor. Çadırlarda yaşamak ne demek bunu önce Suriyeliler yaşadı. Şimdi hep birlikte çadırlardayız. Hepimiz yaşanan zorluğun derecesini anladık. Hatay’da, özellikle Antakya’da hepimizin sevdikleri öldü. Ölüsü olmayan aile yok. Onlar da yaşamıştı. Hatta bazıları ölü mü bilmiyorlardı. Düşünün bizim de ölü mü bilmediğimiz bulamadığımız çok insan var deprem sonrası. Bunlar yaşamadan anlaşılmıyor ya. Ben depremden sonra anladığımı düşünüyorum. Hepimiz aynı korkunç, aynı zor ve anlatılamayan şeyi yaşadık. Ben kendim kaybedince anladım. Sevdiklerim ölünce. Her şeyimi kaybedince başka şehre gitmek zorunda kalınca ve başka şehirde kimseyi tanımadan yaşamaya çalışırken anladım.” (K18, 24, Kadın, Yüksek Lisans Öğrencisi, Ev Hanımı, Evli, Orta, Sünni)

“Onlar için daha zor olduğunu düşünüyorum. Savaş üstüne deprem. İkinci defa bir travma, ikinci defa ölüm, ikinci defa evini kaybetme, ikinci defa buradan gitmek zorunda kalmak. Ben üzüntülerini paylaşıyorum. Durumlarını anlama noktasında empatim arttı.” (K28, 22, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Bazı katılımcılar depremden sonra artan “Suriyeliler gitsin!” söylemlerine ve işlenen yağma gibi suçların sadece Suriyeli sığınmacılara atfedilmesine tepki göstermiş ve bu konuda şunları dile getirmişlerdir:

“Ben çok üzüldüm deprem sonrası Suriyelilere karşı bakış açısının ve yaklaşımın sert olmasına. Onlar da aynı şeyi yaşadı hatta daha kötü durumlara düştüler. Nerede bir yağma, nerede bir soygun olsa, insanların Suriyeliler demesi çok rahatsız edici geldi. İnsan ayırmadığımı biliyordum ama daha iyi anlamış oldum ben. Suriyelilerin ne yaşadığını insanlar hiç düşünmüyordu deprem sonrası. Yağma hırsızlık bizim kendi halkımız da yaptı gördük hep birlikte yaşadık. Ben kendi adıma bu duruma çok üzülererek Instagram’da sosyal medyada paylaşım da yaptım. Depremi yaşayanın Türk Suriyeli ayrımı olamayacağını yazdım. Ahlsızlığın dini ırkı veya mezhebi olmuyor maalesef. Ben Suriyelilerle deprem sonrası daha iyi empati kurduğumu düşünüyorum.” (K5, 27, Kadın, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Deprem sonrası Suriyeliler yağma yapıyor diye çok haber gördüm ve buna çok üzüldüm. Çünkü bizim insanımızın yağma yaptığını da gözlerimle gördüm. Ben deprem öncesi de anlayışla yaklaşıyordum yine aynı bakış açısıyla yaklaşp aynı şeyleri hissediyorum.” (K6, 28, Erkek, Lisans, Doktor, Evli, Orta, Nusayri)

“Deprem sonrası kısa süreliğine Ankara’ya geçtim. Sokakta yürürken bir sokak röportajına denk geldim. İnsanlara mikrofon tutup “Hatay’da deprem sonrası Suriyelilerin yaptığı yağmalar hakkında ne düşünüyorsunuz” diye soruyorlardı. Bir anda bana sordular, şok oldum. İnanamadım Hatay’da deprem yaşamış biri olarak bunu soruyor olmalarına. Bu algı oluşturmak. Bu, insanlara Hatay’da Suriyeliler yağma yaptı diye öfkeye sebep olmak. O depremi yaşamış ve sonrasında olanları görmüş biri olarak tabi ki yağma yapıldı, tabi ki Suriyeliler de yağma yaptı ama yani Türkler de yaptı. Biz gördük gözlerimizle. Çok üzücü ama komşu komşunun eşyalarını bile yağmaladı Türk idi bu insanlar. Başka şehirlerden yağma için grup grup insanlar geldiğini duyduk mesela. Kimse Türkler yağmacı demedi. Hala anlamıyorum daha depremin ilk saatlerinde daha ne olduğunu anlamamışken o marketlerin yağmalanması nedendi mesela ama bunun Türkü Suriyeli yoktu yani. Ben sokak röportajında şahit olunca çok şaşırdım ve cevap verdim ama bu yapılanlar birbirine kıskırtıcı tutumlar ortaya koymalar çok yanlış. Depremden sonra bunların olması çok üzücü. Biz daha iyi anlarken Suriyelileri, depremi yaşamamışların bu tavrına ne denir bilmiyorum.” (K20, 21, Kadın, Lisans Öğrencisi, Bekar, Orta, Sünni)

Suriyeli sığınmacılarla deprem sonrası yaşadığı bir olay sonrası, onlara karşı tavırlarında ve yaklaşımlarında değişiklik olduğunu söyleyen K19’un düşünceleri şu şekildedir:

“Depremden sonra yaşadığım bir durum, bu bakışımı daha da etkiledi. Benim kayınvalidem hasta felçli. Depremde evden çıkamadı. Ev de ağır hasar aldı. Merdivenler de yıkıldı. Ertesi gün olmuştu, kimse çıkıp onu alamıyordu, evden çıkaramıyorduk. Suriyeli komşu vardı, çıktı sırtına alıp o binadan çıkardı kayınvalidemi. Bu beni çok etkileyen bir durum oldu. Bu büyük bir fedakarlıktı. Yardım bulamıyorduk. Bu insanların böyle fedakarlıklarını gördük.” (K19, 45, Erkek, Lisans, Öğretmen, Evli, Orta, Sünni)

Katılımcıların deprem sonrasında Suriyeli sığınmacılara karşı dile getirdikleri düşünceler içerisinde “Suriyelilere yaşattığımızı yaşıyoruz” içerikli ifadelerin tamamının Sünni katılımcılar tarafından dile getirildiği görülmektedir. Deprem öncesinde Suriyeli sığınmacılara karşı ortaya koyduğu tavırlardan pişmanlık duyma düşüncelerini ifade eden katılımcılar da daha çok Sünni katılımcılar olmuştur. Bu iki durum dışında katılımcıların düşüncelerinde Sünni-Nusayri farkı görülmemektedir.

SONUÇ

Bu tez, 2011 yılından bu yana Türkiye'ye gelmeye başlayan, Suriyeli sığınmacılar ile Türkiye'de nüfusuna oranla en çok göçmen bulunan ikinci il olma özelliğine sahip Hatay'daki Nusayri ve Sünni grupların ilişkisinin dini-mezhebi açıdan ele alınması, araştırılması, incelenmesi ve analiz edilmesini konu edinmektedir. Belirlenen amaç, yaşananları aktörlerin tecrübeleri üzerinden durumu anlamak olduğu için sosyolojik yaklaşım olarak anlayıcı-yorumlayıcı yaklaşım tercih edilmiştir. Zikredilen konu ve amaç doğrultusunda, araştırmanın nitel bir araştırma olarak yapılması uygun görülmüştür. Derinlemesine mülakat, araştırmamızın veri toplama aracı olup mülakatlar yarı-yapılandırılmış görüşme formu üzerinden gerçekleştirilmiştir. Mülakat yapılan katılımcılara ulaşmada, kartopu örneklem kullanılmıştır. Mülakatların gerçekleştirilmesi deprem sonrasında gerçekleştiği için, mülakatlar mümkün olduğu durumlarda yüz yüze, olmadığı durumlarda online-çevrimiçi yapılmıştır.

Tezin ana kavramlarının ve konunun kıyasındaki iki grubun Nusayrililer ve Sünniler olmasından dolayı, ilk bölümde bu kavramlar ele alınmıştır. Suriyeli sığınmacılar konusunu tartışabilmek için, sığınmacı konusundaki hukuki çerçeveyi bilmek gerekli görüldüğünden, ilk bölüm içerisinde hukuki mevzuata ve göç, göçmen, sığınmacı ve mülteci kavramlarına yer verilmiştir.

Alan araştırması bölümünde, katılımcılara din ile ilişkileri ve kendilerini dindar olarak görüp görmedikleri sorulmuştur. Bu soru ile, dindarlık ve sığınmacı tutumu arasında bir bağın (var ise) incelenmesi hedeflenmiştir. Elde edilen verilere göre, Sünni katılımcılarda dindar olduğunu ifade etme durumu daha yaygındır. Dindar olduğunu ifade eden katılımcılardan elde edilen veriler, Suriyeli sığınmacı meselesine bakışlarında da dinin önemli bir etken olduğu şeklindedir. Sonuç olarak Sünniler, Suriyeli sığınmacı konusunu Nusayrilere göre daha çok dini-mezhebi açıdan değerlendirmiştir.

Suriyeli sığınmacılarla iletişim kurma, herhangi bir ilişki içerisinde bulunma durumları kıyaslandığında Sünni katılımcıların, daha önde olduğu görülmektedir. İş ya da komşuluk gibi zorunlu ilişkilerin dışında tercihen kişisel ilişkilerde bulunma durumu Sünni katılımcılarda daha yaygındır.

Katılımcılara, Suriyeli sığınmacılarının Hatay'daki varlığının günlük hayata etkilerinin neler olduğu sorulmuştur. Elde edilen veriler ile bu etkiler ekonomik, sosyo-kültürel, şehrin altyapısı, eğitim, sağlık ve güvenlik etkileri şekilde kategorileştirilmiştir. Ekonomik etkiler konusunda Sünni-Nusayri ayrımı olmaksızın katılımcılar, Suriyeli sığınmacıların ucuz iş gücü

oluşturması ve bu durumun işsizliğe sebep olması, konut ve iş yeri kiralalarının artışı gibi olumsuz durumları dile getirmiştir. Yine Nusayri ve Sünni ayrımı olmadan, olumlu ekonomik etkileri olduğunu ifade eden katılımcılar olmuştur. Türk vatandaşlarının artık yapmadığı ya da yapmak istemediği ağır işleri, Suriyeli sığınmacıların yapıyor oluşu, ifade edilen olumlu etkilerdendir. Suriyeli sığınmacıların sosyo-kültürel etkileri, genel anlamda uyum sürecinin yaşanmamış olmasıdır. Bu genel başlığın altında, Suriyeli sığınmacıların çok eşli oluşu, çocuk sayılarının fazla oluşu, ortak alanlarda ortaya çıkan çevre kirliliği ve gürültü gibi durumlar dile getirilmiştir. Suriyeli sığınmacıların kalabalık bir nüfus olarak Hatay'daki varlığı, katılımcılara göre ulaşım, elektrik-su yetersizliği ve gecekondulaşma gibi sorunlar ortaya çıkarmıştır. Eğitim sisteminde Suriyeli sığınmacıların varlığının ortaya çıkardığı sorunlar, Suriyeli çocukların Türkçe bilmemesi, sınıfların kalabalıklaşması ve seviye farklılığı sonucu öğretmenlerin ders anlatmasının zorlaşması şeklinde belirtilmiştir. Sağlık sistemi, Suriyeli sığınmacıların Hatay'a gelmesi sonucu olumsuz etkilenmiş, hastaneler kalabalıklaşmış, randevu bulamama gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Bunun yanında katılımcılar, Türkiye'de uygulanan aşilar sonrası görülmeyen hastalıkların, Suriyeli sığınmacıların gelişi sonrası tekrar ortaya çıktığını ifade etmiştir. Katılımcıların bu başlıklar altındaki verilerinde, Sünni-Nusayri arasında bir fark görülmektedir. Suriyeli sığınmacıların Hatay'daki varlığının, güvenliği etkilediği konusunda Nusayri ve Sünni katılımcılar ortak görüş belirtmişlerdir. Bu noktada aralarındaki tek fark Sünni katılımcıların, Suriyeli sığınmacıların da mağdur edildiğine şahit olmalarını ifade etmiş olmalarıdır.

Katılımcıların Suriyeli sığınmacılara karşı nasıl bir tutum sergilediği ve nelerin bu tutumda etkili olduğu konusundaki veriler çeşitlilik ortaya koymaktadır. “Suriyelilere özel bir tutumum yok, herkese nasılsam onlara da öyleyim”, “Onlara dostça yaklaşıyorum”, “Onların tutumu benim tutumumu belirliyor”, “eskiden daha olumlu yaklaşıyordum artık tutumum değişti” ve “dış görünüşlerine göre tutumum şekilleniyor” şeklindeki ifadeler bu çeşitliliği gözler önüne sermiştir.

Suriyeli sığınmacılara yaklaşımlarında, din ve mezhep faktörlerinin yeri sorulan katılımcılardan “Din ve mezhep yaklaşımımı doğrudan belirliyor” şeklinde ifadelerde bulunanlar Sünni katılımcılardır. “Yaklaşımında din ve mezhep etkisi yok” diyenler çoğunlukla Nusayri katılımcılar olup birkaç Sünni katılımcı da bunu ifade etmiştir. “Din ve mezhep etkili oluyor ama insan olarak bakıp bu şekilde değerlendiriyoruz” şeklindeki düşünce Sünni katılımcıların ifadesinde yer alırken, “gelenin dini mezhebi değil çağdaşlığı ve modernliği önemli” şeklindeki ifadelerin tamamı Nusayri katılımcılar tarafından dile

getirilmiştir. Bu konuda Sünni ve Nusayri katılımcıların ortak noktası, din ve mezhebin doğrudan etkisinin dışında, yaşama biçimlerini belirlemeleri açısından etkilemesi noktasındadır. Din ve mezhep aynılığı sonucu insanlar, benzer yaşam tarzına sahip olmaktadır. Sünni katılımcıların Suriyelilerle belirli noktalardaki irtibatının Nusayrilere göre daha fazla ve daha iyi olması bununla ilişkilendirilmiştir.

Katılımcıların Sünni ve Nusayrilerin Suriyeli sığınmacılara yaklaşımını kıyaslamaları sonucu elde edilen veriler değerlendirildiğinde; Sünniler, Nusayrilerin ilk günden bu yana Suriyelilere karşı olumsuz bir yaklaşım içerisinde olduklarını belirtmiştir. Nusayrilerin bir kısmı “aramızda bir yaklaşım farkı yok” derken diğer bir kısmı Suriyeli sığınmacılara Sünnilere göre daha mesafeli olduklarını dile getirmiştir. Bu mesafeli olma ya da hoş karşılamamanın sebepleri hakkında da çeşitli görüşler ortaya konmuştur. Bazı Nusayri katılımcılara göre olumsuz bakış açısının sebebi, kendilerinin Esad tarafında olması ve gelen Suriyelilerin muhalif olmasından kaynaklıdır. Bu muhalifliği, seçilmiş cumhurbaşkanına karşı ayaklanmak olarak gören Nusayri katılımcılar, Suriyeli sığınmacıları vatan haini olarak değerlendirmiştir. Sünni katılımcıların dile getirdiği, Nusayri katılımcıların da onayladığı bir görüş, Nusayrilerin Suriyeli sığınmacılara karşı olumsuz bir yaklaşıma sahip olması, Nusayrilerin kendilerinden olmayan herkese böyle davranması sebebiyledir görüşüdür. Nusayri katılımcılardan bazıları da, Suriyeli sığınmacılara kendilerinin mesafeli olmadığı, Suriyeli sığınmacıların Nusayrilere olumsuz yaklaştığı yönündeki görüştür. Bu görüşe göre, Nusayri ile çatışarak ülkesini bırakan Suriyeli sığınmacılar geldikleri yerde aynı mezhepten olanlardan uzak durmuştur.

Sünni-Nusayri ayrımı olmaksızın katılımcılar, Suriyeli sığınmacılara özellikle ilk geldikleri yıllarda sağlanan yardımları ve sunulan hizmetleri olması gerekenler olarak görmüş, insan olmanın vicdanlı olmanın bir gereği olarak değerlendirilmiştir. Bu yardımların uzun yıllar sürmesinin uygun olmadığını, bu durumun onları tembelliğe sürüklediğini ekleyen katılımcılar da olmuştur. Nusayri katılımcılar, bu yardımların herkese verilmesine karşı çıkarken Sünni katılımcılar bu yardım ve hizmetleri ecdadımızdan alınan miras olarak değerlendirmiştir. Bunların yanında Sünni katılımcılara göre, sunulan hizmet ve yapılan yardımlara Nusayriler daha çok karşı çıkmıştır ve bunun sebebi doğru sanılan yanlışlardır.

Nusayri katılımcılar tarafından, Suriyeli sığınmacıların dini yaşantısı oldukça eleştirilmiştir. Sünni katılımcıların “benzerliklerimiz olduğu gibi farklılıklarımız da var” diyerek geçilen konular Nusayri katılımcılar için, kötülen durumlar olarak ortaya konmuştur. Suriyeli kadın sığınmacıların örtünme şekilleri “yobazlık, cahillik, geri kafalılık” olarak

görülmüş “biz çağdaş olmayanları aramızda istemiyoruz” şeklinde dile getirilmiştir. Hatay’da yaygın olmayan ferace ya da yüzü de örtecek şekilde giyilen “çarşaf”, Nusayri katılımcılar tarafından kabul edilemez olarak görülmüştür. Sünni katılımcılar için bu konu, “tesettürün farklı uygulamaları” olarak değinilmiştir. Nusayri katılımcılar, kadınların örtünme şekillerinin yanında çok çocuk sahibi olmaları, sosyal hayatta daha az var olmaları, erkeklerle mümkün oldukça iletişim kurmamalarını da “din Suriyelilerde, kadınlara baskı aracı olarak kullanılıyor” yorumlarını yapmıştır.

Araştırmamızda, son yıllarda Suriyeli sığınmacılara yönelik tepkilerin artmasının nedenleri; savaşın bitmesi ama dönmemeleri, Suriyeli sığınmacı sayısının giderek çoğalması, ekonomimizin kötüleşmesi, siyasi söylemlerin ve medyanın kışkırtması, ülkemizde Suriyeli sığınmacılar iç karışıklık çıkarır endişesi ve yıllar içerisinde Suriyeli sığınmacıların ülkemize uyum sağlamamış olması şeklinde belirlenmiştir. Savaşın bittiği ve Suriye devlet başkanının vatandaşlarını geri istediği noktasındaki söylemler, Nusayri katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

Katılımcıların ortak görüşü, Suriyeli sığınmacıların şehirdeki varlığının, bir şekilde olumsuz etkileri olması sebebiyle çözülmesi gereken durumlar olduğudur. Bu çözümler; tüm Suriyeli sığınmacıların ülkelerine dönmesi, ülkemize yalnızca fayda sağlayanların kalıp geri kalanların ülkelerine dönmesi, ülkelerinde durumlar kötü olmasından ötürü güvenli bölge oluşturulup orada yaşamalarının sağlanması, uluslararası bir müdahale ile ülkelerinin yaşanabilecek duruma getirilmesi şeklindedir. Tüm bu seçenekler yapılamıyor olduğu durumda ise katılımcılar, bir arada yaşama tecrübeleri içerisinde ortaya çıkan sorunlara çare bulunması gerektiğini belirtmiştir. Bu konuda Nusayri-Sünni söylemleri arasında belirgin bir fark görülmemiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğunun deprem öncesinde ve sonrasında Suriyeli sığınmacılara yaklaşımı karşılaştırması, oldukça duygusal ifadeler içermektedir. Suriyeli sığınmacıları, deprem sonrasında anladığının belirtilmesinin yanında, deprem öncesindeki yaklaşımlarından pişman olduğunu ifade eden katılımcılar çoğunlukla Sünni katılımcılardır. Sünni katılımcılar arasında, yaşadıkları 6 Şubat depremini, Suriyeli sığınmacılara yıllardır kötü davranılmasının bir sonucu ve Allah’ın cezalandırması olarak gören katılımcılar olmuştur. Deprem sonrası, Suriyeli sığınmacıların, önce savaş sonra deprem yaşayarak sevdiklerini kaybetmesine hem Sünni hem Nusayri katılımcılar üzülmüştür. Bu düşüncelerin yanında şehrin

imkanlarının yok olması sebebiyle, Suriyeli sığınmacılar gitmeli şeklindeki düşüncelerinin kesinleştiğini ifade edenler de olmuştur.

Katılımcılardan elde edilen veriler değerlendirildiğinde Nusayrilerin Suriyeli sığınmacılara yaklaşımında genel bir olumsuz eğilim olduğunu söylemek mümkündür. Sünni katılımcıların yaklaşımlarının belirlenmesinde mezhebin yanında farklı etkenlerin de bulunduğu gözlenmiştir. Dindar katılımcılar için mezhep belirleyici olurken dindar olmayan katılımcılar için yaklaşımı belirleyen başka etkenler ortaya çıkmıştır.

Gelinen bu noktada, yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucu katılımcılardan elde edilen veriler ile araştırmamızın, “Nusayrilerin ve Sünnilerin Suriyeli sığınmacılara dair yaklaşımlarının nasıl olduğu, yaklaşımları farklı ise bu farklı yaklaşımın temel nedenlerini, mezhep mensuplarının kendi duygu ve düşünceleri üzerinden araştırmak, incelemek, çıkarım yapmak ve analiz etmek” şeklindeki amacına ulaşıldığını söylemek mümkün görülmektedir.

Son olarak, din ve mezhep faktörlerinin, Suriyeli sığınmacılara ya da genel anlamda sığınmacılara yaklaşımda etkisi, farklı gruplar üzerinden çalışılabilir. Araştırmamız içerisinde Nusayri ve Sünni şeklinde belirlenmiş olan bu gruplar farklılaştığında, benzer sonuçlar çıkması araştırmamıza ek sonuçlar ortaya koyabilecekken; farklı sonuçlar çıkması bu konuda yeni bakış açıları sunacaktır.

KAYNAKÇA

- Abbas, Z., Cici, P. (2019), “Suriye’de Etnik ve Dini Yapının Siyasete Etkisi”, *Atlas International Refereed Journal On Social Science*, 5/20: 529-540.
- Acer, Y., Kaya, İ. (2010), *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı* (1. Baskı), Ankara: Usak Yayınları.
- Aksoy, Ö. Z., (2020), Bir Üniversite Hastanesinin Çocuk Acil Servisinde Çalışan Hemşirelerin Mülteci Hastalara Yönelik Deneyim ve Algıları, Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Al-Ansari, M. (2020), A Minority of Citizens: The Effects of Religious, Social and Political Values on Trust in Immigrants in Qatar, Doktora Tezi, University of Manchester.
- Alghamdi, F. S. (2019), Examining the Acculturation Experiences of Syrian Refugee Emerging Adults in the United States of America, Doktora Tezi, Duquesne University.
- Altunbaş, A. (2020), Türkiye’de Toplumun Suriyelilere Bakış Açısı: Konya Örneği, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Göç Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (AYBÜ-GPM) (2021), “Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllık Raporu”, <https://aybu.edu.tr/GetFile?id=7b95522d-4dfe-47bb-95d8-a5eb4ff67f02.pdf> Erişim Tarihi: 22.11.2023.
- Apak, H. (2014), Suriyeli Göçmenlerin Uyum ve Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslantürk, O. (2018), Uluslararası ve Ulusal Hukuki Düzenlemeler Çerçevesinde Türkiye’nin İltica Politikası: Suriyeliler Örneği, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslantürk, Z., Amman T., (2001), *Sosyoloji: Kavramlar, Kurumlar, Süreçler, Teoriler*, İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Asar, A. (2004), *Türk Yabancılar Mevzuatında Yabancı ve Hakları*, Ankara: Emek Ofset.
- Athoğlu, Y. (2018), “Suriye İç Savaşı ve Müzmin Toplumsal Çatışma”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 73/1: 129-156.
- Aydın, İ. (2016), Dış Göçlerin Türk Ekonomisine Etkileri: Suriye Kaynaklı Dış Göçün İktisadi Açidan İncelenmesi ve Değerlendirilmesi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ayvazoğlu, A. Ş., Kunuroğlu, F., Yağmur, K., Vijver, F. (2021), “Acculturation of Syrian Refugees in the Netherlands: Religion as Social Identity and Boundary Marker”,

Babacan, M. (2019), Göçmenliğin ve Mülteciliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bahadır, G. (2010), “Kuruluşundan IV. Yüzyıla Kadar Antakya”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7/13: 349-372.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), "Arap Ülkelerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Sözleşme"

http://madde14.org/index.php?title=Arap_%C3%9Clkelerinde_M%C3%BClttecilerin_Durumu_D%C3%BCzenleyen_S%C3%B6zleşme Erişim Tarihi: 22.11.2023)

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), "Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen ABÖ (Afrika Birliği Örgütü) Sözleşmesi" http://www.madde14.org/index.php?title=Afrika_Birli%C4%9Fi_%C3%96rg%C3%BCt%C3%BC_M%C3%BClteci_Sorunlar%C4%B1n%C4%B1n_%C3%96zel_Y%C3%B6nlerini_D%C3%BCzenleyen_S%C3%B6zleşme Erişim Tarihi: 22.11.2023)

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), "Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü", <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/yonetmelikler/Sozlesmeler/MULTECILERIN-HUKUK-STATUSUNE-ILISKIN-1967-PROTOKOLU.pdf> Erişim Tarihi: 22.11.2023)

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), "Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi", <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> Erişim Tarihi: 22.11.2023)

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), "İnsan Hakları Evrensel Beyanname",

https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/trk.pdf Erişim Tarihi: 21.11. 2023)

Bodur, A. (2020), Yerel Medyada Suriyeli Göçmenlere Yönelik Haber Üretim Pratiğini Anlamak: Hatay Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bouchara, A. (2021), “Taboos as a Cultural Cleavage Between Muslim Immigrants and Secular Western Publics: Bridging the Gaps by Viewing Integration as a Two-Way Process”, *Islamophobia Studies Journal* 6/2: 228-245.

Bulut, H.İ. (2016), *İslam Mezhepleri Tarihi* (2. Baskı), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.

- Bulut, H.İ. (2011), “Tarih, İnanç, Kültür ve Dini Ritüelleriyle Nusayrilik”. *Ortadoğu Yıllığı*, 7: 579-615.
- Buzkıran, D., Kutbay, H. (2013), “Arap Baharının Türkiye’ye Olan Ekonomik ve Sosyal Etkileri”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5/1: 147-63.
- Carlson, M. M. (2019), “We Welcome Refugees: Understanding the Relationship Between Religious Orientation, Religious Commitment, Personality, and Prejudicial Attitudes toward Syrian Refugees”, *The International Journal for the Psychology of Religion*, 29/2: 94-107.
- Cartagena Mülteciler Bildirisi (1984), http://www.madde14.org/index.php?title=Cartagena_M%C3%BClteciler_Bildirisi Erişim Tarihi: 22.11.2023)
- Çağatay, N., Çubukçu, İ. A. (1985), *İslam Mezhepleri Tarihi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi.
- Çağlar, D., Hülür, B., Ekinci, Y. (2016), *Bizim Müstakbel Hep Harap Oldu Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayatı*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çatak, B. D. (2020), *Yanı Başındaki Yabancı: Suriyeliler İle Yerli Halkın Karşılaşmaları*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çelik, A.İ., Vural, F. (2018), Suriyeli Mülteci Kadınların Kuma Dramı: Kilis İli Örneği, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8/14: 343-385, DOI: 10.26466/opus.406308.
- Çetin, İ. (2016), "Türkiye'de Suriyeli Sığınmacıların Sosyal ve Kültürel Entegrasyonu", *Sosyoloji Dergisi*, 34: 197-222.
- Çiçekli, B. (1996), The Legal Reception and Status of Turkish Immigrants in the EU: A Comparative Study of Germany, the Netherlands and the UK, Doktora Tezi, SOAS University.
- Delioğlu, M., Kalaycı, İ. (2022), “Antakya’ya Göç Eden Suriye Türklerinin Perspektifinden Göç ve Göçmenlik Üzerine Nitel Bir Araştırma”, *Anasay Dergisi*, 6/20: 239-270.
- Demirci, N. (2018), Uluslararası Boyutuyla Göçmenlerin Hak ve Özgürlükleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dengiz, S. (2018), Göç Hareketlerinin Girişimcilik Faaliyetleri Üzerinde Etkisi: Hatay İli Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, E. (2023, 3 Temmuz), "754 Bin Suriyeli Bebeğimiz Dünyaya Geldi". <https://www.bsha.com.tr/bakan-koca-754-bin-suriyeli-bebegimiz-dunyaya-geldi/> adresinden alındı.

- Doğan, M., Erdoğan, S., Yunus, S., Tepe Y. K. (2017), “Mültecilere Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları*, 254-66.
- Döner, H. (2016), Suriyeli Göçmenlerle Yaşanan Sorunlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Hatay İli Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Duruel, M. (2018), *Sosyo-Ekonomik Yönleriyle Hatay’daki Suriyeliler* (1. Baskı), İstanbul: Kriter Yayınları.
- Ebu Zehra, M. (1993), *İslam’da Siyasi İtikadi ve Fıkhi Mezhepler Tarihi*, İstanbul: Şura Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2018a), *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2018b), *Suriyeliler Barometresi*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ertekin, S. (2020, 10 Mart), "Suriyeliler işimizi elimizden mi alıyor?". <https://fikirturu.com/ekonomi/suriyeliler-isimizi-elimizden-mi-aliyor/> adresinden alındı.
- Esenlikci, A. C. (2016), Avrupa Birliği’nde ve Türkiye’de Göçmenlere Yönelik Sosyal Politika Düzenlemeleri, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fırlı, E. R. (1984), *İmamiyye Şiası: Caferiye Mezhebi Doğuşu, Gelişmesi ve Görüşleri* (1. Baskı), Ankara: Selçuk Yayınları.
- Fındık, F. (2020), Ceyhan’daki Arnavutluklar: Din, Kimlik ve Bütünleşme, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Geçici Koruma Yönetmeliği <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.20146883.pdf>
Erişim Tarihi: 22.11.2023
- Göçer, D., Şenyuva, Ö. (2021), “Uluslararası İlişkiler Disiplini ve Niteliksel Yöntem: Türkiye’de Göç Çalışmaları Örneği”, *Uluslararası İlişkiler*, 18/72: 19-36.
- Gözüm, K. (2017), Uluslararası Göç ve Gelişmekte Olan Ülkelere Etkisi: Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güleryüz, Z. (2021), Yerli Halk ve Suriyeli Sığınmacıların Birbirlerine Karşı Tutumları Üzerine Bir Alan Araştırması: Hatay İli Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güney, Ü., Konak, N. (2016), “Bolu’da Suriyeli ve Iraklı Sığınmacılar Vatandaşlık ve Kaynak Dağılımı Temelinde Öteki Algısı”. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi* 4/2: 113-34.

- Gürcan, E. C. (2021), “Dünya Sistemleri Analizi Üzerinden Küresel Mülteci Krizini Anlamlandırmak: Suriye ve Afganistan Örnekleri”, *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 7: 1587-1614.
- Gürhan, B. “Farklı Medeniyet ve Kültürlerin Bir Arada Yaşamaya Örnek Olarak Antakya”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 10/38: 397-422.
- Işık, H. (2013), Kitabu Ta’limi Diyaneti’n – Nusayriyye Işığında Nusayri Teolojisi”, *Bilimname Dergisi*, 1/24: 32-58.
- İlbay, N. (2017), Hatay’daki Suriyeli Mültecilerin Sosyal Yaşama Adaptasyonu: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İlhan, A. (1996), “Şiilik ve Ana Prensipleri”. *Dergipark* 8/23: 375-396.
- İnanç, Y. S. (2016), *Suriye İç Savaşı: Bir Mezhep Savaşının Ötesi*, İstanbul: Işık Üniversitesi Yayınları.
- Karasar, N. (1986), *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (3. Baskı), Ankara: Bilim Kitap Kırtasiye.
- Karasu, M. (2002), *Harbiye*, Hatay: Onur Ofset.
- Karslı, S. E. (2018), Impacts of Syrian Migrants on the Social Life in Antakya in 2012-2016, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, M. (2017), *Türkiye’deki Suriyeliler İç İç Geçişler ve Karşılaşmalar*. İstanbul: Hiperyayın.
- Kaya, S., Kıyılı, S. (2009), “Antakya’da Ortaçağ’da Meydana Gelen Doğal Afet ve Salgın Hastalıklara Bir Bakış”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6/12: 403-418.
- Kaypak, Ş., Bimay, M. (2018), “Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve SosyoKültürel Etkileri: Batman Örneği”. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi* 6/1: 88-110.
- Kıran, A. (2014), “Arap Baharı, Suriye ve Demokratik Dönüşüm Beklentileri”. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2/1: 97-116.
- Koca, B., Altınoluk, D. ed. (2022), *Suriyeliler Her Yerde!: Yerliler ve Göçmenler*, İstanbul: İletişim.
- Koç, S. (2019), Türkiye’nin Göç Politikası ve Uygulaması: İl Göç İdaresi Uzmanları Gözüyle Konya ve Hatay Örnekleri, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koçak, O. Ş. (2019), Sağlık Hakkı Kapsamında Türkiye’deki Suriyelilerin Sağlık Hizmetlerine Erişimi, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Koyuncu, A. (2015), *Kentin Yeni Misafirleri: Suriyeliler*, İstanbul: Çizgi Kitapevi.
- Kökel, Z. (2017), *Toplumumuzun Mülteci Algısında Dini ve Sosyal Etmenler: Türkiye’de Bulunan Suriyeliler Bağlamında*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçükcan, T. (1996), *The Politics of Ethnicity, Identity and Religion Among Turks in London*, Doktora Tezi, University of Warwick.
- Küçükgöz, N. M. (2019), *Suriyeli Mültecilerin İl Ekonomilerine Etkisi: Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Kilis Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçükyazıcı, N. (2019), *Mülteci Çocukların Hukuki Statüsü*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lazarev, E., Sharma, K. (2017), “Brother or Burden: An Experiment on Reducing Prejudice Toward Syrian Refugees in Turkey”, *Political Science Research and Methods* 5/2: 201-219.
- MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı 2020 Raporu
https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/27110237_OCAK_2020internet_BulteniSunu.pdf Erişim Tarihi: 22.11.2023).
- Miller, M.L., Castles, S. (2018), *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri* (1. Baskı), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Morgül, K., Savaşkan, O. (2021), “Identity or interests? Religious conservatives’ attitudes toward Syrian refugees in Turkey”, *Migration Studies* 9/4: 1645-1672.
- Naeseh, Ar. (2021), *Medya Gerçekliği ve Toplumsal Gerçeklik Açısından Suriyeli Sığınmacıların Temsili: Yerel Hatay Gazeteleri Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Neuman, W. L. (2014), *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar 1* (7. Basım), Ankara: Yayın Odası.
- Neuman, W. L. (2014), *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar 2* (7. Baskı), Ankara: Yayın Odası.
- Onat, H., Kutlu, S. ed. (2012), *İslam Mezhepleri Tarihi* (1. Baskı), Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (2014), “Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler”.
- Ökmen, Ö. (2010), *Yabancılar Hukukunda Göçmenler*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Örki, A. (2015), “Suriye İç Savaşı Üstüne”, *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 4/1: 67-97.
- Öz, M. (2011), *Başlangıçtan Günümüze İslam Mezhepleri Tarihi* (1. Baskı), İstanbul: Ensar Yayınları.
- Paksoy, S., Karadeniz, M. (2016), Kilis'te Çalışan Suriyeli Sığınmacıların Sosyoekonomik Yapısı Üzerine Bir Araştırma, *Electronic Journal of Social Sciences*, <https://doi.org/10.17755/esosder.258818>.
- Pehlivan, K. (2019), STK'ların Suriyeli Göçmen Kadınların 'Güçlenmesine' Etkileri: Hatay Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Phillips, C. (2015), Sectarianism and Conflict in Syria, *Third World Quarterly*, 2/36: 357-376.
- Qaddour, J. (2013), "Unlocking the Alawite Conundrum in Syria", *The Washington Quarterly*, 4/36: 67-78
- Reed, C.W. (1998), Consociationalism and European Accommodation: The Politics of Citizenship and Immigration, Doktora Tezi, University of Cambridge.
- Sakthivel, B. (2021), “Fiscal Impact, Immigration and Productivity”. Doktora Tezi, University of London.
- Slater, R. H. (2014), A Jurisprudential Analysis of the Interpretation of ‘Persecution’ Under the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees at the Domestic Level, Doktora Tezi, University of Birmingham.
- Storey, H. H. (1988), Human Rights and Problems of Immigration Law: a Study of the European Convention on Human Rights, Doktora Tezi, University of Leeds.
- Storm, I. (2011), Secular Christianity as National Identity: Religion, Nationality and Attitudes to Immigration in Western Europe, Doktora Tezi, University of Manchester.
- Sümer, M.R. (2021), Suriyeli Göçmenlerin Toplumsal Algılanışı: Şanlıurfa İli Merkez İlçeleri Örneği, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Syrian Observatory for Human Rights (2022), <https://www.syriahr.com/en/wp-content/uploads/2023/01/EN-12.pdf>.
- Şengül, İ. (2019), Rethinking Temporary Protection in Turkey: Legality, Uncertainty and Homemaking in the City of Gaziantep, Doktora Tezi, University of Warwick.
- Şimşek, R. (2020), Toplumsal Uyum ve Din: Erzincan Üzümlü’de Yaşayan Ahıskalılar Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tamer, M. (2020), “Göç, Göçün Nedenleri ve Uluslararası Göç Üzerine Kavramsal Bir Analiz”, *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7: 2808-18.
- Tankut, H. R. (1938), *Nusayriler ve Nusayrilik Hakkında*, Ankara: Ulus Basımevi.

- Taşpınar B. Z. (2021), *Sır (Nusayrilik, Suriye ve İktidar)* (1. Basım), Ankara: Gece Kitaplığı.
- T.C. İç İşleri Bakanlığı (2022, 11 Haziran), "Yenidoğan Her 4 Çocuktan 3'ünün Suriyeli Olduğu İddiası da Gerçeği Yansıtmıyor", <https://www.icisleri.gov.tr/hatay-valisinden-suriyeli-sayisi-iddialarina-cevap-yenidogan-her-4-cocuktan-3unun-suriyeli-oldugu-iddiasi-da-gercegi-yansitmiyor> adresinden alındı.
- T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı (2023), "Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı" <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.
- T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı (2023). "Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler", <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.
- Tekbaş, M. F. (2020), Esnaflaşmanın Hatay'da Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Uyum Süreçlerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekin, M. (1999), *Hatay Tarihi*, Hatay: Zirem Basımevi.
- Tunç, A. Ş. (2015), "Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme", TESAM Akademi Dergisi, 2/2: 29-63.
- TÜİK (2022), "Anne ve Babanın Uyuşuna Göre Doğumlar" <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2022-49673> Erişim Tarihi: 22.11.2023
- Türk, H. (2013), *Anadolu'nun Gizli İnancı: Nusayrilik (İnanç Sistemleri ve Kültürel Özellikleri)* (3. Baskı), İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Türk, H. (2018), "Nusayriliğin Tarihi Kökeni ve Gelişmesi". *Nusayrilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, 17: 51-75.
- Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (2020), "Göçmenlerin İşgücü Piyasasına Uyum Raporu", <https://www.tisk.org.tr/dokuman/gocmenlerin-is-gucu-piyasasına-uyum-raporu.pdf> Erişim Tarihi: 22.11.2023
- Türkiye'ye İltica eden veya Başka bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (1994 Yönetmeliği), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/01/20060127-2.htm> Erişim Tarihi: 22.11.2023))
- Türkmen, A.F. (1939), *Mufassal Hatay Tarihi*, İstanbul: Tan Matbaası.
- Türk Tabipler Birliği Gaziantep Kilis ve Hatay İlleri Hekimlik ve Sağlık Ortamı Hızlı Değerlendirme Raporu 2013 https://www.ttb.org.tr/images/stories/file/2013/hatay_anteprr.pdf Erişim Tarihi: 22.11.2023.
- Uğuz, S. (2019), *Tarihte Nusayriler* (1. Baskı), İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

- Ünür, M. Z. (2018), Suriyeli Sığınmacı Algısı ve Türkiye’de Milliyetçilik: Ekşi Sözlük Örneği. Yüksek Lisans Tezi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Üzüm, İ. (2007), "Nusayrılık", *DİA*, 33: 270-274.
- Wardana, A. (2013), Living in-between: the Multiple Integration Trajectories of the London Indonesian Muslim Immigrants, Doktora Tezi, University of Essex.
- Wright, C. (2011), Policy Legacies and the Politics of Labour Immigration Celection and Control: the Processes and Dynamics Shaping National-level Policy Decisions During the Recent Wave of International Migration, University of Cambridge.
- Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK-2013)
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf> Erişim Tarihi: 22.11.2023
- Yangın K. E., Akfırat, S. (2021), “Suriyeli Mültecilere Karşı Kabullenici ve Reddedici Kültürleşme Stratejilerinin Belirleyicileri: Hatay Örneği”. *Göç Dergisi*, 8/1: 107-128.
<https://doi.org/10.33182/gd.v8i1.722>.
- Yavuz, Y.Ş. (1994), "Ehli Sünnet", *DİA*, 10: 525-530.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2000), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (2. Baskı), Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, L. Y. (2017), Yerel Halkın Türkiye’deki Suriyelilere Bakışı: Kilis, Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa ve Adana Örnekleri, Doktora Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yong, C. H. (2014), Justice, Legitimacy, and Movement Across Borders: A Political Theory Of International Migration, Doktora Tezi, University of Oxford.

EKLER

EK 1: Veri Toplama Aracı, Yarı- Yapılandırılmış Görüşme Formu

Merhabalar. İsmim Ayşenur Aslan. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans öğrencisiyim. Yüksek Lisans tezimi Doç. Dr. Fatma ODABAŞI danışmanlığında yazıyorum. Tezimin konu başlığı “Hatay’da Yaşayan Nusayri ve Sünnilerin Suriyeli Sığınmacılara Yaklaşımı Üzerine Nitel Bir Araştırma”. 2011 yılından bu yana şehrimizde Suriyeli sığınmacılar ile birlikte yaşıyoruz. Bu araştırmayı “Sosyal hayatımızda var olan sığınmacılara yaklaşımımızda hangi etmenler rol oynuyor ve mensup olunan din, mezhep ya da dini grup bu etmenler arasında mı?” sorularına yanıt bulmak için yapıyorum. Sizinle gerçekleştirmek istediğim derinlemesine mülakatta da bu içerikte sorular yer alıyor. Şimdiden samimiyetiniz ile benimle paylaşacağınız kıymetli görüşleriniz ve tezime yaptığınız katkılarınız için size teşekkür ediyorum.

Mülakatımıza başlamadan önce görüşmemiz içerisinde akademik etik kurallara bağlı kalacağımızı belirtmek isterim. Bu bağlamda çalışmanın hiçbir yerinde isminiz geçmeyecek olup katılımcılar numaralar şeklinde değerlendirilecektir. Sizin verdiğiniz cevaplar ve bu doğrultuda elde edilen veriler tamamen bilimsel araştırma içerisinde kullanılacaktır. Ayrıca, kimliğinizin ortaya çıkmasına sebep olabilecek birtakım bilgilerin görüşmemiz içerisinde zikredilmesi dahilinde (örneğin, kendi isminiz de dâhil olmak üzere zikrettiğiniz farklı şahıs, kurum ve kuruluş isimleri vb.) bu bilgilerin sansürleneceğini belirtmek isterim.

Görüşmemize başlamadan önce sizin bana sormak istediğiniz bir soru var mı? Konuşmalarımızın kaydedilmesi sizin için bir sorun teşkil ediyor mu? Cevaplamak istemediğiniz bir soru olduğunda geçebiliriz. Görüşme içerisinde ya da sonrasında katılımcı olmaktan vazgeçme hakkına sahipsiniz. Görüşmemiz sonrasında silmek istediğiniz bilgileri silebiliriz.

Görüşmemizin yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum. İzniniz ile görüşmemize başlayabiliriz.

GÖRÜŞME SORULARI

Tarih:

Sosyal Kimlik

Yaş:

Cinsiyet:

Eğitim Düzeyi:

Meslek:

Medeni Durum:

Gelir durumu: Alt/ Orta/Üst

Mezhep: Sünni/ Nusayri

Görüşme Soruları

1. Dindarlık düzeyiniz hakkında bilgi verir misiniz? Din; günlük hayatınızda, tercihlerinizde ve kararlarınızda ne kadar belirleyici ve bağlayıcıdır?
2. Yaşanan iç karışıklıklar sebebiyle ülkemize gelen Suriyeli sığınmacılar hakkında ne düşünüyorsunuz?
3. Suriyeli sığınmacılar ile arkadaşlık ya da komşuluk gibi kişisel ilişkilerde bulundunuz ya da bulunuyor musunuz?
4. Suriyeli sığınmacıların varlığı sizin gündelik hayatınızı etkiliyor mu? Etkiliyor ise hangi anlamda etkilediğini söyler misiniz? Ya da gelecekte etkileyeceğini düşünüyor musunuz?
5. Suriyeli sığınmacılar ile karşılaştığınızda onlara karşı tutumunuz nasıl oluyor ve bu tutumu neler belirliyor?
6. Suriyeli sığınmacıların güvenliği ve suç oranlarını etkilediklerini düşünüyor musunuz?
7. Mensubu olduğunuz din ve mezhep yani Sünni ya da Nusayri olmanız Suriye ve Suriyeli sığınmacılar meselesine bakışınızı ne kadar etkiliyor?
8. Din kardeşi olmak/Aynı mezhep içerisinde yer almak Suriyeli sığınmacılar bağlamında sizin için bir anlam ifade ediyor mu? Ediyor ise ne anlam ifade ediyor?

9. Suriyeli sığınmacıların dini hayatı veya dindarlığı ile kendinizinkini kıyasladığınızda neler söyleyebilirsiniz?
10. Muhacir ve Ensar kavramları hakkınızda bilginiz var mı? Var ise Suriyeli sığınmacılara olan yaklaşım veya tutumunuzda bu kavramların yeri var mı?
11. Suriyeli sığınmacılara yönelik sağlık, eğitim ve ekonomik hizmetler/yardımlar hakkında ne düşünüyorsunuz?
12. Son zamanlarda Suriyeli sığınmacılara karşı artan tepkilerin sebebi size göre nelerdir? Bu tepkiler hakkında siz neler düşünüyorsunuz?
13. Suriyeli sığınmacılar konusunda geleceğe dair düşünceleriniz ve çözüm önerileriniz neler?
14. Sizce Nusayri ve Sünniler Hataya gelen Suriyeli sığınmacılara birbirlerinden farklı bir tutum mu sergiliyordu? Bu konuda gözlemlerinizi oldu mu?
15. Depremden önce Suriyeli sığınmacılara karşı duygu, düşünce ve tutumlarınızla yaşadığınız deprem sonrasında Suriyeli sığınmacılara karşı duygu, düşünce ve tutumlarınız arasında bir fark oldu mu?

Sizin eklemek istediğiniz bir şey var mı?